

eman ta zabal zazu

Universidad del País Vasco Euskal Herriko Unibertsitatea

PSIKOLOGIA FAKULTATEA / PSYCHOLOGY FACULTY

Nortasuna, Balioespena eta Psikologia Tratamendu Saila /

Personality, Psychological Assessment and Psychological Treatments

Department

DOKTORETZA TESIA / DOCTORAL DISSERTATION

Bullying eta Cyberbullying: prebalentzia Lehen Hezkuntzako azken zikloan eta aldagai
pertsonal eta familiarrekiko loturak

Bullying & Cyberbullying: prevalence in the last stage of primary school and connections
with personal and family variables

JUAN MANUEL MACHIMBARRENA GARAGORRI

ZUZENDARIA/SUPERVISOR: MAITE GARAIGORDOBIL LANDAZABAL

DONOSTIA - SAN SEBASTIÁN

2017

AGRADECIMIENTOS/ ESKER ONAK/ ACKNOWLEDGEMENTS

Me gustaría en primer lugar agradecer a la directora de esta tesis, Maite Garaigordobil, en lo académico por haberme dado la oportunidad de llevar a cabo esta investigación y trabajar a tu lado, por tu paciencia, por haberme formado y enseñado tanto, pero sobretodo por tu calidad humana, por darme tu confianza y brindarme tu apoyo incondicional durante estos años. No se me ocurre mejor persona para haber compartido este camino.

A mi madre, a quien dedico esta tesis, y a quien le debo más de la que en unas palabras puedo expresar, gracias por la educación que me has dado, todo el tiempo que me has dedicado, a lo que has renunciado. Gracias por las incalculables horas de desahogo y de ayuda, las lecturas de borradores, las correcciones, que siempre hayas creído en mí es lo que ha hecho que llegue hasta aquí. Aita gracias por apoyarme y por haber estado ahí hasta el final.

Mila esker Maria. Nire ondoan egoteagatik, zure babesagatik, ni zaintzeagatik, beti hor, laguntzeko prest egoteagatik. Lan hau dela eta pasa ez dugun eta elkarregandik urrun pasa dugun denbora ulertzeagatik. Eskerrik asko zure eskuzabaltasunagatik, eskerrik asko egunero pertsona hobea egiten nauzulako. Zoragarria zara.

Mikel y Gon, por el privilegio que supone tener unos compañeros que son más que amigos en este viaje. Gon por tus palabras de sabiduría y tu eterna disposición a ayudar, por enseñarme tantas cosas y ayudarme a crecer. Porque tener la mano lista para dar una colleja merecida y para una palmada en la espalda cuando ha hecho falta. Por enseñarme que familia no solo es solo un vínculo de sangre. Mikel, por ser un modelo a seguir, por esas interminables horas en la uni con meriendas, paseos y tragos restauradores. Por tu sentido del humor y tu sonrisa contagiosa. Por ser una persona maravillosa, y por cuidarme, es un privilegio ser tu amigo.

Íñigo, por tu amistad, por demostrarme que la distancia no existe y seguir estando aquí, por tu capacidad de escucha y tu comprensión y también porque sin tu sinceridad sería más difícil tomar decisiones. Por todas las experiencias inolvidables que hemos vivido en estos años y las que nos quedan.

A todos los/as doctorandos/as y compañeros/as con quienes estos años he compartido inquietudes, dudas, alegrías y penas. Especialmente a mis compañeras: Vane, por ser un ejemplo de trabajo y de superación. Ainize mila esker zure etengabeko babesagatik, egin ditugun barrengatik, animoengatik eta asko irakatsi didazulako.

Thank you everyone at MIOS, but especially Heidi, Gaëlle, Sara E. and Sara P. for having me, and letting me work with you. It has been a pleasure and a great learning experience.

A mis amigos/as y compañeros/as que son una parte tan importante de mí y sin quienes no sería quien soy, sois muchos para agradecerlos a todos, pero sois parte de esto. Borja, Sebs, Xabier, Benji, Jesus, Jorge, Ange, Jonmi, Flo, Giu, Ste, Fra, Sil, Caro, Ibai, Jota, Ali, Gaby, Magda, Eva, Paula, gracias sois los mejores.

A los participantes de esta investigación, tanto niños/as como padres/madres y orientadores, porque sin ellos esto no hubiera sido posible.

AURKIBIDEA/INDEX

SUMMARY	15
LABURPENA	23
INTRODUCTION	31
CHAPTER 1. DEFINING THE VARIABLES UNDER STUDY	35
1.1 DEFINING KEY VARIABLES: BULLYING AND CYBERBULLYING.....	37
1.2 DEFINING PERSONAL VARIABLES: CHILDREN'S DAILY STRESS AND EMOTIONAL AND BEHAVIOURAL PROBLEMS.....	46
1.2.1 Childhood daily stress.....	46
1.2.2 Emotional and behavioural problems.....	47
1.3 DEFINING FAMILY VARIABLES: PARENTING STRESS, PARENTAL COMPETENCE AND EDUCATIONAL PRACTICES.....	49
1.3.1 Parenting stress.....	49
1.3.2 Parental competence.....	50
1.3.3 Family educational practices.....	51
1.4 KAPITULUAREN LABURPENA.....	52
CHAPTER 2. PREVALENCE OF BULLYING AND CYBERBULLYING	59
2.1 KAPITULUAREN LABURPENA.....	82
CHAPTER 3. BULLYING AND CYBERBULLYING: CONNECTIONS WITH PERSONAL AND FAMILY VARIABLES	85
3.1 BULLYING AND CYBERBULLYING: CONNECTIONS WITH CHILDREN'S DAILY STRESS AND BEHAVIOURAL AND EMOTIONAL PROBLEMS.....	87
3.2 BULLYING AND CYBERBULLYING: CONNECTION WITH PARENTING STRESS, PARENTING COMPETENCE, AND EDUCATIONAL PRACTICES.....	98
3.3 KAPITULUAREN LABURPENA.....	106
CHAPTER 4. AIMS AND HYPOTHESES	115
4.1 KAPITULUAREN LABURPENA.....	119
CHAPTER 5. PARTICIPANTS	123
5.1 SAMPLE DESCRIPTION.....	123
5.1.1 Sample distribution by gender and grade.....	123
5.1.2 Sample distribution by age and course.....	124
5.1.3 Characteristics of schools.....	125
5.1.4 Family coexistence and occupation of the parents of the participants.....	127
5.1.5 Psychological assistance and diagnosis.....	129
5.1.6 Participation of parents in the research.....	130
5.1.7 Participation of schools and teaching staff.....	132
5.2 SAMPLE SELECTION PROCEDURE.....	133
5.3 KAPITULUAREN LABURPENA.....	134
6. KAPITULUA: EBALUAZIORAKO TRESNAK	137
6.1 IKERGAI DIREN ALDAGAIK.....	137
6.2 EBALUAZIO-TRESNEN DESKRIBAPENA.....	137
6.2.1 Cyberbullying: Berdinen arteko jazarpenaren Screening tresna (Garaigordobil, 2013).....	139
6.2.2 PEF-H2. "Familiako Heziketa-praktikak" identifikatzeko eskala. Seme-alabentzako eskala (laburtua) (Alonso eta Roman, 2003).....	143
6.2.3 IECI. Haurren eguneroko estresaren inbentarioa (Trianes et al., 2011).....	145
6.2.4 PSS. Guraso-estresaren eskala (Berry eta Jones, 1995; espainierazko egokitzapena Ornoz, Alonso-Arbiol eta Balluerka, 2007) (Sariak eta estres-eragileak).....	148
6.2.5 ECPP. Hautemandako guraso-gaitasunaren eskala (gurasoentzako bertsioa) (Bayot	149

eta Hernandez, 2008).....	
6.2.6 SPECI. Emozio- eta Jokaera-Arazoen Screeninga. (Garaigordobil eta Maganto, 2012)	151
6.3 CHAPTER SUMMARY.....	154
7. KAPITULUA. DISEINUA ETA PROZEDURA.....	161
7.1 CHAPTER SUMMARY.....	163
8. KAPITULUA: EMAITZAK.....	167
8.1 BULLYING: PREBALENTZIA ETA ANALISI DIFERENTZIALAK.....	167
8.1.1 Bullying: biktima, erasotzaile, biktima-erasotzaile eta behatzaileen prebalentzia.....	168
8.1.1.1 Bullying: Prebalentzia orokorra eta larria.....	168
8.1.1.2 Bullyinga: Biktima, erasotzaile eta behatzaileen ehuneko eta maiztasunak aurrez aurreko portaeretan.....	172
8.1.2 Bullying: Sexuaren arabera aldeak.....	176
8.1.2.1 Bullying: Neska eta mutilen ehunekoak, biktima-hutsak, erasotzaile-hutsak, biktima-erasotzaileak eta behatzaileak.....	176
8.1.2.2 Bullying: Aurrez aurreko jokaeren biktima, erasotzaile eta behatzaile izandako ikasleen ehunekoa mutil eta nesketan.....	177
8.1.2.3 Bullying: Mutil eta neskek pairatu, egin eta behatutako jokaeren kopurua.....	182
8.1.3 Bullying: Ikasmailaren arabera aldeak.....	183
8.1.3.1 Bullying: Bosgarren eta seigarren mailako ikasleen ehunekoak, biktima-hutsak, erasotzaile-hutsak, biktima-erasotzaileak eta behatzaileak.....	183
8.1.3.2 Bullying: Aurrez aurreko jokaeren biktima, erasotzaile eta behatzaile izandako ikasleen ehunekoa bosgarren eta seigarren mailan.....	185
8.1.3.3 Bullying: Bosgarren eta seigarren mailako ikasleek pairatu, egin eta behatutako jokaera erasokorren kopurua.....	189
8.1.4 Bullying: Ikastxarearen sarearen arabera aldeak.....	190
8.1.4.1 Bullying: Biktima-hutsen, erasotzaile-hutsen, biktima-erasotzaileen eta behatzaileen ehunekoak, ikastetxe publiko eta pribatueta.....	190
8.1.4.2 Bullying: Aurrez aurreko jokaeren biktima, erasotzaile eta behatzaile izandako ikasleen ehunekoa ikastetxe publiko eta pribatueta.....	191
8.1.4.3 Bullying: Ikastetxe publiko eta pribatueta ikasleek pairatu, egin eta behatutako jokaera erasokorren kopurua.....	196
8.2 CYBERBULLYING: PREBALENTZIA ETA ANALISI DIFERENTZIALAK.....	198
8.2.1 Cyberbullying: Ziberbiktima, zibererasotzaile, ziberbiktima-erasotzaile eta ziberbehatzaileen prebalentzia.....	198
8.2.1.1 Cyberbullying: Prebalentzia orokorra eta larria.....	198
8.2.1.2 Cyberbullying: Ziberbiktima, zibererasotzaile eta ziberbehatzaileen ehuneko eta maiztasunak cyberbullyingeko erasoetan.....	203
8.2.2 Cyberbullying: Sexuaren arabera aldeak.....	216
8.2.2.1 Cyberbullying: Neska eta mutilen ehunekoak, ziberbiktima-hutsak, zibererasotzaile-hutsak, ziberbiktima-erasotzaileak eta ziberbehatzaileak.....	216
8.2.2.2 Cyberbullying: Ziber-jokaeren ziberbiktima, zibererasotzaile eta ziberbehatzaile izandako ikasleen ehunekoa mutil eta nesketan.....	218
8.2.2.3 Cyberbullying: Mutilek eta neskek pairatu, egin eta behatutako ziberjokaeren kopurua.....	238
8.2.3 Cyberbullying: Ikasmailaren arabera aldeak.....	230
8.2.3.1 Cyberbullying: Bosgarren eta seigarren mailako ikasleen ehunekoak, ziberbiktima-hutsak, zibererasotzaile-hutsak, ziberbiktima-erasotzaileak eta ziberbehatzaileak.....	230
8.2.3.2 Cyberbullying: Ziber-jokaeren ziberbiktima, zibererasotzaile eta ziberbehatzaile izandako ikasleen ehunekoa bosgarren eta seigarren mailan.....	231
8.2.3.3 Cyberbullying: Bosgarren eta seigarren mailako ikasleek pairatu, egin eta behatutako ziber-jokaera erasokorren kopurua.....	240
8.2.4 Cyberbullying: Ikastxarearen sarearen arabera aldeak.....	243

8.2.4.1 Cyberbullying: Ziberbiktima-hutsen, zibererasotzaile-hutsen, ziberbiktima-erasotzaileen eta ziberbehatzaileen ehunekoak, ikastetxe publiko eta pribatuetan.....	243
8.2.4.2 Cyberbullying: Cyberbullying jokaeren ziberbiktima, zibererasotzaile eta ziberbehatzaile izandako ikasleen ehunekoak ikastetxe publiko eta pribatuetan.....	245
8.2.4.3 Cyberbullying: Ikastetxe publiko eta pribatuetako ikasleek pairatu, egin eta behatutako ziberjokaera erasokorren kopurua	254
8.3 BULLYING ETA CYBERBULLYING: KORRELAZIOAK ALDAGAI PERTSONAL ETA FAMILIARREKIN.....	256
8.3.1 Bullying eta Cyberbullyinga: korrelazioak aldagai pertsonalekin.....	256
8.3.1.1 Bullying eta Cyberbullyinga eta haurren eguneroko estresa.....	256
8.3.1.2 Bullying eta Cyberbullyinga eta emozio eta jokaera arazoak (EJA).....	258
8.3.2 Bullying eta Cyberbullyinga eta familia-testuingurua.....	264
8.3.2.1 Bullying eta Cyberbullyinga eta gurasoen estresa.....	264
8.3.2.2 Bullying eta Cyberbullyinga eta guraso konpetentzia	266
8.3.2.3 Bullying eta Cyberbullyinga eta familiako heziketa-praktitak.....	268
8.4 EMAITZEN LABURPENA.....	271
8.5 SUMMARY OF FINDINGS.....	285
CHAPTER 9. CONCLUSIONS AND DISCUSSION.....	299
9.1 CONCLUSIONS AND DISCUSSION.....	299
9.2 LIMITATIONS.....	318
9.3 FUTURE RESEARCH LINES.....	319
9.4 KAPITULUAREN LABURPENA.....	320
REFERENCES.....	329
ANNEXE I: ASSESSMENT INSTRUMENTS.....	379
ANNEXE II: INFORMED CONSENTMENT FORMS.....	407

TAULEN AURKIBIDEA / INDEX OF TABLES

Table 2.1. National studies on Bullying and Cyberbullying: A review.....	60
Table 2.2. International studies on Bullying and Cyberbullying: A review.....	63
Table 3.1. Research on bullying and cyberbullying and personal variables: A review.....	87
Table 3.2. Research on bullying and cyberbullying and family variables: A review.....	101
Table 5.1. Frequency and percentage of participants by gender.....	123
Table 5.2. Frequencies and percentages of participants by grade.....	123
Table 5.3. Frequencies and percentages by gender and grade.....	124
Table 5.4. Frequencies and percentages of participants by age.....	124
Table 5.5. Frequencies and percentages of participants by course and age.....	125
Table 5.6. Frequencies and percentages of participants according to province.....	126
Table 5.7. Frequencies and percentages of the number of participants according to the type of school network.....	126
Table 5.8. Frequencies and percentages of participants according to the type of school network and province.....	127
Table 5.9. Frequencies and percentages of participants residing with parents.....	127
Table 5.10. Frequencies and percentages of fathers' occupation.....	128
Table 5.11. Frequencies and percentages of mothers' occupation.....	128
Table 5.12. Frequencies and percentages of participants consulting a psychologist.....	129
Table 5.13. Frequencies and percentages of participants seeking psychological advice.....	130
Table 5.14. Frequencies and percentages of questionnaires that were completed by parents.....	131
Table 5.15. Frequencies and percentages of parents who completed the questionnaires.....	131
Table 5.16. Frequencies and percentages of student attendance by each centre.....	132
Table 5.17. Distribution of the population by province and school network at the time of collection of the sample.....	133
6.1. Taula. Ebaluazio tresnak eta ikegergai diren aldagaiek.....	137
Table. 6.2 Summary of the assessment tools and analysed variables.....	154
8.1. Taula. Aurrez aurreko bullying portaeren biktima izan direla adierazi duten parte-hartzaileen ehunekoak.....	173
8.2 Taula. Aurrez aurreko bullying portaeren erasotzaile direla adierazten duten parte-hartzaileen maiztasun eta ehunekoak.....	173
8.3. Taula. Aurrez aurreko bullying portaeren behatzaile direla adierazten duten parte-hartzaileen maiztasun eta ehunekoak.....	174
8.4. Taula. Bullyingaren biktima-huts, erasotzaile-huts, biktima-erasotzaile eta behatzaileen maiztasunak eta ehunekoak (sexuaren barnean) sexuaren arabera.....	176
8.5. Taula. Aurrez aurreko bullying portaeren biktima izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak sexuaren arabera.....	178
8.6. Taula. Aurrez aurreko bullying portaeren erasotzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak sexuaren arabera.....	179
8.7. Taula. Aurrez aurreko bullying portaeren behatzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak sexuaren arabera.....	181
8.8. Taula. Batez bestekoak, desbideratze tipikoak, bariantza-analisisa eta eraginaren tamaina (Cohenen d) bullying adierazleetan sexuaren arabera.....	182
8.9. Taula. Bullyingaren biktima-huts, erasotzaile-huts, biktima-erasotzaile eta behatzaileen maiztasunak eta ehunekoak (maila barnean) mailaren arabera.....	183
8.10. Taula. Aurrez aurreko bullying portaeren biktima izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak mailaren arabera.....	185
8.11. Taula. Aurrez aurreko bullying portaeren biktima izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak mailaren arabera.....	187
8.12. Taula. Aurrez aurreko bullying portaeren behatzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak mailaren arabera.....	188

8.13. Taula. Batez bestekoak, desbideratze tipikoak, bariantza-analisia eta eraginaren tamaina (Cohenen d) bullying adierazleetan mailaren arabera.....	189
8.14. Taula. Bullyingaren biktima-huts, erasotzaile-huts, biktima-erasotzaile eta behatzaileen maiztasunak eta ehunekoak ikastexareen sarearen arabera.....	190
8.15. Taula. Aurrez aurreko bullying portaeren biktima izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak ikastexareen sarearen arabera.....	192
8.16. Taula. Aurrez aurreko bullying portaeren erasotzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak ikastetxearen sarearen arabera.....	194
8.17. Taula. Aurrez aurreko bullying portaeren behatzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak ikastetxearen arabera.....	195
8.18. Taula. Batez bestekoak, desbideratze tipikoak, bariantza-analisia eta eraginaren tamaina (Cohenen d) bullying adierazleetan ikastetxearen sarearen arabera.....	196
8.19. Taula. Cyberbullying portaeren ziberbiktima izan direla adierazi duten parte-hartzaileen ehunekoak.....	204
8.20. Taula. Cyberbullying portaeren zibererasotzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen ehunekoak.....	208
8.21. Taula. Cyberbullying portaeren ziberbehatzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen ehunekoak.....	211
8.22. Taula. Cyberbullyingaren ziberbiktima-huts, zibererasotzaile-huts, ziberbiktima-erasotzaile eta ziberbehatzaileen maiztasunak eta ehunekoak (sexuaren barnean) sexuaren arabera....	217
8.23. Taula. Cyberbullying jokaeran ziberbiktima izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak sexuaren arabera.....	220
8.24. Taula. Cyberbullying portaeren zibererasotzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak sexuaren arabera.....	223
8.25. Taula. Cyberbullying portaeren ziberbehatzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak sexuaren arabera.....	226
8.26. Taula. Batez bestekoak, desbideratze tipikoak, bariantza-analisia eta eraginaren tamaina (Cohenen d) cyberbullying adierazleetan sexuaren arabera.....	229
8.27. Taula. Cyberbullyingaren ziberbiktima-huts, zibererasotzaile-huts, ziberbiktima-erasotzaile eta ziberbehatzaileen maiztasunak eta ehunekoak (ikasmaila barnean) ikasmilaren arabera.....	230
8.28. Taula. Cyberbullying portaeren ziberbiktima izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak mailaren arabera.....	233
8.29. Taula. Cyberbullying portaeren zibererasotzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak mailaren arabera.....	236
8.30. Taula. Cyberbullying portaeren ziberbehatzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak mailaren arabera.....	239
8.31. Taula. Batez bestekoak, desbideratze tipikoak, bariantza-analisia eta eraginaren tamaina (Cohenen d) bullying adierazleetan mailaren arabera.....	242
8.32. Taula. Cyberbullyingaren ziberbiktima-huts, zibererasotzaile-huts, ziberbiktima-erasotzaile eta ziberbehatzaileen maiztasunak eta ehunekoak ikastexareen sarearen arabera.....	243
8.33. Taula. Cyberbullying portaeren ziberbiktima izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak ikastexareen sarearen arabera.....	246
8.34. Taula. Cyberbullying portaeren zibererasotzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak ikastetxearen sarearen arabera.....	249
8.35. Taula. Cyberbullying portaeren ziberbehatzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak ikastetxearen arabera.....	252
8.36. Taula. Batez bestekoak, desbideratze tipikoak, bariantza-analisia eta eraginaren tamaina (Cohenen d) cyberbullying adierazleetan ikastetxearen sarearen arabera.....	254
8.37. Taula. Bullyingaren (biktimizazioa eta eraso) eta haur-estresaren arteko korrelazioak.....	256
8.38. Taula. Cyberbullyingaren (ziberbiktimizazioa eta zibereraso) eta haur-estresaren arteko korrelazioak.....	257
8.39. Taula. Bullyingaren (biktimizazioa eta eraso) emozio eta jokaera arazoaren arteko korrelazioak	259

(irakasle eta gurasoen arabera).....	
8.40. Taula. Cyberbullyingaren (ziberbiktimizazioa eta zibererasoa) emozio eta jokaera arazoan arteko korrelazioa (irakasle eta gurasoen arabera).....	262
8.41. Taula. Bullyingaren (biktimizazioa eta erasoa) eta gurasoen estresaren arteko korrelazioak.....	265
8.42. Taula. Cyberbullyingaren (ziberbiktimizazioa eta zibererasoa) eta gurasoen estresaren arteko korrelazioa.....	265
8.43. Taula. Bullyingaren (biktimizazioa eta erasoa) eta guraso konpetentziaren arteko korrelazioak...	266
8.44 Taula. Cyberbullyingaren (ziberbiktimizazioa eta zibererasoa) eta guraso konpetentziaren arteko korrelazioak.....	267
8.45. Taula. Bullyingaren (biktimizazioa eta erasoa) eta familiako heziketa-praktiken arteko korrelazioak.....	269
8.46. Taula. Cyberbullyingaren (biktimizazioa eta erasoa) eta familiako heziketa-praktiken arteko korrelazioak.....	270
8.47. Taula. Emaizen laburpena: Prebalentzia larria eta orokorra.....	271
8.48. Taula. Emaizen laburpena: Haurren eguneroko estresa.....	279
8.49. Taula. Emaizen laburpena: Emozio eta jokaera arazoak.....	280
8.50. Taula. Emaizen laburpena: Gurasoen estresa.....	282
8.51. Taula. Emaizen laburpena: Guraso gaitasuna.....	283
8.52. Taula. Emaizen laburpena: Familia hezkuntza praktikak.....	284
Table 8.53. Summary of findings: Prevalence (global and severe).....	285
Table 8.54. Summary of findings: Children’s daily stress: (assessed by children).....	291
Table 8.55. Summary of findings: emotional and behavioural problems (assessed by parents and teachers).....	292
Table 8.56. Summary of findings: Parental stress (assessed by parents).....	294
Table 8.57. Summary of findings: Parental competence (assessed by parents).....	295
Table 8.58. Family educational practices (assessed by children).....	296

GRAFIKOEN AURKIBIDEA / INDEX OF FIGURES

Figure 5.1.	Percentage of participants by gender.....	123
Figure 5.2.	Percentage of participants by age.....	124
Figure 5.3.	Percentages of the ages of the participants.....	125
Figure 5.4.	Percentage of participants according to the province of the school.....	126
Figure 5.5.	Percentages of participants according to the type of school network.....	126
Figure 5.6.	Percentages of participants residing with parent.....	127
Figure 5.7.	Percentage of participants consulting a psychologist.....	129
Figure 5.8.	Percentages of participants' motives for seeking psychological assistance.....	130
Figure 5.9.	Percentage of questionnaires completed by parents.....	131
Figure 5.10.	Percentages of fathers and mothers who completed the questionnaires.....	131
8.1 Grafikoa.	Inplikatu (biktimak, erasotzaileak eta behatzaileak) ehunekoak lagin orokorraren gainean.....	168
8.2. Grafikoa.	Lagina biktima-huts, erasotzaile-huts eta biktima-erasotzaileen artean banatuta.....	169
8.3. Grafikoa.	Inplikatu (biktimak, erasotzaileak eta behatzaileak eta biktima-erasotzaile larriak eta noizbehinkakoak) ehunekoak laginaren gainean.....	170
8.4. Grafikoa.	Lagina biktima-huts larri, erasotzaile-huts larri eta biktima-erasotzaile larrien artean banatuta.....	172
8.5. Grafikoa.	Aurrez aurreko portaeren (orokorra eta larria) biktimen ehunekoak.....	173
8.6. Grafikoa.	Aurrez aurreko portaeren (orokorra eta larria) erasotzaileen ehunekoak.....	174
8.7. Grafikoa.	Aurrez aurreko portaeren (orokorra eta larria) behatzaileen ehunekoak.....	175
8.8. Grafikoa.	Biktima-huts, erasotzaile-huts, biktima-erasotzaile eta behatzaileen ehunekoak sexuaren arabera.....	176
8.9. Grafikoa.	Aurrez aurreko portaeren biktimen ehunekoak sexuaren arabera.....	178
8.10. Grafikoa.	Aurrez aurreko portaeren erasotzaileen ehunekoak sexuaren arabera.....	180
8.11. Grafikoa.	Aurrez aurreko portaeren behatzaileen ehunekoak sexuaren arabera.....	181
8.12. Grafikoa.	Bullying adierazleetan pairatu, egin eta behatutako portaeren batez bestekoak sexuaren arabera.....	183
8.13. Grafikoa.	Biktima-huts, erasotzaile-huts, biktima-erasotzaile eta behatzaileen ehunekoak kurtsoaren arabera.....	184
8.14. Grafikoa.	Aurrez aurreko portaeren biktimen ehunekoak mailaren arabera.....	186
8.15. Grafikoa.	Aurrez aurreko portaeren erasotzaileen ehunekoak mailaren arabera.....	187
8.16. Grafikoa.	Aurrez aurreko portaeren behatzaileen ehunekoak mailaren arabera.....	188
8.17. Grafikoa.	Bullying adierazleetan pairatu, egin eta behatutako portaeren batez bestekoak mailaren arabera.....	189
8.18. Grafikoa.	Biktima-huts, erasotzaile-huts, biktima-erasotzaile eta behatzaileen ehunekoak ikastexarearen sarearen arabera.....	190
8.19. Grafikoa.	Aurrez aurreko portaeren biktimen ehunekoak ikastetxearen sarearen arabera.....	193
8.20. Grafikoa.	Aurrez aurreko portaeren erasotzaileen ehunekoak ikastetxearen sarearen arabera.....	194
8.21. Grafikoa.	Aurrez aurreko portaeren behatzaileen ehunekoak ikastetxearen sarearen arabera.....	195
8.22. Grafikoa.	Bullying adierazleetan pairatu, egin eta behatutako portaeren batez bestekoak ikastetxearen sarearen arabera.....	197
8.23. Grafikoa.	Inplikatu (ziberbiktimak, zibererasotzaileak eta ziberbehatzaileak) ehunekoak lagin orokorraren gainean.....	199
8.24. Grafikoa.	Lagina ziberbiktima-huts, zibererasotzaile-huts eta ziberbiktima-erasotzaileen artean banatuta.....	200
8.25. Grafikoa.	Inplikatu (ziberbiktimak, zibererasotzaileak eta ziberbehatzaileak eta ziberbiktima-erasotzaile larriak eta noizbehinkakoak) ehunekoak laginaren gainean.....	201
8.26. Grafikoa.	Lagina ziberbiktima-huts larri, zibererasotzaile-huts larri eta ziberbiktima-erasotzaile larrien artean banatuta.....	202
8.27. Grafikoa.	Cyberbullying portaera orokorren ziberbiktimen ehunekoak.....	205

8.28. Grafikoa. Cyberbullying portaera larrien ziberbiktimen ehunekoak.....	205
8.29. Grafikoa. Cyberbullying portaera orokorren ziberasotzaileen ehunekoak.....	209
8.30. Grafikoa. Cyberbullying portaera larrien zibererasotzaileen ehunekoak.....	209
8.31. Grafikoa. Cyberbullying portaera orokorren ziberbehatzaileen ehunekoak.....	212
8.32. Grafikoa. Cyberbullying portaera larrien ziberbehatzaileen ehunekoak.....	212
8.33. Grafikoa. Ziberbiktima, ziberasotzaile, ziberbehatzaileen ehuneko globalak portaera bakoitzean.....	215
8.34. Grafikoa. Ziberbiktima-huts, zibererasotzaile-huts, ziberbiktima-erasotzaile eta ziberbehatzaileen ehunekoak sexuaren arabera.....	217
8.35. Grafikoa. Cyberbullying portaeren ziberbiktimen ehunekoak sexuaren arabera.....	221
8.36. Grafikoa. Cyberbullying portaeren zibererasotzaileen ehunekoak sexuaren arabera.....	224
8.37. Grafikoa. Cyberbullying portaeren ziberbehatzaileen ehunekoak sexuaren arabera.....	227
8.38. Grafikoa. Bullying adierazleetan pairatu, egin eta behatutako portaeren batez bestekoak sexuaren arabera.....	229
8.39. Grafikoa. Ziberbiktima-huts, zibererasotzaile-huts, ziberbiktima-erasotzaile eta ziberbehatzaileen ehunekoak kurtsoaren arabera.....	230
8.40. Grafikoa. Cyberbullying portaeren ziberbiktimen ehunekoak mailaren arabera.....	234
8.41. Grafikoa. Cyberbullying portaeren zibererasotzaileen ehunekoak mailaren arabera.....	237
8.42. Grafikoa. Cyberbullying portaeren ziberbehatzaileen ehunekoak mailaren arabera.....	240
8.43. Grafikoa. Cyberbullying adierazleetan pairatu, egin eta behatutako portaeren batez bestekoak mailaren arabera.....	242
8.44. Grafikoa. Ziberbiktima-huts, zibererasotzaile-huts, ziberbiktima-erasotzaile eta ziberbehatzaileen ehunekoak ikastexearen sarearen arabera.....	243
8.45. Grafikoa. Cyberbullying portaeren ziberbiktimen ehunekoak ikastexearen sarearen arabera.....	247
8.46. Grafikoa. Cyberbullying portaeren erasotzaileen ehunekoak ikastexearen sarearen arabera.....	250
8.47. Grafikoa. Cyberbullying portaeren behatzaileen ehunekoak ikastexearen sarearen arabera.....	253
8.48. Grafikoa. Cyberbullying adierazleetan pairatu, egin eta behatutako portaeren batez bestekoak ikastexearen sarearen arabera.....	255

LABURPENA
SUMMARY

SUMMARY

The emergence of Information and Communication Technologies and their harmful use by young people has allowed bullying to reach new heights due to the use of electronic technology (cyberbullying). Although it has been observed that the prevalence of bullying and cyberbullying is a global phenomenon, and that it occurs at different educational stages, most studies analyse their prevalence beginning in secondary school (ages of 11 and 12, or older). Moreover, bullying and cyberbullying prevention and intervention programmes focus on this educational stage. However, the growing pervasiveness of these technologies in homes and the increasing accessibility that minors have to such technologies make it especially necessary to analyse the prevalence of cyberbullying among younger children.

The first objective of this research study was to examine the prevalence of direct or face-to-face **bullying** and the extent of the behaviour suffered, observed and perpetrated in the previous year. Moreover, differences based on sex, grades, and the type of educational network (private or state schools) were explored. The second objective was to study the prevalence of **cyberbullying**, and the extent of the behaviour suffered, observed, and perpetrated in the previous year. Additionally, the differences related to sex, grade, and type of network to which the school belongs were explored. The third objective was to analyse the relationships between **bullying and cyberbullying** and personal variables (such as the daily stress of children, and emotional and behavioural problems) and family context variables (parental stress, parenting skills, and educational practices).

The sample of this study included 1,993 students from the fifth and sixth grades of primary school; this formed part of a randomly selected and representative sample of the final primary grades in the Basque Autonomous Community. Participants ranged in age from 9 to 13 ($M = 10.68$, $SD = 0.71$); 50.2% of the participants were boys and 48.8% were girls; 51.5% ($n = 1,027$) were in the fifth grade of primary school (average age of 10.17 years) and 48.5% ($n = 966$) were in the sixth grade (average age of 11.23 years); 51% of the sample attended state schools (13 schools) and the remaining 49% attended private

or subsidized schools (12 schools). Additionally, 93.5% of the participants' parents ($N = 1,864$) completed the survey for parents and 96.2% ($N = 102$) of the participants' teachers completed the survey for teachers.

The participants completed several questionnaires that were found to have psychometric properties of reliability and validity. The children answered the questionnaires in two 45-minute sessions: *Cyberbullying: Screening de acoso entre iguales [Cyberbullying: Screening of Peer Harassment]* (Garaigordobil, 2013), *PEF-H2: Escala de identificación de Prácticas Educativas Familiares [Family Educational Practices]* (Alonso & Román, 2003) and *IECI: Inventario de Estrés Cotidiano Infantil* ([Inventory of Children's Daily Stress] (Trianes, Blanca, Fernández-Baena, Escobar & Maldonado, 2011). The parents completed the following questionnaires: *PSS: Parenting Stress Scale* (Berry & Jones, 1995; Spanish adaptation by Oronoz, Alonso-Arbiol & Balluerka, 2007) and *ECPP-p: Escala de Competencia Parental Percibida [The Perceived Parental Competence Scale]* (Bayot & Hernández, 2008). The parents and teachers completed the *SPECI Test: Screening de Problemas Emocionales y de Conducta Infantil* [Screening for Children's Emotional and Behavioural Problems] (Garaigordobil & Maganto, 2012).

This research study used a descriptive and comparative methodology to analyse the differences between victimisation, aggression, observation and aggressive-victimisation associated with bullying and cyberbullying, based on gender, grades, and the types of network to which the school belongs. Additionally, a correlational methodology was used to analyse the relationships between the information delivered by teachers and parents as well as the data delivered by children to determine which personal or family variables are related to victimisation and aggression when dealing with bullying and cyberbullying.

Procedurally, an email was sent to randomly selected schools with an explanation of the aims and objectives of the research project. After the schools agreed to participate, they were sent informed consent forms for the participants to complete. Student questionnaires were completed in groups in the school classrooms over the course of two sessions, and questionnaires were sent to parents and teachers. The collection of

questionnaires was supervised by the person in charge of coordinating the research at the school. After one month, all the materials were collected at the school. Finally, to thank the participating schools, an individual report was sent to inform them of their results (the rates and percentages of students involved in bullying and cyberbullying as victims, aggressors, observers, and aggressive-victims). This research fulfilled the ethical values required for research with human beings, and it received a favourable report from the Ethics Committee of University of the Basque Country (CEISH/229/2013).

The main results for face-to-face **bullying** were:

► Analysis of the global prevalence of bullying over the previous year revealed that 20.3% of the participants were pure-victims, 6% were pure-aggressors, 23.9% were aggressive-victims, and 72.3% were observers of aggressive bullying behaviours among classmates.

► For severe bullying, 13.2% of the children in the study sample were pure-victims of severe attacks, 1.6% were pure-aggressors of severe attacks, 2% were aggressive-victims of severe attacks, and 34.5% had observed face-to-face aggression, frequently.

► For face-to-face bullying, victims, aggressors and observers agreed that the most frequent incidents of aggressive behaviour were verbal, the second most frequent were physical aggression incidents and the third most frequent were social and then psychological incidents.

► When analysing the differences related to face-to-face bullying based on gender, the only significant differences were related to the percentage of children who were aggressive-victims. There were no significant differences in the percentage of pure-victims, pure-aggressors, and observers when comparing the data of boys and girls. When different types of aggressive behaviour were analysed, boys were more often the victims and aggressors than girls; moreover, in comparison to girls, boys were more often the observers of physical, verbal and psychological bullying. Additionally, the number suffered, perpetrated and observed behaviour incidents was significantly greater among boys than girls.

► Analysis of the differences related to face-to-face bullying based on grades revealed that there were no differences between the fifth and sixth grades with regard to

percentages of victims, aggressors, and observers; however, there was a greater percentage of aggressive-victims in the fifth grade. Additionally, the largest percentage of students in the fifth grade reported being the victims of physical and verbal aggressions; they also stated that they were physical aggressors and observers of physical aggressions. The number of incidents suffered by victims or perpetrated by aggressors was significantly greater in the fifth grade than in the sixth grade.

► In analysing face-to-face bullying based on the network to which the school belongs (public or private), no significant differences were found in the percentages of pure-victims, pure-aggressors, aggressive-victims or observers. However, the percentage of students who had suffered physical, verbal, social and psychological aggression, who had physically and verbally attacked others or who had observed physical, verbal and psychological aggression was significantly greater in public schools than in private schools. Differences were also found in the number of incidents of suffered and observed behaviour, which was much greater in public schools than in private schools.

The main results for **cyberbullying** were:

► The analysis of the global prevalence of cyberbullying in the previous year revealed that 13.4% of the participants in the sample were pure-cybervictims, 0.7% were pure-cyberaggressors, 3.1% were aggressive cybervictims and 37.8% were cyberobservers.

► For severe attacks of cyberbullying revealed that 2.9% were pure-cybervictims of severe attacks, 0.3% were pure-cyberaggressors of severe attacks, 0.2% were cyberbully-victims of severe attacks and 7.9% were cyberobservers who had observed cyberbullying attacks, frequently.

► Analysis of the most common cyberbullying behaviours, based on the three roles (cybervictim, cyberaggressor and cyberobserver), found that the most common attacks were offensive and insulting messages, calls made to cause fear and scare others, blackmailing or threatening by means of calls or social media, slandering, posting things on the Internet about other persons that were lies, discrediting or spreading rumours to

hurt others, password thefts to prevent email access or offensive or insulting calls through mobile phones or the Internet.

► The sex-based analysis of cyberbullying showed that the percentage of pure-cybervictims, pure-cyberaggressors, cyberbully-victims, and cyberobservers was similar for boys and girls. However, in comparison to girls, a significantly greater percentage of boys had been victims of aggression, had recorded such incidents and uploaded them to the Internet, and had been aware noticed anonymous calls made to scare people. Girls observed more incidents of sexual harassment than boys. Additionally, the number of incidents of cyberbullying suffered by cybervictims and cyberbully-victims was greater among the boys than the girls.

► When analysing the differences of cyberbullying based on grades, the sixth grade had a significantly greater percentage of pure-cybervictims, pure-cyberaggressors, cyberbully-victims, and cyberobservers than the fifth grade. With regards to behaviour, the percentage of students in the sixth grade that had received offensive messages on their mobile phone or on the internet, had received anonymous calls that were made to scare them, had been victims of extortion made by phone calls or on the internet and had been slandered on social media was much greater than the percentage of students in the fifth grade. Furthermore, in comparison to fifth grade students, a much greater percentage of students in the sixth grade had sent offensive or insulting messages by mobile phone or via the internet and had made anonymous calls to scare others; moreover, they had observed behaviours such as sending offensive messages by mobile phone or the Internet, making offensive calls by mobile phone or the Internet, sending private photos or videos, making anonymous calls to scare others, extorting others by means of phone calls or the Internet, sexually harassing others, committing identity fraud, stealing passwords, changing photos or videos to disseminate them, isolating others in social media, and disseminating and spreading rumours on the Internet. In the same manner, sixth grade students experienced more incidents of suffered, perpetrated and observed behaviour in than fifth grade students.

► Regarding cyberbullying and differences in public and private schools, the percentage of cybervictims, cyberaggressors, cyberbully-victims and cyberobservers was

similar in both types of schools. However, in comparison to private schools, a greater percentage of students in public schools had received offensive or insulting messages and calls, anonymous calls made to scare them, had noticed that their identity was stolen, or had observed aggressive incidents, which were subsequently recorded and disseminated. Additionally, the number of incidents of cyberbullying suffered by cybervictims was greater amongst state school students than among private school students.

With regard to **bullying and cyberbullying** and their relationship with personal and family context variables, the main results show that:

- ▶ The relationship between bullying and cyberbullying and daily stress levels of children confirms that both boys and girls who are bullying victims, aggressors and cybervictims, and female cyberaggressors had more health and psychosomatic problems. Thus, they are more likely to suffer from minor illnesses, such as headaches or nausea, have a high level of school-related stress or academic problems, have a high level of family stress, including conflict amongst family members and, generally, have high-stress levels. Consequently, they usually react in a more stressful manner when facing daily problems. High levels of school-related stress was the only type of stress reported by male cyberbullies.

- ▶ In regard to the relationship between bullying and cybervictims and emotional and behavioural problems, teachers and parents stated that both girls and boys that were victims, aggressors, cybervictims and cyberaggressors generally showed more emotional and behavioural problems; moreover, victims and cybervictims were more prone to internalising and externalising problems, whereas aggressors and cyberaggressors were more prone to externalising problems.

- ▶ The analysis of the correlation between bullying and cyberbullying and parental stress showed that boys and girls, who were victims and aggressors of face-to-face bullying, had a higher chance of having parents with a high level of parental stress. Nevertheless, being a cybervictim and/or cyberaggressor was not related to total parental stress.

► With regard to the relationship between bullying and cyberbullying and parenting, the results confirm that lack of parenting skills was linked to girls being victims and aggressors of face-to-face bullying; in boys, it was linked to being cybervictims and cyberaggressors.

► The results of the relationship between bullying and cyberbullying and educational methods showed that boys who felt that their parents were authoritarian and/or permissive were most often victims and aggressors of face-to-face bullying. Girls that felt that their parents were authoritarian were most frequently victims of bullying. With regard to cyberbullying, boys who were cybervictims and girls who were cyberaggressors most frequently felt that their parents were permissive.

These results show that bullying and cyberbullying severely and globally affect a large percentage of students in the last stage of primary school. Additionally, the results show differences based on gender, grade and type of school. Therefore, along with a theoretical contribution, this data must be considered in future interventions. Connections with personal variables and the family context underscore certain characteristics that victims and aggressors of both phenomena share, based on reports made by the individuals with regard to child stress and emotional and behavioural problems when they are evaluated by parents and teachers. Lastly, the study's findings show the importance of family context, and they emphasise the need to consider the family when formulating prevention and intervention plans.

LABURPENA

Informazioaren eta komunikazioaren teknologiak azken urteetan izan duen gorakada dela eta gaztetxoek egiten duten erabilera kaltegarriaren ondorioz, aurrez aurreko eskola-jazarpenera (bullying) bitarteko elektronikoen bidezko jazarpenera (cyberbullying) hedatu da. *Bullyingaren* eta *cyberbullyingaren* prebalentzia hezkuntza maila ezberdinetan gertatzen den fenomeno global gisa azaldu den arren, ikerketa gehienek bigarren hezkuntzako nebareak izan dituzte helburu (11-12 urtetik gorakoak) eta, beraz, prebentziorako eta esku-hartzeko programak, batez ere, ziklo horretarako egin dira. Hala ere, teknologiak etxeetan duen barneratze-tasaren gorakortasunak eta, ondorioz, adin txikikoek duten eskuragarritasunaren gorakadak bereziki beharrezko egiten dute *cyberbullyingaren* prebalentzia haur gazteagoetan aztertzea.

Aurrez aurreko *bullyingaren* prebalentzia aztertzea izan da ikerketa honen lehen helburua, baita azken urtean jasandako, egindako eta behatutako jokaera kopurua aztertzea ere. Horrez gain, sexuaren, ikasmilaren eta hezkuntza-sarearen (pribatua/publikoa) araberako ezberdintasunak ere aztertu dira. Bigarren helburua, berriz, *cyberbullyingaren* prebalentzia aztertzea izan da, baita azken urtean jasandako, egindako eta behatutako jokaera kopurua aztertzea ere. Halaber, sexuaren, ikasmilaren eta hezkuntza sarearen (pribatua/publikoa) araberako ezberdintasunak aztertu dira. Hirugarrenik, *bullyingak* eta *cyberbullyingak* aldagai pertsonalekin (haurren eguneroko estresa eta emozio- eta jokaera-arazoak) eta testuinguru familiarrarekin (guraso-estresa, guraso-gaitasuna eta hezkuntza-praktikak) dituen harremanak aztertu dira.

Ikerketa honen lagina lehen hezkuntzako bosgarren eta seigarren mailako 1.993 ikaslek osatu zuten; parte-hartzaileak zoriz hautatu ziren eta Euskal Herriko lehen hezkuntzako azken zikloko lagin adierazgarria osatzen dute. Parte-hartzaileek 9 eta 13 urte bitarte zituzten ($M= 10,68$, $DT= 0,71$); horien % 50,2 mutila zen, eta % 48,8, neska. %51,5ek ($n = 1.027$) lehen hezkuntzako bosgarren mailan ikasten zuten, eta % 48,5ek ($n = 966$), seigarren mailan; guztira, adinaren batezbestekoa 11,23 urte zen. Haurren % 51k (13 ikastetxe) sare publikoko eskoletan ikasten zuen, eta gainerako % 49k (12 ikastetxe), itundutako edota sare pribatuko ikastetxeetan. Gainera, gurasoen %93,5ek ($N= 1.864$)

haintzat prestatutako galdetegia bete zuten, eta tutoreen %96,2k, berriz, irakasleentzat prestatutako galdetegia.

Parte-hartzaileek fidagarritasun- eta baliozkotasun-berme psikometrikoak betetzen dituzten ondorengo tresnak bete zituzten. Umeek 45 minutuko bi saiotan erantzun zieten hurrengo galdetegiari: “*Cyberbullying: Berdinen arteko jazarpenaren Screeninga*” (Garaigordobil, 2013), “PEF-H2. “*Familiako Heziketa-praktikak*” identifikatzeko eskala” (Alonso eta Roman, 2003) eta “IECI. Haurren eguneroko estresaren inbentarioa” (Trianes, Blanca, Fernandez-Baena, Escobar eta Maldonado, 2011). Gurasoek honako galdetegiak bete zituzten: “PSS. Guraso-estresaren eskala” (Berry eta Jones, 1995; espainierazko egokitzapena Oronoz, Alonso-Arbiol eta Balluerka, 2007) eta “ECP. Hautemandako guraso-gaitasunaren eskala (gurasoentzako bertsioa)” (Bayot eta Hernandez, 2008). Azkenik, hala irakasleek nola gurasoek “SPECI. Emozio- eta Jokaera Arazoen Screeninga” (Garaigordobil eta Maganto, 2012) bete zuten.

Ikerketa gauzatzeko, alde batetik, metodologia deskriptibo eta konparatiboa erabili zen, sexuaren, adinaren eta ikastetxearen sarearen (pribatua/itundutakoa edo publikoa) arabera, biktimizazioaren, erasoen, biktimizazio-erasotzaileen eta behaketaren arteko analisiak egiteko. Bestalde, metodologia korrelazionala erabili zen irakasleen, gurasoen zein umeen bitartez jasotako informazioa alderatu eta *cyberbullying* eta *bullying*arekin lotura duten aldagai familiar edo pertsonalak zein diren aztertzeko.

Prozedurari dagokionez, lehenik, mezu elektronikoa bidali zen zoriz aukeratutako ikastetxeetara, , ikerketaren nondik norakoak azalduz. Parte hartzea onartu zuten ikastetxeetara, gurasoek zein umeek bete beharreko baimen informatuak bidali ziren. Ikasleek ikastetxeko geletan bete zituzten frogak, taldeka eta bi saiotan. Saio horietan, gurasoei zein irakasleei bete beharreko frogak helarazi zitzaizkien. Galdetegiak jasotzeko prozesua ikastetxeak ikerketa koordinatzeko aukeratutako pertsonak gainbegiratu zuen. Hilabete igaro ondoren, material guztia jaso zen. Azkenik, parte hartu zuten ikastetxeei esker ona azaltzeko, ikastetxe bakoitzera banakako txosten bat bidali zen. Txostenak han jasotako laginari dagozkion emaitza kuantitatiboak jasotzen zituen: *bullying*ari zein *cyberbullying*ari dagokienez biktimarren, erasotzailearen, behatzailearen zein biktima-erasotzailearen rol-maiztasun eta ehunekoak; baita balorazio labur bat ere.

Ikerketak Gizakiekin lotutako Ikerketetarako Euskal Herriko Unibertsitateko Etika Batzordeak ezarritako baldintzak betetzen ditu eta batzordearen oniritzia jaso du (CEISH/229/2013).

Aurrez aurreko *bullyingari* dagozkien emaitzek honako hau eman zuten ezagutzera:

► Prebalentzia globalari dagokionez, parte-hartzaileen % 20,3 biktima-hutsa; % 6, erasotzaile-hutsa eta % 23,9, biktima-erasotzailea, zen. % 72,3k, azken urtean, ikaskideen artean gertatutako erasoak ikusi izana adierazi zuen.

► *Bullying* larria aztertuz, aurkitu zen laginaren % 13,2 biktima-huts larria zela, %1,6, erasotzaile-huts larria, eta %2, biktima-erasotzaile larria. Horrez gain, % 34,5ek aurrez aurreko erasoak sarritan ikusi zituen.

► Erasoen jokaeren maiztasunari dagokionez, biktimek, erasotzaileek eta behatzaileek adierazi zuten sarrien gertatzen ziren erasoak ahozko erasoak zirela; eraso fisikoak eta sozialak bigarren eta hirugarren ohikoenak izanik, eta, azken postuan, eraso psikologikoak.

► Sexuaren arabera, aurrez aurreko *bullyingaren* aldeak aztertuz, Biktima-erasotzaile ehunekoan bakarrik aurkitu ziren alde esanguratsuak, nesken aldean biktima-erasotzaile diren mutilen ehuneko handiagoa da. Bestalde, ez zen alde esanguratsurik aurkitu biktima-hutsen, erasotzaile-hutsen eta behatzaileen-kasuan. Eraso-jokaerak aztertzean, ikusi zen mutilak eraso fisiko, ahozko eta psikologiko gehiagoren biktima, erasotzaile eta behatzaile izan zirela. Gainera, jasandako, egindako zein behatutako jokaera kopurua ere esanguratsuki handiagoa zen mutilengan neskengan baino.

► Ikasmilaren arabera, aurrez aurreko *bullyingaren* aldeak aztertzean, biktima-hutsengan, erasotzaile-hutsengan eta behatzaileengan ez zen alde esanguratsurik aurkitu. Hala ere, biktima-erasotzaileen kasuan, bosgarren mailan, ehuneko handiagoak aurkitu ziren. Horrez gain, bosgarren mailako ikasleen ehuneko handiagoak eraso fisiko eta ahozkoen biktima, eta agresio fisikoen erasotzaile eta behatzailea izan zela ezagutzera eman zuen. Jasandako zein egindako jokaera kopuruari dagokionez, bosgarren mailan, esanguratsuki handiagoa zen seigarren mailarekin alderatuz.

► Ikastetxearen sarearen (publikoa/pribatua edo itundutakoa) arabera, aurrez aurreko *bullyingaren* desberdintasunak aztertzean, ez zen ezberdintasun esanguratsurik

aurkitu biktima-hutsen, erasotzaile-hutsen, biktima-erasotzaileen zein behatzaileen ehunekoetan. Hala ere, eraso fisikoak, ahozkoak, sozialak eta psikologikoak jasan dituen, eraso fisikoak eta ahozkoak burutu dituen, eta eraso fisikoak, ahozkoak eta psikologikoak behatu dituzten ikasleen ehunekoa esanguratsuki handiagoa izan da ikastetxe publikoetan. Gainera, jasandako eta behatuko jokaera kopuruan ere, alde esanguratsuak aurkitu ziren, kopuru hori ikastetxe publikoetan handiagoa baitzen.

*Cyberbullying*ari dagozkion emaitzek honako hau eman zuten ezagutzera:

► Cyberbullyingaren prebalentzia orokorra honako hau izan zen: laginaren % 13,4 ziberbiktima-hutsek osatzen zuten; % 0,7, zibererasotzaile-hutsek; % 3,1, ziberbiktima-erasotzaileek, eta % 37,8, ziberbehatzaileek. Hori guztia azken urteko datuak kontuan hartuta.

► Cyberbullyingaren prebalentzia larriari dagokionez, emaitzek adierazten dute % 2,9 ziberbiktima-huts larria zela; % 0,3, zibererasotzaile-huts larria; % 0,2, ziberbiktima-erasotzaile larria, eta % 7,9k ziberjazarpen-jokabideak oso maiz ikusiak zituen.

► Maiztasun handinez errepikatzen diren *cyberbullying*-jokaerak aztertuz gero, hiru rolen kasuan (ziberbiktima, zibererasotzaile eta ziberbehatzaile), honako jokaera hauek errepikatzen ziren sarrien: mezu iraingarriak; beldurtzeko deiak; xantaia edo mehatxuak; difamazioa, interneten gezurrak esanez edota zurrumurrak zabalduz min egiteko asmoz; pasahitzak lapurtzea posta elektronikora sartzen ez uzteko, eta Internet edo telefono bidezko dei iraingarri eta mingarriak.

► Sexuaren araberako analisisiek agerian utzi zuten ziberbiktima-hutsen, zibererasotzaile-hutsen, ziberbiktima-erasotzaileen eta ziberbehatzaileen ehunekoak antzekoak direla. Hala ere, ikusi zen erasoak jasan ziztuztenak grabatzeko gero interneten zabaltzeko eta beldurtzeko egindako deien behatzaile izan diren mutilen ehunekoak esanguratsuki handiagoak zirela. Neskek, ordea, sexu-jazarpeneko jokaera gehiago ikusi dituzte. Gainera, mutilengan ziberbiktimak eta ziberbiktima-erasotzaileak jasandako jokaera kopurua ere handiagoa da.

► Ikasmailaren arabera cyberbullyingaren desberdintasunak aztertzean, seigarren mailan ziberbiktima-hutsen, zibererasotzaile-hutsen, ziberbiktima-erasotzaileen eta ziberbehatzaileen ehunekoa esanguratsuki handiagoa zela aurkitu zen. Horrez gain, aurkitu zen seigarren mailako ikasleek ehuneko handiagoak zituztela ondorengo jokabideetan: mezu iraingarriak, beldurtzeko dei anonimoak, xantaia/mehatxua eta difamazioa *jasan* zituen; mezu iraingarriak eta beldurtzeko dei anonimoak *egin* zituzten; mezu iraingarriak, dei iraingarriak, argazki/bideo pribatuak zabaltzea, Interneten zabaltzeko argazkiak/bideoak lapurtzea, beldurtzeko dei anonimoak, deien/Interneten bidezko xantaia/mehatxua, sexu-jazarpena, identitatea faltsutzea, pasahitzak lapurtzea, argazkiak/bideoak aldatzea zabaltzeko, sare sozialetan isolatzea, Internet bidezko difamazioa edota zurrumurrak *behatu* zituztenak. Gainera, jasandako eta behatutako ziberjokaera kopurua esanguratsuki altuagoa izan zen seigarren mailan.

► Ikastetxearen sarearen (publikoa edo pribatu/itundutakoa) arabera cyberbullyingaren aldeak aztertuz, aurkitu zen ziberbiktima-hutsen, zibererasotzaile-hutsen, ziberbiktima-erasotzaileen eta ziberbehatzaileen ehunekoak antzerakoak zirela. Hala ere, ikastetxe publikoetako ikasleen ehuneko handiago batek jasan zituen mezu iraingarri/mingarriak, dei iraingarri/mingarriak, beldurtzeko asmoz egindako deiak eta beren identitatea faltsutzea, eta erasoak behatu dituztenak grabatzeko eta zabaltzeko. Gainera, ikastetxe publikoetako ziberbiktimek jasandako jokaera kopurua esanguratsuki altuagoa zen.

Bullyingak eta *cyberbullyingak* aldagai pertsonalekin eta testuinguru familiarrarekin dituen loturak aztertzean, honako ondorio nagusi hauek aurkitu dira:

► *Bullyingaren* eta *cyberbullyingaren*, eta haurren eguneroko estresaren arteko loturen emaitzek erakusten duten, *bullying*-jokabideen biktima eta egile diren neska-mutilek, ziberjazarpen-jokabideen biktima diren neska-mutilek eta ziberjazarpen-jokabideen egile diren neskek osasun-arazo eta arazo psikosomatiko ugari dituzte (erraztasun handiagoz izaten dituzte oinaze txikiak, buruko minak edota botagura, kasurako). Aldi beran, eskolako estres-maila handia ageri dute (arazoak esparru akademikoan), familiako estresa bizi dute (gatazkak nabaritzen dituzte familia-giroan) eta estres orokorra sentitzen dute (eguneroko jarduerak direla eta, estres-maila handiagoa

ageri dute, oro har). Zibererasoak egiten dituzten mutilek, berriz, eskolako estres handia bakarrik ageri dute.

► Emozio- eta jokaera-arazoei dagokienez, irakasleak eta gurasoak bat datoz adieraztean biktimek, erasotzaileek, ziberbiktimek eta zibererasotzaileek, neskek zein mutilek, arazo handiagoak dituztela emozio- eta jokabide-arazo orokorretan (EJA). Gainera, emaitzek, baieztatzen dute biktimek eta ziberbiktimek arazo barnerakoiak zein kanporakoiak dituztela; erasotzaileek eta zibererasotzaileek, berriz, kanporakoiak.

► Aurrez aurreko *bullying*-jokabideen biktimek eta erasotzaileek, neskek zein mutilek, aukera gehiago dute guraso-estresa duten gurasoak izateko. Ziberbiktima edota zibererasotzaile izatea, ordea, ez dago erabat lotuta guraso-estresarekin.

► Gurasoen konpetentzia txikia aurrez aurreko *bullying*aren biktima eta erasotzaile izatearekin dago lotuta, nesken kasuan, eta ziberbiktima eta zibererasotzailea izatearekin mutilei dagokienez.

► Gurasoak autoritario edo permisibo ikusten dituzten mutilek aukera gehiago dute aurrez aurreko *bullying*aren biktima edo erasotzaile izateko. Bestalde, gurasoak autoritariotzat dituzten hartzen neskek aukera gehiago dute biktima izateko. *Cyberbullying*ari dagokionez, ziberbiktima diren mutilek eta zibererasotzaileak diren neskek probabilitate handiagoz hartzen dituzte gurasoak permisibotzat.

Emaitzek erakusten dutenez, *bullying*a eta *cyberbullying*a, bai era orokorrean bai larrian ere, benetako arazoak dira hezkuntza-ziklo horretan. Bestalde, emaitzek sexuaren, mailaren eta ikastetxe-sarearen arabera ezberdintasunak erakutsi dituzte. Horrenbestez, ekarpen teorikoaz gain, etorkizuneko esku-hartzetan kontuan hartzekoak dira emaitza horiek. Testuinguru familiarrekin eta nortasun ezaugarriekin aurkitutako loturek *bullying*eko eta *cyberbullying*eko biktima eta erasotzaileek duten hainbat antzekotasun argitu dituzte, bai autoinformeen arabera, eguneroko estresaren kasuan, bai gurasoen eta irakasleen arabera, emozio- eta jokabide-arazoen kasuan. Bukatzeko, emaitzek azpimarratzen dute familia-testuingurua zein garrantzitsua den eta erakusten dute etorkizunean sortzen diren prebentziorako eta esku-hartzeko programetan familiak parte hartzea zein garrantzitsua den.

INTRODUCTION

INTRODUCTION

This research study is part of a research project called “Cyberbullying: Prevalence, Relationship with Personal and Family Variables, and Prevention and Intervention Program”, funded by the Ministry of Economics and Competitiveness (MINECO) (PSI2012-30956). Additionally, it is part of one of the research lines of the Consolidated Group, “Psychological Evaluation, Instrument Design, Intervention Program Evaluation, and Epidemiological Applications” funded by the Ministry of Education, Linguistic Policy and Culture of the Basque Government (IT638-13), and by the Training and Research Unit of Universidad de País Vasco UPV/EHU (UFI PSIXXI 11/04).

Over the past several years, the interest in and social concern about violent behaviours among peers have increased in relation to face-to-face bullying and cyberbullying, which is associated with information technologies and communication. For 44 years, since the beginning of research on face-to-face bullying, first in Scandinavian countries (Olweus, 1973), then in the United States and, over time, throughout the entire world, it has become clear that harassment among peers is a global phenomenon. The defining characteristics of bullying include the intent to harm, repetitive actions, long-term continuance and the asymmetry of power. Thus, bullying is defined as aggression in which helpless victims or victims in inferior conditions are harassed by one or more aggressors whose continuous aim is to harm such victims.

With the gradual incorporation of technology into our lives in the past few years, a new phenomenon has emerged, which is the harassment among peers by means of information and communication technology, also known as cyberbullying. Beginning with the first study on cyberbullying, conducted by Finkelhor, Mitchell, and Wolak (2000), the number of studies examining its prevalence and its relationship to personal, physiological and family variables, among other variables, has been exponentially increasing. However, due to the changing nature of information technologies, many of these studies have become rapidly obsolete. Additionally, even today, the disparity in the criteria used to analyse this phenomenon has hindered the ability to define and delimit cyberbullying.

This research study focuses on an earlier developmental stage than the stage most often examined in cyberbullying research, which is primarily adolescents (children who are 12 years of age or older). This is due to the assumption that adolescents, but not children, have access to technological resources, the use of which can result cyber harassment. In this regard, at the beginning of this research study, the National Institute of Statistics (2013) data had already noted the trend that 12-year-old minors have increasing access to information and communications technology (ICT). In 2013, 26.1% of 10-year-old children had mobile phones and 86% used the internet; 58% of twelve-year-old children had mobile phones and 92% were internet application users. Subsequent reports supported this trend, and also showed that the Basque Autonomous Community, the location where this research study will be conducted, has the largest percentage of children with mobile phones in Spain.

Based on this data and on the evidence reported in scientific literature, this study established its objectives, which were to analyse the prevalence of bullying and cyberbullying among students in the final two grades of primary school (age range: 10 to 12) and to explore the relationship between bullying and cyberbullying and several personal and family-context variables.

This dissertation is divided into two parts. In the first section, the theoretical concepts of the research study are presented in three chapters. The first chapter begins with an analysis of the definitions of bullying and cyberbullying. A concise comparison is made between both phenomena. The chapter then presents the definitions of the personal variables that are analysed in the study (such as the daily stress of children and emotional and behavioural problems). At the end of the first chapter, the examined family variables in the study are defined (such as parental stress, parenting skills and the educational practices of families). In the second chapter, the main studies on the prevalence of bullying and cyberbullying in children, whose ages are similar to the children studied in this present research (from 10 to 12), are presented and summarised for national and international research conducted over the past several years. The third and last chapter presents a summary of the main results of the research studies that have

analysed bullying and cyberbullying, and it discusses their connection with the personal variables and family context variables used in this present study.

In the second part of this dissertation, the empirical study is described. Several chapters explain the research objectives and hypotheses, and provide a description of the sample used, of the evaluation instruments used and of the research design and procedure. Chapter 8 presents the study results; a chart summarising the results is included at the end of the chapter (both in Basque and in English). Chapter 9 presents a discussion of the study results and compares the finding to the results reported in the scientific literature. This chapter also includes a conclusion section and addresses the study's limitations. Moreover, several suggestions for future studies are proposed.

Finally, bibliographical references are presented, and two annexes are provided. Annexe I presents the research instruments (questionnaires) disseminated to participants (children, parents and teachers). Annexe II presents a compilation of the documents that guarantee that the ethical principles established by the Ethics Committee for Research with Human Beings were followed in this research study (the informed consents of participants and the participation letters of the schools).

CHAPTER 1
DEFINING THE VARIABLES UNDER STUDY

CHAPTER 1. DEFINING THE VARIABLES UNDER STUDY

1.1 DEFINING KEY VARIABLES: BULLYING AND CYBERBULLYING

The interest in the analysis of peer aggression at school started at the end of the '60s and the beginning of the '70s. The term used to describe this phenomenon, as well as its definition, has varied throughout 50 years of study. In the beginning, Peter Paul Heinemann, a Swedish school doctor, used the concept 'mobbing' (Heinemann, 1969) on the grounds of its resemblance to the term described by ethologist Konrad Lorenz (1963, 1972), where a mob of animals of an inferior species join together to attack a superior animal or a natural enemy (this behaviour was translated to Spanish as harassment). In the same book, Lorenz also refers to the peer-aggression phenomenon (in school or military context). Over the course of time, even if the term is still used to allude to harassment in a work or professional environment (Leymann, 1996), it has been replaced due to the etymological implications in its language of origin.

According to Olweus (2013), the term 'mobbing' insists on the importance of a bullying mob, while omitting the importance of the individual or main attackers who perpetrated the harassment and giving priority to the collective nature of the assault. However, several studies have evidenced that often, even if there is a group of attackers, they are led by a principal attacker who perpetrates the aggression (Olweus & Solberg, 1988; Olweus & Limber, 2010a). Therefore, Olweus himself (1973) introduced the term 'bully/victim' or 'whipping boy' for harassment victims in a school environment.

As stated by Smith, del Barrio, and Tokunaga (2012), not only the term itself but also the definition of it has been a subject of discussion. In the beginning, the attention was focused on direct physical or verbal aggressions on the victim, and omitted indirect aggressions (Olweus, 1973; Smith, Cowie, Olafsson, & Liefoghe, 2002). It was not until the '90s that this kind of aggression was analysed in studies on bullying. Björkqvist, Lagerspetz, and Kaukiainen (1992) introduced the study of indirect aggression, which is not always perpetrated face to face, as it can be carried out by third parties by defaming, spreading rumours, or damaging the victim's belongings. Later, Crick and Grotpeter

(1995) proposed the term relational aggression to allude to aggression intended to damage the victim's relations; they can also be of a direct (exclusion, no participation) and indirect nature (defamation). Finally, Galen and Underwood went in depth in the study of social aggression in 1997, referring to it as a manner to damage the victim's self-esteem or social status through marginalization.

Nowadays, the definition proposed by Olweus in 1999, is the most widely accepted and used to define bullying. 'We say a student is being bullied when another student, or a group of students, say mean and unpleasant things or make fun of him or her or call him or her mean and hurtful names. Completely ignore or exclude him or her from their group of friends or leave him or her out of things on purpose. Hit, kick, push, shove around, or threaten him or her. Tell lies or spread false rumours about him or her or send mean notes and try to make other students dislike him or her. These things may take place frequently, and it is difficult for the student being bullied to defend himself or herself. It is also bullying when a student is teased repeatedly in a negative and hurtful way. But we don't call it bullying when the teasing is made in a friendly and playful way. Also, it is not bullying when two students of about the same strength or power argue or fight' (p. 31).

Another matter of interest is the election of the term to translate this construct, as both words, 'mob' and 'bully', are easy to assimilate in the Scandinavian and Germanic languages. However, there is not a similar word in other languages (Menesini et al., 2012). In some countries, like Japan, the construct has been analysed starting from a recognizable word in that language, *ijime*, although this term is more often associated with social rather than physical aggression (Morita, Soeda, Soeda, & Taki, 1999). Other languages, such as Italian or Spanish, assimilate and use the original term, depriving it of its linguistic connotations. In Spain, besides bullying, they also use concepts such as 'peer mistreatment' [*maltrato entre iguales*] or 'peer harassment' [*acoso entre iguales*] to refer to the same phenomenon.

As Garaigordobil and Oñederra (2010) noted, the study of peer harassment has attracted a great interest nationwide, giving rise to interesting works within the well-established Spanish research development.

Some authors have contributed to define and delimitate the phenomenon with outstanding definitions, such as, for example, Ortega (1994), who provides aspects that insist on the contextual factor to define the phenomenon, described as 'a social situation in which one or more students take a peer as the object of an unfairly aggressive action and submit him, for a prolonged period, to physical aggressions, taunts, harassment, threats, social isolation or social exclusion, taking advantage of his insecurity, fear or personal difficulties to ask for help or defend himself' (p. 255).

Díaz-Aguado (1996) points out that four characteristics typically concur in bullying: a) different kinds of aggressions, with behaviours such taunts, threats, intimidations, physical attacks, etc.; b) it is prolonged in time and takes place in contexts where the victim and bully are obliged to coexist; c) it was provoked by an individual or a group of individuals against whom the victim feels defenceless, in inferior conditions; and d) this phenomenon usually endures thanks to the ignorance or passivity of the people around the victim and the bully.

Cerezo (1998) affirms that the phenomenon of bullying can be defined as 'mental or physical violence led by an individual or a group and directed against a peer who is unable to defend himself in this situation and that takes place at school' (pp. 133-134).

Sanmartin (2005) makes a distinction between the terms violence and school violence. According to this author, school violence is any harmful behaviour that happens in the classroom, around school centres, or in out-of-school activities, albeit occasionally. However, school harassment is an extreme, persistent, systematic, oppressive, and intimidating form of school violence that provokes social exclusion and negative consequences for the victim.

In line with the World Health Organization, which considers bullying as violence with all its characteristics and forms (WHO, 2002), Piñuel and Oñate (2005) define school harassment as 'the continuous and deliberate verbal and modal mistreatment received by a child from one or several individuals, who treat him cruelly in order to subdue, humiliate, frighten and threat him/her, threatening the child's dignity' (p. 36). The authors also point out the existence of a typical five-stage sequence in school harassment: 1) critical incidents; 2) harassment and stigmatization of the child; 3) latency and generation of

psychological damage; 4) serious somatic and psychological symptoms; and 5) victim's expulsion or self-exclusion (Piñuel & Oñate, 2006).

Finally, Ortega and Mora-Merchán (2008) insist on the importance of the process, since abuse of power, harassment, or intimidation are not one-time actions or simple attacks, but a sequence of actions repeated between specific actors, the aggressor/s, and the victim, whose relation persists in time and develops a fixed and well-known dynamic. This is an unequal process in the equal and mutual balance of the personal relations expected among peers with an equivalent social status.

In short, the revision based on these and other definitions by Garaigordobil and Oñederra (2010) highlights four characteristics of bullying or school peer-harassment: 1) there is a helpless victim, harassed by one or several bullies with a continued intent to harm; 2) there is power inequality, i.e. no balance regarding defence possibilities or physical, social, or psychological balance; 3) there is regular violent behaviour by the bully against the victim and the control-submission relationship persists through time, i.e. the aggression does not occur only once, as the victim expects to become the target of later aggressions; and 4) the object of the intimidation is usually just one student. Other authors have mainly ratified the first three characteristics, considering that bullying is an aggressive behaviour with the following characteristics: 1) intent to harm, 2) repetition, and 3) power asymmetry (Olweus, 2013; Smith et al., 2013).

Garaigordobil and Oñederra (2010) distinguished four different forms of aggression in face-to-face bullying: 1) physical: direct, aggressive actions against a person's body (kicks, beatings, blows, shoves, etc.) and indirect aggressive behaviours against his possessions (stealing, breaking, staining, damaging, and hiding things); 2) verbal: negative verbal behaviours towards a person (insulting, using offensive nicknames, slander, speaking ill of someone); 3) social: behaviours to isolate a person from the group (excluding him from activities, marginalizing, ignoring, excluding); and 4) psychological: harassment behaviours to attack self-esteem and create insecurity and fear (devaluating, humiliating, and stalking to provoke defencelessness and fear feelings).

In the past years, together with the progressive introduction of Information and Communications Technologies (ICT), we have observed a rapid increase in a particular

kind of bullying, the so-called cyberbullying or cyberharassment (Garaigordobil, 2011a). This phenomenon uses ICT, that is, the Internet and mobile phones, to exert harassment, aggression, intimidation, and harriving toward another person. Cyberbullying makes use of many methods, such as text messages (threatening SMS), phone harassment (anonymous phone calls), recording physical aggressions to spread it though mobile phones or YouTube, harassment using photographs spread though mobile phones or the Internet, email harassment (threatening or insulting contents), in chat sessions (insults, exclusions) and in social media (Facebook, Tuenti, Twitter).

The rapid increase of cyberbullying, according to Flores (2008), could be due to the following factors: the high availability of new technologies (mobile, Internet), the progressive increase of the importance of cyberspace in people's life as a social space, decreased perception of the damage by the aggressor due to the lack of face-to-face contact, a certain feeling of impunity provided by anonymity, the facilities for groups of harriers, and the convenient content reproduction and dissemination typical of the Internet and social networks. In 2011, a study carried out by the National Institute of Communication Technologies (INTECO) and Orange confirmed that children aged 10-12 had their first mobile phone when they were, on average, 10.3 years old, whereas those aged 13-14 and 15-16 had waited until they were 11.2 and 11.9 years old respectively. In addition, children aged 10-12 had their first smartphone at the age of 11, whereas those aged 13-14 had waited until 13. This confirmed the increasingly early access to mobile telephony (INTECO & Orange, 2011). Regarding the use of computers and the Internet, according to the facts from the National Institute of Statistics, 95.2% of the Spanish minors aged 10-15 used computers in 2013, and 91.3% of them used the Internet (INE, 2013).

In contrast to bullying, the definition of which has been agreed upon, the on of cyberbullying is still a subject of debate. One of the main criticisms received by the different definitions of bullying is that they start on the same terms as face-to-face bullying, simply adding that it is perpetrated by telematics means (Li, 2008). Therefore, some authors have used different types of cyberaggression to create a definition (happy slapping, flaming, etc.) (Kowalski, Agatson, & Limber, 2010; Willard, 2007).

The term cyberbullying was used for the first time in 1995, in a New York Times article (Bauman, 2013). However, it was studied for the first time in 2000 by Finkelhor and colleagues, who talked about 'online harassment: threats or other offensive (non-sexual) behaviour targeted directly at youth through new technology channels'. In the same vein, Ybarra and Mitchell (2004a) define it as 'an intentional and overt act of aggression toward another person online' (p. 1308). Other authors went beyond a mere definition and used the different behaviours involved to create a taxonomy of cyberbullying. For example, Willard (2007) describes the following types of cybernetic harassment:

Flaming: brief and heated fight between two or more persons using the new technologies.

Harassment: offensive reiterated messages sent to the person chosen as a target by email or in public forums, such as chat rooms. Sending reiterated messages so that the victim feels overwhelmed every time he sees his email or telephone. It differs from flaming because this is a long-term, one-sided harassment (where the victim does not answer and just tries to prevent the arrival of messages).

Denigration: contemptuous and false information about another person posted on web pages and social networks or spread by email, message, etc., such as digitally modified photos in order to damage a person or gossip and rumours to damage that person's reputation. In this case, the victim is not the main recipient of the messages, but his environment.

Impersonation: when the stalker pretends to be the victim and posts fake content in his name to damage his image or his relationship with his friends; it can happen both in blog comments and in the victim's online profiles.

Outing and trickering: sharing embarrassing information about the victim with other persons; the information can be wormed or spontaneously given by the victim under the impression that it will not be spread, such as in the case of leaks of private photographs disseminated among the contacts of the victim or the bully.

Exclusion: excluding someone from social media or specific groups.

Cyberstalking: repeated harassment and denigration through e-communications.

Other authors, such as Kowalski et al. (2010), added other behaviours, such as 'happy slapping', where a person suffers a physical aggression and this is recorded on video to be posted to the Internet or spread via mobile.

Smith, Mahdavi, Carvalho, Fisher, Russell, and Tippett (2008, p. 376) define cyberbullying as 'an aggressive intentional act or behaviour that is carried out using electronic means by a group or an individual repeatedly and over time against a victim who cannot easily defend him or herself'. Hinduja and Patchin (2009) defined the construct as 'wilful and repeated harm inflicted through the use of computers, cell phones, and other electronic devices'. On the other hand, Vandebosch and Van Cleemput (2008), in a study with qualitative methodology through focus groups among children and adolescents aged 10-12 concluded that, even if teenagers knew the term cyberbullying, they often called it 'internet bullying' and that it should meet the following criteria: aggressive practices through the Internet intended to hurt; be part of a repetitive pattern of offline and online actions; and be performed in a relationship characterized by a power imbalance (based on face-to-face characteristics such as physical strength or age; based on 'real-life' power criteria, such as physical strength or age, or on ICT-related criteria such as technological know-how and anonymity).

Starting from these and other definitions posed in the studies carried out until 2009, Tokunaga (2010) provided the following integrative definition that since then has been used by several authors. 'Cyberbullying is any behaviour performed through electronic or digital media by individuals or groups that repeatedly communicate hostile or aggressive messages intended to inflict harm or discomfort on others' (p. 278), adding that the perpetrator of cyberbullying may or may not be an acquaintance and that, although it can happen at school, cyberbullying often happens outside.

In the same year, Aftab (2010) defined the existence of cyberbullying when a child feels frightened, embarrassed, harassed, or hurt, and becomes the target of another child through the Internet, interactive and digital technologies, or mobile phones. According to this author, cyberbullying involves a minor on both sides or, at least, the situation must have been incited by a minor as, when an adult is involved, this phenomenon acquires different characteristics and another name, like in the case of grooming, where an adult

tries to attract children to meet with them outside the network to perform sexual abuse or exploitation through the Internet.

In the same line, within our frontiers, according to a study of safe habits on the use of ICT by minors, published by the National Institute of Communications Technologies (INTECO, 2009), cyberbullying is a peer harassment behaviour in an ICT environment, including actions of extortion, vexation, and insult by some children to others. It involves spreading damaging or defamatory information online through email, instant messaging, social media, etc. There must be minors on both ends of the attack to be considered cyberbullying: it is not called cyberbullying when there are adults involved.

Another controversial point appears when comparing both phenomena since even if cyberbullying bears a resemblance to bullying, there is no agreement about if it is just another type of aggression or a different phenomenon. Authors like Olweus (2012) pointed out the excessive interest paid by the media to this kind of aggression and the distorted image offered in academic circles on a form of aggression that could be classified under the traditional epigraphs. Other authors, like Garaigordobil (2011b), wrote down the similarities and differences between both phenomena, and mentioned six differences observed by other authors between cyberbullying and traditional bullying: 1) the victims cannot escape; 2) the breadth of the audience (spreading unpleasant comments on a webpage reaches a broader audience, especially when compared to the reduced groups where traditional bullying occurs); 3) bullies' invisibility (it is not a 'face-to-face' experience, and cyberbullying gives the bully a certain 'invisibility' that may lead him to ignore or be unaware of the consequences of his actions, minimizing the possibilities of feeling empathy or remorse); 4) the duration (the content of the harassment becomes permanent and may be kept in the digital media for an indefinite term); 5) the spaciousness of the physical place (the physical limits of traditional school harassment can be overstepped, attacking the victim anytime and anywhere through the possibilities offered by new technologies); and 6) the speed and ease (cyberbullying does not only reach a broader public, it is also faster and does not involve a physical confrontation, which makes it easier and simpler for the aggressor).

Besides the differences, general literature has found a certain co-occurrence between these phenomena. In general, studies have noted that being a victim or a bully of cyberbullying is closely related to being a victim or a bully of bullying too (Cross, Lester, & Barnes, 2015; Kowalski, Morgan, & Limber, 2012; Smith et al., 2008; Waasdorp & Bradshaw, 2015). In a study on Spanish children, García-Fernández, Romera-Félix, and Ortega-Ruiz (2016) found that 28.9% of the students involved in any kind of bullying had participated in both kinds of harassment. Therefore, as mentioned by Kowalski, Giumetti, Schroeder, and Lattanner (2014) in their meta-analysis and review of the research, this kind of overlap led Olweus (2013, p. 767) to say that 'being a cybervictim or a cyberbully is part of the large general pattern of being an attacked or an attacker, plus the use of technology'.

In the context of this debate, Garaigordobil (2013) found similar characteristics among both victims and bullies of bullying and cyberbullying. The correlations between bullying and cyberbullying with personal and family characteristics were quite similar too.

However, other authors have found that although cybervictimisation and cyberaggression were closely linked, they were not linked to other forms of face-to-face bullying (Varjas, Henrich, & Meyers, 2009; Ybarra, Diener-West, & Leaf, 2007).

In line with these findings, Kubiszewski, Fontaine, Potard, and Auzoult (2015) found that both phenomena are not just different, but that they also involve different psychosocial effects and different participants' profiles; in other words, not only were the students involved in both phenomena different, but their personal characteristics, were different too. The differences between the effects go beyond that, and whereas some studies think that even if both phenomena share a large amount of participants (up to 93%), only face-to-face bullying involves negative psychological effects like depression (Hase, Goldberg, Smith, Stuck & Campain, 2015); the meta-analysis conducted by Van de Geel, Vedder, and Tanilon (2015) regarding bullying, cyberbullying, and suicide found that cyberbullying was more connected with suicidal ideation than face-to-face bullying. Merrill and Hanson (2016), in a similar vein, concluded that cyberbullying was more connected to mental problems than face-to-face bullying.

1.2 DEFINING PERSONAL VARIABLES: CHILDREN'S DAILY STRESS AND EMOTIONAL AND BEHAVIOURAL PROBLEMS

1.2.1 Childhood daily stress

Kanner, Coyne, Schaefer and Lazarus (1981) defined children's daily hassles as irritating and/or distressing demands that to some degree characterize everyday interactions with the environment. It is about high frequency, low-intensity, and high-predictability incidences, problems, worries, and setbacks that can alter the emotional and physical wellbeing of the individual (Seiffge-Krenke, 2007). Small events may be more relevant for health than more critical events, as their variety and constant nature repeatedly and daily dwindle the person's confrontation ability (Trianes, 2002).

In Trianes et al., (2011) review (2011), the stressors in the school-age population are grouped into three main domains: health, school and family. Stress in the health domain encompasses events such as situations of physical illness, visits to the school nurse, medical procedures and body-image preoccupation, which may appear in healthy children. With respect to the school domain, we find stressors like interaction with the teachers, difficulties in school-task performance, exam performance, academic pressures, low school grades, making mistakes in front of classmates, excessive extracurricular activities, etc. Finally, with respect to the stressors in the family domain, we may find economic problems, lack of parental supervision, being alone, fights among siblings or parents' thoroughness. These three sources of stress are not independent entities, but reciprocal. For example, continuous problems at school concern the way children get on with their parents and vice versa, and a high family thoroughness is linked to comprehension problems, failing exams, not doing homework or school absenteeism (Flook & Fuligni, 2008; Lehman & Repetti, 2007).

1.2.2 Emotional and behavioural problems

With regard to emotional and behavioural problems, this research work is focused on the ten diagnostic categories based on the review by Garaigordobil and Maganto (2012), who, after Achenbach and Rescorla (1999), identified two fields of problems that, even if they are not exclusive, constitute different desadaptative behavioural patterns: internalizing behaviours (emotional alterations and disruptions) and externalizing behaviours (behavioural alterations and disruptions).

Internalised behaviours have been defined by Garaigordobil and Maganto (2014) as follows:

Withdrawal: referring to shy boys and girls with social relations difficulties, who are introverted and unassertive, with a behavioural pattern characterized by a deficit in interpersonal relations and a stable and marked tendency to prevent or avoid contact with other persons. They prefer to be alone, talk very little and seem inhibited in their social conduct and behaviour.

Somatisation: somatisation is the physical expression of children's discomfort without any supporting medical reasons. Children usually complain about different symptoms that do not let them function suitably, like headaches, abdominal pain, backaches and chest pain. They often skip class because they are sick due to the numerous physical discomforts they suffer.

Anxiety: it appears in children as nervousness, concern and internal tension, as well as a certain alert and fear for what others think about them or what may happen to them. They are fearful and insecure children, especially before specific situations that provoke insecurity, confusion or fear.

Childish-dependent: this is a type of behaviour or set of behaviours that children present repeatedly which do not match with what can be "expected" or normative for their developmental age. These children show behaviours typical of younger children, such as whimpering and dependency on adults, and they often play with younger children. Emotional and school immaturity is typical of infantilism too. They usually feel insecure with their peers and have a low self-esteem.

Thought problems: they appear in children with a qualitatively different cognitive and, generally, social and verbal development. The development has been atypical since an early age and they surprise for an inadequate or incoherent reasoning. A verbal language is also lacking any logic. Mental and verbal disorganization indicates an important mental structure (cognitive) problem.

Depression: an affective situation of sadness with more intensity and duration than expected in a child. It appears as boredom, lack of sense of humour, poor self-esteem, apathy toward things and feeling unloved. These children cry easily and they enjoy and have fun with few things or just momentarily.

Regarding externalised behaviours, the authors define them as follows:

Attention and hyperactivity: children with concentration problems who have difficulty paying attention, both inside or outside the classroom. All stimuli attract their attention and they get distracted easily, which often leads to poor school performance. They are much more active or impulsive than what would be expected for their age. They have a short temper for difficulties and little tolerance for frustration. These behaviours contribute to cause significant problems in learning and in social relations. Sometimes they are seen as difficult or are thought to have behavioural problems.

Disturbing behaviour: disruptive behaviour in the classroom. The behaviour of these children follows a pattern of lack of discipline and disobedience; they lie frequently, they protest against their educators and use colourful language before others. They skip class without authorization from adults and, in general, are annoying, attract attention and disagree with the rules, disrupting the progress of the classroom.

Academic performance: they are children with an academic performance below the average that would be expected for their age, but intelligence is not the origin of the problem. They are apathetic and indifferent to study, have no motivation or interest in learning and everything seems too hard. Therefore, they hardly strive in any activity.

Violent behaviour: highly aggressive behaviours that cause physical or psychological harm to others. These children do not show remorse or regret. They have several behavioural manifestations, including thefts, threats, hits, taunts, humiliations,

harassment, vandalism or cruelty to animals. They show a boastful behaviour and, especially in older children, some of their behaviours are in the limit of legal transgression.

1.3 DEFINING FAMILY VARIABLES: PARENTING STRESS, PARENTAL COMPETENCE AND EDUCATIONAL PRACTICES

1.3.1 Parenting stress

Parenting stress is the stress product of rearing a child, that is, caused by the role of becoming a parent. As described by Lazarus and Folkman in 1984, stress is a particular type of an individual's relationship with the environment, which the individual appraises as putting certain demands or overextending his/her resources, and thus threatening his/her well-being. In addition, stress responses before specific stressors (such as having a baby and parenting) differ from general stress or daily stress, and therefore must be specifically assessed.

However, despite the universal fact of becoming a father/mother, we know very little about parenting stress, as it has been mainly studied in families with clinical problems such as ADHD or developmental disabilities and the stress generated by parents on children, but not vice versa. Despite this, we should not ignore that becoming a father/mother involves both taking care of and developing an intimate relationship with their child, which is gratifying and requires effort. In addition, these demands are not just important and continuous, but also ubiquitous. The role of being a parent is permanent, occurs daily and endures throughout time, but it often finds itself influenced and affected by other roles and situations unconnected to family. Due to this multiple role involvement, such as mother and worker, as suggested by Barnett and Baruch (1985, pg. 137), the parental role may become the major source of stress for a woman, given the responsibilities and obligations involved (Berry and Jones, 1995). In this research work, parenting stress is the result of high scores in statements related to parenting stressors (the lack of time product of taking care of the minor, financial burdens, the responsibility of being a father/mother, etc.) and the lack of rewards or gratifying facts (enjoying the time

spent together, to be seen as a source of affection, feeling close to each other, enjoying an intimate relationship).

1.3.2 Parental competence

Closely related to the concept of parenting stress, we find “parental competence”, which appears for the first time in literature in 1980 (Bayot, Hernández and de Julian, 2005). According to these authors, after Bandura, the efficacy perceived is one’s trust in the ability to organize and develop the course of actions required to produce certain achievements. On the other hand, Jones (2001) says that “parenting” refers to the primary basic parenting activities and behaviours necessary to achieve the goal of making children autonomous. Houghughi (1997) suggests that “parenting” goals include, among others, care (knowing children’s physical, social and emotional needs), control (establishing and observing suitable limits) and development (what abilities must children acquire in several spheres and fields).

It is worth noting that, according to the authors, the attitudes and behaviours kept by parents in the daily relationship with their children will directly affect their future personality and behaviour. According to Eysenck, the individual’s personal variables exercise a great influence on the modulation of family stress and the type of social behaviour. Pursuant to the bibliographic revision by Bayot et al. (2005), the parental competence perceived alludes to parents’ self-perceived competence to deal with the task of educating their children in a satisfactory and effective manner.

Bayot and Hernández (2008) identified five factors: a) *school involvement*: participation of parents in the learning process of their children and involvement in their schoolwork; b) *personal dedication*: regarding how much time and space parents dedicate to talk, answer questions or fix habits; c) *shared leisure*: linked to family as a social agent, family is a key institution for children to get to know the environment they live in and where they will settle in, and the leisure shared by parents with their children in this setting plays a decisive role to form their personality; d) *assessment and guidance*: regarding the guidance provided by parents to their children and their capacity of communication and

dialogue to deal with children's demands; and f) *parent role acknowledgement*: how they have accepted the idea of becoming parents and adapt themselves to their new role.

1.3.3 Family educational practices

Finally, family educational practices are some of the family variables analysed. One of the functions of family is the socialization of sons and daughters. Family is a cooperative agent to create social adaptation and a suitable personality to this purpose (Alonso & Román, 2003). Part of this process consists of "discipline techniques", "socialization strategies" or "educational practices" that fathers and mothers implement with two main components, (1) the content transmitted, also known as the values instilled by fathers and mothers, and (2) the transmission method, which includes the strategies and methods used by the upbringing figures to regulate behaviours and transmit content.

This study analyses the children's overview of the practices applied by their parents, as it is worth noting that the messages expressed by the upbringing figures do not always express what they intend to transmit, and they are often misperceived by minors. This does not only affect the ability of parents as communicators and agents, as it is also mediated by the receptor and, last but not least, by the conditions of the interactive situation. Therefore, even though several studies have been analysed, we must also consider the interactive situation in which they take place. It is considered that, even though parents have a "style", families often use techniques considered as prototypical of different styles simultaneously, depending on each situation.

Alonso and Román (2003) set out a classification of the techniques used in this study:

The "*authoritarian style*" is distinguished by a controlled expression of affection and poor sensitivity and empathy; it is focused on the perspective of adults, who use power affirmation with coercive disciplinary techniques and a type of control characterized by an imposition to inhibit, mitigate or suppress unwanted behaviours. They clearly prioritize the compliance of rules and emphasize low levels of expressions of affection and communication and high levels with regard to control demand.

The “*balanced style*” is close to the authoritative style coined by Baumrind (1967) and the democratic style, used in plenty of scales. In the balanced style, the upbringing figures show high values of affection and communication and there is an expression of affection and interest toward the child’s matters. Regarding demands and control, there are clear, stable rules adapted to the children’s possibilities and parents practice an inductive discipline, sensitive to the child’s needs, that plays a control-guide role on the children’s desirable behaviours.

Finally, the third practice, “*permissive style*”, presents high values in expression of affection and communication, and, unlike the previous practice, there are low levels of demand and control. They are mainly overprotective and indulgent, with a high degree of explicit expressions of affection, but not consistent in their rules of discipline, which makes them excessively vulnerable in regard to the minor.

1.4 KAPITULUAREN LABURPENA

Eskola-giroan gertatzen diren berdinen arteko erasoak aztertzen hasteko interesa 60ko hamarkadako azken urteetan eta 70eko lehendabizikoetan piztu zen. Fenomeno hori izendatzeko terminoak zein termino horren definizioak aldaketak izan dituzte azterketen 50 urte luzeko historian zehar. Hasieran, terminoak biktimaren gaineko eraso fisikoak zein ahozkoak bakarrik hartzen zituen aintzakotzat, eta zeharkakoak albo batera uzten zituen. Gerora, termino berean zeharkako erasoak ere bildu ziren (hirugarren pertsonen egindakoak edota biktimaren ondasunei eragindako kalteak), baita harremanetan eta maila sozialean egindakoak ere (biktimaren harremanak, estatus soziala edota autoestimua zapuzteko xedez egindakoak, alegia).

Gaur egun, bullyinga edo eskola-jazarpena definitzeko definizio onartu eta esparru zientifikoan erabiliena Olweus-ek 1999an emandakoa da. “Ikasle bat jazartuta izaten ari dela diogu beste ikasle batek edo ikasle-talde batek gauza zikoitzak esaten dizkionean, barre egiten dionean edota izen desatseginez edo iraingarriz deitzen dionean. Erabat bazterrean uzten du, lagun-taldetik alboratu egiten du eta jardueretatik nahita alboratzen

du. Kolpeak, ostikadak eta bultzadak ematen dizkio, edota mehatxatu egiten du. Biktimari buruzko gezurrak edo zurrumurru faltsuak kontatzen ditu, eta gainerako taldekideak konbentzitzen saiatzen da biktimarekin harremanik izan ez dezaten. Horien tankerakoak maiz gertatzen dira, eta zaila da beldurtzen duten ikaslearentzat bere kabuz defendatzea. Era berean, ikasle bat behin eta berriz modu negatiboan eta kaltegarrian mintzea bullying gisa ulertuko da. Baina ezin dezakegu bullying kasutzat hartu norbait beste norbaiten kontra hasten denean, lagun-giroan edota jolasean. Halaber, ez da bullyingtzat hartukoindar bereko bi pertsonen borroka edo eztabaida egiten dutenean” (31. orrialdea).

Garaigordobil eta Oñederrak (2010) Espainiako Estatuan zein nazioartean egindako definizioak berrikusi dituzte eta, haien lanari esker, bullyingaren honako lau ezaugarri hauek nabarmenduko ditugu: 1) Biktima babesgabe bat ageri da, erasotzaile batek edo gehiagok jazarria kalte egiteko borondate iraunkorrarekin; 2) Agintedesberdintasuna ageri da, ez dago orekarik defendatzeko aukerei dagokienez, ezta oreka fisikorik, sozialik eta psikologikorik ere; 3) Erasotzaileak aldizkakotasunez izaten du indarkeria-jarrera biktimaren aurka, eta mendetasun-sumisio harremanak denboran iraun egiten du; erasoak, unean bertan min eragiteaz gain, eraso gehiago pairatuko dituela pentsarazten dio biktimari; 4) Erasoen biktima ikasle bakarra izan ohi da.

Garaigordobil eta Oñederrak (2010) lau eraso mota bereizten dituzte aurrez aurreko bullying-fenomenoaren baitan: 1) Fisikoak: pertsona baten gorputzaren kontrako ekintza erasokor zuzenak (ostikadak, jipoiak, kolpeak, bultzadak...) eta biktimaren jabetzetara bideratutako zeharkako jokaera erasokorrak (objektuak lapurtzea, haustea, zikintzea, hondatzea, ezkutatzea...); 2) Ahozkoak: pertsona baten kontrako ahozko jokaera negatiboak (isekak, goitzen mingarriak, izenordeak, irainak, gaizki-esanak...); 3) Sozialak: taldeko pertsona bat isolatzeko erabiltzen diren jokaerak (jardueretan parte hartzen ez uztea, alboratzea, bazterrean uztea...); 4) Psikologikoak: autoestimuari eraso egiteko eta segurtasun-eza eta beldurra eragiteko jazarpen-jokaerak (izena kentzea, umiliatzea, babesgabetasun- eta izu-sentimenduak eragiteko jazartzea...).

Azken urteetan, informazioaren eta komunikazioaren teknologiak (IKT) poliki-poliki zabaltzen joan diren heinean, bullying modu berezi bat nabarmendu da: cyberbullyinga edo ziberjazarpena.

Arlo zientifikoan bullyingaren definizioa adostuta baldin badago ere, ez da horrela ziberjazarpenaren kasuan. Onarpen handiena izan duen definizioetako bat Tokunagak egindakoa da (2010, 278. or.): “Cyberbullyinga banakoek zein taldeek, bitarteko digitalekin edo elektronikoen, mezu erasokor edo oldarkorren bidez, besteeri kalte edo min egiteko intentziaz izandako edozein jarrera da”. Horrez gain, adierazten du ziberjazarpenaren egilea ezaguna edo ezezaguna izan litekeela, eta, ikastetxean bertan gerta daitekeen arren, litekeena dela handik kanpo ere gertatzea.

Oro har, esan dezakegu cyberbullyinga edo ziberjazarpena biktima jazartzeko, erasotzeko, beldurtzeko eta zirikatzekeo IKTak erabiltzea dela; hau da, Internet edo telefono mugikorrez baliatzea. Asko dira cyberbullying jarreretan erabilitako bideak. Halanola: testu-mezuak (mugikorretik mehatxatzeko bidalitako SMSak); telefono bidezko jazarpena (mugikorrera dei anonimoak eginda...); eraso fisikoak grabatu eta ondoren mugikorrarekin edota sarean zabaltzea, YouTube eta tankerako kanalen bidez; Internet bidez edo mugikorretatik zabalduetako argazkiekin jazartzea; posta elektronikoz egindako jazarpena (eduki mehatxatzaileak, iraingarriak...); sare sozialetan (Facebook, Tuenti, Twitter...).

Aldagai pertsonalen definizioa: haurren eguneroko estresa eta emozio eta jokaera arazoak

Kanner, Coyne, Schaefer eta Lazarus (1981) ikertzaileek diotenez, **eguneroko estresa** ohiko jardunak ingurumenarekin duen interakzioan sortzen diren eskari frustragarriek eta amorragarriek sortzen dute. Trianes eta kideek (2011) hiru esparrutik eratorritako estresa ezberdintzen dute. Batetik **osasun arazoekin lotutako estres-eragileak** (medikuarenera joateak edota gaixotasun txikiekin lotutako egoerak). Bestetik,

(**eskola-estresa** ikastetxetik kanpo egin beharreko etxerako lanek, irakasleekin sortutako interakzio-harremanek edota ikaskideekin harremanak izateko zailtasunek eragingo luketena). Azkenik, **familia-estresa**, (gurasoekin harreman ezak, haien gainbegiratzetik ez izateak, neba-arreben arteko liskarrek edota gurasoen eskakizun-mailak eragingo luketena).

Emozio eta jokaera arazoei dagokienez, Garaigordobil eta Maganto (2012) ikertzaileek egindako berrikusketan oinarrituta ikerketa honetan hamar kategoria diagnostiko aztertzen dira. Hala, Achenbachek eta Rescorlak (1999) egindako lanari segida emanez, bi alorretako arazoak desberdintzen dituzte. Alor horiek, baztertzaileak ez izanagatik ere, bi jokabide-patroi desegokitzaille desberdin dira: jokabide barnerakoiak (alor emozionaleko nahasteak eta trastornoak, eduki emozionala duten jokabideen inguruan osatuta; gatazkak konpontzeko modu desegokia adierazten duten jokabideak, haien adierazpidea barnekoa izanik, eta inhibizioa eta pentsamenduaren nahastea nagusiturik, baita garapena eta haur-jokabidea ere) eta jokabide kanporakoiak (jarrerekin lotutako nahasteak eta trastornoak, eraso, aktibazio edo deskarga inpultsiboa, alor akademikoan kontzentratzeko gaitasunik eza eta tankerako jokaeren bidez; jokabide perturbatzaileen aldagaiekin lotuta, arreta-falta eta hiperaktibitate-sintomak, jarduera akademikoarekin lotutako arazoak eta jarrera oldarkorra).

Familia-aldagaien definizioa: gurasoen estresa, gurasoen gaitasuna eta hezkuntza-praktikak

Gurasoen estresa, seme-alabak hezteak eragindako estresa da; hau da, gurasorolak sorrarazten duena. Rol hori jarraitua da, egunero-egunero gertatzen da eta denboran zehar irauten du, baina askotan familiaz kanpoko beste rol eta egoera batzuen eragina ere izaten du. Adibidez, ama- eta langile-rolek bat egiten dutenean edota tankerakoetan, Barnett eta Baruch (1985) ikertzaileek adierazi zuten moduan, guraso-rola izan daiteke emakumearentzat stres-eragile handiena, rol horrek bere-bereak dituen

arduren eta betebeharren ondorioz (Berry eta Jones, 1995). Hala, ikerketa honen esanetan, gurasoen estresa, guraso izateak eragindako stres-eragileekin lotutako baieztapenetan puntuazio altuak izatearen emaitza da (adingabearen kargu egitearen ondorioz denborarik ez izatea, finantza-kargak, guraso izateak berekin duen ardura), baita ordain edota gertaera gratifikatzaileak ez izatearena (elkarrekin denbora pasatuz gozatzea, afektu-iturri bezala ikustea, gertuko sentitzea, harreman intimo batez gozatzea).

Guraso-gaitasuna horrela definitu daiteke: aita-amek bere seme-alaben heziketa modu eraginkor eta asegarrian betetzeko duten gaitasunaren hautematea. Bayot eta Hernández (2008) egileek gaitasun hori bost faktoretan sailkatzen dute: eskola-inplikazioa, dedikazio pertsonala, aisialdi partekatua, aholkularitza eta orientazioa, eta guraso-rola.

Hezkuntza-praktikei dagokienez, familiaren egitekoetako bat seme-alaben sozializazioa da. Familia agente kolaboratzailea da egokitzapen soziala sortzeko garaian, baita helburu hori lortzeko nortasun egokia sortzeko bidean ere (Alonso eta Román, 2003). Prozesu horren zati bat gurasoek baliatzen dituzten diziplina-teknikek, sozializazio-estrategiek edota hezkuntza-praktikek osatzen dute, eta horietatik bi osagai dira nabarmentzekoak. Batetik, edukia, hau da, zer transmititzen den eta gurasoek zer balio irakasten dituzten. Bestetik, modua, zer-nola transmititzen diren, zer estrategia eta metodo baliatzen dituzten gurasoek jokabidea arautzeko eta edukiak irakasteko. Egileek hiru hezkuntza-praktika bereizten dituzte: lehenik, estilo autoritarioa (afektu kontrolatua, sentsibilitate eta enpatia apalak eta helduaren ikuspegian zentratua), estilo orekatua (adingabearen aldeko afektu- eta interes-balioak erakusten ditu, arau argiak eta egonkorrak ageri dira, diziplina inductiboa erabiltzen da eta estiloa haurraren beharrezanetara egokituta dago) eta, hirugarrenik, estilo permisiboa (afektu-adierazpen handia, baina eskakizun- eta kontrol-maila apalak).

CHAPTER 2
PREVALENCE OF BULLYING AND
CYBERBULLYING

CHAPTER 2. PREVALENCE OF BULLYING AND CYBERBULLYING

Below is a review of studies on the prevalence of bullying and cyberbullying, from the most popular search engines in psychology such as: Google Scholar, Psycinfo, Scopus or Psycodoc, in Spanish. Several criteria have been taken into account when deciding which studies to include.

First, we make reference to samples whose participants had the same age as those in this study (last stage of primary education; aged 9-13; average age = 10.68 years), providing percentages of bullying and cyberbullying victims, bullies or aggressive-victims or using the same assessment instrument, which allows for a direct comparison. If the analysed study facilitates clearly differentiated details of primary and secondary education, the Table offers the details related to primary education for later comparisons to the results obtained in order to provide the reader with a more accurate overview of the prevalence of the phenomenon at this age.

In this regard, it is worth noting two exceptions. In Table 2.2 (international prevalence), as the educational systems of other countries are not governed by Spanish regulations, we chose those studies that analysed stages similar to primary education; in the case of the USA, we took into account the studies carried out in middle school, before high school, even if children were slightly older than their peers in the Spanish educational system. We also included data of Garaigordobil's study (2013, 2015ab) with older children (aged 12 to 18), as it uses the same structure and instruments as this study and allows for a comparison between our sample of last stage primary education and their study, with a sample of secondary and baccalaureate education.

Table 2.1. National studies on Bullying and Cyberbullying: A review

Author	Region	Sample (age range)	Instruments	Bullying	Cyberbullying	Time span
Gómez-Bahillo Puyal, Elboj, Sanz & Sanagustín (2005)	Aragon	535 (10-16)	—	2.9% - 4.3% victims, 5.2% aggressors	—	—
Sáenz, Calvo, Fernández & Silván (2005)	La Rioja	153 (8-18)	—	3.6% victims	—	—
Piñuel & Oñate (2005)	Madrid	4,600 (7-17)	Escala Cisneros	24% victims	—	—
Consejería de educación de Cantabria (2006)	Cantabria	2,500 (5-18)	—	10% victims	—	—
Piñuel & Oñate (2006)	Several autonomous communities	24,990 (7-17)	Test AVE (Piñuel & Oñate, 2006)	25.6% of victims in Basque Country and Navarra. 23.3% of victims in Spain	—	—
Ramírez & Justicia (2006)	Ceuta	587 (8-15)	Olweus bully/victim questionnaire (Olweus, 1989)	6.4% victims, 3.1% aggressors, 1% bully-victims	—	Last 2-3 months
Gutiérrez (2007)	Palencia, Segovia & Valladolid	300 (8-10)	—	Between 8% - 10% victims of verbal and psychological aggressions and 1% of physical	—	—
Garaigordobil & Oñederra (2008,2010)	Basque Country	3,132 (10-12)	Cuestionario de Violencia Escolar: el maltrato entre iguales en la ESO (Defensor del Pueblo, 2000)	5.8% victims	—	Last year
ISEI-IVEI (2009)	Basque Country	3,114 (9-13)	Ad hoc	16.9% victims	0.8% severe cybervictims	Last year
Sánchez-Lacasa &	Murcia	426 (9-11)	Bull-S (Cerezo, 2012)	7.7% victims,	—	—

Author	Region	Sample (age range)	Instruments	Bullying	Cyberbullying	Time span
Cerezo (2010)				5.3% aggressors, and 1.8% bully/victims		
ISEI-IVEI (2012)	Basque Country	3,150 (10- 14)	Ad hoc	21% victims	11.3% global cybervictims, 2.6% severe cybervictims	Last year
Navarro, Yubero, Larrañaga & Martínez (2012)	Castilla la Mancha	1,127 (10-12)	“Escalas de victimización a través de Internet—Internet Victimization Scales” (Buelga et al. 2010)	—	24.2% cybervictim	Last 6 months
Garaigordobil (2013,2015a)	Basque Country	3,026 (12-18)	Cyberbullying: Screening de acoso entre iguales (Garaigordobil, 2013)	39.2 % global victims, 38.4% global aggressor, and 79.6% global bystanders	30.2% global cybervictims, 15.5% global cyberaggressor and 65.5% cyberobserver	Last year
Cerezo, Sánchez, Ruiz & Areñse (2015)	Murcia & Valencia	847 (Mean age 12.73)	Bull-S (Cerezo, 2012)	6.8% victims, 8.1% aggressors and 1.3% bully-victims	—	—
Fernández-Montalvo, Peñalva & Irazabal (2015)	Navarre	364 (10-13)	Ad hoc	—	13.7% cybervictims, 12.3% cyberaggressors	Life span
Navarro, Ruiz-Oliva, Larrañaga & Yubero (2015)	Castilla-La Mancha	1,058 (10-12)	B: (SBIS; Fitzpatrick & Bussey 2011), CB: (CBQ-V, Estévez et al., 2010) and (CBQ; Calvete et al. 2010)	10.6% victims, 4.2% aggressors of social bullying	4.6% cybervictims, 2% cyberaggressors	Last 3 months
Navarro, Yubero & Larrañaga (2015)	Castilla-La Mancha	1,058 (10-12)	B: (SBIS; Fitzpatrick & Bussey 2011), CB: (CBQ-V, Estévez et al., 2010) and (CBQ; Calvete et al. 2010)	8.9% victims, 3.6% aggressor	2.9% cybervictim, 1.2% cyberaggressor	Last 3 months
García-Fernández et al. (2016)	Andalusia	1,278 (Mean age =	Cuestionario sobre Convivencia,	12.40% victims (3.9% severe),	9.3% cybervictims, 5.5% cyberaggressors,	Last 3 months

Author	Region	Sample (age range)	Instruments	Bullying	Cyberbullying	Time span
		11.11)	Conflictividad y Acoso Escolar: CCAE (Ortega, Del Rey & Mora-Merchán, 2008)	19.9% aggressors (7.8% severe), 15.4% bully-victims (2.2% severe), and 47.7% involved	3.4% cyberbully-victimism 31.2% involved	

Table 2.2. International studies on Bullying and Cyberbullying: A review

Author	Country	Sample (age range)	Instruments	Bullying	Cyberbullying	Time span
Ybarra & Mitchell (2004a)	USA	1,501 (10-17)	—	—	4% cybervictims, 10% cyberaggressors, 3% cyberbully-victims	Last year
Balding (2005)	United Kingdom	5,000 (10-11)	—	—	1% cybervictims (via mobile), 22% insulted	—
Fekkes, Frans, Pijpers & Verlove-Vanhorick (2005)	Netherlands	2,766 (9-11) (Mean age = 10.1)	Olweus Bully/victim questionnaire (Olweus, 1991)	16.2% victims, (7% severe victims), 31.9% aggressors (5.5% severe aggressors)	—	—
Kowalski & Limber (2007)	USA	3,767 (11-14)	Olweus Bully/victim questionnaire (Olweus, 1996)	—	11% cybervictims, 4% cyberaggressors, 7% cyberbully-victims	Last 3 - 4 months
Mitchell, Ybarra & Finkelhor (2007)	USA	1,501 (10-17)	Ad hoc and Juvenile Victimization Questionnaire (JVQ; Finkelhor et al., 2005)	57% victims	23% cybervictims	Last year
Williams & Guerra (2007)	USA	1,458 (9-11)	Ad hoc	32.6% aggressors (verbal), 34.8% aggressors (physical)	4.5% cyberaggressors	—
Ybarra, Espelage & Mitchell (2007)	USA	1,588 (10-15)	Ad hoc	—	34% cybervictims, 21% cyberaggressors	Last year
Dehue, Bolman & Völlink (2008)	Netherlands	813 primary schoolers	Ad hoc from Bully/victim questionnaire	—	23.5% cybervictims, 17.1% cyberaggressors	Last semester

Author	Country	Sample (age range)	Instruments	Bullying	Cyberbullying	Time span
Hinduja & Patchin (2008)	USA	1,378 (10-17)	Ad hoc 4 items	—	34.54% cybervictims 16.76% cyberaggressors	Life-span
Smith et al. (2008)	England	533 (11-16)	Basado en Olweus' Bully/Victim questionnaire	Study one: 45.7% victims. Study two: 58.1% victims, 25.7% aggressors	Study one: 22.2 % cybervictims. Study two: 17.3% cybervictims, 12.4% cyberaggressors	Last year
Cassidy (2009)	England	461 (11-15)	Ad hoc	29% victims	—	—
Cassidy, Jackson & Brown (2009)	Canada	365 (11-15)	Ad hoc	—	Between 9% - 25% cybervictims, 17% cyberaggressors at 11 years old	Last school year
Craig et al. (2009)	40 countries	202,056 (11, 13 & 15)	Ad hoc	12.6% victims, 10.7% aggressors, 3.6% bully-victim	—	Last two months
Cross et al. (2009)	Australia	7,418 (8-14)	Ad hoc	27% victims	7-10% cybervictims, 3.3% cyberaggressors	Last 3 months
Dempsey, Sulkowski, Nichols & Storch (2009)	USA	1,665 (11-16)	Revised Peer Experiences Questionnaire (RPEQ; Prinstein et al., 2001)	—	14% cybervictims	Last month
Monks, Ortega, Robinson & Worlidge (2009)	England	149 (7-11)	Cuestionario Cyberbullying (Ortega et al. 2007)	51.68% victims, 13.42% aggressors	23.49% cybervictims, 4.7% cyberaggressors	Last two months
Raskauskas (2009)	New Zealand	1,530 (11 - 18 ,mean age = 14.61)	Modification of Ladd and Kochendefers (1996)	13.5% victims	23% cybervictims of text messages	Last 5-6 months
Riebel, Jäger &	Germany	1,946	LAPSuS project	18.2% victims,	14.1% global cybervictims	Last 2 months

Author	Country	Sample (age range)	Instruments	Bullying	Cyberbullying	Time span
Fischer (2009)		(6-19)	(Jäger & Jäger, 1996)	12% aggressors	(5.4% severe), 3.9% cyberaggressors	
Vandebosch & Van Cleemput (2009)	Belgium	2,052 (10-18)	Ad hoc	—	11.1% cybervictims, 18% cyberaggressors, 27.9% cyberobservers	Last 3 months
Bauman (2010)	USA	221 (10-14)	Ad hoc	—	4% cybervictims, 3% cyberaggressors, 5% cyberbully-victims	Last year
Gradinger, Strohmeier & Spiel (2010)	Austria	1,150 (10 -15)	Adaptación del bully/victim Olweus Questionnaire	47.5% aggressors (11.7% severe aggressors)	6.3% cyberaggressors (1.6% severe cyberaggressors)	Last two months
Hinduja & Patchin (2010)	USA	200 (10-16)	Ad hoc	Between 10.9% - 39.3% victims, 6.5% - 27.7% aggressors	Between 5.7% - 18.3% cybervictims, 9.1% - 23.1% cyberaggressors	Last month
Mishna, Cook, Gadalla, Daciuk & Solomon (2010)	Canada	2,186 (10-17)	Ad hoc	—	49.5% cybervictims, 33.7% cyberaggressors	Last three months
Patchin & Hinduja (2010)	USA	1,963 (11-14)	Ad hoc	—	29.4% cybervictims, 21.8% cyberaggressors	Last month
Perren, Doley, Shaw & Cross (2010)	Switzerland and Australia	374 and 1,320 (respectively) Mean age = 13.8	Ad hoc	10% victims, 9.2% aggressors, 3.6% bully-victims	—	Last three months
Raskauskas (2010)	USA	86 (mean age = 10.36)	Modification of Ladd and Kochenderfer (1996)	48.8% victims	—	Last month
Vaillancourt et al. (2010)	Canada	16,799 (8-19)	Adaptation of Olweus' Bully/Victim	37.6% victims, 31.7% aggressors	12.4% cybervictims, 9.7% cyberaggressors	Last three months

Author	Country	Sample (age range)	Instruments	Bullying	Cyberbullying	Time span
			Questionnaire (OBVQ; Olweus, 1996)			
Accordino & Accordino (2011)	USA	124 (10-11)	Face-To-Face and Cyberbullying Questionnaire (Accordino & Accordino (2011))	32% victims, 25% aggressors	15% cybervictims, 5% cyberaggressors	Life-span
Aoyama, Saxon & Fearon (2011)	USA	463 (11-18)	Based on: Olweus' Bully/Victim Questionnaire (OBVQ; Olweus, 1996) Hinduja & Patchin (2009) Kowalski & Limber (2007)	—	Between 17.1% - 30.7% cybervictims	Last three months
Dempsey, Sulkowski, Dempsey & Storch (2011)	USA	1,672 (10-13)	Modification of RPEQ (RPEQ; Prinstein et al., 2001)	—	10% cyberaggressors	Last month
Félix, Alamillo & Ruiz (2011)	Nicaragua	3,042 (10-12)	Cuestionario sobre Convivencia, Violencia y Experiencias de Riesgo-COVER (Ortega & Del Rey, 2003)	25.3% victims, 6% aggressors. 18.7% bully-victims	—	—
Livingstone, Haddon, Görzig & Olafsson (2011)	25 European countries	25,142 (9-16)	Personal Interviews	—	6% had received insulting or nasty messages, 3% had sent them	Last year

Author	Country	Sample (age range)	Instruments	Bullying	Cyberbullying	Time span
Pouwelse, Bolman, Lodewijkx, Spaa (2011)	Netherlands	606 (10-12)	The Amsterdam Bullying Questionnaire for Children (APK) (Van der Wal & Uitenbroek, 2001)	30% victims, 16% aggressors, 24% bully-victims	—	Last year
Popović-Čitić, Djurić & Cvetković (2011)	Serbia	387 (11-15)	Ad hoc	—	20% cybervictims, 10% cyberaggressors	Last year
Turner, Finkelhor, Hamby, Shattuck & Ormrod (2011)	USA	904 (10-13)	JVQ (Juvenile Victimization Questionnaire) (Finkelhor et al. 2007)	24.6% occasional victims	2.6% cybervictims	Last year
Wade & Beran (2011)	Canada	529 (10-17)	Checking in Online: What's Happening in Cyberspace? (Mishna et al. 2010)	—	21.9% cybervictims, 29.7% cyberaggressors	Last three months
Almeida, Correia, Marinho & Garcia (2012)	Portugal	941 (11-15)	Adaptation of Smith et al. 2008	—	Via mobile: 4.8% cybervictims, 3.9% cyberaggressors 2.2% cyberbully-victims Via Internet: 7.6% cybervictims, 6.2% aggressors, 3.3% cyberbully/victims	Last 2-3 months
Arslan, Savaser, Hallet & Balci (2012)	Turkey	372 (8-11)	Ad hoc	—	27% cybervictims, 18% cyberaggressors, 15% cyberbully-victims	Life-span
Dehue, Bolman, Vollink &	Netherlands	1,141 (10-14) (Mean age=	Modification of Bully/Victim	12.7% victims, 17.35% aggressors,	13.7% cybervictims, 7.7% cyberaggressors,	Last year

Author	Country	Sample (age range)	Instruments	Bullying	Cyberbullying	Time span
Pouwelse (2012)		11,7)	Questionnaire (Olweus, 1993a)	22.7% bully-victims	8.23% cyberbully-victims	
Garcia-Maldonado et al. (2012)	Mexico	603 (11-15) (mean age =13.4)	Ad hoc	24.4% victims, 19.2% aggressors, 32.9% bully-victims	3.5% cybervictims, 2.8% cyberaggressors, 1.3% cyberbully-victims	Last 6 months
Gradinger, Strohmeier & Spiel (2012)	Austria	1,461 (10-15)	Modification of Olweus's Bully/Victim questionnaire	54.5% victims, 45.2% aggressors	10.4% cybervictims, 6.9% cyberaggressors	Last two months
Kowalski et al. (2012)	USA	4,531 (11-16)	Olweus Bullying Questionnaire (Olweus, 1996) and ad hoc	37.8% victims, 31.8% aggressors	17.3% cybervictims, 10.9% cyberaggressors	Last 2-3 months
Lemstra, Rogers, Redgate, Garner & Moraros (2012)	USA	204 (10-16)	Safe School Study (Canadian Public Health Association)	35.8% victims (physical), 59.3% victims (verbal), 45.7% victims (social)	30.3% cybervictims	Last month
Moore, Huebner & Hills (2012)	USA	855 (mean age: 13)	EBQ (Kowalski & Limber, 2007)	—	20% cybervictims, 14% cyberaggressors	Last 2-3 months
Monks, Robinson & Worlidge (2012)	England	220 (7 -11)	Bully questionnaire (Ortega et al. 2007, Smith et al. 2008) and Cyberbullying (Monks et al., 2009)	49.1% victims 18.2% aggressors	20.5% cybervictims, 5% cyberaggressors	Last term
Ortega et al. (2012)	Italy, Spain & England	2,227 English, 1,964 Italians, 1,671 Spaniards (11-17)	Questionnaire (Genta, Smith, Ortega, Brighi, Guarini, Thompson & Calmaestra, 2012)	Direct bullying; 18.7%, 15%, and 10.7%, indirect bullying: 20.1%, 23% and 15.8%.	Cyberbullying via mobile 4.1%. 9.5% and 4.2%; cyberbullying via Internet 6.6%, 7.3% and 7.5%.	Last 2-3 months

Author	Country	Sample (age range)	Instruments	Bullying	Cyberbullying	Time span
Sakellariou, Carroll & Houghton (2012)	Australia	1,530 boys (9-18)	The Boys Bullying at School Questionnaire (BSSQ: Sakellariou, 2006)	—	11.5% cybervictims, 8.5% cyberaggressors	—
Salmivalli & Pöyhönen (2012)	Finland	17,627 (8-15)	Olweus's Bully/Victim questionnaire; Olweus, 1996	—	2% cybervictims, 1% cyberaggressors	Last 2-3 months
Atik & Guneri (2013)	Turkey	742 (11-15)	Olweus Bully/Victim Questionnaire (RBVQ) (Olweus, 1996)	21.3% victims, 4.6% aggressors, 6.5% bully-victims	—	Last 2-3 months
Campbell, Slee, Spears, Butler & Kift (2013)	Australia	3,112 (9-19)	Only item	—	8.9% cyberaggressors	Last year
Hinduja & Patchin(2013)	USA	4,441 (11-18)	Ad hoc	—	11.2% cyberaggressors	Last month
Iossi-Silva, Pereira, Mendonça, Nunes & Oliveira (2013)	Brazil	387 (8-12)	Adaptation of Olweus's Bully/victim questionnaire	18.5% victims, 5.8% de aggressors, 5% bully-victims	—	—
Kokkinos, Antoniadou, Dalara, Koufogazou & Papatziki (2013)	Greece	300 (10-12)	Ad hoc	—	11.3% cybervictims. 6% cyberaggressors, 19% cyberbully-victims	Last month
Kowalski & Limber (2013)	USA	913 (11-17)	Revised Olweus Bullying Questionnaire	14.6% victims (8.4% severe), 17.3% aggressors	9.9% cybervictims (4% severe), 6.1% cyberaggressors	Last 2-3 months

Author	Country	Sample (age range)	Instruments	Bullying	Cyberbullying	Time span
			(Olweus, 1996)	(8.2% severe), 19.2% bully-victims (3.7% severe)	(2.5% de severe), 5.3% cyberbully-victims (1.9% severe)	
Leung & Mcbride-Chang (2013)	China	626 (10-11)	School victimization [(Schwartz, Chang & Farver, 2001) and a modification of it]	36.1% victims (6.5% severe), 21.9% aggressors (1.8% severe)	16.3% cybervictims (5.3% severe), 12.2% cyberaggressors (4% severe)	—
Olweus (2013)	USA and Norway	450,490 EEUU (8-18) 9,000 Norway (9-16)	Revised Olweus Bullying Questionnaire (Olweus, 1996)	EEUU: 17.6% victims, (verbal), 9.6% aggressors (verbal) Norway: 11% victims (verbal), 4.2% aggressors (verbal)	EEUU: 4.5% cybervictims, 2.8% cyberaggressors Norway: 3% cybervictims, 1.4% cyberaggressors	Last 2-3 months
Price, Chin, Higa-McMillan, Kim & Frueh (2013)	Hawai	211 (10-13)	Revised Olweus Bullying Questionnaire (Olweus, 1996) and CBVQ (Price, Chin, Higa-McMillan, Kim & Frueh (2013)	33% victims, 9% aggressors	7% cybervictims, 4% cyberaggressors, 2% cyberbully-victims	Last 2-3 months
Salmivalli, Sainio & Hodges (2013)	Finland	17,625 (9-15)	Modification of Olweus's Bullying Questionnaire (Olweus, 1996)	11.6% victims	0.5% cybervictims	Last 2-3 months
Bannink, Broeren, van de Looij-Jansen, de Wart & Raat (2014)	Netherlands	3,181 (Mean age = 12.47)	Ad hoc.	21.4% victims	5.1% cybervictims	Last month
Connell,	USA	3,867	Only item	Between	Between	Last three

Author	Country	Sample (age range)	Instruments	Bullying	Cyberbullying	Time span
Schell-Busey, Pearce & Negro (2014)		(10-14)		28% - 40% victims (physical), and between 58% - 62% victims (relational) Between 22% - 30% aggressors (physical), 36% aggressors (relational)	17.9% - 30% cybervictims, 10.5% - 16% cyberaggressors	months
Fletcher, Fitzgerald-Yau, Jones, Allen, Viner & Bonell (2014)	United Kingdom	1,144 (12-13)	Item adapted from DAPHNE II questionnaire (Smith et al., 2008)	—	14.1% cyberaggressors	Life-span
Forlim, Stelko-Pereira, y Williams (2014)	Brazil	348 (media 13,3)	Escala de Violência Escolar - Versión Estudiantes (EVE)	16% victims, 11% aggressors, 23% bully-victims	—	Last three months
Holt, Turner & Exum (2014)	USA	1,972 (11-17)	Ad hoc	50% victims of verbal aggressions 28% victims of physical aggressions	12% cybervictims	Last 6 weeks
Jung et al. (2014)	South Korea	1,917 (11-12)	Questionnaire by Patchin & Hinduja (2010)	—	4.2% cybervictim, 2.7% cyberraggressor, 2.9% cyberbully-victim	Last 6 months
Kubiszewski, Fontaine, Potard & Gimenes (2014)	France	1,422 (10-18)	RBVQ (Solberg & Olweus, 2003)	15% victims, 8% aggressors, 3% bully-victims	—	Last 2-3 months
Prodócimo, Cerezo & Areense (2014)	Brazil	2,793 (10-18)	Cuestionario para el estudio de la violencia entre	13.6% victims, 8.9% aggressors, 7.8% bully-victims	—	Last two weeks

Author	Country	Sample (age range)	Instruments	Bullying	Cyberbullying	Time span
			iguales (Freire, Simão & Ferreira, 2006) adapted)			
Shujja, Att & Shujjat (2014)	Pakistan	836 (10-14)	Illinois Bullying Scale (Espelage & Holt, 2001)	24.1% victims. 23.2% aggressors	—	—
Stewart, Drescher, Maack, Ebesutani & Young (2014)	USA	736 (11-18)	CBS (Cyberbullying Scale) (Stewart et al., 2014)	—	58.7% cybervictims	Last months
Van Cleemput, Vandebosch & Pabian (2014)	Belgium	2,333 (9 - 16)	Ad hoc	—	11.1% cybervictims, 11.1% cyberaggressors, 3.8% cyberbully-victims, 35.2% cyberbystanders	Last 6 months
Wölfer et al. (2014)	Germany	593 (12-14)	Ad hoc	—	10.5% cyberaggressors	Last 2-3 months
Chester et al. (2015)	Europe and North America	581,838 (11,13,15)	Only item	29.2 victims (11.3% severe)	—	Last 2-3 months
DePaolis & Williford (2015)	USA	660 (mean age 9,5)	Ad hoc and Peer Experience Questionnaire	—	17.7% cybervictims	
Guilheri, Cogo-Moreira, Kubiszewski, Yazigi & Andronikof (2015)	France	802 (9 -12)	Bully/Victim Questionnaire (rBVQ; Solberg & Olweus, 2003)	26.8% victims, 5.6% aggressors, 14.6% bully-victims	—	Last 2-3 months
Kubiszewski et al. (2015)	France	1,442 (10-18) (mean age 14,3)	Bully/Victim Questionnaire (rBVQ; Solberg & Olweus, 2003) and	15% victims, 8% aggressors, 3% bully-victims	18% cybervictims, 4% cyberaggressors, 5% cyberbully-victims	Last 2-3 months

Author	Country	Sample (age range)	Instruments	Bullying	Cyberbullying	Time span
			Electronic Bullying Questionnaire (Kowalski & Limber, 2007)			
Morcillo et al. (2015)	USA	1,271 (10 -13)	Ad hoc (only item)	13.6% aggressors	—	Life-span
Rice et al. (2015)	USA	1,185 (10 -14) (mean age =12,3)	Ad hoc	—	6.6% cybervictims, 5% cyberaggressors, 4.3% cyberbully-victims	Last year
Sumter, Valkenburg, Baumgartner, Peter & van der Hof (2015)	Netherlands	1,124 (9 - 18) (mean age = 13.28)	MOOPV (Multidimensional Offline and Online Peer Victimization Scale) Sumter, et al., (2015)	31% victims	15% cybervictims	Last 6 months
Blaya & Fartoukh (2016)	France	4,200 (8-14)	Tabby Online Checklist	18% victims (2.6% severe)	47.3% cybervictims (5.6% severe)	Last 6 months
Pabian & Vandebosch (2016)	Belgium	2,128 (10-17) (mean age = 13.02)	Only item	Between: 22% -27.9% victims, 15% - 23.1% aggressors	Between 10.1% -11.6% cybervictim, 9.6% - 10% cyberaggressors	Last 6 months
Pabian et al. (2016)	Belgium	1,412 (10-13)	Ad hoc	—	13% cybervictims, 10% cyberaggressors, 28.8% cyberobservers	Last 6 months
Safaria (2016)	Indonesia	102 (12-13)	Ad hoc	27.5% victims (12.7% severe)	27.5% cybervictims. (12% severe)	Last month
Shin, Braithwaite & Ahmed (2016)	Australia	3,956 (12-13)	Ad hoc	29% victims, 6% aggressors, 25% bully-victims	6% cybervictims, 0.7% cyberaggressors, 1% cyberbully-victims	Last month

According to Table 2.1 and Table 2.2, bullying and cyberbullying phenomena are a reality at school and they also affect, to a greater or lesser extent, children in different countries where it has been analysed, without exception (Fernández-Tomé, 2015, Garaigordobil & Oñederra, 2008; Garaigordobil 2011ab; Garaigordobil 2013; Kowalski et al. 2014; Modecki, Minchin, Harbaugh, Guerra & Runions, 2014; Tokunaga, 2010).

Even so, it is difficult to estimate the prevalence of both phenomena, mainly due to the different tools used to measure them. Many studies use ad hoc questionnaires (Van Cleemput et al., 2014; Holt et al., 2014), whereas others use single-item questionnaires (Campbell et al., 2013; Chester et al., 2015; Morcillo et al., 2015; Pabian & Vandebosch, 2016), adaptations of other questionnaires (Arslan et al., 2012; Garcia-Maldonado et al., 2012; Hinduja & Patchin; 2013; Popović-Ćitić et al., 2011; Rice et al., 2015), personal interviews (Livingstone et al., 2011), or validations of new questionnaires such as MOOP (Multidimensional Offline and Online Peer Victimization Scale, Sumter et al., 2015) or CBS (Cyberbullying Scale; Stewart et al., 2014). Vivolo-Kantor, Martell, Holland, and Westby (2014), in a review of tools used to analyse bullying and cyberbullying, found 164 different instruments. Their analysis exposed great differences in the methods to assess bullying and cyberbullying, such as the time framework, the components of the definition and the behaviour analysed, which makes it very difficult to estimate the prevalence of bullying and cyberbullying or to compare different studies.

Prevalence of bullying and cyberbullying

National prevalence of face-to-face bullying: national studies on face-to-face bullying (Table 2.1) have placed the percentage of children who suffer aggressions, i.e: of victims, **between 4%** (Gómez-Bahillo et al., 2005; Sáenz et al., 2005) **up to 24%** (Piñuel & Oñate, 2005, 2006). Regarding perpetrators, we found **between 3.1% up to a 20%** of bullies (García-Fernández et al., 2016; Gómez-Bahillo et al., 2005; Navarro et al., 2015; Ramírez & Justicia, 2006). Regarding the number of aggressive-victims, national studies have estimated it to be **between 1.3%** (Sanchez-Lacasa & Cerezo, 2010; Cerezo et al., 2015) and **15.4%** (García-Fernández et al., 2016). Most studies do not reflect the severity of the aggression; for example, ISEI-IVEI (2012) reports a 21% of victims, taking as

reference frequencies what other authors, such as García-Fernández et al. (2016), call severe victims; therefore, the interval is still very large for both victims and bullies, as the existence of a phenomenon that frequently affects between 5% and 20% of the students is unquestionable and unanimous.

International prevalence of face-to-face bullying: international studies on face-to-face bullying show a prevalence of between **10%** (Olweus, 2013; Perren et al., 2010; Salmivalli et al., 2013) and **55% of victims** (Gradinger et al. 2012; Lemstra et al., 2012; Smith et al., 2008). Regarding the **bullies**, figures show a lower prevalence with regard to the number of victims, placing the number of bullies **between 5%** (Atik & Guneri, 2013; Olweus, 2013) and **30%** (Kowalski et al., 2012; Vaillancourt et al., 2010). There are fewer studies that analyse **aggressive-victims**, though this is growing; some studies mark a prevalence between **3%** (Craig et al., 2009; Iossi-Silva et al., 2013; Kubiszewski et al., 2014, 2015; Perren et al., 2010) to **22%** (Dehue et al., 2012; Félix et al., 2011; Forlim et al., 2014; Kowalski & Limber, 2013; Pouwelse et al., 2011), though other authors, such as García-Maldonado et al. (2012), indicate a higher percentage of bully-victims (32.9%), the category with the highest prevalence, above victims and bullies (24.4% and 19.2%, respectively).

When we analyse victimisation and serious or severe aggression, percentages change, but they are still worth noting. Considering this level of categorization, research work point out that between **2%-10%** of children of this age are serious or severe victims or bullies (Blaya & Fartoukh, 2016; Chester, 2015; Fekkes et al., 2004; Gradinger et al. 2010; Kowalski & Limber, 2013; Leung & Mcbridge-Chang, 2013).

National prevalence of cyberbullying: there are just a few national studies of cyberbullying at this ages, but they all have found percentages of victimisation worth mentioning. Even if in lower percentages than the studies that deal with secondary education, like the aforementioned study by Garaigordobil (2013, 2015a), the prevalence of **victims in cyberbullying is placed between 4.6% - 24.2%** (Fernández-Montalvo et al., 2015; García-Fernández, 2016; ISEI-IVEI, 2012; Navarro et al., 2012, 2015). The

percentage of **cyberbullies** oscillates **between 2% - 12%** (Fernández-Montalvo et al., 2015; García-Fernández et al. 2016; Navarro et al., 2015).

International prevalence of cyberbullying: After revising the studies that analyse cyberbullying, we find more variable figures. The prevalence for **cybervictims** oscillates **between 3%** (Bauman, 2010; García-Maldonado et al., 2012; Olweus, 2013; Turner et al., 2011) up to a **30%** (Aoyama et al., 2011; Hinduja & Patchin, 2008; Lemstra et al., 2011; Ybarra et al., 2007), however, other studies place this below 1% (Salmivalli et al., 2013) up to 50% (Blaya & Fartoukh, 2016; Mishna et al., 2010; Stewart et al., 2014).

Regarding **cyberbullies**, most of the studies estimate they are **between 3%** (Bauman, 2010; Cross et al., 2009; Garcia-Maldonado et al., 2012; Jung et al., 2014; Livingstone et al., 2011; Olweus, 2013) and **up to 20%** (Arslan et al., 2012; Patchin & Hinduja, 2010; Vandebosch & Van Cleemput, 2009; Ybarra et al., 2007). It is interesting to note that some studies in older ages find a higher prevalence of cyberbullies than of cybervictims (Aricak et al., 2008; Schultze-Krumbholz & Scheithauer, 2009; Sourander et al., 2010).

Regarding **cyberbully-victims**, even if the number of studies analysed is lower (12 studies), most place it **between 1%-8%** (Almeida et al., 2012; Bauman, 2010; García-Maldonado et al. 2012; Jung et al., 2014; Kowalski & Limber 2013; Kubiszewski et al., 2015; Price et al., 2013; Rice et al., 2015; Van Cleemput et al., 2014).

Regarding serious or severe cybervictimisation, this category has been less studied than face-to-face or in-person bullying, in part due to the lack of a clear definition of the phenomenon categories and their repetition criteria; however, studies estimate they are **between 1%** (Gradinger et al., 2009) and a **6%** (Blaya & Fartoukh, 2016; Hinduja & Patchin, 2010; Leung & Mcbridge-Chang, 2013; Riebel et al., 2009) for cybervictims and **3%** for aggressive cyberbullies (Kowalski & Limber, 2013; Leung & Mcbridge-Chang, 2013).

In short, in view of the studies analysed in young people, most have estimated that the national and international prevalence of victims would be between 4% and 55% for in-person or face-to-face bullying and between 3% and 30% for cybervictims of cyberbullying. Regarding bullies, we have found a

prevalence of between 3%-30% of bullies engaged in face-to-face bullying and between 2%-20% of cyberbullies.

Gender-based differences

Gender-based differences with regard to victims, bullies, cybervictims and attackers have also been analysed. A revision of these studies has produced two conclusions, as most of the studies have found gender-based differences in face-to-face or in-person bullying. However, these differences are less clear in cyberbullying.

Specifically, **the studies have found that usually boys take the role of attackers and girls take the role of victims** (Cassidy, 2009; Cook, Williams, Guerra, Kim, & Sadek, 2010; Craig et al., 2009; Félix et al., 2011; Merrill & Hanson, 2016; Olweus, 1993a; Pabian & Vandebosch, 2016; Perren et al., 2010; Pouwelse et al., 2011; Vaillancourt et al., 2010); however, some studies have found more victims and bullies among boys (Cerezo et al., 2015; Griesel, Finger, Bodkin-Andrews, Craven & Yeung, 2012; Iossi-Silva et al., 2013; Kyriakides, Kaloyirou & Lindsay, 2006; Olweus & Limber, 2010b; Parada, 2006; Sánchez-Lacasa & Cerezo, 2010), that more boys are victims than girls (ISEI-IVEI, 2009, 2012; Sumter et al., 2015), while others have failed to find gender-based differences (Bannink et al., 2014; Fekkes et al., 2005; Fitzpatrick & Bussey 2011; Hartung, Little, Allen, & Page, 2011; Kokkinos & Panayiotou, 2004; Monks et al., 2012; Prodócimo et al., 2014).

These differences can be related to the instrument used and can also be mediated by the type of assault suffered and performed, as literature has found that boys mainly receive and carry out physical aggressions (Archer, 2004; Card, Stucky, Sawalani, & Little, 2008; Côte, Vaillancourt, Barker, Nagin, & Tremblay, 2007; De la torre et al., 2014; Gentile & Bushman, 2012; Olweus, 1993a; Smith et al., 2002; Tapper & Boulton, 2004) whereas girls mainly use indirect or relational aggressions (Casey-Cannon, Hayward, & Gowen 2001; Crick, Grotpeter, & Bigbee, 2002; Nansel, Overpeck, Pilla, Ruan, Simons-Morton, & Scheidt, 2001; Nelson & Crick, 2002; Olweus, 1993a; Van der Wal, de Wit, & Hirasing, 2003; Wang, Nansel & Iannotti., 2009). However, this last statement has also

been subject of controversy, as both the meta-analysis of Archer (2004) and that of Card et al. (2008) did not find any gender-based differences in indirect or relational aggressions. In turn, other studies have found a higher participation of males in all the modalities of aggression (Parada, 2006; Griezel et al., 2012).

Regarding gender-based differences in cyberbullying, the results are even more divergent than those of face-to-face bullying (Griezel et al., 2012; Kowalski et al., 2014; Navarro, 2016; Smith, 2015; Tokunaga, 2010). At first, considering the results observed in face-to-face bullying and given that cyberbullying is considered as an indirect aggression, several authors postulated that girls would be both the main victims and perpetrators of this kind of attack (Kowalski et al., 2014; Li, 2006; Nelson, 2003). To date, however, most studies have not found any significant gender-based differences in the number of cybervictims and cyberbullies in this age (Bauman, 2010; Brown, Demaray, & Secord, 2014; De Paolis & Williford, 2015; Mishna et al., 2010; Monks et al., 2012; Navarro et al., 2015; Safaria, 2016) or in higher ages (Hinduja & Patchin, 2008; Park, Na, & Kim, 2014; Roberto, Eden, Savage, Ramos-Salazar, & Deiss, 2014; Slonje & Smith, 2008; Smith et al., 2008; Sticca, Ruggieri, Alsaker, & Perren, 2013; Ybarra & Mitchell, 2004a).

In contrast, other studies have found a greater number of cybervictims among boys (Jung et al., 2014; Popović-Ćitić et al., 2011) or among girls (Allen, 2012; Connell et al., 2014; Dehue et al., 2008; Dooley, Gradinger, Strohmeier, Cross & Spiel, 2010; Heiman & Olenik-Shemesh, 2015; ISEI-IVEI, 2012; Kowalski & Limber, 2007; Pabian & Vandebosch, 2016; Rivers & Noret, 2010; Tsitsika et al., 2015; Vandebosch & Van Cleemput, 2009; Wang et al., 2009) and a greater number of cyberbullies among boys (Avilés, 2010; Baroncelli & Ciucci, 2014; Dehue et al., 2008; Fanti, Demetriu, & Hawa, 2012; Gámez-Guadix, Villa-George, & Calvete, 2014; Heiman & Olenik-Shemesh, 2015; Jung et al., 2014; Kokkinos et al., 2013; Lapidot-Letter & Dolev-Cohen, 2015; Popović-Ćitić et al., 2011; Wölfer et al., 2014) or among girls (Connell et al., 2014).

In the same geographic context as this study and using the same instrument, but in an older sample, Garaigordobil (2013) found a significantly higher percentage of female cyberbullies and cyberobservers, but similar percentages of cybervictims and cyberbully-

victims. He also found that males exhibited more cyberbullying behaviours and that women were more likely to observe this kind of conduct.

As we can see, there is a great divergence that, according to several authors, can be explained by the different behaviours analysed. For example, male cyberbullies may make more physical threats or explicit comments, whereas girls tend to insult or make fun of the physical appearance of others (Beale & Hall, 2007; Burgess-Proctor, Patchin, & Hinduja, 2009; Raskauskas & Migliaccio, 2011; Rivers & Noret, 2010; Walker, Craven, & Tokunaga, 2013).

In general, the revision of cyberbullying studies carried out has not shown unanimous gender-based differences regarding participation as cybervictims or cyberbullies.

Aged based differences

Much research has found a peak of violence at the target age of this thesis, 10-12 years; early adolescence also coincides with the last stage of primary education before entering the high-school program. However, it is worth noting that this change of stage does not take place in every country. For example, in the USA, there is a “middle school” between 10-11 and 13-14 years. In any case, both national (Avilés & Monjas, 2005, Garaigordobil & Oñederra, 2009, 2010; ISEI-IVEI, 2009,2012; Piñuel & Oñate, 2005; Ortega & Mora-Merchán, 2000; Sánchez-Lacasa & Cerezo, 2010) and international studies (Blaya & Fartoukh, 2016; Carlyle & Steinman, 2007; DeVoe, Peter, Noonan, Snyder, & Baum, 2005; Espelage & Swearer, 2003; Haltigan & Vaillancourt, 2014; Merrill & Hanson, 2016; Nansel et al., 2001; Pellegrini & Bartini, 2001; Sumter et al. 2015; Vaillancourt et al., 2010; Williams & Guerra, 2007) prove that face-to-face harassment decreases as children grow older.

Thus, we can say that bullying behaviours (especially physical aggressions) decrease progressively as children grow older. The time of highest prevalence occurs in children aged 11-13 after which, incidences decrease.

Regarding cyberbullying age and school year differences, Tables 2.1 and 2.2 show results in children aged 10-12; however, bullying and cyberbullying research has traditionally been more focused on adolescent (Bauman & Bellmore, 2015; Kowalski et al., 2014). More and more studies are including university samples in their research works.

Most studies show an increase of cyberbullying behaviours in children aged 11-12 to 15, maintaining through adult age (Aoyama & Talbert, 2009; Campbell et al., 2013; Dehue et al., 2008; Garaigordobil, 2015b; Hinduja & Patchin, 2008, 2009; Kowalski et al., 2012; Kowalski & Limber, 2007; Merrill & Hanson, 2016; Monks et al., 2012; Ortega, Elipe, Mora-Merchán, Calmaestra & Vega, 2009; Raskauskas, 2009; Raskauskas & Migliaccio, 2011; Sumter et al., 2015; Williams & Guerra, 2007; Wölfer et al., 2014). So, contrary to what happens in face-to-face bullying, which decreases with age, cyberbullying shows an increase of these behaviours with age. It can be attributed to the fact that adolescents spend more time on the internet as they grow older, as they have more access to content with more possibilities of finding these kind of behaviours being exhibited by others. Another explanation has been offered by Cross et al. (2015) who, in a longitudinal study, observed that the prevalence of bullying decreased between 13-15 years old, whereas cyberbullying endured, maybe because the strategies used by schools to prevent/intervene in face-to-face bullying are efficient, though the same does not apply to cyberbullying.

In general, unlike bullying, cyberbullying shows less age-based differences; however, there is a growing tendency in aggressive behaviours as ICT access increases during adolescence with a slight decrease, which may even remain unchanged up to university level.

School network and SEL based differences.

The studies that have analysed the differences between bullying and cyberbullying based on the school network—that is, public or private/subsidized schools—have not found consistent results. Whereas some studies have found no differences in bullying

between students of public and private schools (Andrade et al., 2012; Garaigordobil, Martínez-Valderrey, Páez, & Cardozo, 2015; García-Continente, Pérez, & Nebot, 2010; Khamis, 2015), other studies have concluded that, in the few cases where differences were found, such as social or verbal exclusion, they were more frequent in private schools (Defensor del Pueblo, 2007; León, Felipe, Gómez, & López, 2011). In contrast to these, the ISEI-IVEI (2012) report found a higher percentage of victims in public schools in the same direction as other international studies (Shujja, et al., 2014; Topçu, Erdur-Baker & Çapa-Aydin, 2008). However, the study of Piñero-Ruiz, Areñe, López-Espín and Torres-Cantero (2014) found no differences in victimisation between students of public and private schools but it did find higher rates of aggressiveness in public schools in three out of eleven face-to-face behaviours performed (slapping, fighting due to anger, hitting back at someone), and the opposite in a behaviour of verbal aggression (making fun of another person), which was more frequent in subsidized schools.

With regard to cyberbullying, the literature is not unanimous. Thus, whereas Mark and Ratliffe (2011) found significant differences in the number of events reported by cybervictims—higher in private schools—, Garaigordobil et al. (2015) found no differences in the percentage of cybervictims, cyberaggressors, or bully-cybervictims, but they did find differences in the percentage of cyberobservers, with a higher number of observers in private schools.

Other studies have addressed the differences between the two phenomena from a factor closely linked to the students' attending public or private schools, such as the socioeconomic level (SEL). Thus, various studies have indicated the relation between lower SEL and higher probability of being a victim of face-to-face bullying (Due et al., 2009; Fu, Land, & Lamb, 2013; Jansen, Veenstra, Ormel, Verhulst, & Reijneveld, 2011; Von Rueden, Gosch, Rajmil, Bisegger, & Ravens-Sieberer, 2006). Others have noted that adolescents who were victims in primary and secondary school (chronic) had a lower SEL than the aggressors, the bully-victims, or the uninvolved (Alikasifoglu, Erginoz, Ercan, Uysal, & Albayrak-Kaymak, 2007; Bowes et al., 2013). The study of Fu et al. (2013) found that adolescents from families with lower SEL were more frequently victims of severe bullying behaviours but the relation was reversed in the case

of less severe behaviours. However, other investigations have not found any relation between SEL and being a victim of face-to-face bullying (Barboza et al., 2009; Fernández-Tomé, 2015; García-Continente et al., 2010; Magklara et al., 2012).

It has also been found that lower levels of SEL were related to being a bully-victim or an aggressor (Jansen et al., 2011). Jansen et al. (2012) found that various indicators of SEL were related to roles of bully-victim and aggressor (lone-parenthood, parental unemployment, low parental age, lower educational level). In a similar vein, Magklara et al. (2012) related aggression and bully-victimisation to low levels of SEL. Specifically, paternal unemployment was more frequent in aggressors and, in the case of bully-victims, the mothers were less likely to have paid jobs. In contrast, Shujja et al. (2014) found more bullying behaviours perpetrated by adolescents of high SEL.

Regarding the relation between SEL and cyberbullying, there are also some discrepancies. Thus, whereas some studies consider high SEL as a protective factor, with fewer cybervictims and cyberaggressors (Låftman, Modin, & Östberg, 2013), others find no differences, or else they find similar prevalences of cybervictims and cyberaggressors with low and medium SEL levels (Garaigordobil, Aliri, Maganto, Bernarás, & Jaureguizar, 2014; Moore et al., 2012).

In conclusion, the reseearch on bullying and cyberbullying and school-network based differences has not shown a unanimous conclusion. Nevertheless, in most cases no significant differences have been found. Regarding SEL, research has found that low SEL are related to bullying victimisation and aggression, however not all studies have found this connection.

2.1 KAPITULUAREN LABURPENA

Laburbilduz, 9 eta 13 urte bitarteko gazteen artean egindako ikerketak ikusirik, Espanian eta nazioartean aurrez aurreko bullying-biktimen prebalentzia % 4 eta % 55 artekoa eta cyberbullying-biktimena, berriz, % 3 eta % 30 artekoa, izango litzatekeela esan genezake. Erasotzaileei dagokienez, aurrez aurreko bullying-erasotzaileen

prebalentzia % 3 eta % 30 artekoa litzateke, eta % 2 eta % 20 artekoa zibererasotzaileen kasuan.

Sexuen arteko bereizketari erreparatuta, oro har, mutilek erasotzaile-rola izan ohi dute, eta neskek biktima izaten dira. Ziberjazarpenari buruz egindako ikerketak berrikusi ostean, ez da aho batez baieztatutako desberdintasun handirik nabaritu sexuaren arabera, ziberbiktima edo zibererasotzaile izateari dagokionez.

Adin-desberdintasunei begiratzen badiegu, aldiz, esan genezake bullying-jokabideak (batez ere eraso fisikoak) poliki-poliki murrizten doazela adinak aurrera egin ahala. Arazoaren prebalentzia-unerik handiena 11-13 urteen artean legoke, eta nerabezaroan murriztuz doa haren eragina.

Oro har, bullying-kasuetan ez bezala, ziberjazarpenean alde gutxiago nabaritzen da adinaren arabera; nolana ere, jokabide erasokorra handitzea izaten da joera, nerabezaroan IKTetara sarbidea handitzen doan heinean; ondoren, unibertsitate garaian jaitziera lausoa ematen da, batzuetan bere horretan jarraitzen badu ere.

Ikastetxea sare pribatukoa ala publikokoa izateak duen eraginari dagokionez ez dago adostasunik literaturan, ez bullyingari, ez cyberbullyingari dagokionez. Edonola ere, kasu gehienetan ez dago alde esanguratsurik. Maila sozioekonomikoarekin loturik, literaturak honakoa erakusten du: zenbat eta maila sozioekonomiko apalagoa, orduan eta biktimizazio handiagoa eta bullying- zein cyberbullying-kasu gehiago ematen dira. Hala eta guztiz ere, azterlan guztiek ez dute harreman hori ondorioztatzen.

CHAPTER 3
BULLYING AND CYBERBULLYING:
CONNECTIONS WITH PERSONAL AND FAMILY
VARIABLES

CHAPTER 3. BULLYING AND CYBERBULLYING: CONNECTIONS WITH PERSONAL AND FAMILY VARIABLES

3.1 BULLYING AND CYBERBULLYING: CONNECTIONS WITH CHILDREN'S DAILY STRESS AND BEHAVIOURAL AND EMOTIONAL PROBLEMS

Research is abundant on personal, emotional, and behavioural problems and their relationship to bullying in both victims and perpetrators. Likewise, in recent years, the effects of cyberbullying and their similarities and differences with the results found in traditional bullying studies have begun to be analysed. Table 3.1 presents some of the most recent research or of special interest on bullying and cyberbullying in samples of ages close to 10-12 years.

Table 3.1. Research on bullying and cyberbullying and personal variables: A review

Authors	Country	Sample (Age range)	Findings
Fekkes, Pijpers, Frediks, Vogels & Verloove-Vanhorick (2006)	USA	1,118 (9 -11)	Victims of face-to-face bullying had higher chances of developing psychosomatic and psychosocial problems. Children with depressive or anxiety symptoms had a significantly higher chance of being newly victimised.
Patchin & Hinduja (2006)	USA	577 (9-17)	Cybervictims showed more symptoms of anger, frustration and sadness
Mitchell et al. (2007)	USA	1,501 (10-17)	Cybervictims report more depressive symptoms and substance abuse
Ybarra et al. (2007)	USA	1,588 (10-15)	Victims of online harassment report more school behaviour problems (detentions, weapon carrying, absenteeism) than offline victims
Cassidy (2009)	England	461 (11-15)	Victims exhibited higher levels of distress, unhealthy behaviours and lower self-esteem
Dempsey et al. (2009)	USA	1.665 (11-16)	Experiences of cyber victimisation were associated with symptoms of social anxiety, but not depression
Konishi & Hymel (2009)	Canada	312 (9-12)	Boys and girls who reported high levels of stress (i.e., major stressful events or daily hassles) were more likely to report bullying behaviour.
Raskauskas (2009)	New Zealand	1,530 (11-18)	Students who were victims of both text message and traditional bullying reported more depressive symptoms than those who experienced traditional bullying only and those not involved in bullying.
Dooley et al. (2010)	Australia and Austria	5,959 & 1,530 (10-15)	Students who were victimised (online or offline) were more likely to report more emotional symptoms
Perren et al. (2010)	Switzerland & Australia	374 (Switzerland) 1,320 (Australia) (11 - 18)	Traditional victims and cybervictims reported more depressive symptoms than bullies and non-involved children
Raskauskas (2010)	USA	86 (mean age = 10.36)	Children who experienced multiple peer-victimisation reported higher depressive symptoms than those who experienced victimisation in only one form or none at all
Aoyama et al. (2011)	USA	463 (11-18)	Association between cyberbullying victimisation and internalising problems (depression, anxiety, stress, and lower self-esteem)
Sontag, Clemans, Graber &	USA	300 (11-14)	Online and offline aggressors demonstrated the poorest psychosocial profile compared to all other aggressor groups. Victims, cybervictims and combined

Authors	Country	Sample (Age range)	Findings
Lyndon (2011)			victims showed more anxiety and depression symptoms than non-victims.
Vernberg, Nelson, Fonagy & Twemlow (2011)	USA	590 (8-13)	Victimisation, aggression and aggressive-victimisation were independently associated with more frequent visits to the school nurse for somatic complaints, illnesses, and injuries
Wang, Nansel & Iannotti (2011)	USA	7,313 (11-15)	Depression was associated with each of the four forms of bullying (verbal, physical, relational and online). Cyber victims reported higher depression than face-to-face bullies or bully-victims
Campbell, Spears, Slee, Butler & Kift (2012)	Australia	3,112 (9-19)	Cyber-victims have more social difficulties and higher levels of depression and anxiety than face-to-face victims
Devine & Lloyd (2012)	Northern Ireland	3,657 (10-11)	Cyberbullying victims have less personal well-being (bad mood, loneliness, sadness)
Dooley, Shaw & Cross (2012)	Australia	472 (10-16)	Cyber-victimisation was associated with lower prosocial skills and higher levels of depression, emotional symptoms, conduct problems, and peer problems
García-Maldonado et al. (2012)	Mexico	603 (11 - 15) (mean age = 13.4)	Cyberaggressors do suffer more psychosomatic problems (headaches, stomach-ache, sleeping disorders)
Lemstra et al. (2012)	USA	204 American natives (10-16)	Physically and verbally bullied children were more likely to have poor health outcomes
Machmutow, Perren, Sticca & Alsaker (2012)	Switzerland	765 (mean age = 13.18)	Being a traditional victim and a cybervictim is a concurrent and longitudinal predictor of a higher level of depressive symptoms over time
Campbell et al. (2013)	Australia	3,113 (9-19)	Cyberaggressors reported more social difficulties and higher scores on anxiety depression and stress than those students who were not involved in any bullying
Kowalski & Limber (2013)	USA	913 (11-17)	Victims, bullies, cyber-victims and cyberbullies reported more health problems, absenteeism, depression and anxiety symptoms. Regarding aggression, aggressors and cyberaggressors show more depression and anxiety problems than non-involved children in girls but were similar for involved and non-involved boys.
Price et al. (2013)	Hawaii	211 (10-13)	Victims of traditional bullying, cyber-victims, bullies and cyberbullies had

Authors	Country	Sample (Age range)	Findings
			significantly higher mean scores on the total anxiety and depression scales of than non-victims
Salmivalli et al. (2013)	Finland	17,625 (9-15)	Electronic victimisation, by itself, did not contribute to increases in depression over time, compared to traditional victimisation
Turner, Exum, Brame & Holt (2013)	USA	1,874 (11-17)	Experiencing any bullying victimisation was related to higher levels of depression and suicide ideation. Female cyber-bully victims experienced higher levels of depression compared to male cyber-bully victims
Ayas & Deniz (2014)	Turkey	407 (Primary)	Positive relationship between the level of exposure to cyber bullying and psychoticism and in a lesser extent to somatisation, obsessive-compulsive disorder, anxiety and depression
Bannink et al. (2014)	Netherlands	3,138 (12)	Among girls, both traditional and cyberbullying victimisation were associated with mental health problems (emotional problems, conduct problems, hyperactivity-inattention, peer problems)
Boyes et al. (2014)	South Africa	3,517 (10-17)	Boys and girl's victims of traditional bullying showed more internalising and externalising problems. Girls suffered more anxiety, depression and post-traumatic stress than boys while boys reported more conduct problems than girls
Brown et al. (2014)	USA	1,099 (10-14)	Positive correlations between being a cybervictim and social stress, depression and anxiety., with girls suffering more than boys.
Cole et al. (2014)	USA	124 (8-14)	Depressive self-schemas are associated with peer victimisation. Effects were stronger for relational and verbal victimisation compared to physical victimisation
Fletcher et al. (2014)	United Kingdom	1,144 (12 -13)	Cyberbullying aggressors scored significantly higher on the overall strength and difficulties, and the conduct problems and ADHD symptoms subscales compared to non-perpetrators
Forlim et al. (2014)	Brazil	348 (mean age= 13.3)	Did not found depression in pure victims or pure aggressors, although it did find depressive symptoms in aggressive-victims
Jung et al. (2014)	South Korea	1,917 (11-12)	Depressive symptoms were associated with cyberbullying victimisation. Cyberbullying perpetration was associated with rule-breaking behaviours and aggressive behaviours

Authors	Country	Sample (Age range)	Findings
Stewart et al. (2014)	USA	736 (11-13)	There was a significant positive correlation with being a cybervictim and anxiety, depression, and loneliness. The more cyber-victimisation scores among girls corresponded to greater depression and anxiety compared with boys
Van Dyk & Nelson (2014)	USA	125 (8-11)	Victims and aggressors are at risk for certain poor health outcomes
Kubiszewski et al. (2015)	France	1,422 (10-18, Mean age= 14.3)	Victims of face-to-face bullying had greater internalising problems than cybervictims, although cybervictims also report more internalising problems than non-involved children. Traditional bullies were more aggressive than cyberbullies, but both of them scored higher in externalising problems than non-involved children
Healy, Sanders & Iyer (2015)	Australia	215 (5-11)	Male victims suffered more conduct problems, child depression, lack of assertiveness, and emotional symptoms. Female victims showed worse, internalising cognitions, lack of friendliness, and internalising feelings
Tsitsika et al. (2015)	Spain, Poland, Romania, Greece, Netherlands and Iceland	10.390 (14-17)	Cybervictimisation was associated with externalising, internalising and academic problems
Schwartz, Lansford, Dodge, Pettit & Bates (2015)	USA	585 (longitudinal, from age 8 to 18)	Victimisation in the peer group at 8-9 years old appears to be a marker of long-term risk for internalising behaviour problems during a period of 9 years and unipolar depression criteria at 18 years old
Wright (2015)	USA	673 (mean age = 13.59)	Victims and perpetrators of cyber aggression had poorer academic performance and more behavioural problems at school one and a half years later.
Pabian & Vandebosch (2016)	Belgium	2,128 (10 - 17 mean age= 13.02)	Perpetration of face-to-face bullying predicted higher levels of social anxiety. Girls were, on average, more social anxious than boys

These works corroborate the already extensive literature that relates emotional and behavioural problems in victims, aggressors, and bully-victims of face-to-face bullying; nevertheless, the differential characteristics of cyberbullying in relation to face-to-face bullying has stressed the need to review the characteristics and the consequences both forms have for the children implicated in this aggressive behaviour.

Bullying

The scientific research found regarding traditional or face-to-face bullying, almost unanimously encountered the following characteristics as described by Cook et al. (2010, p. 75-76) in their meta-analysis of 152 studies for victims, aggressors, and bully-victims:

The typical victim is one who is likely to demonstrate internalising symptoms; engage in externalising behaviour; lack adequate social skills; possess negative self-related cognitions; experience difficulties in solving social problems; come from negative community, family, and school environments; and be noticeably rejected and isolated by peers.

The typical bully is one who exhibits significant externalising behaviour and has internalising symptoms; has both social competence and academic challenges; possesses negative attitudes and beliefs about others; has negative self-related cognitions; has trouble resolving problems with others; comes from a family environment characterized by conflict and poor parental monitoring; is more likely to perceive his or her school as having a negative atmosphere; is influenced by negative community factors; and tends to be negatively influenced by his or her peers.

Lastly, a bully-victim is one who has comorbid externalising and internalising problems; holds significantly negative attitudes and beliefs about himself or herself and others; is low in social competence; does not have adequate social problem-solving skills; performs poorly in school; and is not only rejected and isolated by peers but also negatively influenced by the peers with whom he or she interacts.

These results support the findings of the different studies which have found similar characteristics in different ages and contexts for victims, aggressors, and bully-victims, not only in transversal studies (Arseneault et al., 2008; Goldbaum, Craig, Pepler, &

Connolly, 2003; Farmer, Irvin, Motoca, Leung, Hutchins, Brooks, & Hall, 2015; Ivarsson Broberg, Arvidsson, & Gillberg, 2005; Kaltiala-Hein, Rimpelä, Rantanen, & Rimpel, 2000; Kelly et al., 2015; Kokkinos & Panayiotou, 2004; Kumpulainen & Räsänen, 2000; Kumpulainen, Räsänen, & Puura, 2001; Luukkonen Rasanen, Hakko, & Riala, 2010; Menesini, Modena, & Tani, 2009; Solberg & Olweus, 2003; Sourander et al., 2010), but also in longitudinal studies (Boyes et al., 2014; Cross et al., 2015; Fekkes et al., 2006; Hanish & Guerra, 2002; Hanish et al., 2004; Hodges & Perry, 1999; Machmutow et al. 2012), and several meta-analyses (Cook et al., 2010; Gini & Pozzoli, 2009; Hawker & Boulton, 2000; Nakamoto & Schwartz, 2010; Reijntjes, Kamphuis, Prinzie, & Telch, 2010; Ttofi et al., 2011).

Cyberbullying

However, fewer studies have analysed the characteristics of cybervictims, cyberaggressors, and cyberbully-victims. In addition, many of the studies that provide evidence of the relationships between emotional and behavioural problems in cybervictims and cyberaggressors also do so in the victims and aggressors of face-to-face bullying. This is, as was pointed out earlier, because of the large number of cases in which both phenomena co-occur (Hase et al., 2015, Kowalski & Limber, 2013; Kowalski et al., 2014; Smith et al., 2008); therefore, it is difficult to estimate the effects produced by being a victim, cyber-victim, aggressor, or cyberaggressor in isolation.

Several studies have shown that cybervictims (as well as victims) show problems associated with **depression** (Aoyama et al., 2011; Ayas & Deniz, 2014; Campbell et al., 2012; Chang et al., 2013; Dooley et al., 2012; Gámez-Guadix, Orue, Smith, & Calvete, 2013; Healy et al., 2015; Kowalski & Limber, 2013; Lemstra et al., 2012; Machmutow et al., 2012; Mitchell et al., 2007; Perren et al., 2010; Stewart et al., 2014; Tsitsika et al., 2015; Wang et al., 2011; Wigderson & Linch, 2013; Yen et al., 2014) **general health problems or psychosomatic problems** (Ayas & Deniz, 2014; Beckman, Hagquist, & Hellström, 2012; García-Maldonado et al., 2012; Kowalski & Limber, 2013; Laftman, Modin, & Östberg, 2013; Tsitsika et al., 2015; Sourander et al., 2010; Vieno et al., 2015); **anxiety** (Aoyama et al., 2011; Dempsey et al., 2009; Fredstrom, Adams, & Gilman 2011;

Juvonen & Gross, 2008; Kowalski et al., 2010; Mitchell et al., 2007; Navarro et al., 2012; Tsitsika et al., 2015; Pabian & Vandebosch, 2016; Wigderson & Lynch, 2010; Yen et al., 2014); **low self-esteem** (Katzner, Fetchenhauer, & Belschak, 2009; Price & Dalgleish, 2010); **substance abuse (alcoholism, marijuana)** (Goebert, Else, Matsu, Chung-Do, & Chang, 2011; Hinduja & Patchin, 2008; Mitchell et al., 2007; Ybarra et al., 2007); **stress** (Aoyama et al., 2011); **school performance issues, concentration problems and school absenteeism** (Beran & Li, 2007; Campbell et al., 2012; Kowalski & Limber, 2013; Nakamoto & Schwartz, 2010; Tsitsika et al., 2015); **attention problems and hyperactivity** (Tsitsika et al., 2015; Yen et al., 2014); and **suicidal ideation** (Bannik et al., 2014; Gini & Espelage, 2014).

Cyberaggressors, in the same vein as cybervictims, manifest symptoms of **mental health problems** (Beckman et al., 2012; Kowalski & Limber, 2013; Sontag et al., 2011; Wong et al., 2014), **depression** (Bonanno & Hymel, 2013; Campbell et al., 2013; Kowalski & Limber, 2013; Schultze-Krumbholz et al., 2012; Yen et al., 2014), **stress** (Campbell et al., 2013), **anxiety** (Campbell et al., 2013; Kowalski & Limber, 2013; Yen et al., 2014), **low self-esteem** (Patchin & Hinduja, 2010), **attention and hyperactivity** (Fletcher et al., 2014; Sourander et al., 2010; Yen et al., 2014), **aggressive conduct** (Fletcher et al., 2014; Sourander et al., 2010), **absenteeism and low academic performance** (Kowalski & Limber, 2013; Sourander et al., 2010), and **suicidal ideation** (Bonanno & Hymel, 2013; Kowalski & Limber, 2013).

In his recent meta-analysis of 77 articles, Guo (2016, p. 441-442) defines the characteristics of cybervictims and cyberaggressors in the following terms:

The typical cybervictim is one who is likely to (1) be female; (2) experience offline victimisation; (3) demonstrate high levels of depression, helplessness, stress, or loneliness; (4) engage in frequent Internet activities; (5) bully others offline; (6) be involved in a series of problem behaviours; (7) possess antisocial personality traits; (8) have low levels of self-satisfaction, self-concept, or self-esteem; (9) possess relatively positive beliefs or attitudes about aggression; (10) live in a family with a negative environment; (11) have less school commitment; and (12) be noticeably rejected and isolated by peers.

The typical cyberbully is likely to (1) be an older male; (2) be involved in prior offline bullying behaviours; (3) exhibit noticeable behavioural problems; (4) perceive aggression as appropriate, profitable, or even morally justified; (5) engage in frequent online activities; (6) experience offline victimisation; (7) report a variety of internalising symptoms; (8) have an antisocial personality (e.g. narcissism, impulsivity, callous unemotional traits, or other psychopathic traits); (9) lack moral values, remorse, or empathy toward others; (10) come from a family with high parental conflict or low parental supervision; (11) be in a negative school climate; and (12) have poor peer relationships, with a susceptibility to deviant or violent peers.

However, some studies that have taken these differences between bullying and cyberbullying into account find victimisation in cyberbullying more harmful. For instance, Campbell et al. (2012) found that although traditional bullying victims perceived that their harassment had been difficult and had more negative effects on their lives than those who were cybervictims, the latter had higher scores on anxiety and depression. In that study, children who had been victimised and cybervictimised scored similarly to those who had only experienced cyberbullying; therefore, the effects of cyberbullying alone are more harmful to cybervictims than to victims of face-to-face bullying, even if they perceive it as more difficult.

In the same vein, the meta-analysis on victimisation, cybervictimisation, and suicidal ideation carried out by Gini and Espelage (2014) revealed that cybervictims were more affected by these ideations than victims of face-to-face bullying. Landoll, La Greca, Lai, Chan, and Herge (2015) found that cybervictimisation was more related to depression than face-to-face victimisation, which in turn was linked to social anxiety. Sjørsø, Fandrem, and Roland (2016) also found differential results between traditional victimisation and cybervictimisation, but reported that traditional bullying victims showed more depressive symptoms than their cybervictim counterparts, whereas anxiety symptoms were stronger in cybervictims.

These findings contrast with other studies that suggest that face-to-face bullying is more harmful than cyberbullying. For example, the study by Hase et al. (2015) found that cybervictimisation was related to emotional problems to a lesser extent than face-to-face

victimisation. Another study carried out by Kubiszewski et al. (2015) concludes that cybervictims suffer less internalising problems than victims of face-to-face bullying, in line with other studies that find traditional bullying more harmful than cyberbullying (Jose, Kljakovic, Scheib, & Notter, 2012; Ortega et al., 2009), or Salmivalli et al. (2013) who found that children who are cybervictims show no symptoms of depression if it is not in conjunction with being a victim of face-to-face bullying.

Finally, as several studies suggest, different victimisation forms (face-to-face and through ICT) may have an additive effect on the victim's problems (Gradinger et al., 2009; Raskauskas, 2010; Raskauskas & Miggiaccio, 2011).

Regardless of the form, the impact of suffering from either form of bullying at these ages goes beyond the effects that can be assessed in the short term. Although there are no data on the effects of cyberbullying in the long term due to the novelty of the phenomenon, the scientific literature has reported some of the consequences of being a victim or aggressor of face-to-face bullying in adulthood. Sourander et al. (2011) pointed out that being a bullying perpetrator at age 8 was a predictor of delinquency in 20-year-old men, in the same sense as Huesman, Eron, Lefkowitz, and Walder (1984) who found that boys and girls who were considered aggressors by their peers at age 8 had open cases in courts at age 30. In addition, bullying victimisation at age 10 was associated with alcoholism and marijuana abuse (Kim, Catalano, Haggerty, & Abbott, 2011), and substance abuse and unemployment (Farrington, Ttofi, & Lösel, 2011). However, it is worth remembering that even if bullying perpetration or victimisation can accentuate these consequences, they can also be related to other more global and contextual factors that were not analysed in these studies (Rodkin, Espelage, & Hanish, 2015).

As for the mental health of victims and bullies of long-term face-to-face bullying, Kumpulainen and Räsänen (2000) reported that both victims and perpetrators aged 8 and 12 are more likely to develop psychiatric disorders by age 15. Along the same lines, Copeland, Wolke, Angold, and Costello (2013) found that a child who was a victim had greater problems than aggressors; specifically, they found out that children who had been victims were more likely to have agoraphobia, generalized anxiety, and panic disorder, whereas bully-victims were more likely to suffer from depressive disorders, panic

disorders, and agoraphobia in the case of women and suicidal tendencies in the case of men. In a longitudinal study over a period of 10 years, Schwartz et al. (2015) found that children who reported being bullied at 8-9 years of age had more internalising problems over the next 9 years' period of 9 years, according to their mothers, and by age 18, they fulfilled several of the criteria to be diagnosed with unipolar depression according to a clinical interview.

Aggressors were at increased risk for antisocial personality disorder. Holt et al. (2015), in their review of 47 studies on the involvement in bullying and suicidal behaviour and suicidal ideation, found that being both a victim and a bully was linked to suicidal behaviour, especially in the case of bully-victims. Vassallo, Edwards, Renda, and Olsson (2014) replicated the findings of Olweus (1993b) and noted relationships between early adolescence victimisation and adult depression. In a 50-year longitudinal study, Takizawa, Maughan, and Arsenuault (2014) found that bullying in childhood was associated with worsened social relationships, economic difficulties, and a poorer quality of life perceived at age 50. However, as McDougall and Vaillancourt (2015) point out, although the links between victimisation and aggression in childhood and adolescence and adult mental health problems do exist, not all studies have found these relationships. Thus, Gibb, Horwood, and Fergusson (2011) found no relationship between victimisation and depressive symptoms in adult life, and Desjardins and Lead-Beater (2011) found that the relationships between victimisation and disorders in adulthood ceased to be significant when controlling for the effect of manifesting these symptoms from infancy.

In summary, there is an extensive literature that reports being involved in bullying or cyberbullying (victim, aggressor, bully-victim, cybervictim, cyberaggressor, and cyberbully-victim) is associated with internalising (depression, anxiety, somatisation) and externalising problems (disruptive behaviours, low academic performance) both in the short-term and long-term. The studies of traditional bullying agree with the point of identifying differentiated profiles for victims and aggressors, however, there is no such consensus in the case of cybervictims and cyberaggressors, although we can conclude that both

have more emotional and behavioural problems than children who have not been involved in situations of bullying in any of its modalities.

3.2 BULLYING AND CYBERBULLYING: CONNECTION WITH PARENTING STRESS, PARENTING COMPETENCE, AND EDUCATIONAL PRACTICES

The third objective of this work is to analyse the relationship between bullying and cyberbullying, and family variables such as educational practices, parenting stress, and parenting competence. The family is the most important part of a child's environment. It is the first environment in which the child is socialised, acquires rules of conduct and coexistence, and therefore, it is fundamental for their future personal, school, and social adjustment.

The relationship between family context and aggressiveness has been widely researched. Ortega and Mora-Merchán (2000) stated that the establishment of the bond of attachment, parental styles, and the system of family relationships were the factors that had been most studied in the literature in relation to aggressive behaviour.

A more extensive review of the literature shows that the relationship between parenting styles and aggression, and school bullying has not changed in recent years. Classical studies, such as those of Manning, Heron, and Marshall (1978), or Farrington (1978) have already pointed out that over-controlled children with dominant parents, as well as children with punitive parents, are more frequently harassed their peers. Baldry and Farrington (2005), on the risk and protective factors associated with parenting styles, found that there was a clear relationship between parenting styles and the development of bullying behaviour in school. They revealed that authoritarian or highly permissive parenting styles are risk factors, while a democratic upbringing is a protective one.

Olweus (1993a), one of the leading authors in the field of bullying, also found several factors in the family context that could lead to aggressive behaviour in minors. He pointed out four factors, in the following order of importance: (1) a negative attitude, with lack of affection and dedication, will increase the risk of conducting aggression, while the opposite will act as a protection factor; (2) lack of clarity in establishing limits and

standards by parents could, together with the first factor, favour an aggressive reaction model; (3) if caregivers use physical punishment or emotional abuse as a method of asserting authority, they are promoting these same attitudes in their children; and (4) the most impetuous, active, or impulsive children tend to have more aggressive relationships with others because of their temperament.

It should not be forgotten that many other family factors affect children, for example, Espinosa, Ochaita, and Ortega (2003), pointed out that affective attachment, educational styles, upbringing patterns, stability, family participation, and the adequacy of norms and rules are factors that are clearly related to child violence. Avilés (2003) adds other factors that can influence the development of an aggressive model, such as reasonable supervision of the activities that the children engage in outside of school, or the time spent and the use that is made of television and other programs that can increase the degree of aggression in children. Hernández, Sarabia and Casares (2002) point to the family climate as another relevant factor; a positive family climate is related to low levels of aggressiveness and lower levels of aggression towards peers.

Nickerson, Mele, and Osborne-Oliver (2010) describe the following characteristics of victims, aggressors, and victim-aggressors:

(1) Victims often have a history of insecure attachment (avoidant or ambivalent) (Troy & Sroufe, 1987), and are overprotected by their parents (Bowers, Smith, & Binney, 1994; Olweus, 1993a; Rigby, Slee, & Cunningham, 1999); it has been hypothesized that this may lead children to display passive or dependent behaviours which with time place them at greater risk of victimisation (Ladd & Ladd, 1998). This, together with the fact that victims tend to attribute their victimisation to internal, stable, and uncontrollable characteristics makes them build a 'victim scheme', in which parents are controlling and the self is helpless because they have not developed enough resources, either because they have been subordinated or because they have an over-dependent emotional attachment (Perry, Hodges, & Egan, 2001).

(2) Bullies perceive a lack of emotional support from their parents compared to other children, but they report higher levels of social support from peers and classmates as compared to victims and bully-victims (Demaray & Malecki, 2003). They have lower family

cohesion, a more disengaged relationship with parents (Bowers et al., 1994), and display an insecure or avoidant attachment (Monks, Smith & Swettenham, 2005). In addition, a weak emotional bond, and lack of parental affection and warmth has been related to increased bullying perpetration (Rigby et al., 1999).

(3) Bully-victims, although not analysed as much as bullies or victims, have been shown to have high levels of avoidant attachment (Ireland & Power, 2004), more troubled relationships with their families, and are characterised by a lack of supervision, and low monitoring and warmth (Bowers et al., 1994). They report the lowest parental support among those involved in bullying and comparison groups (Demaray & Malecki, 2003).

Table 3.2 presents some recent studies that have investigated the relationship between the family environment and bullying and cyberbullying in samples with ages similar to that of this study.

Table 3.2. Research on bullying and cyberbullying and family variables: A review

Authors	Country	Sample (age range)	Findings
Ybarra & Mitchell (2004b)	USA	1,501 (10-17)	Cyberharassers report a poor caregiver–child emotional bond and Poor caregiver monitoring
Kokkinos & Panayiotou (2007)	Cyprus	186 children & 160 parents and mothers (9 -13)	Parental characteristics did not to predict children’s behaviour, but involvement in bullying explained some of the parenting practices
Dehue et al. (2008)	Netherlands	1,211 (Mean age = 12,7)	Parents set rules for their children about how to behave on the Internet but are not really conscious of their behaviour. They underestimate their own children’s bullying conducts and have insufficient notion of their children as cybervictims
Cassidy (2009)	England	461 (11-15)	Victims report poorer family relations and, less encouragement from parents and teachers
Wang et al. (2009)	USA	7,182 (12-16)	Fewer parental support was associated with involvement across all forms of bullying
Holt, Kaufman, Kantor & Finkelhor (2009)	USA	205 (10-12)	Victims and bullies' homes were characterized by higher levels of criticism, fewer rules, more child maltreatment by lack of supervision, and exposure to domestic violence
Accordino & Accordino (2011)	USA	124 (10-11)	Students with close parental relationships were bullied less often than comparison groups
Figula, Margitics, Pauwlik & Szatmari (2011)	Hungary	647 primary and secondary school	School bullying behaviour is most strongly correlated with conflict oriented family pattern. Also, the overprotecting families and the school bullying behaviour was correlated
Dehue et al. (2012)	Netherlands	1,200 (10-14)	Youths with authoritative and authoritarian parents bully less frequently than youths with permissive and neglectful parents
Fanti, et al. (2012)	Cyprus	1,416 (11 -14)	Parental support is a protector factor against cybervictimisation and cyberaggression behaviours
Lee & Song (2012)	North Korea	1,238 Primary and secondary education	Individual traits are one of the most important influence on bullying, while negative experiences in the family do not have direct influence on bullying behaviours at school

Authors	Country	Sample (age range)	Findings
Abdirahman, Fleming & Jacobsen (2013)	North Africa	13,000 (11-17)	Parental involvement reduced likelihood of peer victimisation
Atik & Guneri (2013)	Turkey	743 (11-15)	Students involved in bullying as victims or bully/victims appear to perceive their parents to be less loving, involved, and responsible, Permissive styles (low involvement and authority) increased the likelihood of being a bully or a victim
Buodo, Moscardino, Scrimin Altoè & Palomba (2013)	Italy	67 (9-12)	Children and mothers assessed that children exposed to high parenting stress reported externalising symptoms
Low & Espelage (2013)	USA	1,023 (5th -7th grade)	Parental monitoring and familiar conflict were associated with higher levels of bullying and cyber-bullying
Navarro, Serna, Martínez & Ruiz-Oliva (2013)	Spain	1,086 (10-12)	Monitoring, joint creation of rules about the time spent online and personal information shared help lessen the likelihood being a cybervictim
Byrne, Katz, Lee, Linz & Mcilrath (2014)	USA	456 (mean age = 12,9)	Permissive parenting style increases the likelihood of parental underestimation of risky activities online
Ehrenreich, Beron, Brinkley & Underwood (2014)	USA	296 (9-18)	Permissive parenting (setting fewer limits on children's behaviours) in middle childhood predicted following higher social aggression
De la Torre-Cruz, García-Linares & Casanova-Arias (2014)	Spain	371 (12-16)	Authoritarian parenting styles were associated with higher levels of verbal and physical aggression
Makri-Botsari & Karagianni (2014)	Greece	396 (12-18)	Authoritative styles showed the lowest relation to cyberbullying behaviors while adolescents with authoritarian parents had the highest score in perpetration
Gomez-Ortiz, Del Rey, Romera & Ortega (2015)	Spain	626 (12-18)	The democratic style was associated with a better psychosocial adjustment
Krahé, Bondü, Höse & Esser (2015)	Germany	239 (Longitudinal 6-15)	Parental stress was not the source to subsequent child aggression
Healy et al. (2015)	Australia	215 children & 185 parents (5 - 11)	Facilitative parenting (warm, responsive, encouraging appropriate independence) is a protective factor against bullying
Khurana, Bleakley, Jordan & Romer (2015)	USA	629 (12-17)	Parental monitoring was associated with reduced rates of cyberbullying

Authors	Country	Sample (age range)	Findings
Morcillo et al. (2015)	USA	1,271 (10-13)	Excessive or harsh parental discipline was associated with bullying others, while good family functioning, greater parental warmth, monitoring, and positive parent-child relationships reduced the likelihood of bullying perpetration
Samper-García, Mestre-Escrivá, Malonda & Mesurado (2015)	Spain	418 (13-14)	Affect and communication negatively correlates with bullying while negative control correlates positively with school victimisation
Larrañaga, Yubero, Ovejero & Navarro (2016)	Spain	813 (12-18)	Results showed that occasional cyberbullying victimisation was associated with adolescents' reports of avoidant communication. Severe cyberbullying victimisation was associated with avoidant communication with the mother and feelings of loneliness
Martins, Veiga-Simao, Freire, Caetano & Matos (2016)	Portugal	3,525 (12-18)	Lack of family support is a predictive of cybervictimisation and the lack of family rules is predictive of cyberaggression
Navarro & Serna (2016)	Spain	108 (10-16)	A climate of trust and good communication with parents are fundamental for children to talk to parents about Internet experiences. Such trust and communication decreases in adolescents from age 12 onwards
Ortega-Barón, Buelga & Cava (2016)	Spain	1,062 (11-18)	Severe cyberbullying victims scored significantly higher on family conflict and obtained lower scores on the remaining family variables (family self-concept, cohesion and expressiveness) compared to non-victims. Family climate was a predictor for victimisation

These studies converge with the theory that victims have parents with rather permissive parenting styles (Baldry & Farrington, 2000; Georgiou, Fousiani, Michaelides, & Stavriniades, 2013; Kaufmann, Gesten, Santa-Lucía, Salsedo, Gobioff, & Gadd, 2000) while the results show that aggressors' parents practice mostly authoritarian parenting styles (Baldry & Farrington, 2000; Sandstrom, 2007; Rigby, 1993) or permissive styles (Sandstrom, 2007). Conversely, democratic or balanced styles are not related to either direct or indirect aggression (Baldry & Farrington, 2005; Côte et al. 2007; Gómez-Ortiz et al., 2015).

Bearing these results in mind, it should be noted that there are an increasing number of studies that speak of bidirectionality in terms of parental styles, noting that children are not passive recipients of a parental discipline, but that the child's behaviour influences parental practices, and that cross-sectional studies do not allow us to understand this cause-effect relationship (Georgiou & Fanti, 2010; Hinshaw & Lee, 2003; Lengua, 2006; Lereya, Samara, & Wolke, 2013; Stavriniades, Nikiforou, & Georgiou, 2014; Xu, Farber, & Zhang, 2009). In their review of studies, Lereya et al. (2013) point out that longitudinal studies indicate that it is parental practices that precede the victimisation of children. However, Kokkinos and Panayiotou (2007), found the opposite in their study of parental disciplines and the locus of parental control over face-to-face bullying in a sample of children aged 9 to 13. The relationship found by these authors reveals that although parental discipline does not predict the occurrence of aggressive behaviour, the fact that the children are involved in bullying (either as victims or as aggressors) does have an influence on the practices they will use from that point onwards. Even if the relationship does not occur as expected, there is a connection between the parental discipline used and bullying.

Regarding family climate, studies such as those of Hernández et al. (2002) and Figula et al. (2011) argue that bullying cases were mainly related to 'conflict families' characterised by stress. Also, the works of Fanti et al. (2012) and Low and Espelage (2013) agree with each other, as both found that a positive family environment was a protective factor, in the same vein that Figula et al. (2011) found correlations between conflicting family environments and the emergence of bullying and cyberbullying.

Specifically, Martins et al. (2016) found that lack of family support was associated with cybervictimisation, whereas the absence of clear norms was significantly related to cyberaggression.

In addition to the family climate, communication has also proved to be a factor related to cybervictimisation. Navarro and Serna (2016) found that minors considered a family climate of trust and good communication as key factors in talking to their parents about their experiences on the Internet. The knowledge of these experiences by parents, in turn, has been related to fewer experiences of cybervictimisation (Navarro et al., 2013; Perren et al., 2012). In the same study, Navarro and Serna (2016) observed that adolescents (older than 12 years) admitted to having less confidence and communication than younger participants.

Finally, there are also studies such as the one carried out by Lee and Song (2012), which have not found a direct correlation between negative experiences in the family and bullying behaviours. The authors argue that the personal characteristics of the minors were more relevant than the family context. In the same line, parental monitoring has failed to be determinant in order to prevent bullying (Georgiou & Stavrinides, 2013, Stavrinides, Nikiforou, & Georgiou, 2014) and cyberbullying (Aoyama, Barnard-Brak, & Talbert, 2011). As hypothesised by Novo, Pereira, and Matos (2014), the type of control employed may be the factor that explains these differences. These authors found that although there were no significant differences in the characteristics of parents of cyberaggressors and non-cyberaggressors, parents of the latter used more informal and educational control and supervision techniques, and less direct and restrictive strategies.

Fewer studies have investigated the effect of the stress product of rearing a child and its relation to bullying and cyberbullying; however, the few studies that have been conducted have found mixed results in the relationship between parental stress and aggression in children.

In younger children (pre-schoolers), several studies found that parental stress was related to externalising problems (behavioural problems and aggressive behaviour) in children aged 3 to 5 years (Guajardo, Snyder, & Petersen, 2009; Tharner et al., 2012). In a later study, Liu and Wang (2015) found similar results, and stress, as a result of the role

of parenting especially for mothers, was related to behavioural problems in preschool children. In a study closer to the age of this sample (9 to 12 years), Buodo et al. (2013) found significant correlations between parental stress (in mothers) and externalising behavioural problems (antisocial behaviours and aggressiveness) in boys and girls.

In conclusion, as the authors propose, parenting stress could lead parents to be more irascible and to exercise more punitive styles, which has been related to peer aggression (Dodge, Coie, & Lynam, 2006; Gershoff, 2002). Therefore, parental stress would have an effect similar to that found in other studies, in which mothers suffering from depression have more aggressive children and a less warm and punitive parenting style (Romano, Tremblay, Boulerice, & Swisher, 2005).

Finally, Krahé et al. (2015) in their longitudinal study of four years of children aged 6 to 15 years found that while parental stress produced as a result of being a parent had a mediating influence on the child's aggressive nature over time, the stress of the parents due to other circumstances (marital, labour, etc.) had no significant relation to the aggressive behaviours of the child, suggesting that the parents can compartmentalize the stress derived from different circumstances.

3.3 KAPITULUAREN LABURPENA

Nortasun ezaugarrien lotura bullying eta cyberbullyingarekin

Bullynga eta nortasun ezaugarriei dagokionez, literaturak, Cookek beste autoreekin batera (2010) deskribatutako ezaugarriak aurkitu ditu biktimengan, erasotzaileengan eta biktima-erasotzaileengan. Hots:

- (a) Biktimek nahasmendu barnerakoiak izaten dituzte, baita jokaera kanporakoiak, autoestimua gutxi, beren buruarekiko jarrera negatiboak, trebetasun sozial eta arazoak konpontzeko gaitasun gutxi agertzen dituzte; hala nola testuinguru problematikoan bizi izatea; onartutak ez egotea eta bere kideengatik isolatuta egotea.

- (b) Erasotzaileek jokabide kanporakoiak edo desafiatzaileak izaten dituzte; gainera, barneratutako jokabideak ere agertzen dituzte, hala nola besteekiko jarrera negatiboak, norberarekiko pertzepzio negatiboak, trebetasun sozial txikia, arazoak konpontzeko gaitasun eza eta jarduera akademiko eskasa.
- (c) Azkenik, biktima-erasotzaileek kanporatutako eta barneratutako arazo nabarmenak dituzte. Beraien buruarekiko eta besteekiko sineste negatiboak dituzte; trebetasun sozial eta arazoak konpontzeko gaitasun gutxi eta jarduera akademiko eskasa ere badute.

Cyberbullyingari dagokionez, ikerketek gutxiago aztertu dituzte ziberbiktimen, zibererasotzaileen, eta ziberbiktima-erasotzaileen ezaugarriak; gainera, horiek aztertu dituzten ikerketako askok, bullyingaren biktimen eta erasotzaileen ezaugarriak aldi berean aztertu dituzte. Lehen azaldu den moduan, maiz, biak (bullyinga eta cyberbullyinga) aldi berean gertatzen dira eta, hortaz, zaila da biktima, ziberbiktima, erasotzailea eta zibererasotzailea izateak dituen ondorioak isolatzea.

Guok (2016), bere meta-analisan, honako ezaugarri hauek azpimarratzen ditu ziberbiktimengan eta zibererasotzaileengan:

Ohiko ziberbiktimak, oro har, honako ezaugarri hauek ditu: (1) neska izatea; (2) aurrez aurreko bullyingaren biktima izan da; (3) depresioaren, defentsa-gabeziaren eta bakardade maila altuak ditu, (4) maiztasun handiz konektatzen da Internetara; (5) bere kideak aurrez aurre jazartzen ditu; (6) jokabide problematikoak ditu; (7) nortasun antisoziala du; (8) zoriontasun, autokontzeptu eta autoestimu txikia du; (9) erasoei buruzko jarrera positiboa du; (10) familia-giro negatiboa du; (11) ez du eskolarekiko konpromisorik, eta (12) bere kideek baztertzen dute eta ez dute onartzen.

Ohiko zibererasotzaileak, oro har, honako ezaugarri hauek ditu: (1) mutil nagusiagoa da; (2) aurrez aurreko horrelako jokaeretan inplikaturik egon da; (3) jokaera-arazoak ditu; (4) erasoari erantzuteko era egokia eta onuragarria dela eta moralki justifikaturik dagoela uste du, (5) Internet maiztasun handiz erabiltzen du; (6) aurrez aurreko bullyingaren biktima izan da; (7) barneratutako jokabide-arazoak ditu; (8)

nortasun antisoziala du (narzisimoa, inpulsiotasuna); (9) balore moral gutxi ditu; (10) familia gatazkatsu batetik dator eta bere gurasoek ez dute behar adina gainbegiratu; (11) eskola-giro negatiboa bizi du; (12) lagun gutxi ditu eta oldakorrak edo gaiztoak diren kideak gogoko ditu.

Bi fenomenoen artean kaltegarriena zein den aztertzerakoan, ikertzaileak ez dira ondorio batera iritsi. Eta, agian, ikerketa batzuek adierazten duten bezala, posible da biktimizazio mota bat baino gehiago pairatzeak adikzio-efektu bat sortzea.

Hala ere, argi dago adin horietan bullyingean zein cyberbullyingean inplikaturik egoteak ondorio kaltegarriak dituela bai epe laburrean baita epe luzean ere. Izan ere, ikerketa batzuek erakutsi dute bai biktimek eta bai erasotzaileek epe luzera hainbat arazo agertzen dituztela (nortasun antisoziala, portaera kriminala, arazo mentalak, depresioa, zailtasun ekonomikoak).

Familia testuinguruaren lotura bullying eta cyberbullyingarekin

Hainbat ikerketek oldarkortasunaren eta familia-giroaren arteko harremana aztertu dute. Olweusek lau faktore aipatu zituen, garrantziaren arabera ordenatuak: (1) Jarrera negatiboak, afektu eta dedikazio gabekoak, eraso-ekintzak gertatzeko arriskua handituko du; kontrako jarrerak, aldiz, babes-faktore gisa jardungo du; (2) Gurasoek ez badituzte mugak eta arauak argi ezartzen, lehen faktorearekin batera erreakzio erasotzaileko eredia ahalbidetu dezakete; (3) Haurra zaintzen duten pertsonak beren agintea finkatzeko zigor fisikoa edo tratu txar emozionalak erabiltzen badituzte, haurrek ere jarrera horiek izatea eragiten dute; eta (4) Haur grinatsu, aktibo edo oldartsuek jarrera erasotzaileak izateko joera dute, beren izaerak hala bultzatuta.

Nickerson eta kideek (2010), aldiz, honako ezaugarri hauekin deskribatzen dituzte biktimak, erasotzaileak eta biktima-erasotzaileak:

(1) Biktimek askotan segurtasunik gabeko atxikimendua (saiheskaria edo anibalentea) adierazi ohi dute, eta gurasoek gehiegi babestu ohi dituzte; ondorioz, haurrak jarrera pasibo edo menpekoak gara ditzake eta horrek, aldi berean, biktima

bihurtzeko arriskua handitzen du. Horrez gain, haurren biktima-egoera kausa egonkorrei, kontrolaezinei eta barne-kausei leporatzen diete. Ondorioz, “biktimizazio-eredu” bat garatzen da. Eredu horretan, honako faktore hauek agertzen dira: gehiegi babesten duten gurasoak eta bere egoerari aurre egiteko baliabideak garatu ez dituen biktima.

(2) Erasotzaileek beste ikaskideek baino babes emozional apalagoa jaso ohi dute gurasoen aldetik. Hala ere, ikaskideen aldetik, babes emozional handiagoa jaso ohi dute biktima edo biktima-erasotzaile diren haurrek baino. Haur erasotzaileek kohesio eta atxikimendu gutxiagoko etxeetan izan ohi dute jatorria. Atxikimenduari dagokionez, segurtasun gabeko atxikimendua edo atxikimendu saihezkaria azaldu ohi dute, eta beren gurasoekiko lotura gutxiago sentitu ohi dute. Berotasun eta maitasun falta ere jarrera erasotzaileekin lotuta ageri da bullying kasuetan.

(3) Biktima-erasotzaileek, literaturan gutxiago aztertu diren arren, atxikimendu-estilo saihezkariagoak izan ohi dituzte, senideekin harreman gatazkatsuagoak dituzte, berotasun apalagoak, gainbegiratze eta zaintza txikikoak, baina kontrol-maila handiekin. Gurasoengandik babes eskasena duen kategoria osatzen dute, biktima, erasotzaile eta ez inplikatuak azpitik.

Hainbat azterketen arabera, oro har bullying eta cyberbullying kasuetako biktima zein erasotzaile izateko garaian, hainbat babes-faktore ager daitezke: komunikazioa, gurasoen babesa, kohesioa, familia-giroa, arauen argitasuna eta diziiplina inductiboen erabilera.

PART II
EMPIRICAL STUDY

CHAPTER 4
AIMS AND HYPOTHESES

CHAPTER 4. AIMS AND HYPOTHESES

This thesis proposes 3 general aims which gave rise to the following 17 hypotheses.

OBJECTIVE 1: To study the prevalence of in-person or face-to-face bullying, as well as the amount of behaviours suffered, performed, and observed in students in the last stage of Primary Education in the past year. In addition, we shall explore the differences based on gender, school year, and ascription network to which the centre has been assigned. The first objective gave rise to six hypotheses:

HYPOTHESIS 1: We expect to find that **20-25%** of the students of the last stage of Primary Education suffered from aggressive behaviours (physical, verbal, social, or psychological) 'sometimes', 'often' or 'always', but did not perform them, i.e. they were **pure-victims** of bullying. Regarding bullies, we estimate that **5-10%** of the participants performed one or more aggressive behaviours on their schoolmates without suffering any, i.e. they were **pure-bullies**. About **10-15%** were victims of bullying behaviours and bullies, i.e. they were **bully-victims**, and **60-80%** of the sample **observed** bullying behaviours among schoolmates in the past year.

HYPOTHESIS 2: Regarding severe bullying or bullying in the strict sense ('often' and 'always'), we expect to find that about **10%** were **severe pure-victims**, i.e. they suffered from frequent aggressive behaviours in the past year, whereas about **3%** were **severe pure-bullies**, and the same percentage were **severe bully-victims**. Finally, we estimate that about **30%** have **frequently observed** aggressive behaviours among schoolmates in the past year.

HYPOTHESIS 3: The most frequent face-to-face aggressive behaviours will be verbal and physical, as reported by victims, bullies, and observers.

HYPOTHESIS 4: Regarding gender-based differences in face-to-face bullying, we expect to find a higher percentage of boys than girls who are pure-victims, pure-bullies, bully-victims, and observers of bullying. In addition, we expect a higher percentage of boys who are victims and bullies of physical behaviours, whereas verbal aggressions are

prevalent in girls. We also expect a higher amount of bullying behaviour suffered, performed, and observed in boys than in girls

HYPOTHESIS 5: Regarding school year-based differences in face-to-face bullying, we expect to find a similar percentage of students in the fifth and sixth grade who were pure-victims, pure-bullies, bully-victims, and observers of bullying. We expect to find a significantly higher percentage of victims and bullies of physical aggressions in the fifth grade, and more verbal and psychological aggressions in the sixth grade. Likewise, we also expect a similar amount of bullying behaviour suffered, performed, and observed.

HYPOTHESIS 6: Regarding the school's educational ascription network (public or private/charter), an indirect indicator of socioeconomic status, in relation to face-to-face bullying, we do not expect to find differences in the percentage of pure-victims, pure-bullies, bully-victims, and observers with aggressive bullying behaviours (physical, verbal, social, or psychological) or in the amount of behaviour suffered, performed, and observed in the past year.

OBJECTIVE 2: Studying the prevalence of *cyberbullying*, as well as the amount of behaviour suffered, performed, and observed in students in the last stage of Primary Education in the past year. We also explored gender-, year-, and ascription-based differences. Six hypotheses were posed within this objective:

HYPOTHESIS 7: We expect to find that **10-15%** of the students in the last stage of Primary Education suffer one or more cyberbullying behaviours ('sometimes', 'often' and 'always') but do not perform them, i.e. they are **pure-cybervictims**. We also expect that **3-5%** of the students perform one or more cyberbullying behaviours on their schoolmates without being cybervictims, i.e. **pure-cyberbullies**. Likewise, **5-7%** of the sample were both cybervictims and cyberbullies at some point, i.e. **cyberbully-victims**. Finally, we expect that **30-40%** of the participants to be **cyberobservers** of cyberbullying behaviours among schoolmates in the past year.

HYPOTHESIS 8: Regarding severe cyberbullying or cyberbullying in a strict sense, we expect that about **3%** were **severe pure-cybervictims** ('often' and 'always'),

1% were **severe pure-cyberbullies** or **severe cyberbully-victims**, and **10%** were severe **cyberobservers** of peer cyberbullying behaviours.

HYPOTHESIS 9: The most frequent cyberbullying behaviours reported by cybervictims, cyberbullies, and cyberobservers will be offensive and insulting messages, offensive and insulting calls, and anonymous calls to frighten and scare.

HYPOTHESIS 10: Regarding gender-based differences in cyberbullying, we do not expect differences in the percentage of boys and girls in the roles of pure-cybervictims, pure-cyberbullies, cyberbully-victims, and cyberobservers. The percentage of boys and girls who suffer, perform, and observe the 15 analysed behaviours will be similar. Likewise, we expect the amount of cyberbullying behaviour suffered, performed, and observed to be similar for both genders

HYPOTHESIS 11: Regarding school year-based differences in cyberbullying, in the sixth grade we expect to find a higher percentage of pure-cybervictims, pure-cyberbullies, cyberbully-victims, and cyberobservers. We also expect a higher percentage of students who suffer, perform, and observe the 15 analysed behaviours in the sixth grade. Likewise, we estimate that the amount of cyberbullying behaviour suffered, performed, and observed will be higher in sixth grade.

HYPOTHESIS 12: Regarding cyberbullying and the school ascription network (public or private/charter), which is an indirect indicator of the socioeconomic status, we expect to find no differences in the percentage of pure-cybervictims, pure-cyberbullies, cyberbully-victims, and cyberobservers, nor in the 15 analysed cyberbullying behaviours or the amount of behaviour suffered, performed, and observed among private/charter and public schools.

OBJECTIVE 3: Analysing the connections between bullying/cyberbullying and personal variables (children's daily hassle and emotional and behavioural problems) and family-based variables (parental stress, parental competence, and educational practices). With regard to Objective 3, we posed 5 hypotheses:

HYPOTHESIS 13: Regarding the connections between bullying/cyberbullying and children's daily hassle, we expect to find that those involved in bullying/cyberbullying situations (victims, bullies, cybervictims, and cyberbullies), regardless of their gender, will obtain higher scores in all the variables of children's stress (health and psychosomatic problems, stress at school, family stress, and general stress).

HYPOTHESIS 14: Regarding the relationship between bullying/cyberbullying and emotional and behavioural problems assessed by parents and teachers, we expect that victims, and cybervictims will achieve higher scores in the scale of internalising problems, whereas bullies and cyberbullies will show more externalising problems. Victims, bullies, cybervictims, and cyberbullies, both boys and girls, will obtain higher scores in the global scale of emotional and behavioural problems.

HYPOTHESIS 15: Regarding the relationship between bullying/cyberbullying and parental stress, we expect to find that parents of those involved in bullying and cyberbullying regardless of gender and role (victim, bully, cybervictim, and cyberbully) have higher stress scores related to upbringing (a low perception of rewards and a high perception of stressors linked to the parental role).

HYPOTHESIS 16: Regarding the relationship between bullying/cyberbullying and parental competence, we expect to find that parents of those involved in bullying and cyberbullying (victim, bully, cybervictim, and cyberbully), regardless of gender, will obtain lower scores in parental competence indicators (low school involvement, poor dedication to children, poor shared leisure, lack of guidance/advice, and low acceptance of the parental role).

HYPOTHESIS 17: Bullying victims of both genders have parents with permissive educational styles, whereas bullies will have authoritarian-style parents. However, in cyberbullying, both cybervictims and cyberbullies will have permissive parents.

4.1 KAPITULUAREN LABURPENA

Aurrez aurreko bullyingaren prebalentzia aztertzea izan da ikerketa honen lehen helburua. Baita azken urtean jasandako, egindako eta behatutako jokaera kopurua aztertzea ere. Lehen helburu honi lotuta 6 hipotesi proposatzen dira.

1. hipotesiak prebalentzia orokorraren inguruko ehunekoak zehazten ditu (zehazki, uste izan da lagin guztiaren % 20 eta % 25 artean biktima-hutsak izango direla, % 5 eta % 10 artean erasotzaile-hutsak, % 10 eta % 15 artean biktima-erasotzaileak, eta % 60-%80 bitartean behatzaileak). **2. hipotesiak** prebalentzia larriaren ehunekoak proposatzen ditu (% 10 biktima-hutsak, % 3 erasotzaile-hutsak eta biktima-erasotzaileak, eta % 30 behatzaile larriak izango direla, hain zuzen ere). **3. hipotesian** ahozko erasoak eraso ohikoenak izango direla proposatzen da. **4. hipotesiak** sexuaren arabeko aldeak biltzen ditu. Inplikaturik dauden mutilen ehunekoa handiagoa izatea espero da, baita mutilek pairatzen eta egiten duten jokaeren kopurua ere. **5. hipotesiak**, ikasmailaren arabeko ezberdintasunak aztertzen ditu eta inplikaturik dauden ehunekoa bosgarren mailan handiagoa izatea espero da. Baita bosgarren mailan pairatzen eta burutzen den jokaeren kopurua ere. **6. hipotesiak** ikastetxearen sarearen arabeko aldeak jorratzen ditu. Ez da alde esanguratsurik espero ikastetxe publikoen eta pribatuen artean inplikaturik dauden ehunekoetan ezta jasandako eta burututako jokaeren kopuruan ere.

Ikerketa honen *bigarren helburua cyberbullyingaren* prebalentzia aztertzea izan da. Baita azken urtean jasandako, egindako eta behatutako jokaera kopurua aztertzea ere. Helburu honi lotuta beste 6 hipotesi proposatzen dira:

7. hipotesiak cyberbullyingaren prebalentzia orokorraren inguruko ehunekoak ematen ditu (% 10 eta % 15 artean ziberbiktima-hutsak izango direla pentsatu da, % 3 eta % 5 artean zibererasotzaile-hutsak, % 5 eta % 7 artean ziberbiktima-erasotzaileak, eta % 30 eta % 40 artean behatzaileak). **8. hipotesiak** cyberbullyingaren prebalentzia larriaren ehunekoak proposatzen ditu (hain zuzen ere % 3 ziberbiktima-hutsak izango direla pentsatu da, % 1 zibererasotzaile-hutsak eta ziberbiktima-erasotzaileak, eta % 10 ziberbehatzaile larriak,). **9. hipotesian** mezu iraingarriak, dei iraingarriak eta beldurtzeko asmoarekin egindako deiak zibereraso ohikoenak izango direla proposatzen da. **10.**

hipotesiak sexuaren araberako aldeak aipatzen ditu. Horrela, cyberbullyingean inplikaturik dauden mutil eta nesken ehunekoa parekoa izatea espero da. Baita mutilek eta neskek pairatzen eta egiten dituzten ziberjokaeren kopurua ere. **11. hipotesiak** ikasmailaren araberako aldeak biltzen ditu eta cyberbullyingean inplikaturik dauden ehunekoa seigarren mailan handiagoa izatea espero da. Baita seigarren mailan pairatzen eta burutzen den ziberjokaeren kopurua ere. **12. hipotesiak** ikastetxearen sarearen araberako aldeak jorratzen ditu, ez da alde esanguratsurik espero ikastetxe publikoen eta pribatuen artean cyberbullyingean inplikaturik dauden ehunekoetan ezta jasandako eta burututako ziberjokaeren kopuruan.

Hirugarrenik, *bullyingak* eta *cyberbullyingak* aldagai pertsonalekin (haurren eguneroko estresa eta emozio- eta jokaera-arazoak) eta testuinguru familiarrekin (guraso-estresa, guraso-gaitasuna eta hezkuntza-praktikak) dituen harremanak aztertu dira. Helburu honi lotuta beste 5 hipotesi proposatzen dira:

13. hipotesiak bullying zein cyberbullyingean inplikaturik dauden mutilek eta neskek arazo psikosomatiko, eskola-estresa, familia-estresa eta estres orokorreko maila altuagoak izango dituztela proposatzen da. **14. Hipotesian** biktimek eta ziberbiktimek batez ere arazo barnerakoiak izango dituztela proposatzen da. Aldi berean erasotzaileek eta zibererasotzaileek arazo kanporakoi gehiago izango dituztela proposatu da eta inplikatu guztiek emozio eta jokaera arazoak izango dituztela. **15. hipotesiak** inplikatu guztien gurasoek guraso-estres maila altuagoak izango dituztela proposatzen du. **16. hipotesiak** inplikatu guztien gurasoek guraso-kompetentzian emaitza baxuagoak eskuratuko dituztela proposatzen du. Azkenik, **17. hipotesiak** erasotzaileen gurasoek estilo autoritarioak izango dituztela proposatzen du. Biktimen, ziberbiktimen eta zibererasotzaileen gurasoek berriz estilo permisiboak.

CHAPTER 5 PARTICIPANTS

CHAPTER 5. PARTICIPANTS

5.1 SAMPLE DESCRIPTION

5.1.1 Sample distribution by gender and grade

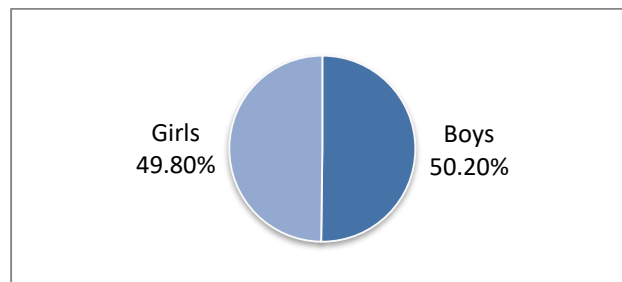
The sample consisted of 1,993 participants. Of these, 50.2% ($n = 1,000$) were boys and 49.8% ($n = 993$) girls. No statistically significant differences were found between genders (see Table 5.1 and Figure 5.1).

Table 5.1. Frequency and percentage of participants by gender

	<i>f</i>	%	χ^2	<i>p</i>
Boys	1,000	50.2	0.02	.875
Girls	993	49.8		

f = frequency, % = percentage, χ^2 = chi-square, *p* = significance

Figure 5.1. Percentage of participants by gender

Regarding the distribution of the participants by grade, 51.5% of the sample ($n = 1,027$) were enrolled in the fifth grade of primary education and 48.5% ($n = 966$) were in the sixth grade, so there was no statistically significant difference based on grade (see and Figure 5.2). The distribution by gender and grade is shown in Table 5.3.

Table 5.2 Frequencies and percentages of participants by grade

	<i>f</i>	%	χ^2	<i>p</i>
Fifth grade	1,027	51.5	1.86	.172
Sixt grade	966	48.5		

f = frequency, % = percentage, χ^2 = chi-square, *p* = significance

Figure 5.2. Percentage of participants by age

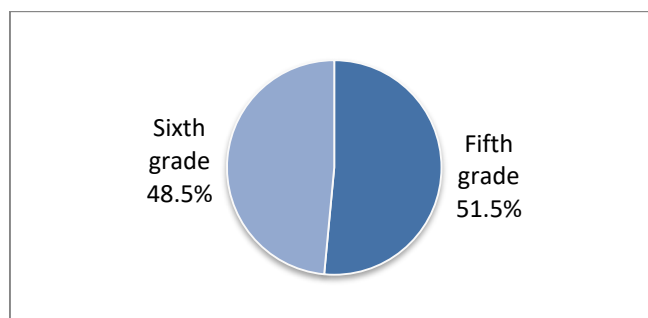

Table 5.3 Frequencies and percentages by gender and grade

	Fifth grade	Sixth grade	TOTAL	χ^2	p
	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)		
Boy	534 (53.4%)	466 (46.6%)	1,000 (50.2 %)	2,81	.094
Girl	493 (49.6%)	500 (50.4%)	993 (49.8%)		
TOTAL	1,027 (51.5%)	966 (48.5%)	1,993 (100%)		

f = frequency, % = percentage, χ^2 = chi-square, p = significance

5.1.2 Sample distribution by age and course

Participants ranged in age from 9 to 13 years. The distribution was as follows: 1.4% of the sample was 9 years old ($n = 24$), 41.5% was 10 years old ($n = 828$), 45% was 11 years old ($n = 896$), 11.4% was 12 years of age ($n = 228$) and lastly, 0.7% was 13 ($n = 13$) years at the time of completing the questionnaire. We found statistically significant differences among the participants by age, with most of the sample aged between 10 to 12 years (see Table 5.4 and Figure 5.4). The mean age was 10.36 (SD = 0.71).

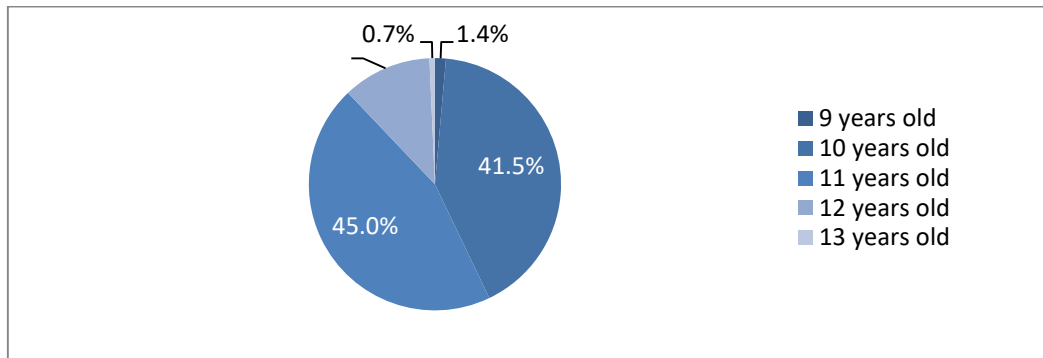
Table 5.4. Frequencies and percentages of participants by age

	<i>f</i>	%	χ^2	p
9 years old	28	1,4	1873,87	.000
10 years old	828	41,5		
11 years old	896	45,0		
12 years old	228	11,4		
13 years old	13	0,7		

f = frequency, % = percentage, χ^2 = chi-square, p = significance

Figure 5.3. Percentages of the ages of the participants

Regarding the distribution of the sample by course, 51.5% ($n = 1,027$) were in fifth grade, while 48.5% ($n = 966$) were in sixth grade. Table 5.5 shows the age distribution according to the academic year. The statistically significant differences are due to the very nature of the division by course according to age (see Table 5.5).

Table 5.5. Frequencies and percentages of participants by course and age

	Fifth grade	Sixth grade	TOTAL	χ^2	p
	f (%)	f (%)	f (%)		
9 years old	28 (100)	0 (0,0)	28 (1.4)	1266.25	.000
10 years old	803 (97,0)	25 (3,0)	828 (40.5)		
11 years old	185 (20.6)	711 (79.4)	896 (45,0)		
12 years old	11 (4.8)	217 (95.2)	228 (11.5)		
13 years old	0 (0.0)	13 (100)	13 (0.7)		
TOTAL	1.027 (51.5)	966 (48.5)	1.993 (100)		

f = frequency, % = percentage, χ^2 = chi-square, p = significance

5.1.3 Characteristics of schools

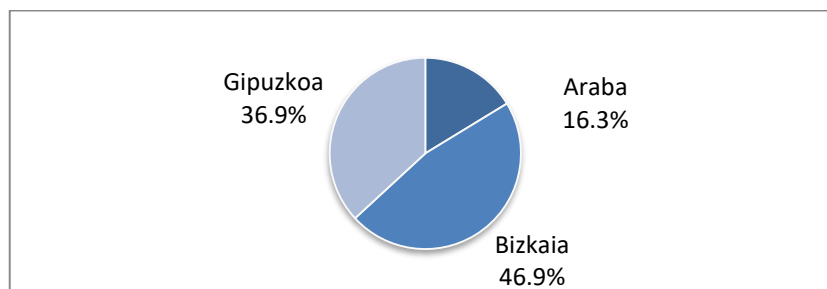
A total of 25 schools took part in this research. Of the 1,993 participants, 16.3% ($n = 324$) attended schools in the province of Araba, 46.9% attended schools in the province of Bizkaia ($n = 934$), and the remaining 36.9% attended schools in Gipuzkoa ($n = 735$). Statistically significant differences were found because it is a representative sample in which the proportions of the population of each province were maintained. These data can be seen in section 5.2 (Sample selection procedure). The data are presented in Table 5.6 and Figure 5.4.

Table 5.6. Frequencies and percentages of participants according to province

	<i>f</i>	%	χ^2	<i>p</i>
Araba	324	16,3	291,33	.000
Bizkaia	934	46,9		
Gipuzkoa	735	36,9		

f = frequency, % = percentage, χ^2 = chi-square, *p* = significance

Figure 5.4. Percentage of participants according to the province of the school

As for the distribution according to the school network (public or private/subsidized schools) 51% of the participants ($n = 1,017$) attended public schools, and 49% of the students attended private schools ($n = 976$). No statistically significant differences were found between participants studying in public or private schools (see Table 5.7, Table 5.8 and Figure 5.5).

Table 5.7. Frequencies and percentages of the number of participants according to the type of school network

	<i>f</i>	%	χ^2	<i>p</i>
Public school	1,017	51.0	.843	.358
Private school	976	49.0		

f = frequency, % = percentage, χ^2 = chi-square, *p* = significance

Figure 5.5. Percentages of participants according to the type of school network

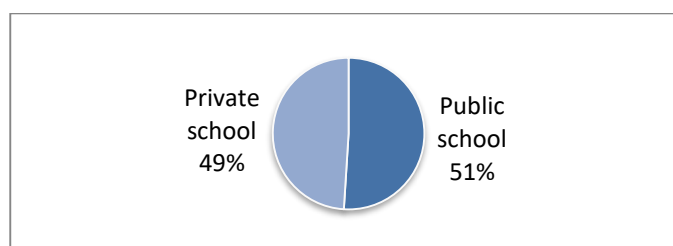

Table 5.8. Frequencies and percentages of participants according to the type of school network and province

	Public school <i>f</i> (%)	Private school <i>f</i> (%)	TOTAL <i>f</i> (%)	χ^2	<i>p</i>
Araba	191 (59.0)	133 (41.0)	324 (16.3)	14.97	.001
Bizkaia	439 (47.0)	495 (53.0)	934 (46.9)		
Gipuzkoa	387 (52.7)	348 (47.3)	735 (36.8)		
TOTAL	1.017 (51.0)	976 (49.0%)	1.993 (100)		

f = frequency, % = percentage, χ^2 = chi-square, *p* = significance

5.1.4 Family coexistence and occupation of the parents of the participants

Most participants (82.5%), as shown in Table 5.9 and Figure 5.6, lived with their father and mother ($n = 1,643$), while 8.7% ($n = 174$) lived with their mother and father alternatively. 7.2% ($n = 144$) of the participants lived only with their mother, and only 0.8% ($n = 16$) lived exclusively with their father. 0.5% ($n = 10$) lived in juvenile centres or with foster families. 0.3% ($n = 6$) of the participants did not respond to this question.

Table 5.9. Frequencies and percentages of participants residing with parents

	<i>f</i>	%
Father and mother	1,643	82.5
Father	16	0.8
Mother	144	7.2
Alternatively	174	8.7
Others (juvenlie centres, foster families...)	10	0.5
Did not respond	6	0.3

f = frequency, % = percentage

Figure 5.6. Percentages of participants residing with parent

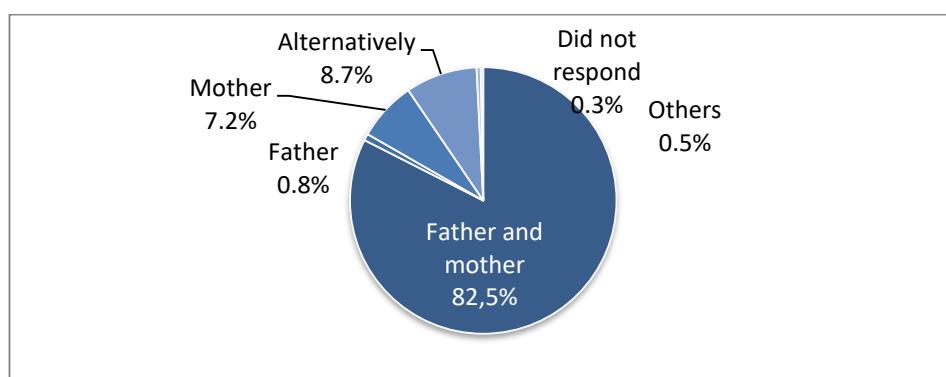

Table 5.10. and Table 5.11 displays the distribution according to the occupation of fathers and mothers, respectively.

Table 5.10. Frequencies and percentages of fathers' occupation

	<i>f</i>	%
Bussinesmen	8	0.5
Professionals and intellectual professions	293	18.7
Lawyers and legal support professionals	24	1.5
Writers, artists	25	1.6
Support professionals or technicians	145	9.3
Administrative employees	89	5.7
Service workers	287	18.3
Skilled workers in agriculture and fisheries	19	1.2
Artisans and skilled workers of industries, manufacturesm construction mining.	76	4.9
Skilled workers in the extractive industries of metallurgym the construction of machinery	208	13.3
Drivers and operators of mobile machinery	88	5.6
Unskilled workers	198	12.7
Army	1	0.1
House care	8	0.5
Unemployed	93	5.9
Retired	3	0.2

f = frequency, % = percentage

Table 5.11. Frequencies and percentages of mothers' occupation

	<i>f</i>	%
Bussineswomen	6	0.3
Professionals and intellectual professions	363	21.1
Lawyers and legal support professionals	21	1.2
Writers, artists	11	1.6
Support professionals or technicians	230	13.3
Administrative employees	202	11.7
Service workers	315	18.3
Skilled workers in agriculture and fisheries	4	0.2
Artisans and skilled workers of industries, manufacturesm construction mining.	5	0.3
Skilled workers in the extractive industries of metallurgym the construction of machinery	10	0.6
Drivers and operators of mobile machinery	5	0.3
Unskilled workers	222	12.9
Army	1	0.1
House care	216	12.5
Unemployed	111	6.4
Retired	1	0.1

f = frequency, % = percentage

As can be seen in Table 5.10 and Table 5.11, the most frequent occupation of fathers was that of scientific professional (18.7%), followed by qualified agricultural and fishing workers (18.3%), qualified workers in the extractive industries of Metallurgy and construction of machinery (13.3%), and unskilled workers (12.7%). Among mothers, the most frequent occupations were scientific professionals (21.1%), service workers (12.9%), support technicians or professionals (13.3), unskilled workers (12.9%) and homemakers (12.5%).

5.1.5 Psychological assistance and diagnosis

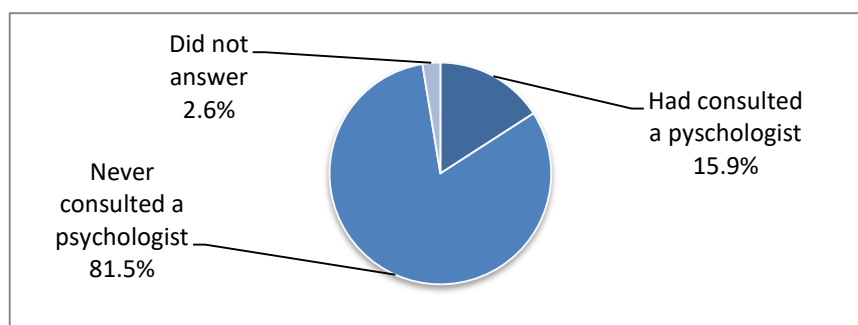
As for seeking psychological therapy, 15.9% ($n = 316$) of participants stated that they had consulted a psychologist, while the large majority of 81.5% ($n = 1,626$) had never sought the advice of a mental health professional. Finally, 2.6% ($n = 51$) did not answer this question (see Table 5.12 and Figure 5.7).

Table 5.12. Frequencies and percentages of participants consulting a psychologist

	<i>f</i>	%	χ^2	<i>p</i>
Had consulted a psychologist	316	15.9	883.67	.000
Never consulted a psychologist	1,626	81.5		
Did not answer	51	2.6		

f = frequency, % = percentage, χ^2 = chi-square, *p* = significance

Figure 5.7. Percentage of participants consulting a psychologist

As can be seen in Table 5.13, 25% ($n = 79$) of the participants who sought psychological assistance did so due to family problems, 22.5% ($n = 71$) for anxiety related

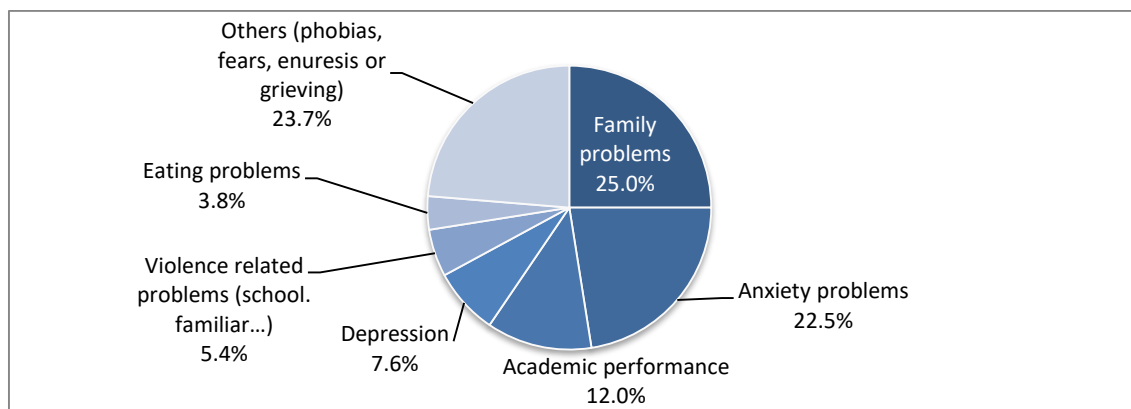
problems, 12% ($n = 38$) due to problems related to academic performance, 7.6% ($n = 24$) because of depression related issues, 5.4% ($n = 17$) presented because of problems related to violence, and 3.8% ($n = 24$) did so because of eating and nutrition issues. Finally, 23.7% of the participants who reported having received psychological assistance indicated that they had done so for reasons other than those previously presented, such as phobias, fears, enuresis or grieving.

Table 5.13. Frequencies and percentages of participants seeking psychological advice

	<i>f</i>	%
Family problems	79	25.0
Anxiety problems	71	22.5
Academic performance	38	12.0
Depression	24	7.6
Violence related problems (school, familiar...)	17	5.4
Eating problems	12	3.8
Others (phobias, fears, enuresis or grieving)	75	23.7

f = frequency, % = percentage

Figure 5.8. Percentages of participants' motives for seeking psychological assistance

5.1.6 Participation of parents in the research

Of the questionnaires sent to parents, 93.5% ($n = 1,864$) were completed, and only 6.5% ($n = 129$) were not answered. Of the questionnaires answered, in most cases, 55.4% ($n = 1,032$) were completed by the mother, fathers completed 11.7% ($n = 219$) and 30.6% ($n = 570$) of the questionnaires were completed by the two of them together. Finally, 0.2% ($n = 4$) of the questionnaires were completed by another legal guardian (for

example, grandparents, host caregiver). 2.1% ($n = 39$) did not indicate who completed the questionnaire (see Table 5.15).

Table 5.14. Frequencies and percentages of questionnaires that were completed by parents

	<i>f</i>	%
Questionnaires completed	1,864	93.5
Questionnaires not completed	129	6.5

f = frequency, % = percentage

Figure 5.9. Percentage of questionnaires completed by parents

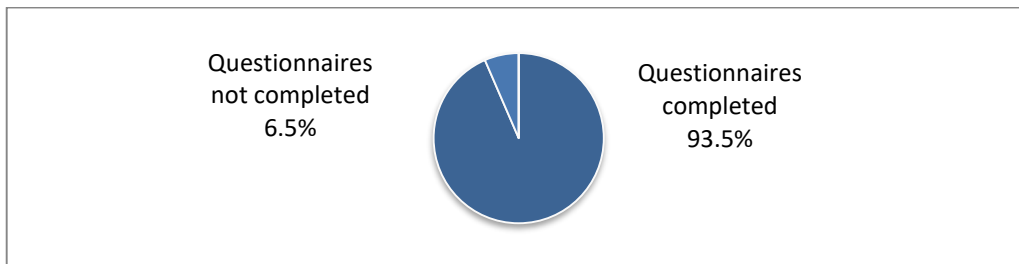
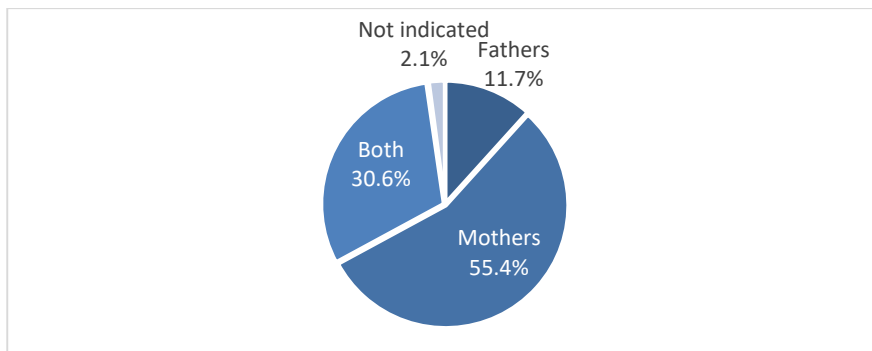

Table 5.15. Frequencies and percentages of parents who completed the questionnaires

	<i>f</i>	%
Fathers	219	11.7
Mothers	1,032	55.4
Both	570	30.6
Others	4	0.2
Not indicated	39	2.1

f = frequency, % = percentage

Figure 5.10. Percentages of fathers and mothers who completed the questionnaires

5.1.7 Participation of schools and teaching staff

Twenty-five schools from the Autonomous Community of the Basque Country took part in this research. The number (frequency and percentage) of pupils attending each of the 25 schools is shown in Table 5.16. There are statistically significant differences due to the different sizes of the centres, however, the sample is balanced, taking into account that the centre contributing the highest percentage of students to the study does not exceed 10% of the total.

Table 5.16. Frequencies and percentages of student attendance by each centre

	<i>f</i>	%	χ^2	<i>p</i>
Public School in Araba	44	2.2	582.63	.000
Public School in Araba	66	3.3		
Private school in Gipuzkoa	82	4.1		
Private school in Bizkaia	32	1.6		
Public school in Gipuzkoa	182	9.1		
Public school in Araba	81	4.1		
Public school in Gipuzkoa	35	1.8		
Public school in Bizkaia	78	3.9		
Public school in Gipuzkoa	40	2.0		
Public school in Bizkaia	71	3.6		
Public school in Gipuzkoa	124	6.2		
Private school in Bizkaia	84	4.2		
Private school in Bizkaia	24	1.2		
Private school in Gipuzkoa	141	7.1		
Private school in Bizkaia	134	6.7		
Private school in Araba	132	6.6		
Public school in Bizkaia	26	1.3		
Private school in Gipuzkoa	132	6.6		
Public school in Bizkaia	34	1.7		
Private school in Bizkaia	74	3.7		
Public school in Bizkaia	47	2.4		
Public school in Bizkaia	49	2.5		
Private school in Bizkaia	142	7.1		
Private school in Bizkaia	80	4.0		
Public school in Bizkaia	59	3.0		

f = frequency, % = percentage, χ^2 = chi-square, *p* = significance

Regarding the teaching staff, the tutor of each class was given an individual envelope with the questionnaires for each of their students. Of the 106 teachers who

participated in the research, 96.2% ($n = 102$) returned the provided envelope with the completed questionnaires ($n = 1,915$).

5.2 SAMPLE SELECTION PROCEDURE

In order to identify the representative sample of fifth and sixth grade primary school students in the Autonomous Community of the Basque Country, we took the total population of students in this age group in the population survey (education) of the Basque Statistical Institute of Euskadi (eustat.es) in 2012-2013 (5th and 6th year of primary education), resulting in 38,593 students. Using a confidence level of .99, with a sampling error of .03, for a population variance of .50, the representative sample would be composed of 1,760 students. For the selection, the population level in each type of network (public-private) and the province (Gipuzkoa, Bizkaia and Araba) was taken into account. At the time of the sample collection, the population was distributed as presented in Table 5.17.

Table 5.17. Distribution of the population by province and school network at the time of collection of the sample

Province	Network	Fifth grade	Sixth grade
Gipuzkoa	Public	3,234	3,284
	Private	3,347	3,326
Bizkaia	Public	4,741	4,833
	Private	5,064	5,145
Araba	Public	1,603	1,591
	Private	1,203	1,222

As can be seen in the Table 5.17, the distribution between public and private schools in the three provinces is similar for both the fifth and sixth grade. The percentage distribution, taking into account the type of network and the grade, is as follows: 34.2% of the population studied in the province of Gipuzkoa, 51.6% in Bizkaia and 14.5% in Araba.

5.3 KAPITULUAREN LABURPENA

Azterlan honen lagina Lehen Hezkuntzako bosgarren eta seigarren mailako 1.993 ikaslek osatu zuten. Ausaz aukeratutako lagina da, eta Euskal Autonomia Erkidegoko Lehen Hezkuntzako hirugarren zikloko populazioa ordezkatzeko du. Parte-hartzaileek 9 eta 13 urte bitarte ($M= 10,68$, $DT= 0,71$); % 50,2 mutilak ziren ($n = 1.000$) eta % 49,8 berriz, neskak ($n = 993$). Horietatik % 51,5 ($n = 1.027$) Lehen Hezkuntzako bosgarren mailan ikasten zuten eta batez beste 10,17 urte zituzten. % 48,5 berriz seigarren mailan zeuden ($n = 966$) eta batez beste 11,23 urte zituzten. Laginaren % 51 sare publikoetako ikastetxeetako ikasleek osatzen zuten (13 ikastetxe) eta gainerako % 49 ikastetxe pribatu edo itunduetakoak (12 ikastetxe).

Parte-hartzaile gehienak (% 82,5) aita eta amarekin bizi ziren ($n = 1.643$). Okupaziorik ohikoena profesional zientifikoa zen, bai aiten kasuan, bai amenean ere (laginaren % 18,7 eta % 21,3, hurrenez hurren). Parte-hartzaileen % 15,9k adierazi zuen sekula psikologoarengana ($n = 316$) joanak zirela. Hala ere, gehienek (% 81,5) osasun mentaleko profesional batengana ($n = 1.626$) inoiz ez zutela jo adierazi zuten. Kontsultarrazoi nagusiak familiako arazoak izan ziren (% 25).

Ikerketan gurasoen partaidetza % 93,5koa izan zen ($N = 1.864$). Halaber, parte-hartzaileen tutoreen % 96,2k ($N = 102$) bete zuten irakasleentzako galdetegia.

Eustaten datuak kontuan izanik, 38.593 ikasleko populazioa hartu zen kontuan. Hala, .99 puntuko konfiantza-maila baliatu zen, .03 puntuko laginketa-errorearekin eta .50 puntuko populazio-bariantzarako; hori horrela izanik, populazio horren lagin adierazgarria 1.760 ikaslek osatuko lukete.

---

6. KAPITULA

EBALUAZIORAKO TRESNAK

---

6. KAPITULUA: EBALUAZIORAKO TRESNAK

6.1 IKERGAI DIREN ALDAGAIK

Hauek dira lan honetan ikergai diren aldagaiak: Aldagai soziodemografikoak (sexua, adina, probintzia, ikastetxearen sarea), bullyinga eta cyberbullyinga, aldagai pertsonalak (haurren eguneroko estresa, emozio eta jokaera arazoak) eta familiakoak (gurason estres-maila, guraso-gaitasuna, familiako heziketa-praktikak).

6.2 EBALUAZIO-TRESNEN DESKRIBAPENA

Ondoren, ikergai diren aldagaiak ebaluatzeko erabilitako tresnak deskribatzen dira. Tresna horiek guztiek fidagarritasun eta baliotasunaren berme psikometrikoak dituzte. 6.1. taulan ikergai diren aldagaiak eta seme-alaba, guraso eta irakasleei, hurrenez hurren, eman zitzaizkien tresnak deskribatzen dira. Jarraian, hauek azaltzen dira: proben esanahiak, aplikazio-zuzenketa-interpretaziorako arauak eta ebaluazio-tresna bakoitzaren froga psikometrikoak.

6.1. Taula. Ebaluazio tresnak eta ikegergai diren aldagaiak

Ebaluazio tresna	Neurtutako aldagaiak
Haurrek betetako galdetegiak	
Cyberbullying: Berdinen arteko jazarpenaren Screeninga (Garaigordobil, 2013)	Aurrez aurreko bullyinga (eraso fisikoak, ahozkoak, sozialak eta psikologikoak) eta Cyberbullyinga (15 jokaera) Rolak eta adierazleak, biktimizazio maila, eraso maila, biktimizazio-eraskorraren maila eta behaketa maila
PEF-H2. "Familiako Heziketa-praktikak" identifikatzeko eskala. Seme-alabentzako eskala (laburtua) (Alonso eta Roman, 2003)	Hezkuntza-praktikak Estilo autoritarioa Estilo orekatua Estilo permisiboa
IECI. Haurren eguneroko estresaren inbentarioa (Trianes et al., 2011).	Haurren egureno estresa: Osasun arazo eta arazo psikosomatikoak Eskola esparruko estresa Familia esparruko estresa

Gurasoek betetako galdetegiak	
PSS. Guraso-estresaren eskala (Berry eta Jones, 1995; espainierazko egokitzapena Oronoz, Alonso-Arbiol eta Balluerka, 2007) (Sariak eta estres-eragileak)	Haurrak heztearen ondorioz gurasoek duten estres-maila Sariak Estres-eragileak Guraso-estres orokorra
ECPP. Hautemandako guraso-gaitasunaren eskala (gurasoentzako bertsioa) (Bayot eta Hernandez, 2008).	Guraso-gaitasun orokorra Eskola inplikazioa Arduraldi pertsonala Aisialdi partekatua Aholkularitza/orientazioa Guraso-rola onartzea
SPECI. Emozio- eta Jokaera-Arazoen Screeninga. (Garaigordobil eta Maganto, 2012)	Hamar emozio eta jokaera arazo: Uzkurtasuna Somatizazioa Antsietatea Haur-dependentsia Pentsamendu arazoak Arreta-hiperaktibitatea Jokaera aztoratzailea Jarduera akademikoa Depresioa Jokaera oldarkorra Hiru adierazle: Arazo barnerakoien eskala Arazo kanporakoien eskala Emozio- eta Jokaera-Arazo (EJA) orokorrak
Iraskasleek betetako galdetegia	
SPECI. Emozio- eta Jokaera-Arazoen Screeninga. (Garaigordobil eta Maganto, 2012)	Hamar emozio eta jokaera arazoak: Uzkurtasuna Somatizazioa Antsietatea Haur-dependentsia Pentsamendu arazoak Arreta-hiperaktibitatea Jokaera aztoratzailea Jarduera akademikoa Depresioa Jokaera oldarkorra Hiru adierazle: Arazo barnerakoien eskala Arazo kanporakoien eskala Emozio- eta Jokaera-Arazo (EJA) orokorrak

6.2.1 Cyberbullying: Berdinen arteko jazarpenaren Screening tresna (Garaigordobil, 2013)

Probaren deskribapena

Cyberbullyingaren testa: Berdinen arteko jazarpenaren Screening delakoa eskola-haurrek erantzuteko ebaluazio-tresna estandarizatu bat da, bi eskala dituena: *Bullyingaren eskala* 12 itemek osatzen dute eta lau jazarpen mota ebaluatzen ditu biktima, erasotzaile eta behatzailearen ikuspegietatik (*fisikoa*: pertsona baten gorputzaren aurkako ekintza erasokorrak, edo bere jabetzen aurka zuzendutako portaera erasokor zeharkakoak; *ahozkoa*: pertsona bati zuzendutako ahozko jokaera negatiboak; *soziala*: pertsona bat multzotik isolatuta mantentzeko portaerak; eta *psikologikoa*: pertsona baten autoestimuari eraso eta harengan segurtasunik eza eta beldurra sorrarazteko jokabideak). Bigarren eskala *cyberbullying eskala* da, teknologia berrien bidezko jazarpenarekin lotutako 15 portaera ebaluatzen ditu (jasan, egin eta behatu). Eskala 45 itemek osatzen dute, eraso ematen den egoeran betetzen duen rola inguruan multzokatuta: ziberbiktima, zibererasotzailea eta ziberbehatzailea. Eskala horrekin, jazarpen-egoeran partaide bakoitzak betetzen duen rola adierazteaz gain, Likert eskala baten bidez (0-3 bitartean) erantzuten denez, bullying edo cyberbullying kasuan rol bakoitzean jasan, eragin eta behatutako portaera kopurua eskuratzen da.

Aplikazio, zuzenketa eta interpretaziorako prozedura

Cyberbullyingaren testa: Berdinen arteko jazarpenaren Screening tresna bakarka edo modu kolektiboan aplikatu daitezke. Helduak bullying-eskalako argibideak irakurtzen ditu. Ondoren, ikasleek azken urtean zehar bullying portaerak (fisikoa, ahozkoa, soziala eta psikologikoa) zenbateko maiztasunez jasan, eragin eta behatu dituzten adierazten dute. Galdetegi horri esker, 4 adierazle edo indize eskura daitezke hala bullying eskalan nola cyberbullying eskalan: Biktimizazio-maila: (biktimaren rola), eraso-maila (erasotzailearen rola), behaketa-maila: (behatzailearen rola) eta biktimizazio-

erasokorraren maila: (biktima-erasotzailearen rola). Testak zentil-puntuazioetan oinarritutako baremoak ematen ditu 8 adierazleerako. Baremo horiei esker, puntuazio zuzenak portzentaje bilakatzen dira. Horrela, ebaluazioa jasotzen ari den nerabe edo gaztea bere arauzko erreferentzia-taldean (adinaren eta sexuaren arabera) kokatzen da, 4 rol horietan sartuz (biktima, erasotzailea, behatzailea eta biktima-erasotzailea), bai bullying nahiz cyberbullyingean. Gainera, diagnosiaren ikuspegitik, galdetegiari esker haurrak bullying edo cyberbullying arazoak "EZ" dituen, "ARRISKU" egoera batean dagoen, edo puntuazioen arabera argi eta garbi "ARAZO" bat dagoen identifika daiteke.

Froga psikometrikoak

Bullying atala

Jatorrizko laginean, Bullying Eskalarako Cronbachen Alpha koefizientea erabiliz (12 item) egindako fidagarritasun-azterketek barne kontsistentzia egokia berresten dute ($\alpha = .81$). Baita biktimizazio ($\alpha = .70$), eraso ($\alpha = .71$) eta behaketa ($\alpha = .80$) eskaletarako ere. Ikerketa honetako laginean, koefizienteak antzekoak izan ziren galdetegia orokorrean hartuta ($\alpha = .84$) eta biktimizazio ($\alpha = .80$), eraso ($\alpha = .69$) eta behaketa ($\alpha = .84$) kontuan hartuta. Jatorrizko laginean, test-retest erako fidagarritasun-ikerketa batek agerian jarri zuenez, denbora aldetiko egonkortasun egokia zegoen, korrelazio adierazgarriak eskuratuz 3 faktore edo roletan. Bestalde, eskalako lau adierazleen arteko barne korrelazioei erreparatuz (sexuaren eta adinaren eragina kontrolatuz ateratako korrelazio partzialeko koefizienteak), 4 adierazleen artean harreman adierazgarriak berretsi ziren.

Balioetasuna: Lehenik eta behin, eskalaren dimentsionaltasuna aztertu zen, osagai nagusien azterketa eginez. KMO indizeak 0,79ko balioa eman zuen, egokitzat jo daitekeena. Bestalde, Bartlett testak emaitza adierazgarria erakutsi zuen estatistikoki, $(66) = 11634,93$, $p < .001$. Faktore-matrizearen errotaio-metodo modura varimax-errotaioa burutu zen. Kaiser faktoreak ateratzeko irizpideak aintzat hartuz unitateaz gaindiko balioak dituzten 3 faktore eskuratzen dira, bariantza osoaren % 57,89ko portzentajea azaltzen dutenak. Lehen faktorea portaera erasokor fisiko, ahozko, sozial eta psikologikoen behatzailearen rola itemekin konfiguratu da. Bigarren faktorea

portaera erasokor psikologiko, sozial, ahozko eta fisikoak eragiten dituen erasotzailearen rolaekin lotzen da. Azkenik, hirugarren faktoreak biktimaren rolaekin lotzen diren itemak barneratzen ditu, hots, biktimizazio sozial, psikologiko, ahozko eta fisikoaren itemak. Datu horiek bullying eskalaren faktore-egitura egokia berresten dute.

Gainera, baliozkoak diren beste ikerketa batzuetan korrelazio partzialak kalkulatu dira, sexuaren eta adinaren eragina kontuan hartuz, biktimizazioa kontuan hartuz erasoarekin (biktima eta erasotzaile) eta hainbat aldagai pertsonal eta familiakoekin. Emaitez korrelazio positiboak berretsi dituzte biktimizazioa kontuan hartuz gatazketako ebazpen-estrategia erasokor, pasibo eta kooperatiboarekin, neurotizismoarekin, portaera antisozialarekin, gurasoek ebaluatutako hainbat portaera-arazorekin (eskolako arazoak, portaera antisoziala, portaera herabetsua eta uzkurtasuna, nahasmendu psikopatologikoak, antsietatearekin lotutako nahasmenduak, nahasmendu psikosomatikoak), eta gurasoen heziketa-estilo hertsagarri batekin. Halaber, korrelazio negatiboak aurkitu dira biktimizazioa kontuan hartuz kanporakoitasunarekin, adeitasunarekin, erantzukizunarekin, autoestimuaarekin, gurasoek ebaluatutako egokitzapen sozial orokorrarekin eta aitaren aldetiko onarpen-mailarekin. Erasotzaileei dagokienez, eskuratutako koefizienteek agerian utzi dute harreman adierazgarri positiboak daudela gatazken ebazpen erasokorrarekin, neurotizismoarekin, portaera antisozialarekin (auto ebaluazioaren ondorio), gurasoek ebaluatutako portaerazko arazo ezberdinekin (eskolako arazoak, portaera, antisoziala, nahasmendu psikopatologikoak, nahasmendu psikosomatikoak), eta gurasoen heziketa-estilo hertsigarri batekin. Halaber, korrelazio negatiboak aurkitu dira besteen aurkako erasoak egitearen eta enpatia, adeitasuna, erantzukizuna, autoestimua, erregulazio emozionala, egokitzapen soziala eta gurasoen aldetiko seme-alabaren onarpen mailaren artean.

Cyberbullying atala

Fidagarritasuna: Cyberbullying Eskalari dagokionez (45 item), jatorrizko laginean Cronbachen Alpha koefizientea altua eskuratu zen ($\alpha = .91$), 3 faktoreetan erdietsitakoaren antzera: ziberbiktimizazioa ($\alpha = .82$), zibererasoa ($\alpha = .91$) eta ziberbehaketa ($\alpha = .87$). Ikerketa honetako laginaren koefizienteak antzekoak izan ziren

hala galdetegirako ($\alpha = .91$) nola ziberbiktimizazio ($\alpha = .83$), zibereraso ($\alpha = .91$) eta ziberbehaketa ($\alpha = .89$) eskaletarako. Emaizta horiek eskalaren barne kontsistentzia handia berresten dute. Korrelazio partzialaren koefizienteek, sexuaren eta adinaren eragina kontrolatuz, eskalaren denborazko egonkortasun egokia zegoela utzi zuten agerian, 3 faktoreen kasuan korrelazio adierazgarriak eskuratuz. Halaber, ziberbiktimizazioaren, zibererasoaren eta ziberbehaketaren arteko barne korrelazioak adierazgarriak izan ziren. Horrek agerian uzten du biktimizazio elektronikoa pairatzen dutenek, era berean, beste batzuen aurkako portaera erasokorrak dituztela bitarteko elektronikoak erabiliz, eta cyberbullying erako portaera gehiago behatzeko joera dute.

Balioetasuna: Lehenik eta behin, eskalaren dimentsionaltasuna aztertzeke osagai nagusien azterketa egin zen. KMO indizeak 0,94ko balioa eman zuen, egokitzaile jo daitekeena. Bestalde, Bartlett testak emaitza adierazgarria erakutsi zuen estatistikoki, $(990) = 51208,99$, $p < .001$. Faktore-matrizearen errotaio-metodo modura varimax-errotaioa burutu zen. Kaiser faktoreak ateratzeko irizpideak aintzat hartuz unitateaz gaindiko balioak dituzten 3 faktore eskuratzen dira, bariantza osoaren % 40,15eko portzentajea azaltzen dutenak. Faktoreen gaineko azterketaren emaitzek hiru faktore daudela erakusten dute. Lehen faktorea zibererasotzailearen rolaren 15 itemekin konfiguratu da, bigarren faktorea ziberbehatazailearen rolaren 15 itemekin eta hirugarren faktorea ziberbiktimari dagozkion 15 itemekin. Datu horiek cyberbullying eskalaren faktore-egitura egokia berresten dute.

Gainera, baliozkoak diren beste ikerketa batzuetan korrelazio partzialak kalkulatu dira, sexuaren eta adinaren eragina kontuan hartuz, biktimizazio kontuan zibererasoarekin (ziberbiktima eta zibererasotzaile) eta hainbat aldagai pertsonal eta familiarrekin. Emaiztek korrelazio positiboak berretsi dituzte cyberbullyingean (ziberbiktimizazioa) biktimizazioa kontuan hartuz gatasketako ebaspen-estrategia erasokor, pasibo eta kooperatiboarekin, neurotizismoarekin, portaera antisozialarekin, gurasoek ebaluatutako hainbat portaera-arazorekin (eskolako arazoak, portaera antisoziala, portaera herabetsua eta uzkurutasuna, nahasmendu psikopatologikoak, antsietatearekin lotutako nahasmenduak, nahasmendu psikosomatikoak), eta gurasoek erabiltzen duten heziketa-estilo hertsagarri handi batekin. Halaber, korrelazio negatiboak

aurkitu dira biktimizazioa kontuan hartuz, adeitasunarekin, erantzukizunarekin, autoestimuaarekin, gurasoek ebaluatutako egokitzapen sozialarekin eta gurasoen aldetiko onarpen-mailarekin. Zibererasotzaileen dagokienez, besteen aurkako portaera erasokor edo jazarpenezkoak eragin dituztenei erreparatuz, eskuratutako koefizienteek agerian utzi dute harreman adierazgarri positiboak daudela gatazken ebazpen erasokorarekin, neurotizismoarekin, portaera antisozialarekin, gurasoek ebaluatutako portaerazko arazo ezberdinekin (eskolako arazoak, portaera, antisoziala, portaera herabetsua eta uzurtasuna, nahasmendu psikopatologikoak, antsietatearekin lotutako nahasmenduak, nahasmendu psikosomatikoak), eta gurasoen heziketa-estilo hertsigarri batekin. Gainera, era berean, korrelazio negatiboak aurkitu dira zibererasoa kontuan hartuz enpatiarekin, adeitasunarekin, erantzukizunarekin, autoestimuaarekin, pertzepzioarekin, ulermenarekin eta erregulazio emozionalarekin, egokitzapen sozialarekin eta gurasoen onarpen-mailarekin.

6.2.2 PEF-H2. “Familiako Heziketa-praktikak” identifikatzeko eskala. Seme-alabentzako eskala (laburtua) (Alonso eta Roman, 2003)

Galdetegiaren deskribapena

Haurrek betetzeko eskala hau, haien gurasoek maizen erabiltzen dituzten “heziketa-praktikak” zein haien “heziketa-estiloak” buruz duten pertzepzioa ebaluatzeko diseinaturik dago. PEF-H2, eskalan seme-alaben pertzepzioa jasotzen da, bakarka edo modu kolektiboan aplikatzeko 27 itemeko galdetegi baten bidez, 3 heziketa-estilo hauen inguruan: estilo autoritarioa (boterearen irmotasuna erabiltzen du diziplina-teknika hertsigarriekin eta inposizioa ezaugarri duen kontrol mota batekin, argi eta garbi arauak betetzeari lehentasuna emanez. Afektuaren eta komunikazioaren adierazpen eskasa eta kontrol-exijentzia handia); estilo orekatua (afektuarekin eta interesekin lotutako balio altuak erakusten ditu, arau argi eta egonkorak daude, diziplina mota induktiboa, haurren beharrezanetara sentiberazkoa); eta estilo permisiboa (afektuaren adierazpena handia da, baina exigentziaren eta kontrolaren mailak urriak dira).

Tresna horren arabera, guraso eta seme-alaben arteko harremana testuinguru jakin batean kokatutako egoera interaktibo baten barnean ematen da. Hori dela eta, arreta ez zaie informazioaren igorle eta hartzaileari eksklusiboki ematen, baizik eta esparru interaktibo horretan ematen diren faktore guztiei. Horregatik, tresnak testuinguruko egoera ezberdinak eta hartzailearen ezaugarri ezberdinak hartzen ditu kontuan. Tresnak testuinguru hauek planteatzen ditu: (a) kanpoko arazoak (arauak urratzearekin lotzen dena, norbanakoaren kanpoaldetik eratortzen diren arazoak hartzen dira kontuan); (b) barneko arazoak (hainbat egoera kontuan hartuz, esate baterako, isolamendua, ukazioa edota segurtasunik eza, hots, norbanakoaren barnean sortzen direnak); eta (c) gizarte-konbentzioak urratzearekin lotutako arazoak (haustura arau sozialekin izango litzateke eta ez, lehen atalean gertatzen den moduan, moralekin, eta adibidea modu txarrak erakustearekin lotzen den portaera izango litzateke).

Eskala horretan, gainera, 3 egoera agertzen dira; “berria den zerbait hasten duenean” (hots, ikaskuntza bati aurre egitean, edozein motakoa izanik ere), “errutinak hausten direnean” (edozein arrazoi dela medio, egunerokotasuna aldatu egin behar denean) eta “zerbait kontatu edo erakusten dutenean” (helduarekin zerbait partekatzeko edota haren babesa, laguntza edo berrespena bilatzeko premiaren adierazlea). Egoera horietako bakoitzaren eta aurrez azaldutako 3 testuinguruen konbinaziotik 9 egoera sortzen dira, eta horien aurrean 3 item planteatzen dira (heziketa-jardun bakoitzeko bat) egoerako, guztira 27 item.

Aplikazio, zuzenketa eta interpretaziorako arauak

Bakarka edo taldean aplikatu daitezke eta 6 urtetik aurrerako haurrekin ez da beharrezkoa euskarri grafiko bat erabiltzea. Galdetegia zuzentzeko familiako heziketa-estilo bakoitza eta horien balizko maiztasuna oinarritzat hartuta hautatutako erantzunen puntuazio zuzenak batzen dira. Modu horretan, puntuazioa zenbat eta handiagoa izan, orduan eta handiagoa izango da estilo bat edo beste bat ematearen probabilitatea planteatutako egoera eta gatazka ezberdinetan. Galdera bakoitzean baliozko 6 erantzun posible daude, zenbaki bakoitia ekidinez, joera zentrala arintze aldera. Hala, erantzunak

0-5 bitartekoak dira (sekula ez, gutxitan, zenbaitetan, nahikotxotan, askotan eta ia beti edo beti).

Erregistro-orrian estilo bakoitzaren puntuazioari dagozkion laukitxoak batzen dira, horietako bakoitzarentzat puntu bat ematen delarik (*Estilo autoritarioaren* itemak: 1, 5, 7, 10, 15, 17, 21, 22 eta 25; *Estilo orekatuaren* itemak: 2, 4, 9, 11, 14, 16, 20, 24, 26; *estilo permisiboaren* itemak: 3, 6, 8, 12, 13, 18, 19, 23, 27). Behin puntuazio zuzenak eskuratuta, baremoen taulari errepara dakiok. Taula horrek zentil-puntuazio bat emango du galdetegia erantzun duen pertsonaren, haurren adinaren edo bere familiako estatus sozioekonomikoaren arabera.

Froga psikometrikoak

PEF-H₂ eskalan (laburtua) Cronbachen alpha koefizientea eskala handia baino zertxobait apalagoa izan zen ($\alpha = .77$), bere faktoreetan 60tik gertuko koefizienteak lortuz. Ikerketa honetako laginean eskala laburtuaren kontsistentzia onartzeko modukoa izan zen proba osoa kontuan hartuz ($\alpha = .68$). Edukiaren eta eraikuntzaren baliotasuna adituen balioespenarekin berretsi zen. Hala, akordio-maila handiak eskuratu ziren adibide horiek familiako heziketa-jardun eta –estilo ezberdinekiko ($\alpha = .82$) duten islari eta familia barruan duten garrantziari ($\alpha = .83$) so. Faktoreen baliotasunaren azterketan bariantzaren % 70eko portzentajea azaltzen duten faktore horiek identifikatu ziren. Irizpidearen baliotasunerako korrelazio-azterketak egin ziren heziketa-estilo orekatu eta autoritarioaren artean, elkarren artean korrelazio adierazgarri eta negatiboak eskuratuz.

6.2.3 IECI. Haurren eguneroko estresaren inbentarioa (Trianes et al., 2011).

Galdetegiaren deskribapena

IECI inbentarioak 6-12 urte bitarteko haurrekin lan egiteko aukera ematen du, haurren estresari berez dagozkion hiru esparru garrantzitsu hartuz: Osasun arazoak eta psikosomatikoak (gaixotasun-egoerak, mediku-bisitak edo pairamen arinak, buruko minak, goragaleak), eskola esparruko estresa (eskolaz aparteko lan gehiegi, arazoak

irakasleekiko elkarrekintzan, eskolako nota baxuak, ikaskideekin harremanak izateko zailtasunak) eta estresa familiarren esparruan (halako egoerak: kontakturik eza eta gurasoen ikuskapena, hautemandako bakardadea, anaien arteko borrokek edo gurasoen aldetiko exigentzia). Azaldutako hiru faktoreen batuketarekin, estres puntuazio orokorra sortzen da. Guztira galdetegia 22 item dikotomikoz osatzen da, ingurunearekiko eguneroko elkarrekintzan sortzen diren, erreakzio emozionala eragiten duten eta eskola-haurren garapenean modu negatiboan eragin dezaketen, eskaera eta gorabehera ezberdinen gertaera deskribatzen dituztenak.

Aplikazio, zuzenketa eta interpretaziorako arauak

Galdetegiaren iraupena 15-25 minutukoa da gutxi gorabehera. Zuzenketa- eta puntuazio-arauei dagokienez, IECI inbentarioak hiru puntuazio partzial eskaintzen ditu, alde zurretik deskribatutako eskalen inguruan.

Batetik osasun arazoak eta psikosomatikoak, gaixotasun-egoera, mediku-bisita edo pairamen arinekin lotutako estres-eragileak (itemak: 1, 4, 7, 10, 13, 16, 19 eta 22); *Bestetik estresa eskolaren esparruan*, eskolaz aparteko lan gehiegirekin, irakasleekiko elkarrekintzan izaten diren arazoekin, eskolako nota baxuekin, ikaskideekin harremanak izateko zailtasunekin lotuta (itemak: 2, 5, 8, 11, 14, 17 eta 20); eta azkenik *estresa familiarren esparruan*, kontakturik ezarekin nahiz gurasoen ikuskapenarekin, hautemandako bakardadearekin, anaien arteko borrokekin edo gurasoen aldetiko exigentziarekin lotutako egoerak (itemak: 3, 6, 9, 12, 15, 18 eta 21).

Puntuazio osoa eta azpi-eskalak lortzeko, eskala bakoitzean itemei emandako baiezkotza erantzun kopuruak batzen dira. Gainera, IECI inbentarioak, era berean, "Erabateko estresa" izeneko puntuazio osoa ematen du. Horretarako, hiru eskaletako puntuazioak batzen dira edo testa osatzen duten 22 itemetan emandako baiezkotza erantzun guztiak zenbatzen dira. IECI inbentarioko puntuazioak interpretatu ahal izateko norbanakoa biztanleria orokorrarekin alderatzeko ohiko irizpideak aplikatu daitezke, pertzentil-puntuazioak edo T puntuazio tipikoa erabiliz. IECI inbentarioan mozketak-puntu orientazioko modura hauek proposatzen dira: $T=55$ edo gutxiago, estresarekin lotutako

arazo adierazgarririk ez dagoela adierazteko; T=56-65, estresarekin lotutako sintoma arina adieraz dezake; eta T=66 baino gehiago, sintoma larriak adierazteko.

Froga psikometrikoak

Galdetegiaren ezaugarri psikometrikoei dagokienez, fidagarritasun egokia duen tresna bat da, eta eskala osorako (estres osoa) bere barneko kontsistentzia .81 puntukoa izan zen. Haatik, ikerketaren laginean onartzeko moduko balioa eskuratu zen, baina estres osoaren eskalan baino baxuagoa ($\alpha = .68$).

Itemak beren argitasunaren hiru dimentsioekin, 1-5 bitarteko eskala batean, modu itsuan elkarlotzeko protokolo ohikoari jarraitu zen. Adituen (haurren estresean espezialistak diren 10 aditu) iritziekin ebaluatutako edukien baliotasunak adierazten zuenez, itemak oso argitasun maila handiak zituztela berretsi egin zen (item guztiek 3,9 puntu edo gehiagoko balioa erakusten dute, 22 itemetatik 13tan 4,5 puntu edo gehiagoko balioa erakutsiz). Halaber, Aikenen V balioa kalkulatu zen item bakoitzak ebaluatutako esparruarekiko duen egokitasun- edo garrantzi-maila frogatzeko, eta kasu batean ere ez zen 0,50 puntutik gorako V baliorik eskuratu egileek proposatutakoaz aparteko dimentsio batean.

Eraikitze-balioa aztertzeko laginaren % 50 hartu zen ausaz eta faktoreen gaineko berrespenerako azterketa bat egin zen korrelazio tetrakorikoen matritzetik abiatuz Egiantz Handieneko Robust prozedura (ML, Robust) erabiliz. Azterketa hori egin ondoren indize guztiak desiragarri diren tarteetan zeudela ikusi zen. Horrek proposatutako ereduaren doikuntza orokor egokia erakusten zuen. Itemen azterketa egokia izan zen, izan ere, guztietan 0,30 puntutik gorako balioak aurkitu ziren. Horrek puntuazio altuak eta baxuak eskuratzen dituzten haurren artean diskriminazio ona ematen dela adierazten du. Kanpoko baliotasun probek, era berean, harreman positiboak eta estatistikoki adierazgarriak erakutsi zituzten egokitzapen sozial eta emozionala adierazteko aldaera ezberdinekin eta antsietatea, haserrea eta depresioa ebaluatzeko tresna ezberdinekin. Halaber, IECI inbentarioa egokitzapen pertsonala adierazten duten aldaerekin lotzen da modu negatibo eta adierazgarrian, esate baterako, pertsonen arteko harreman egokiekin,

autoestimuaekin eta norbere buruarekiko konfiantzarekin. Halaber, harreman positiboa eta estatistikoki adierazgarria hauteman zen IECI inbentarioko puntuazio altuen eta kortisol/DHEA ratioaren bidezko estres fisiologikoaren markatzaileen artean.

6.2.4 PSS. Guraso-estresaren eskala (Berry eta Jones, 1995; espainierazko egokitzapena Oronoz, Alonso-Arbiol eta Balluerka, 2007) (Sariak eta estres-eragileak)

Galdetegiaren deskribapena

Eskala hau haurrak heztearen ondorioz gurasoek duten estres-maila neurtzeko diseinatutako tresna bat da. Berezitasun modura, guraso izatearen ondorioz sortzen den estresa du zehazki ardatz eskala honek. Izan ere, beste tresna batzuek ez dituzte guraso izatearen estresa eta beste rol edo egoera batzuen ondoriozko estresa bereizten (esaterako finantza-arazo edo bikote arazoekin loturiko estresa). Tresna honekin bi kontzeptu nagusirekin lotutako neurketak lortzen dira. Batetik, “*Haurraren sari edo asebetetzea*”, guraso izatearen rola bidez jasotzen duten asebetetze modura ulertuta, eta bestetik faktore “*estres-eragilea*”, aurrez aipatutako rola bidez sortzen den estresarekin lotzen dena.

Aplikazio, zuzenketa eta interpretaziorako arauak

PSS eskala 12 itemek osatzen dute bost puntuko Likert erako erantzunen eskala batean, non 1 “desadostasun erabatekoa” den eta 5 “erabateko adostasuna”. Item horiekin guraso eta seme-alaben arteko harremana deskribatzen da eta bakoitza nola sentitzen den neurtzen da. Berau zuzentzeko, guraso-estresaren puntuazio osoa zuzenean eskura daiteke item bakoitzaren puntuazioak batuta. Horretarako, alderantzizko izaera duten itemak hartu beharko dira kontuan (1, 3, 4, 11 eta 12 itemak). 1, 3, 4, 11 eta 12 itemek, faktore *estres-eragilea* osatzen dute eta 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10 itemek, berriz, *asebetetzeen* faktorea. Galdetegia zuzenduta eta, esan bezala, alderantzizko itemak

kontuan hartuz norbanakoaren puntuazioak eskuratuta, puntuazio altuak norbanakoak hautemandako estres-maila altuekin bat datozeela ulertuko da.

Froga psikometrikoak

Eskalaren fidagarritasunari dagokionez, Cronbachen Alpha .77 eta .76 puntukoa izan zen *asebetetzea eta estres-eragile* faktoreetarako hurrenez hurren. Horrek barne kontsistentzia egokia adierazten du. Ikerketa honen laginean asebetetzearen eta estres-eragilearen faktoreetan .69 eta .73 puntu lortu ziren, hurrenez hurren Cronbachen Alpha puntuazioan neurtuta, eta .72 puntu eskuratu ziren osorako puntuazioan. Baliotasunari dagokionez, osagai nagusien azterketa bat egin zen oblimin errotaio bidez. Bi faktore nagusi eskuratu ziren % 33,5eko bariantza azaltzen dutenak, hots, sari izendatu zen faktorea (% 23,4koa azaltzen zuena) eta estres-eragile izendatu zen faktorea (% 10,1ekoa azaltzen zuena).

6.2.5 ECPP. Hautemandako guraso-gaitasunaren eskala (gurasoentzako bertsioa) (Bayot eta Hernandez, 2008)

Galdetegiaren deskribapena

Hautemandako guraso-gaitasunaren eskala (ECP), gurasoen bertsioan, 22 itemez osatzen da, 4 puntuko Likert erantzun-eskala batean (Sekula ez, batzuetan, ia beti eta beti). Eskala horrek eskolako lanetan *inplikazioa, gurasoen dedikazioa, aisialdi partekatua eta aholkularitza/orientazioa* zenbatekoa den eta *gurasoen rola* zenbateraino hartzen den ahalbidetzen du 3-18 urte bitarteko haurren gurasoen kasuan. Bost alderdi horiek gurasoen aldetik hautemandako guraso-gaitasuna adierazten dute. Hau da, gurasoek euren seme-alaben heziketa-jarduna modu asebetegarri eta eraginkorrean nola hautematen duten adierazten duen gaitasuna.

Aplikazio, zuzenketa eta interpretaziorako arauak

Galdetegia bakarka edo kolektiboki aplikatu daiteke eta ez dago hura egiteko denbora mugarik. Zenbait argibide eta 4 balizko erantzun dituzten 22 item barneratzen dituen galdetegi bat aurkezten da, 1-4 bitarteko Likert eskala erabiliz, non 1 Sekula ez den eta 4 Beti den. ECPP eskalako bost faktoreen puntuazio zuzenak zuzenketa-txantiloietako puntuazio zuzenak batuz lor daitezke. 22 item horietatik 5 faktore eskuratzen dira: *Inplikazioa eskolan* (itemak: 4, 11, 13, 15, 21), *Dedikazio pertsonala* (5, 9, 10, 12 eta 20), *Aisialdi partekatua* (itemak: 6, 7, 8 eta 19), *Aholkularitza/orientazioa* (itemak: 14, 16, 17 eta 18) eta *Guraso izatearen rola baitaratzea* (itemak: 1, 2, 3 eta 22). Eskala horretan, gainera, puntuazio zuzenak zentil-puntuazio bilakatzeko Taula bat aurkezten da. Hori lagungarri da profil indibidual bat osatzeko.

Froga psikometrikoak

Eskalaren Cronbachen Alpha koefizientea .86 puntukoa da. Horrek barneko kontsistentzia egokia dela adierazten du. Laginean, eskalaren Cronbachen Alpha koefizientea .83 puntukoa izan zen. Baliotasuna faktore motako prozedura bat eta diskriminatzailea den beste bat erabiliz aztertu zen. Faktore-osaerak, bost dimentsio islatu zituen varimax errotaioaren bidez, bariantza osoaren % 48,80 azalduz, 0,48 puntutik gorako saturazioekin. Goitik beherako hurrenkeran: F₁“inplikazioa eskolan” 2,67 puntuko berezko balio batekin, % 12,14 azalduz; F₂ “arduraldi pertsonala” 2,46 puntuko berezko balio batekin, % 11,19 azalduz; F₃ “aisialdi partekatua” 2,14 puntuko berezko balio batekin, % 9,73 azalduz; F₄ “aholkularitza eta orientazioa” 1,75 puntuko berezko balio batekin, % 7,95 azalduz; eta F₅ “guraso izatearen rola baitaratzea” 1,72 puntuko berezko balio batekin, % 7,80 azalduz. Azterketa diskriminatzaileak erakutsi zuenez, ECPP eskalak partaideak diskriminatzen zituen sexuaren, lanbidearen eta egindako ikasketen artean, nahiz buruko nahasmendua zutenen eta kontrol-talde baten artean.

6.2.6 SPECI. Emozio- eta Jokaera-Arazoen Screeninga. (Garaigordobil eta Maganto, 2012)

Galdetegiaren deskribapena

SPECI galdetegia 5-12 urte bitarteko haurrengan Emozio- eta Jokaera-arazoak identifikatzeko diseinatutako tresna bat da, guraso eta irakasleen balioespenaren bidez. Dimentsio anitzeko tresna bat da, hamar item dituena. Hala, hamar arazo emozional edo portaerazko balioesten dira (*uzkurtasuna, somatizazioa, antsietatea, haur-dependentsia, pentsamendu arazoak, arreta-hiperaktibitatea, jokabide aztoratzailea, eskola-jarduera, depresioa eta jokaera oldarkorra*) arazoa irudikatzeko hainbat adibiderek. Hauek 0-2 bitarteko Likert eskala erabiliz erantzun behar da. Gainera, SPECI galdetegia arazo edo sintomak dauden ala ez zehazteko lagungarri izateaz gain, horien zehaztasun-maila ere neurtzen du. Puntuazio orokorraz gain, beste bi adierazle eskuratzen ditugu: Lehenik eta behin, *arazo barnerakoien* eskala bat, portaera emozionalen inguruan konfiguratua (gatazkak ebazteko modu desegokia adierazten duten portaerak, izan ere, horien adierazpena barnekoa da, inhibizioa eta pentsamenduaren asaldura, garapena eta haurraren portaera lehenetsiz). Bigarrenik, *arazo kanporakoien* eskala bat, gatazken kanpo adierazpenarekin gehiago lotzen dena (hainbat portaeren bidez, esate baterako, eraso, aktibazio edo deskarga bulkadatsua eta arlo akademikoari arreta eskaintzeko ezintasuna; hori guztiori jokabide aztoratzailekin, arretarik ezarekin eta hiperaktatibitate-sintomekin, eskola-jaruderrakin lotutako arazoekin eta indarkeriazko portaerarekin lotuta).

Aplikazio, zuzenketa eta interpretaziorako arauak

Irakasle edo tutoreak helarazi zaion galdetegia erantzun behar du. Galdetegi horretan ikaslea nahiz haren informatzailea identifikatzeko datuak ematen dira. Jarraian, 10 galdera erantzun behar ditu, Likert eskala batean planteatzen direnak, 0 (deus ez) eta 2 (asko) bitartean. Behin hori eginda, galdetegi hori zuzentzen duen profesionalak puntuazioak gehitu behar ditu. Horretarako, biribil batean sartu behar ditu lerro berean

dauden karratuan. Ondoren, puntuazioak modu bertikalean batzen dira. Horrela, “*arazo kanporakoiak*” eta “*arazo barnerakoiak*” kategorietako puntuazio zuzenak lortzen dira. Puntuazio horiek modu horizontalean batuta, testean puntuazio osoa lortzen dugu. Azkenik, hiru puntuazio horiek interpretazio-taulan islatzen dira. Taula horretan haurra hiru egoeratako batean dagoen berretsi ahal izango da: lehenengo egoera *EZ* da, non ez dagoen arazorik; bigarren egoerak *ARRISKUA* egon daitekeela adierazten du eta, horrenbestez, kasu horretan azterketa indibidual eta sakonagoa egitea komeniko litzateke; eta, azkenik, *ARAZO* egoerak haurrak emozio eta jokabideko arazoak izateko probabilitate handia dagoela adierazten du.

Froga psikometrikoak

Galdetegiaren barneko kontsistentzia aztertzeko Cronbachen fidagarritasun-koefizientea kalkulatu zen. Kalkulu horrekin barneko kontsistentzia egokia zela ikusi zen lagin kliniko osorako ($\alpha = .80$), lagin arrunterako ($\alpha = .73$), eta lagin osorako ($\alpha = .82$). Ikerketa honetan Cronbachen Alpha bidez kalkulaturako barneko kontsistentzia egokia izan zen eskala orokorrerako ($\alpha = .77$) irakasleen laginean eta gurasoen laginean ($\alpha = .73$).

Probaren faktoreen baliotasuna frogatzeko, Kaiser-Meyer-Olking (KMO) izeneko laginaren egokitzapen-neurria eta Barletten esferikotasun-testa egin ziren. KMO indizeak 0,83 puntuko balioa eman zuen, egokitzat jo daitekeena. Barletten testa estatistikoki adierazgarria izan zen ($\chi^2_{45} = 3.679, 61, p < 0,001$). Horren ondorioz, osagai nagusien azterketa egitea komenigarritzat ikusi zen. Varimax errotazio bidez unitatez gaindiko balioak zituzten bi faktore eskuratu ziren, bariantza osoaren % 53,49 azaltzekoak. Lehen faktorea “Arazo barnerakoiak” moduan izendatu zen, eduki emozional ageriko portaeren erreperitorio batez osatua. Portaera horiek gatazkak ebazteko ez-moldaerazko modua adierazten dute, hots, horien adierazpena barnekoa da, inhibizioa lehenetsiz eta haurraren pentsamendua, garapena eta autonomia asaldaturik geratuz. Lehen faktore horrek bariantzaren % 39,92 azaltzen du eta 6 kategoriekin osatzen da (Uzkurtasuna, Depresioa, Pentsamenduzko arazoak, Haur-dependenzia, Antsietatea eta Somatizazioa).

Bigarren faktorea “arazo kanporakoiak” bezala izendatzen da eta gatazken kanporako adierazpenarekin lotu zen, hau da, eraso kanporatzearekin, jarrera edo deskarga bulkadatsu batekin eta eskola-jarduerarari heltzeko gaitasunik ezarekin. Faktore hori lau kategoriaz osatuta geratu zen (jokaera aztoratzailea, Arreta-hiperaktibitatea, Eskola-jarduera eta jokaera oldarkorra), aldi berean, bariantzaren % 13,57 azaltzen dutenak. Aldagaien komunalitate-balioak 0,692-0,503 bitartekoak dira.

Irizpide-balioaren dagokionez, diagnostika egindako kategorietan arazo klinikoak dituzten eta ez dituzten partaideen puntuazioak alderatzeko bariantza ugari aniztundun azterketa (MANOVA) bat burutu ostean berretsi egiten da. Azterketa horren emaitzek (Pillairen Traza = 0,298, $F(1, 1270) = 49,99$, $p < 0,001$) agerian uzten dute bi lagin-multzoen arteko ezberdintasun estatistikoki adierazgarriak, eragin-tamaina handi batekin ($\eta^2 = 0,298$; $r = 0,54$). Azkenik, probak, era berean, emaitza asebetegarriak eman zituen. Horrela, berretsi egin zen iragarle modura duen balioa (irakaslearen balioespenaren emaitzen arteko kontingentziak SPECI probarekin eta psikologoek egindako ebaluazioarekin aztertuz) eta baita bere balioaren konbergente eta dibergentea (Spearmanen korrelazio-koefizienteak kalkulatu diagnostika egindako hamar kategorietako puntuazioen, arazo barnerakoi eta kanporakoiaren puntuazioen eta SPECI probaren puntuazio Osoaren artean eta ikastetxeko psikologoak edo orientatzaileak betetako partaide bakoitzaren galdetegi batekin jasotako ikerketako beste aldagai batzuen artean).

6.3 CHAPTER SUMMARY

Table. 6.2 Summary of the assessment tools and analysed variables

Assessment tool	Analysed variables
Assesed by children	
Cyberbullying: Screening of Peer Harassment (Garaigordobil, 2013)	Face-to-face bullying (physical, verbal, social and psychological aggressions) and Cyberbullying (15 behaviours). Four indexes: level of victimisation, perpetration, aggressive-victimisation and observation
Practicas educativas familiares [Family Educational Practices] (Alonso & Román, 2013)	Family Educational Practices Authoritarian practices Balanced practices Permissive practices
IECI. "Inventario de estrés cotidiano infantil" [Inventory of Children's Daily Stress] Trianes et al., 2011)	Children's Daily Stress: Health and psychosomatic problems Stress in the school setting Stress in the family sphere
Assessment by parents	
PSS. The Parental Stress Scale (Berry and Jones, 1995; Spanish adaptation by Oronoz, et al., 2007)	Parental Stress Gratifications Stressors
ECPP. Escala de compentencia parental percibida [The Perceived Parental Competence Scale] (Bayot & Hernandez, 2008)	Parental Competence School involvement Personal dedication Shared leisure Assesment and guidance Parental role acknowledgement
SPECI. "Screening de Problemas Emocionales y de Conducta Infantil" [Screening for Children's Emotional and Behavioral Problems] (Garaigordobil & Maganto, 2012)	Emotional and Behaviuoral Problems: Withdrawal Somatisation Anxiety Infantile-dependence Thought Problems Attention-hyperactivity Disruptive behaviour Poor academic achievement Depression Violent behaviour Three scales: Internalising problems scale Externalising problems scale Emotional and Behavioral Problems overall scale
Assessed by teachers	
SPECI. "Screening de Problemas Emocionales y de Conducta Infantil" [Screening for Children's Emotional and Behavioral Problems] (Garaigordobil & Maganto, 2012)	(as described above)

Cyberbullying: Screening de acoso entre iguales [Cyberbullying: Screening of Peer Harassment] (Garaigordobil, 2013) assesses both face-to-face bullying and

cyberbullying. The two scales (Bullying and Cyberbullying) provide four indicators: level of victimisation, aggression, bully-victimization, and observation, respectively. The Bullying Scale, made up of 12 items, assesses four types of bullying: Physical (aggressive actions aimed at a person's body, or indirect actions, aimed at their property); Verbal (negative verbal behaviours towards someone); Social (behaviours that isolate a person from the group); and Psychological (bullying behaviours to undermine a person's self-esteem and provoke insecurity and fear). The items are grouped according to the role played by the person being evaluated in the aggression situation: victim, aggressor or observer. The Cyberbullying Scale explores the roles of cybervictim, cyberaggressor and cyberobserver in 15 behaviours (45 items) related to technological bullying such as: sending offensive and insulting messages, making offensive calls, recording a beating and uploading it to YouTube, disseminating compromising photos or videos, stealing and disseminating photos, making anonymous to calls to frighten, blackmail, or threaten someone, sexual harassment, spreading rumours, secrets, and lies, stealing email passwords, faking photos or videos and uploading them to YouTube, isolating others from social networks, blackmailing with disclosing intimate details about someone, death threats, slandering.

On the two scales, participants report the frequency with which they have suffered, performed or seen others perform the behaviours, and whether they have heard that they had happened to someone they knew during the past year (Likert scale: 0 = Never, 1 = Sometimes, 2 = Quite a few times, 3 = Always). Using Cronbach's alpha, the psychometric studies confirmed the adequate internal consistency both of the Bullying Scale (global scale $\alpha = .81$, victimization factor $\alpha = .70$, aggression factor $\alpha = .71$, and observation factor $\alpha = .80$) and of the Cyberbullying Scale (global scale $\alpha = .91$, cybervictimisation $\alpha = .82$, cyberaggression $\alpha = .91$, cyberobservation $\alpha = .87$). Factor analysis confirmed a three-factor structure (victims, aggressors and observers) for both scales, which explains, respectively, 57.89 and 40.15% of the variance. Studies of convergent validity yielded positive correlations between aggression and aggressive conflict resolution, antisocial behaviour, psychopathological disorders, academic problems, neuroticism... and negative correlations with empathy, emotion regulation, responsibility, and social adjustment.

PEF. *Prácticas educativas familiares* [*Family Educational Practices*] (Alonso & Román, 2013). The PEF-H2, collects the children's perception, through a questionnaire of individual or collective application, of 27 items, over the following 3 educational styles: (a) Authoritarian practices (use of the affirmation of power with coercive discipline techniques, clearly prioritizes compliance with standards. Low expression of affection and communication and highly controlling); (b) balanced practices: (high values of affection and interest, there are clear and stable rules, inductive discipline, and sensitive to the needs of the child) and; (c) permissive practices (a high expression of affection, but low levels of exigency and control). The Cronbach alpha coefficient on the PEF-H2 (abbreviated) scale was slightly lower than the wide scale ($\alpha = .77$), obtaining coefficients in all its factors close to .60. In the sample of this study the consistency of the abbreviated scale was acceptable for the whole of the test $\alpha = .68$.

IECI. "Inventario de estrés cotidiano infantil" [Inventory of Children's Daily Stress] (Trianes et al., 2011). This assesses three spheres of childhood stress in boys and girls from 6 to 12 years: (1) Health and psychosomatic problems (illnesses, visits to the doctor, or minor ailments such as headaches, nausea, etc.); (2) Stress in the school setting (excess of homework, teacher-student interaction problems, low school grades, relational difficulties with classmates); (3) Stress in the family sphere (situations such as lack of contact and parental supervision, perceived loneliness, fights among siblings, or parents' demands). The integration of all three factors of the test provides a score of general stress. It contains 22 dichotomous items describing the occurrence of different events, demands, and annoyances arising in the daily interaction with the environment that can provoke an emotional reaction and that may adversely affect the development of school-age children. The internal consistency of the IECI was adequate in the original sample ($\alpha = .81$), and somewhat lower in the sample of this study ($\alpha = .69$).

PSS. *The Parental Stress Scale* (Berry and Jones, 1995; Spanish adaptation by Oronoz, et al., 2007). This questionnaire focuses specifically on the stress generated by the parenting role, as opposed to other instruments that fail to separate parenting stress from the stress as a result of other roles and situations, such as financial or marital problems, or to those instruments that assess the stress generated by the parenting role

only in a very specific situation. The PSS is made up of 12 items rated on a Likert type scale (from 1 "Strongly disagree) to 5 (Strongly agree) that describe the parent-child relationship and how each parent feels about it. It renders punctuation for two scales Stressors (product of rearing a child) and Parenting Rewards (rewards obtained as a product of rearing the child), and an Overall Parenting Stress Scale. Regarding the reliability of the scale, a Cronbach Alpha of .77 and .76 was obtained for the gratification factors and stressors respectively, which demonstrates an adequate internal consistency. In the sample of this study the factors gratification and stressors and obtained an Alpha of Cronbach of .69 and .73 respectively and .72 for the scale as a whole.

ECCP. Escala de competencia parental percibida [*The Perceived Parental Competence Scale*] (Bayot & Hernandez, 2008) (ECCP-P) reports on the total competence to be a parent, as perceived by the parents. It is composed of 22 items with a 4-point Likert response scale (Never, sometimes, almost always and always), which comprises school involvement; b) personal dedication; c) shared leisure; d) assessment and guidance; and f) parent role acknowledgement for parents with children between the ages of 3 and 18. The whole scale shows a Cronbach Alpha coefficient of .86 indicating that it has an adequate internal consistency. In our sample, the Cronbach Alpha coefficient of the scale was .83.

SPECI. "Screening de Problemas Emocionales y de Conducta Infantil" [*Screening for Children's Emotional and Behavioural Problems*] (Garaigordobil & Maganto, 2012). This identifies emotional and behavioural problems (EBP) in children from 5 to 12 years through their parents' and teachers' appraisals. Ten EBP or diagnostic categories (withdrawal, somatisation, anxiety, infantile-dependence, thought problems, attention-hyperactivity, disruptive behaviour, academic achievement, depression, and violent behaviour) are appraised through a series of illustrative examples of the problem, that are rated on a Likert scale (0 = *Not at all*, 1 = *Quite a lot*, 2 = *Very much*). Besides a global score in EBP, two factors are obtained: (1) internalising problems, consisting of behaviours of emotional content, behaviours that indicate inadequate conflict resolution, as they manifest conflicts internally (withdrawal, somatisation, anxiety, infantile-dependence, thought problems, depression); and (2) externalising problems, more related

to the external expression of conflicts (attention-hyperactivity, disruptive behaviour, poor academic achievement, and violent behaviour). Internal consistency of the teachers' assessment was adequate for the global scale ($\alpha = .82$), in the same direction as that obtained with the sample of this study (teachers $\alpha = .77$; parents $\alpha = .73$).

---

7. KAPITULA DISEINUA ETA PROZEDURA

---

7. KAPITULUA. DISEINUA ETA PROZEDURA

Zeharkako ikerketa honetan korrelaziozko diseinu deskribatzailea erabili da. Alde batetik, metodologia deskribatzaile eta konparaziozkoa erabili da, sexuaren, ikasturtearen eta ikastetxearen sarearen arabera biktimizazioa, erasoak, behaketa eta biktimizazio erasotzailearen artean alderik zegoen aztertzeko. Bestetik, korrelaziozko metodologia erabili da irakasle, guraso eta horien seme-alaben datuen arteko harremanak aztertzeko. Baita bullying eta cyberbullyingeko lehen aipatutako lau rolekin zein familia-aldagai edo aldagai pertsonalek harremana duten ikusteko ere.

Honako prozedura hau jarraitu zen: Lehenik eta behin, Euskadiko hiru probintzietan Lehen Hezkuntzako ikasketak eskaintzen dituzten ikastetxeen zerrenda eskuratu zen. Hainbat ikastetxe hautatu ziren, horien banaketa probintzia eta sarearen arabera kontrolatuz. Ondoren, mezu elektronikoa bidali zitzaieen haiekin harremanetan jartzeko eta ikerketa-proiektua azaltzeko. Mezu elektronikoa bidali eta astebete edo bi aste igaro ondoren, ikastetxeetako zuzendariari telefonoz deitu zitzaieen ikerketan parte hartzeko zuten interesa ezagutzeko asmoz, eta haren helburuak, xedea eta baldintzak azaltzeko (irakasleen parte-hartzea, beharrezko saioak...).

Ikerketan parte hartzea onartu ondoren, baimen informatua bidali zitzaieen, ikerketan parte-hartzea baimentzeko haurren gurasoek sinatu beharrekoa (bai gurasoek baita haurrek ere). Parte hartzeko interesik ez bazuten, beren arreta eskertu eta beste ikastetxe bat hautatzen zen. Parte hartzeko prest agertu ziren ikastetxeekin, baimen informatuak bidali eta astebetara, ikertzailea berriro ere harremanetan jarri zen parte-hartzaileen kopurua ezagutzeko eta ikasleek test-bateria betetzeko egunak adosteko. Adostutako egunetan ikastetxera joan, ikasgeletan probak banatu eta egunean bertan bi gutun-azal eman zituen doktoregaiak: batak aita-amek bakarka bete beharreko test-bateria zuen eta, besteak, irakasleek ikasle bakoitzari buruz bete beharreko bateria. Azkenik, ikastetxeekin azken bi material horiek jasotzeko egun bat adostu zen, materialak behar bezala betetzeko denbora nahikoa emanik (bizpahiru aste).

Zenbaki-kode bat jarri zen gurasoen, irakasleen, zein haurren ebaluazio-tresnen baterietan. Horrek galdeketa bakoitza lotzeko aukera ematen zuen, ikaslearen izena aipatu gabe eta anonimatuari eutsiz, baina ikertzaileek haien identitatea jakinda, arrisku-egoeran egoteko kasuan.

Hautatutako tresnen luzeera, iraupena, zailtasuna eta gaia, eta umeen adina kontuan izanik, egokientzat jo zen bi saio egitea, haurrek testak behar bezala betetzeko aukera izan zezaten. Bi saioak honela banatu ziren: Lehenbizikoan identifikazio pertsonaleko datuak eta “Cyberbullying: Berdinen arteko jazarpenaren Screeninga” testa bete zituzten; azken horretan azalpen bat eman behar zen, eta denbora eta ulermen gehiago eskatzen zuen. Bigarren saioan test-bateriaren bigarren zatia bete zuten, honako bi galdeketa zituen: “PEF-H2. “Familiako Heziketa-praktikak” identifikatzeko eskala. (Alonso eta Roman, 2003)” eta “IECI. Haurren eguneroko estresaren inbentarioa (Trianes et al., 2011).”.

Gurasoei aplikazio-koaderno bakarra eman zitzaion, honako tresna-bateriez osatua: “SPECI. Emozio- eta Jokaera Arazoen Screeninga (Garaigordobil eta Maganto, 2012)”, “PSS. Guraso-estresaren eskala (Berry eta Jones, 1995; espainierazko egokitzea Oronoz, Alonso-Arbiol eta Balluerka, 2007)” eta “ECP. Hautemandako guraso-gaitasunaren eskala (Bayot eta Hernandez, 2008) baita informazio-gutun bat ere. Azken horretan beren kolaborazioaren garrantzia azaltzen zen berriro ere, kolaboratu izanagatik eskerrak eman, ikerketaren inguruko galderak argitzeko telefono-kontaktua luzatu eta jarraitu beharreko prozedura azaltzen zen, hots, beren seme-alabek eskola-tutoreari eman beharreko gutun-azala itxi behar zutela. Eskola-tutoreek, aldi berean, “SPECI. Emozio- eta Jokaera Arazoen Screeninga (Garaigordobil eta Maganto, 2012)” galdeketa jaso zuten, ikasle bakoitzeko bete beharrekoa. Ikastetxean ikerketa koordinatzeko arduradunak gainbegiratu zuen gurasoen eta irakasleen gutun-azalen bilketa. Gutxi gorabehera bizpahiru aste igaro ondoren, ikertzaileak material hori guztia bildu zuen.

Azkenik, parte hartu zuten ikastetxeei eskerrak ematearren, txosten indibidualak bidali zitzaizkien honako informazio honekin: beren ikastetxeetan lortutako emaitzak

(bullying eta cyberbullying kasuetako biktima, erasotzaile, behatzaile eta biktima-erasotzaileen roletan inplikaturako ikasleen frekuentziak eta ehunekoak) eta beren ikastetxeen inguruko balorazio labur bat.

Proiektuak gizakiekin burututako ikerketetan eskatzen diren balore etikoak bete ditu eta Helsinkiko Deklarazioan jasotzen diren funtsezko oinarriak errespetatu ditu, bere aktualizazioetan eta indarrean dauden arauetan (baimen informatzailea eta informaziorako eskubidea, datu pertsonalen babesa eta konfidentzialitate bermea, diskriminazio eza, doakotasuna, eta ikerketa uzteko aukera edozein fasetan). Gainera, ikerketak aldeko ebaluazioa jaso du Euskal Herriko Unibertsitateko (UPV/EHU) Irakaskuntzaren eta Ikerkuntzaren Etikarako Unibertsitate Batzordearen (IIEUB) eskutik (CEISH/229/2013).

7.1 CHAPTER SUMMARY

To carry out this research, a descriptive and comparative methodology was used to analyse the differences between victimisation, aggression, observation, and aggressive-victimisation of bullying and cyberbullying, based on gender, grades, and types of networks to which the school belongs. Additionally, a correlational methodology was used to analyse relationships of information delivered by teachers and parents as well as data delivered by minors, to find out which personal or family variables are related to victimisation and aggression when dealing with bullying and cyberbullying.

Regarding the procedure, firstly, an email was sent to randomly selected schools, with an explanation of the research to be carried out. After schools had agreed to participate, they were sent informed consent forms for parents and participants. Student questionnaires were completed in groups in the school classrooms over two meetings, and questionnaires were sent to parents and teachers. The collection of questionnaires was supervised by the person in charge of coordinating the research at the school. After one month, all materials were collected at the school. Finally, to thank participating schools, an individual report was sent to inform them of their results (rates and percentages of students involved in bullying and cyberbullying as victims, aggressors,

observers, and aggressive-victims). A brief evaluation of these results was also included. This research fulfilled the ethical values required for research with human beings and received a favourable report from the ethics committee of Universidad del País Vasco (CEISH/229/2013).

---

8. KAPITULUA EMAITZAK

---

8. KAPITULUA: EMAITZAK

8. kapituluan ikerketa honen emaitzak aztertzen dira atal ezberdinetan banatuta. Horrela, lehenik eta behin, eta bullyingari dagokionez, inplikatuaren prebalentzia eta analasi diferentzialak aurkezten dira (8.1). Aurrerago, analasi hauek errepikatu dira cyberbullyinga aztertzeko (8.2). Azkenik, bullying eta cyberbullyingak aldagai pertsonal eta familiarrekin dituen loturak aztertu dira (8.3). Horrez gain, kapitularen amaieran emaitza guztien laburpen kuadroa aurkezten da (8.4) non bullying eta cyberbullyingean aurkitutako emaitzak era erraz batean alderatzeko.

8.1 BULLYING: PREBALENTZIA ETA ANALISI DIFERENTZIALAK

Atal honen helburua izan da biktimek, erasotzaileek eta behatzaileek aditzera emandako aurrez aurre egindako bullying erasoen (eraso fisikoa, ahozko eraso, eraso soziala eta eraso psikologikoa) prebalentzia aztertzea. Horretarako, lehenik eta behin, inplikatuaren (biktimak, erasotzaileak eta behatzaileak) ehuneko eta maiztasunak finkatu dira emaitzak batera ikusteko. Aldi berean, elkarren artean baztertzailak diren hiru kategoria (partehartzaile rol) ezarri dira: “biktima-hutsak” (erasoen biktima izan dira, baina ez dute erasorik egin), “erasotzaile-hutsak” (ez dira biktima izan, baina erasoak egin dituzte) eta “biktima-erasotzaileak” (biktima eta erasotzaile izan direnak). Halaber, lehen aipatutako eraso-moduen maiztasuna aztertu da, prebalentzia orokorra (“batzuetan”, “sarritan” eta “beti” erantzunei dagokie) eta prebalentzia larria (“sarritan” eta “beti” erantzunei dagokie) identifikatuz.

Bigarrenik, parte-hartzaileen analasi diferentzialak burutu dira, sexuaren, ikasmailaren eta ikastetxearen sarearen arabera. Ondorengoak identifikatu dira: 1) Rol bakoitzeko (biktima-hutsa, erasotzaile-hutsa, biktima-erasotzailea eta behatzailea) inplikatuaren pertsonen maiztasunak eta ehunekoak; 2) biktimen, erasotzaileen (biktima guztiak nahiz erasotzaile guztiak kontuan hartuz, ez soilik biktima-hutsak eta erasotzaile-hutsak) eta behatzaileen maiztasuna eta ehunekoa, aztertutako portaera erasokor mota

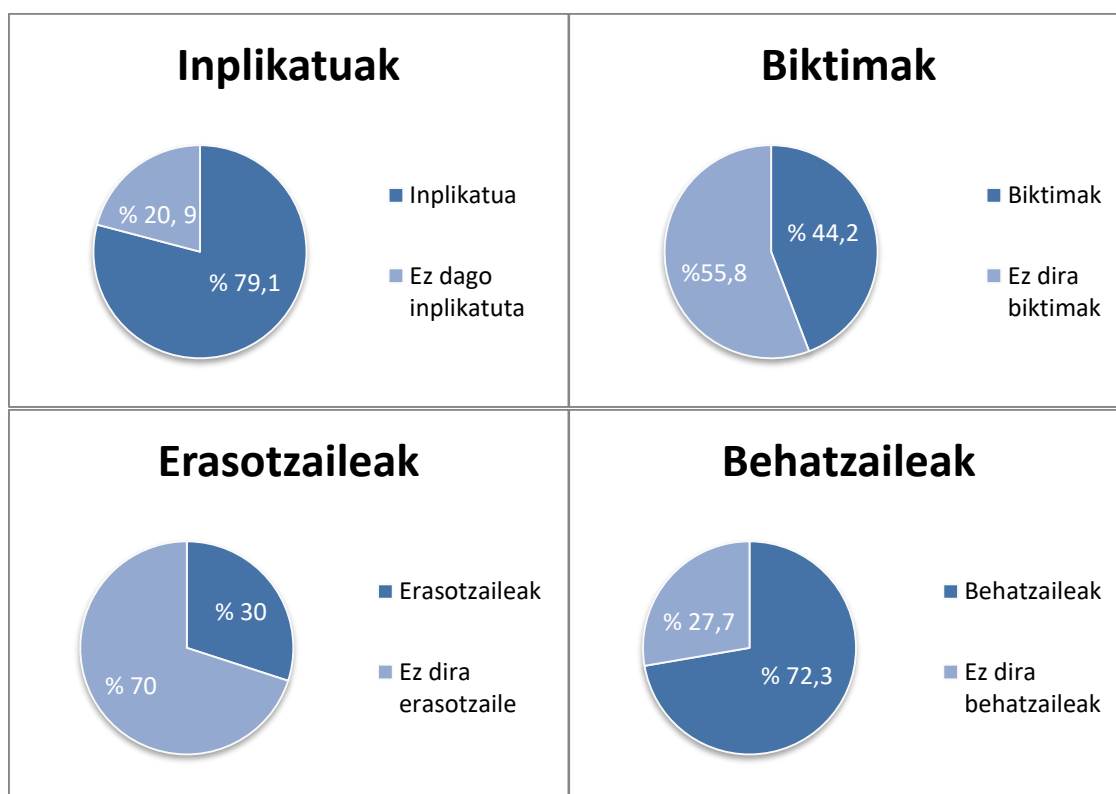
ezberdinetan (fisikoak, ahozkoak, sozialak eta psikologikoak); eta 3) ikergai den portaera bakoitzean portaera zenbat bider pairatu, egin eta behatu den.

8.1.1 Bullying: biktima, erasotzaile, biktima-erasotzaile eta behatzaileen prebalentzia

8.1.1.1 Bullying: Prebalentzia Orokorra eta larria

Bullyingaren prebalentzia orokor eta larria aztertzeko asmoz, lehenik eta behin, biktima, erasotzaile eta behatzaileen, maiztasunak eta ehunekoak kalkulatu ziren azken urtean aurrez aurre gertatutako bullying egoera batean edo gehiagotan (portaera orokorrak). Emaitzak 8.1. Grafikoan islatzen dira eta jarraian deskribatzen dira.

8.1 Grafikoa. Inplikatuak (biktimak, erasotzaileak eta behatzaileak) ehunekoak lagin orokorraren gainean

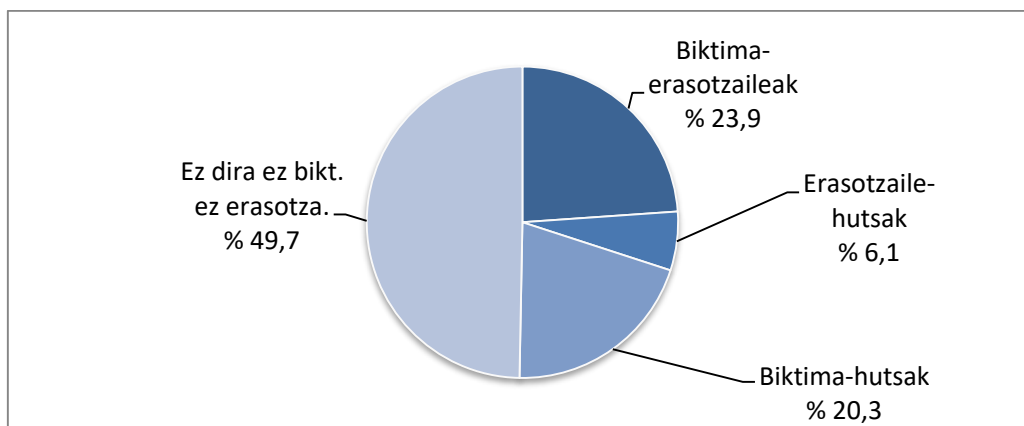

- Bosgarren eta seigarren mailako haurren % **79,1** ($n = 1.576$) biktima, erasotzaile edo behatzaile rolean aurrez aurreko bullying jokaeretan **inplikaturik** egon da.
- % **44,2ak** ($n = 880$), adierazi du azken urtean, beste kide batzuek portaera erasokor bat edo gehiago **pairatu dituela**.
- % **30ak** ($n = 597$), adierazi du azken urtean, beste kide batzuei portaera erasokor bat edo gehiago **egin dizkiola**.
- % **72,3ak** ($n = 1.441$), azken urtean, bere kideen arteko jokabide erasokor bat edo gehiago **behatu du** edo hauen berri izan du.

Osagarri modura, kontingentzia-azterketek erakutsi dutenez, biktima ($n = 880$) izandakoen % **54,1** erasotzaile ere izan dira, hau da, **biktimen** erdia baino gehiagok azken urtean **jokaera erasokorrek ere egin ditu**.

Honez gain, biktima-huts, erasotzaile-huts eta biktima-erasotzaileen ehunekoak aztertu ziren. Emaizak 8.2. Grafikoan islatzen dira eta jarraian interpretatzen dira.

8.2. Grafikoa. Lagina biktima-huts, erasotzaile-huts eta biktima-erasotzaileen artean banatuta

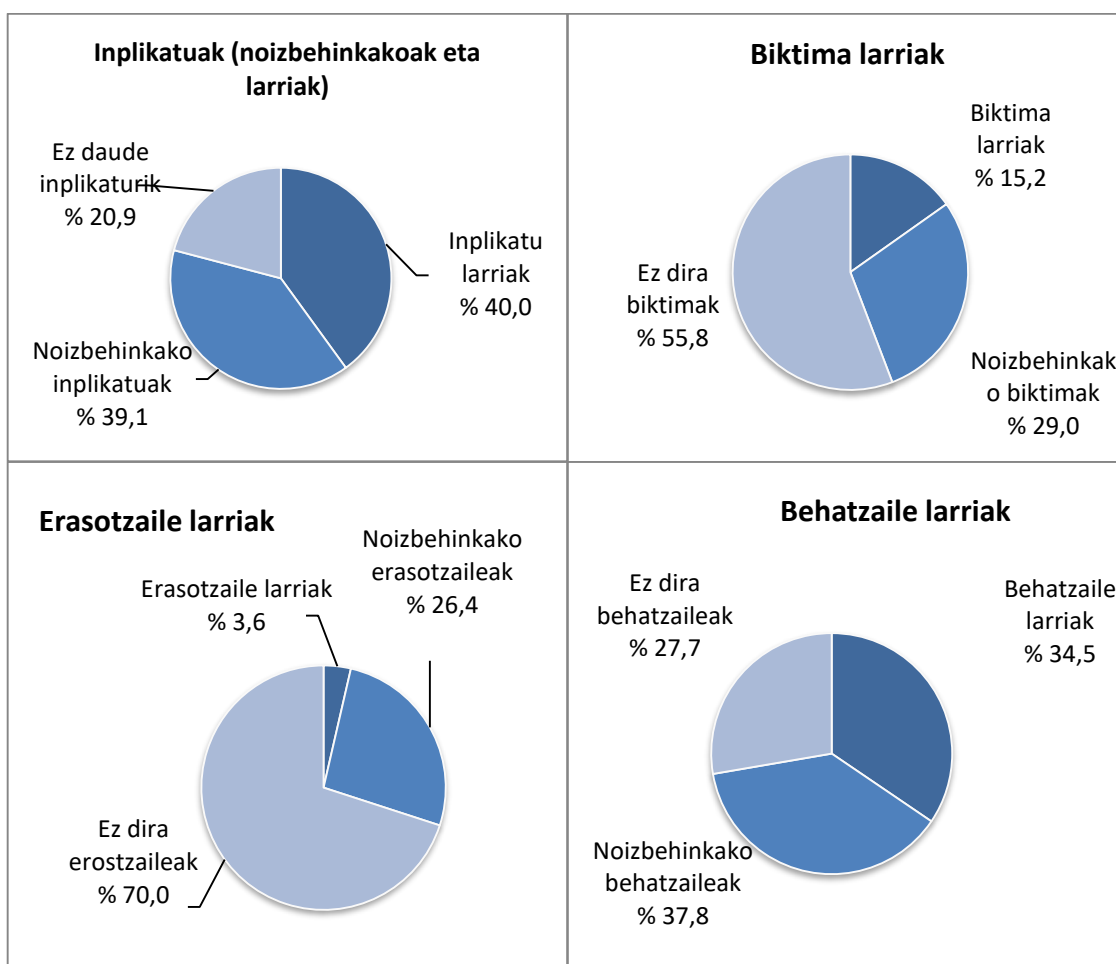

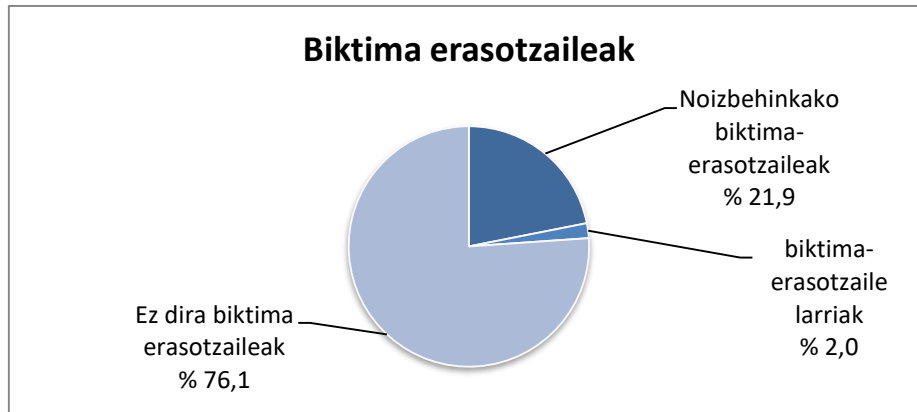
- **Biktima-hutsak:** laginean parte hartu duten haurren % **20,3** ($n = 404$) bullying portaeren biktima izan da, baina ez du erasorik egin.
- **Erasotzaile-hutsak:** haurren % **6,1ak** ($n = 121$) beraien kideen aurkako aurrez aurreko erasoak egin ditu, baina ez dira biktima izan.

- **Biktima-erasotzaileak:** haurren % 23,9 ($n = 476$) biktima izan dira eta, aldi berean, bere kideen aurkako erasoak egin ditu.

Jarraian, analisi berdinak errepikatu ziren, biktima larrien, erasotzaile larrien eta behatzaile larrien prebalentzia finkatzeko. Kasu honetan “sarritan” eta “beti” maiztasunak soilik hartu ziren kontuan. Hau da, azken urtean portaerak “sarritan” eta “beti” pairatu, egin eta behatu dituztenenak. 8.3. Grafikoak emaitzak erakusten ditu eta jarraian interpretatzen dira.

8.3. Grafikoa. Inplikatuak (biktimak, erasotzaileak eta behatzaileak eta biktima-erasotzaile larriak eta noizbehinkakoak) ehunekoak laginaren gainean

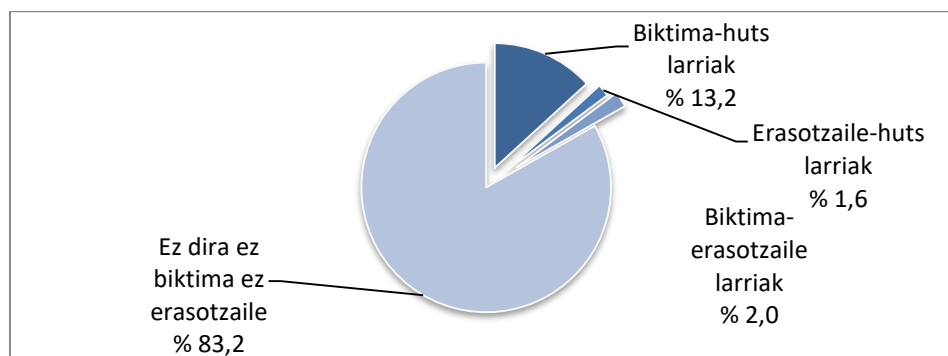

- Ikerketan parte hartu duten haurren % **40k** ($n = 797$) adierazi du azken urtean bullying egoera batean modu **larrian inplikatuta** egon dela.
- Ikerketan parte hartu duten haurren % **15,2ak** ($n = 303$) adierazi du azken urtean kideengandik jokaera erasokor **larriak pairatu dituela**.
- Ikerketan parte hartu duten haurren % **3,6ak** ($n = 72$) adierazi du azken urtean kideengandik jokaera erasokor **larriak egin dituela**.
- Ikerketan parte hartu duten haurren % **34,5ak** ($n = 687$) azken urtean kide batzuek beste batzuen aurka maiz egindako jokaera erasokor **larrien berri izan du edo behatu egin ditu**.

Osagarri modura, azterketek erakutsi dutenez, biktima larri izandakoen ($n = 303$) artean % **13,2ak** maiz egin ziela eraso kideei. Hau da, **biktima-erasotzaile larriak direla**.

Modu horretan, eta emaitzek erakusten dutenez, lagina 8.4. Grafikoan islatzen den moduan osatzen da, zeina orain deskribatzen baita.

8.4. Grafikoa. Lagina biktima-huts larri, erasotzaile-huts larri eta biktima-erasotzaile larrien artean banatuta

- **Biktima-huts larriak: % 13,2ak** ($n = 263$) adierazi du azken urtean aurrez aurreko bullying portaeren oso maiz biktima izan dela, baina ez erasotzaile.
- **Erasotzaile-huts larriak: % 1,6ak** ($n = 32$) adierazi du azken urtean aurrez aurreko bullying portaerak oso maiz egin dituela, baina ez du halako jokaerarik jasan.
- **Biktima-erasotzaile larriak: ikerketan parte hartu duten haurren % 2ak** ($n = 40$) adierazi du azken urtean sarritan bullying portaeren biktima eta erasotzaile izan dela.

8.1.1.2 Bullyinga: Biktima, erasotzaile eta behatzaileen ehuneko eta maiztasunak aurrez aurreko portaeretan

Jazarpen-modu ezberdinetan (fisikoa, ahozkoa, soziala eta psikologikoa) sakontzeko asmoz, azken urtean biktima, erasotzaile eta behatzaile izan direla berretsi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak aztertu dira eraso mota bakoitzean. Azterketa horretarako biktima guztiak (ez soilik biktima-hutsak) eta erasotzaile guztiak (ez soilik erasotzaile-hutsak) hartu dira kontuan. Ehuneko orokorrek jokaerak “batzuetan”, “sarritan” eta “beti” pairatu, egin edo behatu dituzten parte hartzaileen ehunekoa adierazten dute, eta ehuneko larriek ebaluatutako portaeretakoren bat “sarritan” eta “beti” pairatu, egin edo behatu duten parte hartzaileen ehunekoa adierazten dute.

Biktimek, erasotzaileek eta behatzaileek eskuratutako emaitzak 8.1. Taulan eta 8.5. Grafikoan; 8.2 Taulan eta 8.6. Grafikoan; eta 8.3. Taulan eta 8.7. Grafikoan erakusten dira hurrenez hurren.

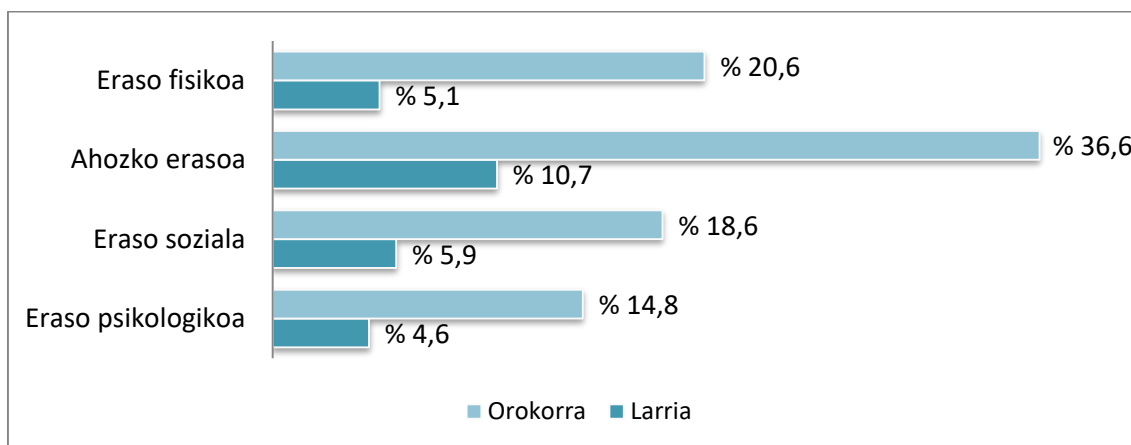

8.1. Taula. Aurrez aurreko bullying portaeren biktima izan direla adierazi duten parte-hartzaileen ehunekoak

Eraso mota	Inoiz ez		Batzuetan		Sarritan		Beti	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Eraso fisikoa	1.583	79,4	309	15,5	89	4,5	12	0,6
Ahozko erasoak	1.263	63,4	516	25,9	180	9,0	34	1,7
Eraso soziala	1.623	81,4	254	12,7	99	5,0	17	0,9
Eraso psikologikoa	1.697	85,2	204	10,2	72	3,6	20	1,0

f = maiztasuna, % = ehunekoak

8.5. Grafikoa. Aurrez aurreko portaeren (orokorra eta larria) biktimen ehunekoak

Ikus daitekeenez, (8.1 Taulan eta 8.5. Grafikoa) **biktimen** ikuspegitik, orokorki (batzuetan, sarritan eta beti) gehien pairatzen dituzten jokaera erasokorrak ahozko erasoak dira (% 36,6), ondoren fisikoak (% 20,6), sozialak (% 18,6) eta psikologikoak (% 14,8) hurrenez hurren. Maiztasun larriak aztertuz gero (sarritan eta beti), maiztasun handiz pairatzen direnak ahozko erasoak dira (% 10,7), ondoren eraso sozialak (% 5,9), eraso fisikoak (% 5,1) eta, azkenik, eraso psikologikoak (% 4,6).

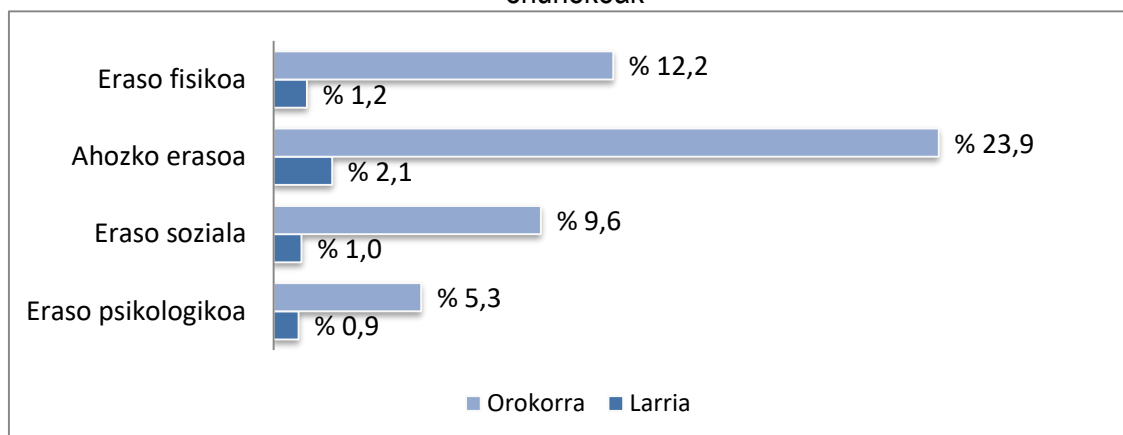
Jarraian, erasotzaileek adierazitako bullying jokaera ezberdinen maiztasun eta ehunekoak eta horien irudikapen grafikoa aurkezten dira.

8.2 Taula. Aurrez aurreko bullying portaeren erasotzaile direla adierazten duten parte-hartzaileen maiztasun eta ehunekoak

Eraso mota	Inoiz ez		Batzuetan		Sarritan		Beti	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Eraso fisikoa	1.750	87,8	220	11,0	22	1,1	1	0,1
Ahozko erasoak	1.517	76,1	434	21,8	34	1,7	8	0,4
Eraso soziala	1.803	90,4	171	8,6	18	0,9	1	0,1
Eraso psikologikoa	1.888	94,7	88	4,4	13	0,7	4	0,2

f = maiztasuna, % = ehunekoak

8.6. Grafikoa. Aurrez aurreko portaeren (orokorra eta larria) erasotzaileen ehunekoak

Erasotzaileen ikuspegitik (8.2. Taula eta 8.6. Grafikoa), datuek biktimen kasuan adierazitako egoera bera adierazten dute. Gainera, erasotzaileen adierazpenak aztertzerakoan ikusi da, azken urtean, maila orokorrean (“batzuetan”, “sarritan” eta “beti”) erasorik ohikoenak ahozko erasoak (% 23,9) izan direla esan daiteke, jarraian eraso fisikoak (% 12,2), sozialak (% 9,6) eta psikologikoak (% 5,3) izan dira gehien errepikatu direnak. Erasoa larritasunari erreparatuz (sarritan eta beti) ikusi da, erasotzaileen % 2,1ak oso maiz ahozko erasoak. Honez gain, % 1,2ak eraso fisikoak egin ditu, % 1ak eraso sozialak eta soilik % 0,9ak eraso psikologikoak, betiere maiztasun handiz eta azken urtean.

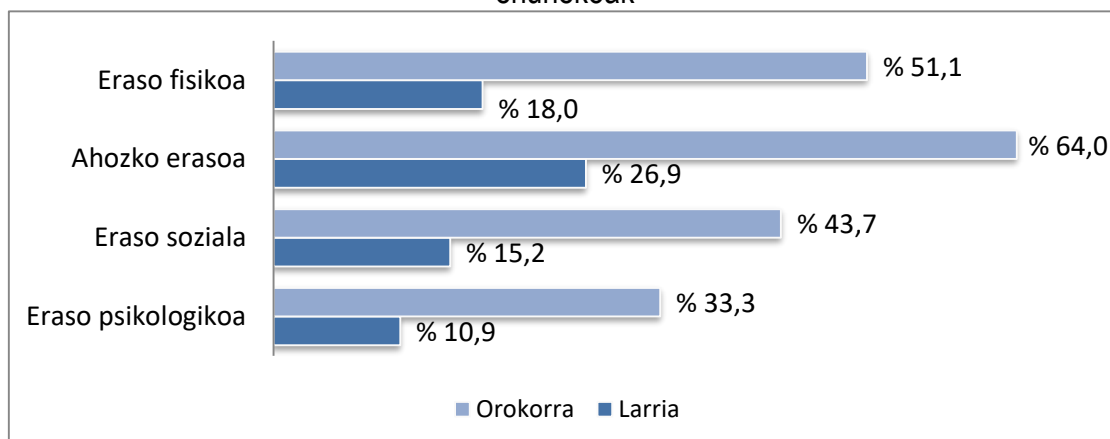
Jarraian, aurrez aurreko erasoaren behatzaileek adierazitako bullying jokabide ezberdinen maiztasun eta ehunekoak eta horien irudikapen Grafikoa aurkezten dira.

8.3. Taula. Aurrez aurreko bullying portaeren behatzaile direla adierazten duten parte-hartzaileen maiztasun eta ehunekoak

Eraso mota	Inoiz ez		Batzuetan		Sarritan		Betia	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Eraso fisikoa	976	48,9	659	33,1	292	14,7	66	3,3
Ahozko erasoak	717	36,0	740	37,1	424	21,3	112	5,6
Eraso soziala	1.122	56,3	568	28,5	224	11,2	79	4,0
Eraso psikologikoa	1.330	66,7	446	22,4	155	7,8	62	3,1

f = maiztasuna, % = ehunekoak

8.7. Grafikoa. Aurrez aurreko portaeren (orokorra eta larria) erasotzaileen ehunekoak

Behatzaileen inguruko informazioa (8.3. Taula eta 8.7 Grafikoa) korapilatsuagoa da interpretatzeko. Izan ere, hainbat behatzailek biktima edo erasotzaile beraren berri izan dezakete. Hori dela eta, horien ehunekoak ezin dira alderatu biktima eta erasotzaileen ehunekoekin. Behatzaileek ahozko jokabideetan (% 64), adierazi dute prebalentzia handiena. Ondoren eraso fisikoak (% 51,1), eraso sozialak (% 43,7) eta psikologikoak (% 33,3) aipatu dituzte sarrien. Halako jokabideak oso maiz ikusi dituzten (sarritan eta beti) behatzaileen ehunekoa aztertzean ikus daitekeenez, behatutako erasoen % 26,9 ahozko erasoak izan dira, % 18 eraso fisikoak, % 15,2 eraso sozialak eta % 10,9 eraso psikologikoak.

Laburbilduz, biktima zein erasotzaileak bat datoz maizen ematen diren erasoak (% 36,6 eta % 23,9 hurrenez hurren, era orokorrean) ahozko erasoak direla adieraztean. Erasotzaileak dira maizen ematen diren bigarren erasoak (% 20,6 eta % 12,2 hurrenez hurren, era orokorrean). Hirugarrenik, eraso sozialak (% 18,6 eta % 9,6 hurrenez hurren, era orokorrean) aurkitzen dira. Azkenik, biktimak eta erasotzaileak bat datoz eraso psikologikoak maiztasun gutxienez errepikatzen diren erasoak direla adieraztean (% 14,8 eta % 5,3 hurrenez hurren, era orokorrean). Behatzaileek emandako informazioan erreparatuta ikus daitekeenez, datuek joera bera erakusten dute maiztasunari dagokionez eraso mota ezberdinetan. Informazio horrek biktima eta erasotzaileen artean adostasun-maila handia dagoela erakusten du, eta jokabide erasokorren prebalentzia kontuan hartzeko modukoa dela berresten du.

8.1.2 Bullying: Sexuaren araberako aldeak

8.1.2.1 Bullying: Neska eta mutilen ehunekoak, biktima-hutsak, erasotzaile-hutsak, biktima-erasotzaileak eta behatzaileak

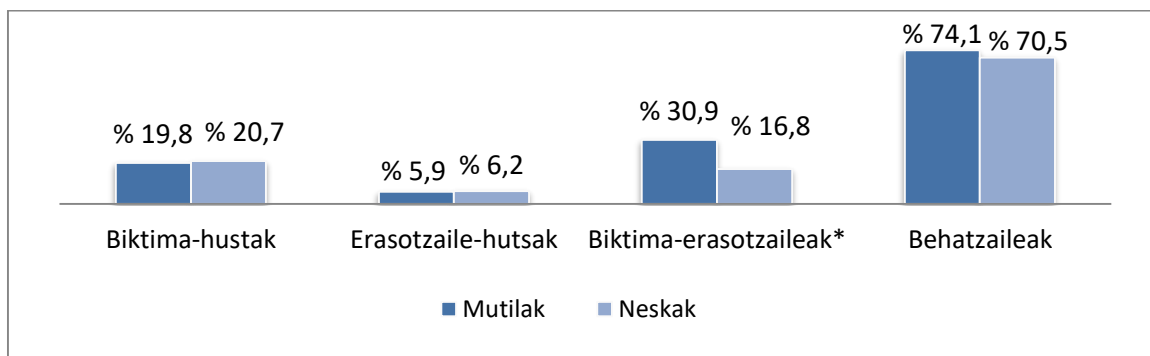
Lehenik eta behin, bullyingean sexuaren araberako ezberdintasunak zehazte aldera, kontingentzia eta khi-karratuaren azterketak gauzatu ziren bi aldagaien artean. Batetik parte-hartze rola biktima-hutsa, erasotzaile-hutsa, biktima-erasotzailea eta behatzailea. Bestetik sexua. Emaitzak 8.4. Taulan erakusten dira eta 8.8 Grafikoan islatzen dira.

8.4. Taula. Bullyingaren biktima-huts, erasotzaile-huts, biktima-erasotzaile eta behatzaileen maiztasunak eta ehunekoak (sexuaren barnean) sexuaren arabera

	Mutilak ($n = 1.000$)		Neskak ($n = 993$)		χ^2	p
	f	%	f	%		
Biktima-hutsa ($n = 404$)	198	19,8	206	20,7	0,28	.600
Erasotzaile-hutsa ($n = 121$)	59	5,9	62	6,2	0,10	.748
Biktima-erasotzailea ($n = 476$)	309	30,9	167	16,8	54,35	.000
Behatzailea ($n = 1.441$)	741	74,1	700	70,5	3,24	.072

f = maiztasuna, % = ehunekoa, χ^2 = khi karratua, p = esangura

8.8. Grafikoa. Biktima-huts, erasotzaile-huts, biktima-erasotzaile eta behatzaileen ehunekoak sexuaren arabera

8.4. Taulan, datu hauek aurki ditzakegu:

Biktima-hutsak: Haurren artean, mutilen % **19,8ak** ($n = 198$) eta nesken % **20,7ak** ($n = 206$) adierazi du azken urtean beste kide batzuegandik jokabide erasokor bat edo gehiago pairatu dituela. Biktima-huts guztiak kontuan hartuta (laginaren % 20,3),

% 10 mutilak dira eta % 10,3 neskek. Kontingentzia analisia ez da esanguratsua izan, izan ere, biktima-hutsa izan den **mutil eta nesken ehunekoa antzeko da** ($\chi^2 = 0,28$, $p = .600$).

Erasotzaile-hutsak: Mutilen % **5,9ak** ($n = 59$) eta nesken % **6,2ak** ($n = 62$) azken urtean beste batzuen aurka bullying ekintza bat edo gehiago egin dituela adierazi du. Erasotzaile-huts guztiak kontuan hartuz (laginaren % 6,1), % 3 mutilak dira eta % 3,1 neskek. Kontingentzia analisia ez da esanguratsua izan, izan ere, erasotzaile-hutsa izan den **mutil eta nesken ehunekoa antzeko da** ($\chi^2 = 0,10$, $p = .748$).

Biktima-erasotzaileak: Mutilen % **30,9ak** ($n = 309$) eta nesken % **16,8ak** ($n = 167$) adierazi du azken urtean, beste kide batzuek edo/eta beste kide batzuei jokabide erasokor bat edo gehiago jasan/egin dituela. Biktima-erasotzaile guztiak kontuan hartuz (laginaren % 23,9), % 15,5 mutilak ziren eta % 8,4 neskek. Kontingentzia analisia esanguratsua izan da, izan ere, **biktima-erasotzaileen artean mutilen ehunekoa neskena baino handiagoa da** ($\chi^2 = 54,17$, $p < .001$).

Behatzaileak: Mutilen % **74,1ak** ($n = 741$) eta nesken % **70,6ak** ($n = 700$) azken urtean beste kide batzuen arteko jokabide erasokor bat edo gehiago behatu dituela adierazi du. Behatzaile guztiak kontuan hartuz gero (laginaren % 72,3), % 37,2 mutilak ziren eta % 35,1 neskek. Honebestez, esan dezakegu kontingentzia analisia ez dela esanguratsua izan, izan ere, behatzaile izan diren **mutilen eta nesken ehunekoa antzeko izan da** ($\chi^2 = 3,24$, $p = .072$).

8.1.2.2 Bullying: Aurrez aurreko jokaeren biktima, erasotzaile eta behatzaile izandako ikasleen ehunekoa mutil eta nesketan

Ondoren, kontingentzia eta khi-karratu azterketen bidez, aurrez aurreko bullying jokabide bakoitzeko (fisikoak, ahozkoak, sozialak eta psikologikoak) biktima, erasotzaile eta behatzaile izan direla adierazi zuten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak aztertu dira, sexua aintzat hartuz. Azterketa horretarako biktima guztiak (ez soilik biktima-hutsak) eta erasotzaile guztiak (ez soilik erasotzaile-hutsak) hartu ziren kontuan. Datozen Taula eta grafikoetan, eskuratutako emaitzak aztertu eta biktima (8.5 Taula, 8.9.

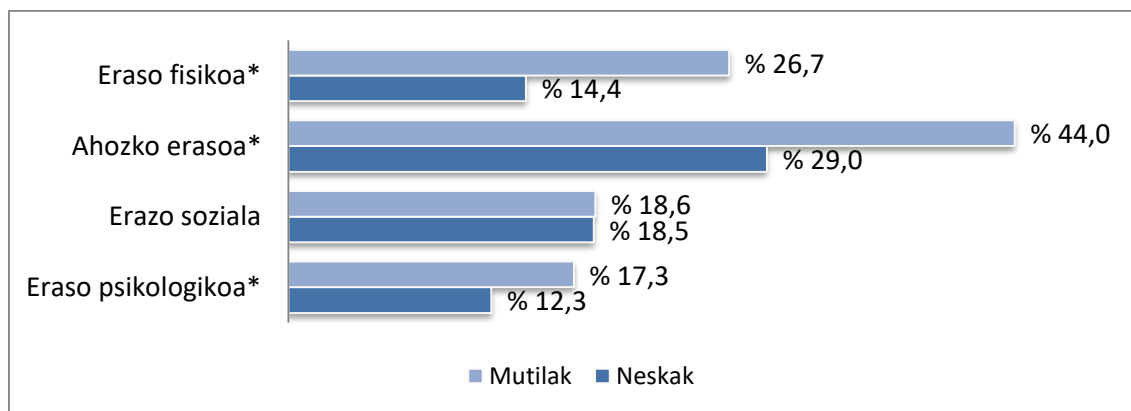
Grafikoa), erasotzaile (8.6 Taula eta 8.10 Grafikoa) eta behatzaile (8.7. Taula eta 8.11. Grafikoa) izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak sexuaren arabera erakusten dira.

8.5. Taula. Aurrez aurreko bullying portaeren biktima izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak sexuaren arabera

Eraso mota	Inoiz ez		Batzuetan		Sarritan		Beti		χ^2	<i>p</i>
	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak		
	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)		
Eraso fisikoa	733 (73,3)	850 (85,6)	198 (19,8)	111 (11,2)	62 (6,2)	27 (2,7)	7 (0,7)	5 (0,5)	47,21	.000
Ahozko erasoa	558 (55,8)	705 (71,0)	301 (30,1)	215 (21,7)	121 (12,1)	59 (5,9)	20 (2,0)	14 (1,4)	53,83	.000
Eraso soziala	814 (81,4)	809 (81,5)	132 (13,2)	122 (12,3)	47 (4,7)	52 (5,2)	7 (0,7)	10 (1,0)	1,17	.761
Eraso psikologikoa	827 (82,7)	870 (87,6)	123 (12,3)	81 (8,2)	37 (3,7)	35 (3,5)	13 (1,3)	7 (0,7)	11,57	.009

f = maiztasuna, % = ehunekoak, χ^2 = khi-karratua, *p* = esangura

8.9. Grafikoa. Aurrez aurreko portaeren biktimen ehunekoak sexuaren arabera

8.5 Taulan eta 8.9. Grafikoan ikus dezakegunez, biktimen ehunekoetan alde adierazgarriak aurki ditzakegu aztertutako aurrez aurreko lau erasoetatik hirutan: eraso fisikoetan (mutilen % 26,7 eta nesken % 14,4), ahozko erasoetan (mutilen % 44 eta nesken % 29) eta eraso psikologikoetan (mutilen % 17,3 eta nesken % 12,3). Hiru kasu hauek sakonago aztertuz gero, jokabide hauen biktima izan direla adierazi dutenen artean, handiagoa da mutilen ehunekoak. Halaber, aipatu beharra dago, eraso sozialaren jokabideri dagokionez, ez dela alderik hauteman sexuaren arabera.

Sexu bakoitza aztertuz gero, esan daiteke mutilek gehien pairatzen dituzten erasoak ahozko erasoak direla (% 44,2 orokorki eta % 14,1 modu larrian). Honen ondoren eraso fisikoak aurkitzen dira (% 26,7 orokorki eta % 6,9 modu larrian), gero eraso sozialak (% 18,6 orokorki eta % 5,4 modu larrian) eta, azkenik, eraso psikologikoak (% 17,3 orokorki eta % 5 modu larrian).

Bestalde, nesken kasuan, eta mutilen kasuan gertatzen zen moduan, ahozko erasoak dira gehien pairatzen dituzten erasoak (% 29 orokorki eta % 7,3 modu larrian) erasoak. Ondoren, eta mutiletan gertatzen ez zen bezala, eraso sozialak pairatzen dituzte gehien (% 18,5 orokorki eta % 6,2 modu larrian). Ondoren, eraso fisikoak aurkitzen dira (% 14,4 orokorki eta % 3,2 modu larrian). Azkenik, eraso psikologikoak (% 12,4 orokorki eta % 4,2 modu larrian) dira maiztasun gutxien erakusten dutenak.

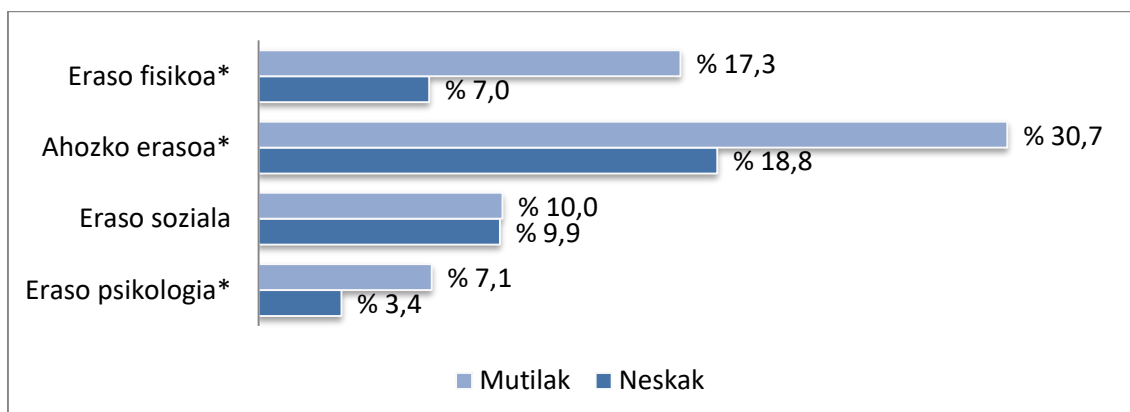
Mutil eta neska erasotzaileek adierazitako datuak 8.6. Taulan erakusten dira eta 8.10. Grafikoan islatzen dira.

8.6. Taula. Aurrez aurreko bullying portaeren erasotzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak sexuaren arabera

Eraso mota	Inoiz ez		Batzuetan		Sarritan		Beti		χ^2	<i>p</i>
	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak		
	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>		
	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)		
Eraso fisikoa	827 (82,7)	923 (93)	159 (15,9)	61 (6,1)	13 (1,3)	9 (0,9)	1 (0,1)	0 (0,0)	50,51	.000
Ahozko eraso	693 (69,3)	824 (83)	279 (27,9)	155 (15,6)	22 (2,2)	12 (1,2)	6 (0,6)	2 (0,2)	51,49	.000
Eraso soziala	900 (90,0)	903 (90,9)	90 (9)	81 (8,2)	10 (1,0)	8 (0,8)	0 (0,0)	1 (0,1)	1,67	.645
Eraso psikologikoa	929 (92,9)	959 (96,6)	61 (6,1)	27 (2,7)	8 (0,8)	5 (0,5)	2 (0,2)	2 (0,2)	14,24	.003

f = maiztasuna, % = ehunekoak, χ^2 = khi karratua, *p* = esangura

8.10. Grafiko. Aurrez aurreko portaeren erasotzaileen ehunekoak sexuaren arabera

8.6. Taulan eta 8.10. Grafikoan alde adierazgarriak ikus ditzakegu erasotzaile diren mutil eta nesken ehunekoi dagokionez aztertutako aurrez aurreko lau erasoetatik hirutan: eraso fisikoetan (mutilen % 17,3 eta nesken % 7), ahozko erasoetan (mutilen % 30,7 eta nesken % 18,8) eta eraso psikologikoetan (mutilen % 7,1 eta nesken % 3,4). Hiru kasu horietan jokabidea gauzatzen duten mutilen ehunekoak nabarmenki handiagoa da. Alabaina, eraso sozialen ehunekoari erreparatuz gero, esan daiteke ez dela mutil eta nesken artean alderik hauteman egindako erasoaren ehunekoan.

8.6. Taulan jasotzen den moduan mutilek, nagusiki, ahozko erasoak egiten dituzte (% 30,7 orokorki eta % 2,8 modu larrian). Honen ondoren eraso fisikoak (% 17,3 orokorki eta % 1,4 modu larrian). Ondoren eraso sozialak (% 10 orokorki eta % 1 modu larrian) eta, azkenik, eraso psikologikoak (% 7,1 orokorki eta % 1 modu larrian). Nesken kasuan, mutiletan bezalaxe, ahozko erasoak dira maiztasun handienez egiten diren erasoak (% 18,8 orokorki eta % 3,2 modu larrian), ondoren, eta mutiletan ez bezala, eraso sozialak dira bigarren ohikoenak (% 9,9 orokorki eta % 0,9 modu larrian), gero eraso fisikoak (% 7 orokorki eta % 0,9 modu larrian) eta, azkenik, eraso psikologikoak (% 3,4 orokorki eta % 0,7 modu larrian).

Behatzaileek emandako informazioa 8.7. Taulan erakusten da eta 8.11. Grafikoan islatzen da.

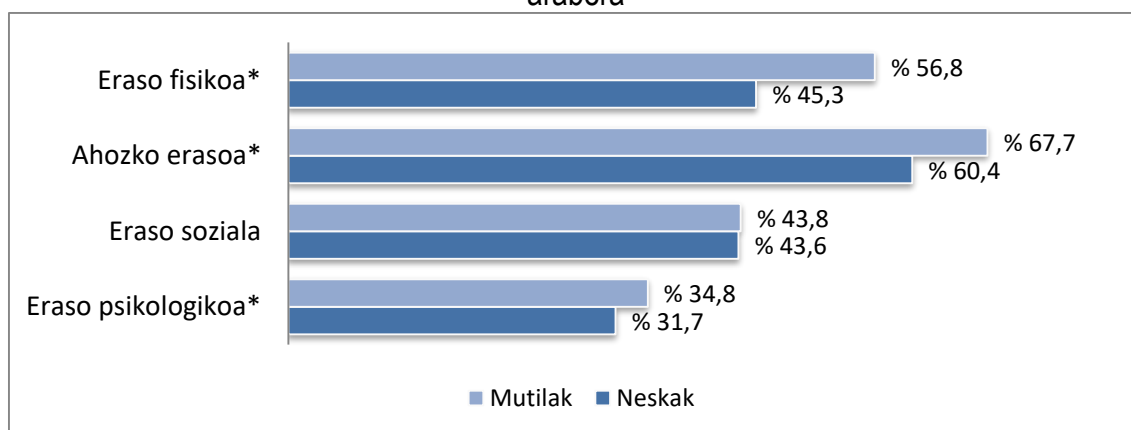

8.7. Taula. Aurrez aurreko bullying portaeren behatzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak sexuaren arabera

Eraso mota	Inoiz ez		Batzuetan		Sarritan		Beti		χ^2	<i>p</i>
	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak		
	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)		
Eraso fisikoa	432 (43,2)	544 (54,7)	347 (34,7)	312 (31,5)	185 (18,5)	107 (10,8)	36 (3,6)	30 (3,0)	35,84	.000
Ahozko eraso	323 (32,3)	394 (39,6)	375 (37,5)	365 (36,8)	236 (23,6)	188 (19,0)	66 (6,6)	46 (4,6)	15,95	.001
Eraso soziala	562 (56,2)	560 (56,4)	276 (27,6)	292 (29,4)	125 (12,5)	99 (10,0)	37 (3,7)	42 (4,2)	3,76	.288
Eraso psikologikoa	652 (65,2)	678 (68,3)	222 (22,2)	224 (22,6)	96 (9,6)	59 (5,9)	30 (3,0)	32 (3,2)	9,34	.025

f = maiztasuna, % = ehunekoa, χ^2 = khi karratua, *p* = esangura

8.11. Grafikoa. Aurrez aurreko portaeren behatzaileen ehunekoak sexuaren arabera

8.7. Taulan eta 8.11. Grafikoan, ikus dezakegun moduan, behatzaileen ehunekoetan alde adierazgarriak aurki ditzakegu aztertutako aurrez aurreko lau erasoetatik hirutan: eraso fisikoetan (mutilen % 56,8 eta nesken % 45,3), ahozko erasoetan (mutilen % 67,7 eta nesken % 60,4) eta eraso psikologikoetan (mutilen % 34,8 eta nesken % 31,7). Hiru kasu horietan jokaera gauzatzen duten mutilen ehunekoa handiagoa da. Mutil eta neskek ehuneko antzekoetan behatzen dituzte eraso sozialak.

Mutilek, nagusiki, ahozko erasoak behatu dituztela adierazten dute (% 67,7 orokorki eta % 30,2 modu larrian). Jarraian eraso fisikoak (% 56,8 orokorki eta % 22,1 modu larrian), eraso sozialak (% 43,8 orokorki eta % 16,2 modu larrian) eta, azkenik, eraso psikologikoak (% 34,8 orokorki eta % 12,6 modu larrian).

Nesken kasuan, mutilekin gertatzen zen era berean, ahozko erasoak behatu dituzte nagusiki (% 60,4 orokorki eta % 23,6 modu larrian). Ondoren, eraso fisikoak (% 45,3 orokorki eta % 13,8 modu larrian), eraso sozialak (% 43,6 orokorki eta % 14,2 modu larrian) eta, azkenik, eraso psikologikoak (% 31,17 orokorki eta % 9,1 modu larrian).

Laburbilduz, eta aurreko datuak aztertuz, aipagarria da hiru roletan adostasuna aurkitu izana. Biktima, erasotzaile eta behatzaileen arabera alde **esanguratsuak daude mutil eta nesken artean eraso fisikoetan, ahozko erasoetan eta eraso psikologikoetan, zehazki, kasu guztietan handiagoa da halako jokaerak pairatu, egin eta behatzen dituzten mutilen ehunekoa**. Gainera, hala biktimen rolean nola erasotzaileen rolean, mutil zein neskek, nagusiki, ahozko erasoak pairatu eta egiten dituztela adierazi dute. Bigarren lekuan eraso fisikoak daude mutilen kasuan eta eraso sozialak nesken kasuan. Kasu guztietan eraso psikologikoak dira gutxien pairatu, egin eta behatzen direnak. Hiru roletako bakar batean ere ez da sexuaren arabera alderik hautematen eraso sozialen maiztasunean.

8.1.2.3 Bullyinga: Mutil eta neskek pairatu, egin eta behatutako jokaeren kopurua

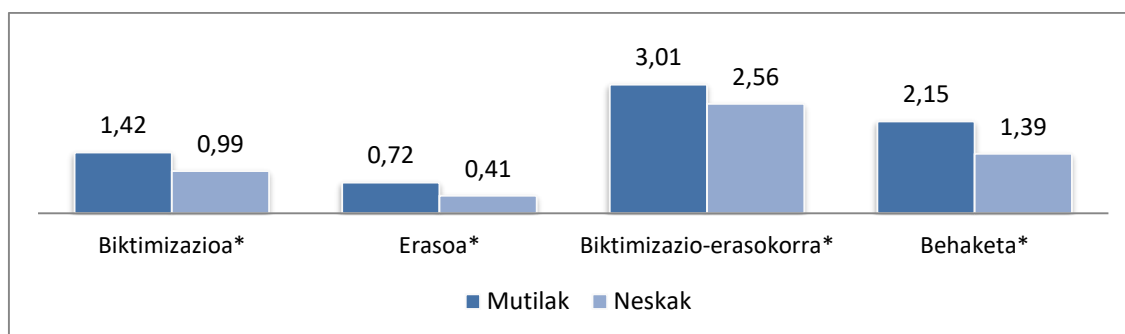
Mutil eta neskek pairatu, egin eta behatutako jokaera kopuruan sexuaren araberrako alderik dagoen ala ez identifikatze aldera, lau bullying adierazleetan (biktimizazioa, eraso, biktimizazio-erasokorra eta behaketa) eskuratutako puntuazioaren gainean aldagai bakarreko bariantza analisiak (ANOVA) burutu ziren. Eraitza hauek 8.8. Taulan ikus daitezke eta 8.12. Grafikoan islatzen dira.

8.8. Taula. Batez bestekoak, desbideratze tipikoak, bariantza-analisia eta eraginaren tamaina (Cohenen d) bullying adierazleetan sexuaren arabera

	Mutilak		Neskak		$F(1, 1991)$	p	d
	M	DT	M	DT			
Biktimizazioa	1,42	2,02	0,99	1,78	25,88	.000	0,26
Erasoa	0,72	1,23	0,41	0,92	41,56	.000	0,28
Biktimizazio-erasokorra	2,15	2,86	1,39	2,30	41,55	.000	0,29
Behaketa	3,01	2,77	2,56	2,67	13,19	.000	0,16

M = Batez bestekoa, DT = Desbideratze tipikoa, F = F Fisher, p = esangura, d = eraginaren tamaina

8.12. Grafikoa. Bullying adierazleetan pairatu, egin eta behatutako portaeren batez bestekoak sexuaren arabera

8.8. Taulan ikus daitekeenez, aldeak adierazgarriak dira lau bullying adierazleetan. Mutilek neskek baino puntuazio handiagoa eskuratzen dute guztietan. **Hots, mutilek aurrez aurreko jokaera erasokor gehiago pairatu, egin eta behatzen dituzte neskek baino.** Dena den, eraginaren tamaina txikia da lau bullying adierazleetan.

8.1.3 Bullying: Ikasmilaren arabeko aldeak

8.1.3.1 Bullying: bosgarren eta seigarren mailako ikasleen ehunekoak, biktima-hutsak, erasotzaile-hutsak, biktima-erasotzaileak eta behatzaileak

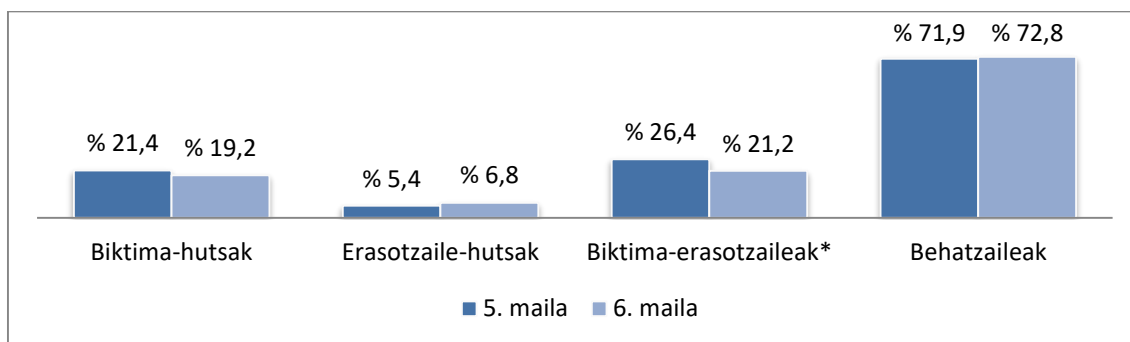
Implikatutako rolen artean mailaren arabera desberdintasunik ba ote zen aztertzeko helburuarekin, kontingentzia eta khi-karratuaren azterketak gauzatu ziren bi aldagaien artean: ikasturtea eta partahartze-rola (biktima-huts, erasotzaile-huts, biktima-erasotzaile edo behatzaile). Emaitzak 8.9. Taulan eta 8.13. Grafikoan erakusten dira.

8.9. Taula. Bullyingaren biktima-huts, erasotzaile-huts, biktima-erasotzaile eta behatzaileen maiztasunak eta ehunekoak (ikasmila barnean) ikasmilaren arabera

	Bosgarren maila (<i>n</i> = 1.000)		Seigarren maila (<i>n</i> = 993)		χ^2	<i>p</i>
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%		
Biktima-hutsa (<i>n</i> = 404)	219	21,3	185	19,2	1,45	.228
Erasotzaile-hutsa (<i>n</i> = 121)	55	5,4	66	6,8	1,90	.168
Biktima-erasotzailea (<i>n</i> = 476)	271	26,4	205	21,2	7,31	.007
Behatzailea (<i>n</i> = 1.441)	738	71,9	703	72,8	0,21	.648

f = maiztasuna, % = ehunekoa, χ^2 = khi karratua, *p* = esangura

8.13. Grafikoa. Biktima-huts, erasotzaile-huts, biktima-erasotzaile eta behatzaileen ehunekoak kurtsoaren arabera

8.9. Taulan etan 8.13. Grafikoan ikusi daitekeen moduan, emaitzak hauek izan ziren:

Biktima-hutsak: Bosgarren mailako ikasleen % **21,9k** ($n = 219$) eta seigarren mailako ikasleen % **19,2k** ($n = 185$) adierazi dute azken urtean bullying-ekintzaren bat edo gehiago jasan dituztela kideengandik. Biktima-hutsen artean (laginaren % 20,3), % 11 bosgarren mailan daude eta % 9,3, berriz, seigarrenean. Kontingentzia analisia ez da esanguratsua izan, izan ere, **bosgarren eta seigarren mailan biktima-hutsen ehunekoa antzekoa izan da** ($\chi^2 = 1,45, p = .228$).

Erasotzaile-hutsak: Bosgarren mailako ikasleen % **5,4k** ($n = 55$) eta seigarren mailako ikasleen % **6,8k** ($n = 66$) bullying jokaeraren bat egin dute azken urtean, baina bat ere ez dute jasan. Erasotzaile-hutsen artean (laginaren % 6,1), % 2,8 bosgarren mailan daude eta % 3,3, berriz, seigarrenean. Kontingentzia analisia ez da esanguratsua izan, **bosgarren eta seigarren mailan erasotzaile-hutsen ehunekoa antzekoa da** ($\chi^2 = 1,90, p = .168$).

Biktima-erasotzaileak: Bosgarren mailako ikasleen % **26,4k** ($n = 271$) eta seigarren mailako ikasleen % **21,2k** ($n = 205$) azken urtean zehar bullying ekintzaren bat egin eta jasan dute. Biktima guztien artean (laginaren % 23,9), % 13,6 bosgarren mailan daude eta % 10,6 berriz, seigarrenean. Kontingentzia analisia esanguratsua izan da, izan ere, **bosgarren mailan biktima-erasotzaileen ehunekoa handiagoa da** seigarrenean baino ($\chi^2 = 7,31, p = .007$).

Behatzaileak: Bosgarren mailako ikasleen % **71,9k** ($n = 738$) eta seigarren mailako ikasleen % **72,8k** ($n = 703$) azken urtean kideen arteko bullying ekintzaren bat ikusi dute. Behatzaile guztien artean (laginaren % 72,3), % 37 bosgarren mailan daude eta % 35,3 berriz, seigarrenean. Kontingentzia analisia ez du emaitza esanguratsurik adierazi, hots, **bosgarren eta seigarren mailan behatzaile ehunekoa antzekoa izan da** ($\chi^2 = 0,21, p = .648.$)

8.1.3.2 Bullying: Aurrez aurreko jokoaren biktima, erasotzaile eta behatzaile izandako ikasleen ehunekoa bosgarren eta seigarren mailan

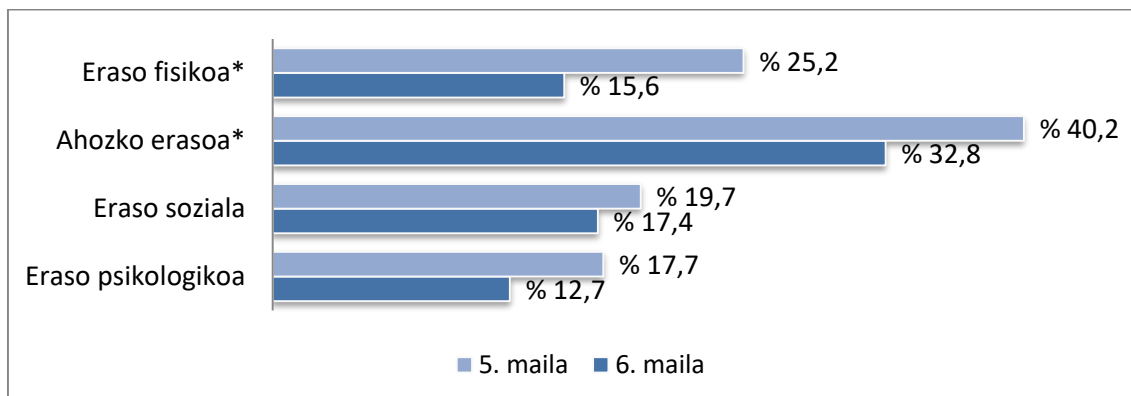
Ondoren, aurrez aurreko bullying portaera bakoitzean (fisikoak, ahozkoak, sozialak eta psikologikoak) biktima, erasotzaile eta behatzaile izan zirela adierazi zuten parte-hartzaileen maiztasuna eta ehunekoa aztertu ziren, mailaren arabera. Azterketa horretarako biktima guztiak (ez soilik biktima-hutsak) eta erasotzaile guztiak (ez soilik erasotzaile-hutsak) hartu ziren kontuan. Eskuratutako emaitzak inplikatuaren arabera sailkatu dira. Horrela, biktima (8.10 Taula, 8.14. Grafikoa), erasotzaile (8.11 Taula eta 8.15 Grafikoa) eta behatzaileentzat (8.12. Taula eta 8.16. Grafikoa) Taula zein Grafikoak banatu dira eta ondorengo lerroetan aurki daitezke, hurrenez hurren

8.10. Taula. Aurrez aurreko bullying portaeren biktima izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoa mailaren arabera

	Inoiz ez		Batuetan		Sarritan		Beti		χ^2	p
	5. maila	6. maila	5. maila	6. maila	5. maila	6. maila	5. maila	6. maila		
Eraso mota	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)		
Eraso fisikoa	768 (74,8)	815 (84,4)	192 (18,7)	117 (12,1)	60 (5,8)	29 (3,0)	7 (0,7)	5 (0,5)	28,89	.000
Ahozko eraso	614 (59,8)	649 (67,2)	287 (27,9)	229 (23,7)	104 (10,1)	76 (7,9)	22 (2,1)	12 (1,2)	12,93	.005
Eraso soziala	825 (80,3)	798 (82,6)	136 (13,2)	118 (12,2)	57 (5,6)	43 (4,3)	9 (0,9)	8 (0,8)	2,19	.534
Eraso psikologikoa	854 (83,2)	843 (87,3)	119 (11,6)	85 (8,8)	43 (4,2)	29 (3,0)	11 (1,1)	9 (0,9)	6,80	.079

f = maiztasuna, % = ehunekoa, χ^2 = khi karratua, p = esangura

8.14. Grafikoa. Aurrez aurreko portaeren biktimen ehunekoak mailaren arabera

8.10. Taulan eta 8.14 Grafikoan ikusi dezakegun moduan, alde esanguratsuak nabaritu ditzakegu bi jokoera erasokorretan: eraso fisikoa (bosgarren mailakoen % 25,2 eta seigarrenen % 15,6) eta ahozko eraso (bosgarren mailakoen % 40,2 eta seigarrenen % 32,8).

Datuei erreparatuz, esan daiteke, gehien pairatutako erasoak ahozko erasoak izan direla bai bosgarren bai seigarren mailan (% 40,2 orokorki eta % 32,8 modu larrian bosgarren mailan eta % 12,2 eta % 9,1 seigarren mailan). Bestalde, bosgarren mailan eraso fisikoak izan dira bigarren pairatuenak (% 25,5 orokorki eta % 6,2 modu larrian), eta eraso sozialak seigarren mailan (% 17,4 orokorki eta % 5,1 modu larrian). Bosgarren zein seigarren mailan eraso psikologiak izan dira gutxien eman ziren erasoak (% 17,7% eta % 12,7% ororki eta % 5,3 eta % 3,9 modu larrian, hurrenez hurren).

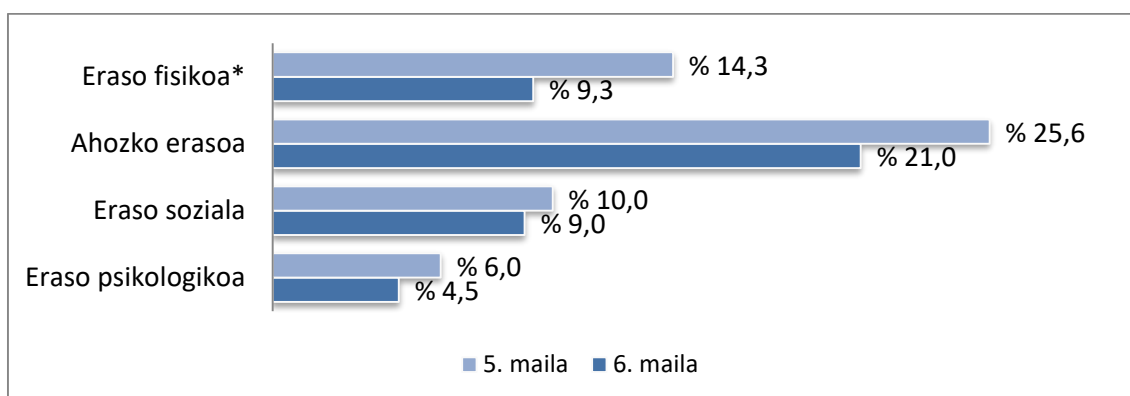
Erasotzaileen datuei dagokienez aztertutako ehunekoak 8.11. Taulan eta 8.15. Grafikoan biltzen dira.

8.11. Taula. Aurrez aurreko bullying portaeren biktima izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak mailaren arabera

Eraso mota	Inoiz ez		Batzuetan		Sarritan		Beti		χ^2	<i>p</i>
	5. maila	6. maila	5. maila	6. maila	5. maila	6. maila	5. maila	6. maila		
	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)		
Eraso fisikoa	874 (85,1)	876 (90,7)	140 (13,6)	80 (8,3)	12 (1,2)	10 (1,0)	1 (0,1)	0 (0,0)	15,70	.001
Ahozko erasoa	764 (74,4)	753 (79,0)	238 (23,2)	196 (20,3)	22 (2,1)	12 (1,2)	3 (0,3)	5 (0,5)	5,72	.126
Eraso soziala	924 (90,0)	879 (91,0)	93 (9,1)	78 (8,1)	9 (0,9)	9 (0,9)	1 (0,1)	0 (0,0)	1,57	.665
Eraso psikologikoa	965 (94,0)	923 (95,5)	51 (5,0)	37 (3,8)	9 (0,9)	4 (0,4)	2 (0,2)	2 (0,2)	3,22	.359

f = maiztasuna, % = ehunekoak, χ^2 = khi karratua, *p* = esangura

8.15. Grafikoa. Aurrez aurreko portaeren erasotzaileen ehunekoak mailaren arabera

8.11. Taulan ikusi daitekeen moduan desberdintasun esanguratsua dago burututako eraso fisikoen ehuneko kopuruan, alegia, bosgarren mailako partehartzaileen ehuneko handiago batek burutu ditu eraso fisikoak (bosgarren mailako % 14,3 eta seigarren mailako % 9,3).

Bai bosgarren bai seigarren mailan maiztasun handiagoarekin eman diren erasoak, ahozko erasoak izan dira (% 25,6 eta % 21 orokorki eta % 2,4 eta % 1,7 modu larrian, hurrenez hurren). Bigarrenik eraso fisikoak (% 14,3 eta % 9,3 orokorki eta % 1,3 eta % 1% era larrian). Hirugarrenik eraso sozialak (% 10 eta % 9 orokorki eta % 1% eta % 0,9 de modu larrian) eta azkenik eraso psikologikoak (% 6 eta % 4,5 orokorki eta % 1,1% eta % 0,6% era larrian).

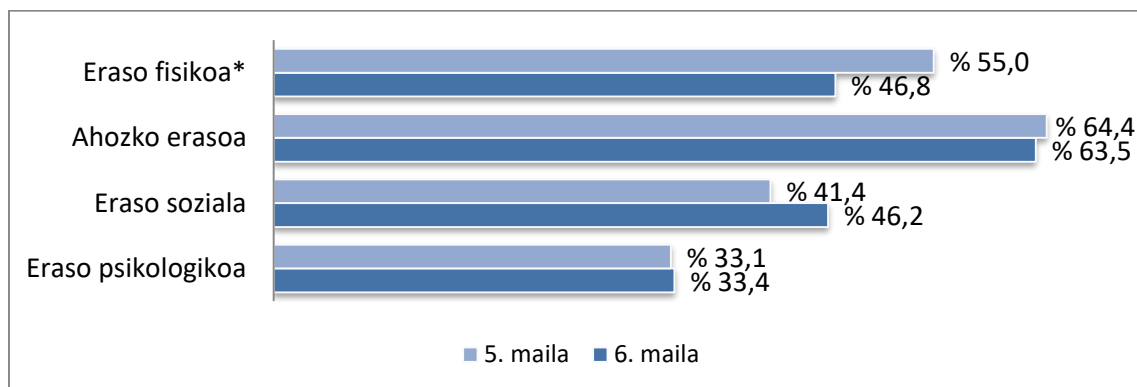
Behatzaileek emandako informazioa 8.12. Taulan erakusten da eta 8.16. Grafikoan islatzen da.

8.12. Taula. Aurrez aurreko bullying portaeren behatzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak mailaren arabera

	Inoiz ez		Batzuetan		Sarritan		Beti		χ^2	p
	5. maila	6. maila	5. maila	6. maila	5. maila	6. maila	5. maila	6. maila		
Eraso mota	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)		
Eraso fisikoa	462 (45,0)	51,4 (53,2)	371 (36,1)	288 (29,8)	161 (15,7)	131 (13,6)	33 (3,2)	33 (3,4)	14,43	.002
Ahozko eraso	366 (35,6)	351 (36,5)	371 (36,1)	369 (38,2)	239 (23,3)	185 (19,2)	51 (5,0)	61 (6,3)	6,23	.101
Eraso soziala	602 (58,6)	520 (53,8)	280 (27,3)	288 (29,8)	110 (10,7)	114 (11,8)	35 (3,4)	44 (4,6)	5,34	.149
Eraso psikologikoa	687 (66,9)	643 (66,6)	230 (22,4)	216 (22,4)	79 (7,7)	76 (7,9)	31 (3,0)	31 (3,2)	0,86	.993

f = maiztasuna, % = ehunekoak, χ^2 = khi karratua, p = esangura

8.16. Grafikoa. Aurrez aurreko portaeren behatzaileen ehunekoak mailaren arabera

Azken taldearen azterketa eginez gero, behatzaileena hain zuzen ere, eta 8.12. Taulan ikusten den moduan, behatzaileen ehunekoetan alde adierazgarria aurkitzen da aurrez aurreko eraso fisikoetan (bosgarren mailako % 55, eta seigarren mailak % 46,8). Honez gain aipagarria da beste hiru jokabidetan ez dela alde esanguratsurik aurkitu.

Bosgarren mailako zein seigarren mailako ikasleek, nagusiki, ahozko erasoak behatu dituztela adierazi dute (% 64,4 eta % 63,5 orokorki eta % 28,8 eta % 25,3 modu larrian, hurrenez hurren). Honen ondoren, maizen ematen direnak eraso fisikoak dira (%

55 eta 46,8% orokorki eta % 18,9 eta 16% era larrian). Ondoren eraso sozialak (% 41,6 eta % 46,2% orokorki eta % 14,1 eta % 16,2 era larrian) eta, azkenik, eraso psikologikoak % 33,1 eta % 33,4% orokorki eta % 10,7 eta % 11,1 era larrian).

Laburbilduz, eta hiru ikuspegietatik jasotako informazioa aintzat hartuta, eraso fisikoetan alde esanguratsuak daudela ondoriozta daiteke. Honez gain, bosgarren mailako ikaslegoak eraso fisikoak esanguratsuki gehiago pairatzen, egiten eta behatzen ditu. Gainera, bosgarren mailan ahozko erasoen biktimen ehuneko ere handiagoa da.

8.1.3.3 Bullying: Bosgarren eta seigarren mailako ikasleek pairatu, egin eta behatutako jokaera erasokorren kopurua

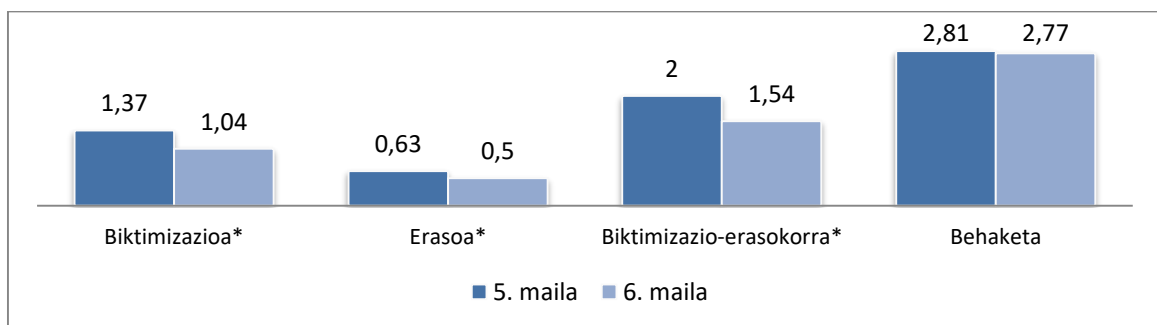
Mailaren arabera desberdintasunak aztertzeko helburuarekin, bi mailatan eta bullyingaren lau adierazleetan lortutako puntuazioekin (biktimizazioa, eraso, biktimizazio-erasokorra eta berbehaketa) aldagai bakarreko bariantza analisiak (ANOVA) egin ziren. Emaizak 8.13. Taulan eta 8.17. Grafikoan jaso dira.

8.13. Taula. Batez bestekoak, desbideratze tipikoak, bariantza-analisia eta eraginaren tamaina (Cohenen d) bullying adierazleetan mailaren arabera

	5. maila		6. maila		F (1, 1991)	p	d
	M	DT	M	DT			
Biktimizazioa	1,37	2,03	1,04	1,79	15,04	.000	0,17
Erasoa	0,63	1,18	0,50	1,01	7,08	.008	0,19
Biktimizazio-erasokorra	2,00	2,82	1,54	2,40	15,75	.000	0,17
Behaketa	2,81	2,72	2,77	2,77	0,71	.791	0,01

M = Batez bestekoa, DT = Desbideratze tipikoa, F = F Fisher, p = esangura, d = eraginaren tamaina

8.17. Grafikoa. Bullying adierazleetan pairatu, egin eta behatutako portaeren batez bestekoak mailaren arabera

8.13. Taulan ikus daitekeenez, aldeak adierazgarriak dira hiru bullying adierazleetan, biktimizazio, eraso eta biktimizazio-erasokorrean alegia. Gainera, aipagarria da hiru kasuetan bosgarren mailakoek puntuazio handiagoa eskuratzen dutela. **Honenbestez, bosgarren mailakoek aurrez aurreko portaera erasokor gehiago pairatu eta egiten dute segiarren mailakoek baino.** Halere, eraginaren tamaina txikia da hiru bullying adierazleetan.

8.1.4 Bullying: Ikastxearen sarearen arabera aldeak

8.1.4.1 Bullying: Biktima-hutsen, erasotzaile-hutsen, biktima-erasotzaileen eta behatzaileen ehunekoak, ikastetxe publiko eta pribatuetan

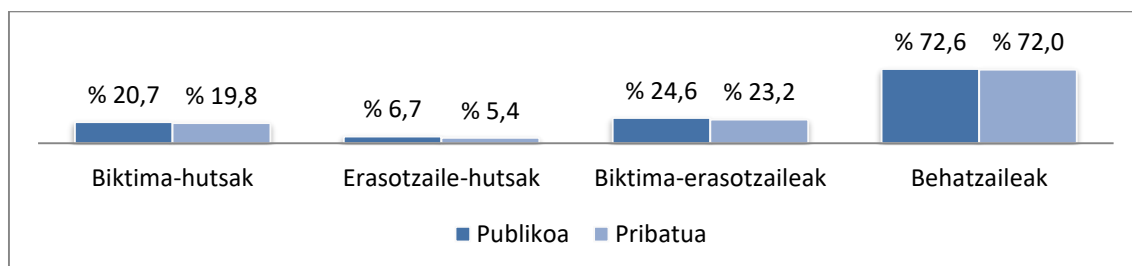
Bullyngean ikastxearen sarearen arabera ezberdintasunak zehazte aldera, kontingentzia eta khi-karratuaren azterketak gauzatu ziren bi aldagaien artean: parte-hartze rola (biktima-hutsa, erasotzaile-hutsa, biktima-erasotzailea eta behatzailea) eta ikastetxearen sarea (publikoa edo pribatu/itunduta). Emaitzak 8.14. Taulan erakusten dira eta 8.18. Grafikoan islatzen dira.

8.14. Bullyingaren biktima-huts, erasotzaile-huts, biktima-erasotzaile eta behatzaileen maiztasunak eta ehunekoak ikastxearen sarearen arabera

	Publikoa		Pribatua		χ^2	<i>p</i>
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%		
Biktima-hutsa (<i>n</i> = 404)	211	20,7	193	19,8	0,29	.589
Erasotzaile-hutsa (<i>n</i> = 121)	68	6,7	53	5,4	1,38	.240
Biktima-erasotzailea (<i>n</i> = 476)	250	24,6	226	23,2	0,56	.455
Behatzailea (<i>n</i> = 1.441)	738	72,6	703	72,0	0,07	.789

f = maiztasuna, % = ehunekoak, χ^2 = khi karratua, *p* = esangura

8.18. Grafikoa. Biktima-huts, erasotzaile-huts, biktima-erasotzaile eta behatzaileen ehunekoak ikastetxearen sarearen arabera

8.14. Taulan ikus daitekeenez:

Biktima-hutsak: Ikastetxe publikoetako ikasleen % **20,7k** ($n = 211$) eta ikastetxe pribatuetako ikasleen % **19,8k**, ($n = 193$) adierazi dute azken urtean ikaskideek egindako jokaera erasotzaile bat edo gehiagoren biktima-huts izan direla. Biktima-hutsen artean (laginaren % 20,3), % 10,6 ikastetxe publikoetako ikasleak dira eta % 9,7 ikastetxe pribatuetakoak. Kontingentzia azterketa ez da esanguratsua izan. Izan ere, **ikastetxe publiko zein pribatuetako biktima-hutsen ehunekoa antzekoa da** ($\chi^2 = 0,29$, $p = .589$)

Erasotzaile-hutsak: Ikastetxe publikoetako ikasleen % **6,7k** ($n = 211$) eta ikastetxe pribatuetako ikasleen % **5,4k** ($n = 193$) azken urtean bullying-ekintza bat edo gehiago egin zituzten besteen aurka, baina ez ziren biktima izan. Erasotzaile-hutsen artean (laginaren % 6,1), % 3,4 ikastetxe publikoetako ikasleak ziren eta % 2,7 ikastetxe pribatuetakoak. Kontingentzia azterketa ez da esanguratsua izan, hain justu, **ikastetxe publiko zein pribatuetako erasotzaile-hutsen ehunekoa antzekoa izan da** ($\chi^2 = 1,38$, $p = .240$).

Biktima-erasotzaileak: Ikastetxe publikoetako ikasleen % **24,6k** ($n = 250$) eta ikastetxe pribatuetako ikasleen % **23,2k** ($n = 226$) jakinarazi dute azken urtean kideengandik jokaera erasokor bat edo gehiago jasan dituztela eta haien aurka jokaera erasokor bat edo gehiago egin dituztela. Biktima-erasotzaileen artean (laginaren % 23,9), % 12,6 ikastetxe publikoetako ikasleak dira eta % 11,3 ikastetxe pribatuetakoak. Kontingentzia azterketa ez da esanguratsua izan, hots, **ikastetxe publiko zein pribatuetako biktima-erasotzaileen ehunekoa antzekoa izan da** ($\chi^2 = 0,56$, $p = .455$).

Behatzaileak: Ikastetxe publikoetako ikasleen % **72,6k** ($n = 738$) eta ikastetxe pribatuetako ikasleen % **72,0k** ($n = 703$) azken urtean bullying-ekintza bat edo gehiago ikusi dituzte. Behatzaileen artean (laginaren % 72,3), % 37,0 ikastetxe publikoetako ikasleak dira eta % 35,3 ikastetxe pribatuetakoak. Kontingentzia azterketa ez da esanguratsua izan, hau da, **ikastetxe publiko zein pribatuetako behatzaileen kopurua antzekoa da** ($\chi^2 = 0,07$, $p = .789$).

Hau guztia aztertu eta gero, esan daiteke ikastetxearen sarearen arabera parte-hartze roletan ez da alde esanguratsurik aurkitu. Beste hitz batzuetan esanda, **biktima-**

hutsen, erasotzaile-hutsen, biktima-erasotzaileen eta behatzaileen ehunekoak antzekoak dira ikastetxe publiko zein pribatuetan.

8.1.4.2 Bullying: Aurrez aurreko jokaeren biktima, erasotzaile eta behatzaile izandako ikasleen ehunekoa ikastetxe publiko eta pribatuetan

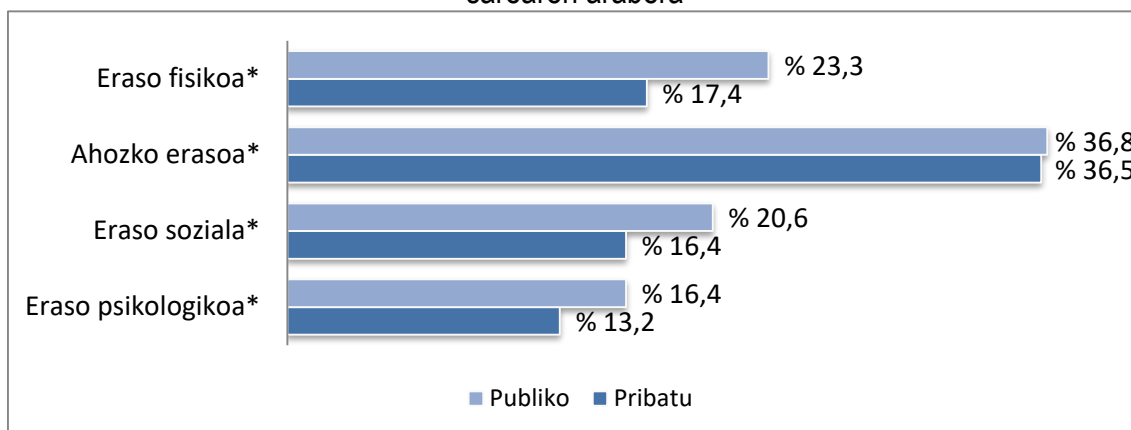
Ondoren, kontingentzia eta khi-karratu azterketen bidez, aurrez aurreko bullying jokabide bakoitzean (fisikoa, ahozkoa, sozialak eta psikologikoa) biktima, erasotzaile eta behatzaile izan zirela adierazi zuten parte-hartzaileen maiztasuna eta ehunekoa aztertu zen, ikastetxeren sarea aintzat hartuz. Azterketa horretarako biktima guztiak (ez soilik biktima-hutsak) eta erasotzaile guztiak (ez soilik erasotzaile-hutsak) hartu ziren kontuan. Jarrain eskuratutako emaitzak erakusten dira parte-hartzaile rol baikoitzeko. Hau da, biktima (8.15. Taula, 8.19. Grafikoa), erasotzaile (8.16. Taula eta 8.20. Grafikoa) eta behatzaileentzako (8.17. Taula eta 8.21. Grafikoa), hurrenez hurren.

8.15. Taula. Aurrez aurreko bullying portaeren biktima izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak ikastetxearen sarearen arabera

Eraso mota	Inoiz ez		Batzuetan		Sarritan		Beti		χ^2	p
	Publikoa	Pribatua	Publikoa	Pribatua	Publikoa	Pribatua	Publikoa	Pribatua		
	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)		
Eraso fisikoa	777 (76,7)	806 (82,6)	174 (17,1)	135 (13,8)	58 (5,5)	31 (3,2)	8 (0,7)	4 (0,4)	14,14	.003
Ahozko erasoa	643 (63,2)	620 (63,5)	246 (24,2)	270 (27,7)	108 (10,6)	72 (7,4)	20 (2,0)	14 (1,4)	8,95	.030
Eraso soziala	807 (79,4)	816 (83,6)	135 (13,3)	119 (12,2)	64 (6,3)	35 (3,6)	11 (1,1)	6 (0,6)	10,18	.017
Eraso psikologikoa	850 (83,6)	847 (86,8)	105 (10,3)	99 (10,1)	50 (4,9)	22 (2,3)	12 (1,2)	8 (0,8)	11,03	.012

f = maiztasuna, % = ehunekoa, χ^2 = khi karratua, p = esangura

8.19. Grafikoa. Aurrez aurreko portaeren biktimen ehunekoak ikastetxearen sarearen arabera

8.15. Taulan eta 8.19. Grafikoan ikus dezakegunez, biktimen ehunekoetan alde adierazgarriak aurki daitezke aztertutako aurrez aurreko lau erasoetan: eraso fisikoetan (ikastetxe publikoen % 23,3 eta pribatuen % 17,4), ahozko erasoetan (ikastetxe publikoen ikasleen % 36,8 eta pribatuen % 36,5), eraso sozialetan (ikastetxe publikoen ikasleen % 20,6 eta pribatuen % 16,4) eta eraso psikologikoetan (ikastetxe publikoen ikasleen % 16,4 eta pribatuen % 13,2). Lau kasuetan, ikastetxe publikoetako ikaslego kopurua handiagoa izan da.

Ikastetxe publikoetan gehien pairatutako jokaerak, ahozko erasoak (% 36,8 ororki eta % 12,6 era larrian) dira, jarraian eraso fisikoak (% 23,3 ororki eta % 6,2 era larrian) eta sozialak (% 20,6 ororki eta % 7,4 era larrian) eta azkenik psikologikoak (% 16,4 eta % 6,1 era larrian). Ikastetxe pribatuetan berriz, gehien pairatutakoak ahozko erasoak dira (% 36,5 ororki eta % 8,8 era larrian), bigarrenak eraso sozialak (% 16,4 eta % 4,2) izanik eta jarraian eraso fisikoak (% 17,4 eta % 3,6) eta psikologikoak (% 13,2 eta % 3,1).

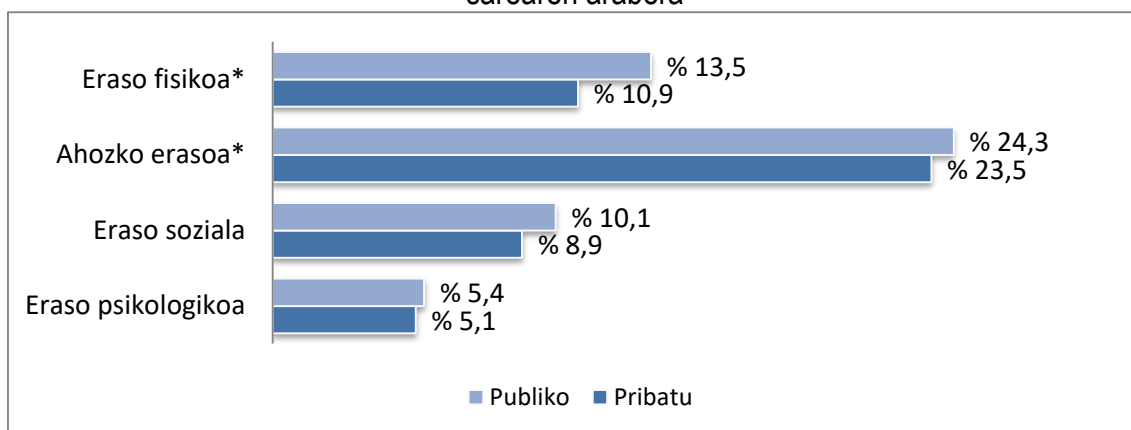
Ikastetxeen areberako erasotzaileen emaitzak jarrian eraskusten dira (8.16. Taula eta 8.20. Grafikoa).

8.16. Taula. Aurrez aurreko bullying portaeren erasotzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak ikastetxearen sarearen arabera

Eraso mota	Inoiz ez		Batzuetan		Sarritan		Beti		χ^2	<i>p</i>
	Publikoa	Pribatua	Publikoa	Pribatua	Publikoa	Pribatua	Publikoa	Pribatua		
	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)		
Eraso fisikoa	880 (86,5)	870 (89,1)	120 (11,8)	100 (10,2)	17 (1,7)	5 (0,6)	0 (0,0)	1 (0,1)	8,58	.035
Ahozko erasoak	770 (75,7)	747 (76,5)	217 (21,3)	217 (22,2)	22 (2,2)	12 (1,2)	8 (0,8)	0 (0,0)	10,45	.015
Eraso soziala	914 (89,9)	889 (91,1)	92 (9,0)	79 (8,1)	10 (1,0)	8 (0,8)	1 (0,1)	0 (0,0)	1,71	.634
Eraso psikologikoa	962 (94,6)	926 (94,9)	46 (4,5)	42 (4,3)	9 (0,9)	4 (0,4)	0 (0,0)	4 (0,4)	5,95	.114

f = maiztasuna, % = ehunekoak, χ^2 = khi karratua, *p* = esangura

8.20 Grafikoa. Aurrez aurreko portaeren erasotzaileen ehunekoak ikastetxearen sarearen arabera

8.16. Taulan ikus daitekeen moduan, ikastetxe publikoetako ikasleen ehuneko handiago batek eraso fisikoak (ikastetxe publikoetako % 13,5k eta pribatuetako % 10,9k) eta ahozko erasoak (ikastetxe publikoetako % 24,3k eta ikastetxe pribatuetako % 23,5k) burutu ditu. Gainera, ikastetxe publikoan, gehien burutu diren erasoak ahozko erasoak (% 24,3 orokorki eta % 3 era larrian) izan dira, gero eraso fisikoak (% 13,5 orokorki eta % 1,7era larrian) eta sozialak (% 5,4 orokorki eta % 0,9 era larrian) eta azkenik psikologikoak (% 5,4 orokorki eta % 0,9 era larian). Gehien burutu diren erasoak aztertuz gero, ikastetxe publikoetan ahozkoak (% 23,5 orokorki eta % 2,2 era larrian) izan dira errepikakorrenak, jarraiki eraso fisikoak (% 10,9 orokorki eta % 0,7 era larrian) eta

sozialak (% 8,9 orokorki eta % 0,8 era larrian) aurki daitezke eta azkenik eraso psikologikoak (% 5,1 orokorki eta % 0,8 era larrian).

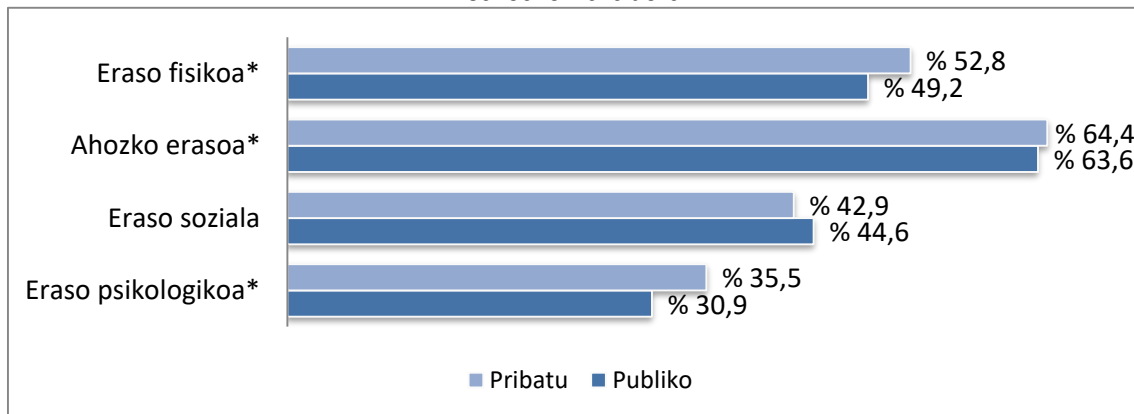
Behatzaileek emandako informazioa 8.17. Taulan erakusten da eta 8.21. Grafikoan islatzen da.

8.17. Taula. Aurrez aurreko bullying portaeren behatzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak ikastetxearen arabera

Eraso mota	Inoiz ez		Batzuetan		Sarritan		Beti		χ^2	p
	Publikoa	Pribatua	Publikoa	Pribatua	Publikoa	Pribatua	Publikoa	Pribatua		
	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)		
Eraso fisikoa	480 (47,2)	496 (50,8)	327 (32,2)	332 (34,0)	169 (16,6)	123 (12,6)	41 (4)	25 (2,6)	10,59	.014
Ahozko erasoak	362 (35,6)	355 (36,4)	353 (34,7)	387 (39,7)	233 (22,9)	191 (19,6)	69 (6,8)	43 (4,4)	10,99	.012
Eraso soziala	581 (57,1)	541 (55,4)	276 (27,1)	292 (29,9)	115 (11,3)	109 (11,2)	45 (4,4)	34 (3,5)	2,73	.436
Eraso psikologikoa	656 (64,5)	674 (69,1)	234 (23,0)	212 (21,7)	95 (9,3)	60 (6,1)	32 (3,1)	30 (3,1)	8,46	.037

f = maiztasuna, % = ehunekoak, χ^2 = khi karratua, p = esangura

8.21. Grafikoa. Aurrez aurreko portaeren behatzaileen ehunekoak ikastetxearen sarearen arabera

8.7. Taulan eta 8.11. Grafikoan ikus daitekeenez, behatzaileen ehunekoetan alde esanguratsuak aurki daitezke aztertutako aurrez aurreko lau erasoetatik hirutan: eraso fisikoetan (% 52,8 eta % 49,2), ahozko erasoetan (% 64,4 eta % 63,6) eta eraso psikologikoetan (% 35,5 eta % 30,9). Hau horrela izanda, datuek agerian utzi dute ikastetxe publikoen ikasle haundiago batek behatu dituela aztertutako erasoak. Ikastetxe publiko eta pribatuetan maiztasun handiagoz eman diren jokaerak ahozkoak izan dira

(%64,4 orokorrean eta % 29,7 era larrian, ikastetxe publikoetan; eta % 63,6 orokorki eta % 24 era larrian, ikastetxe pribatuetan). Ondoren, eraso fisikoak (% 52,8 era larrian eta % 20,6 era larrian, ikastetxe publikoetan; eta % 49,2 orokorki eta %15,2 era larrian, ikastetxe pribatuetan), eraso sozialak (% 42,9 orokorki eta % 15,7 era larrian, ikastetxe publikoetan, eta %44,6 orokorki eta % 14,7 era larrian, ikastetxe pribatuetan) eta azkenik eraso psikologikoak (% 35,5% orokorki eta %12,4 era larrian, ikastetxe publikoetan; eta % 30,9 orokorki eta % 9,2 era larrian, ikastetxe pribatuetan) aurki daitezke.

Aurreko guztia laburbilduz, **eraso fisikoak, ahozkoak, sozialak eta psikologikoak jasan dituen, eraso fisikoak eta ahozkoak burutu dituen, eta eraso fisikoak, ahozkoak eta psikologikoak behatu dituen ikasleen ehunekoa esanguratsuki handiagoa izan da ikastetxe publikoetan.**

8.1.4.3 Bullying: Ikastetxe publiko eta pribatuetako ikasleek pairatu, egin eta behatutako jokaera erasokorren kopurua

Azkenik, ikastetxe publiko eta pribatutako ikasleek pairatu, egin eta behatutako jokaera kopuruan alderik dagoen ala ez identifikatzeko, lau bullying adierazleetan (biktimizazioa, eraso, biktimizazio-erasokorra eta behaketa) eskuratutako puntuazioaren eta ikastetxeren sarearen arabera aldagai bakarreko bariantza analisiak (ANOVA) burutu dira. Emaitzak 8.18. Taulan ikus daitezke eta 8.22. Grafikoan erakusten dira.

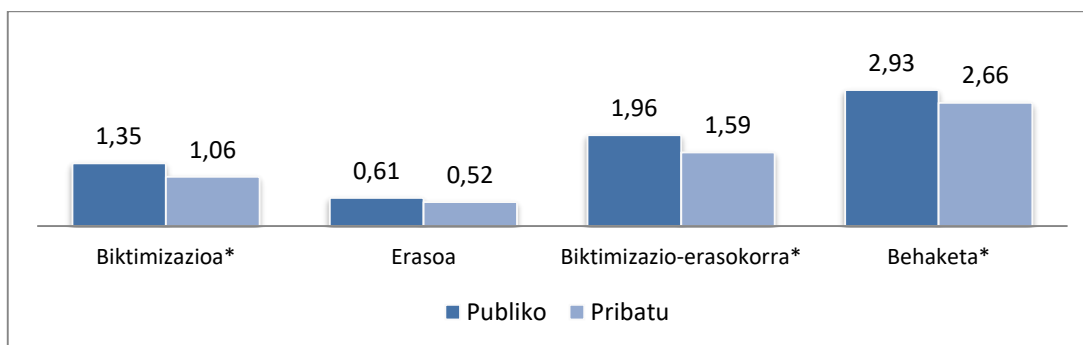
8.18. Taula. Batez bestekoak, desbideratze tipikoak, bariantza-analisia eta eraginaren tamaina (Cohenen *d*) bullying adierazleetan ikastetxearen sarearen arabera

	Publikoa		Pribatua		<i>F</i> (1, 1991)	<i>p</i>	<i>d</i>
	<i>M</i>	<i>DT</i>	<i>M</i>	<i>DT</i>			
Biktimizazioa	1,35	2,95	1,06	1,72	10,99	.001	0,12
Erasoa	0,61	1,17	0,52	1,02	2,89	.092	0,08
Biktimizazio-erasokorra	1,96	2,80	1,59	2,42	9,77	.002	0,14
Behaketa	2,93	2,81	2,65	2,66	4,97	.026	0,10

M = Batez bestekoa, *DT* = Desbideratze tipikoa, *F* = *F* Fisher, *p* = esangura, *d* = eraginaren tamaina

8.12. Grafikoa. Bullying adierazleetan pairatu, egin eta behatutako portaeren batez bestekoak ikastetxearen sarearen arabera

8.18. Taulan eta 8.22. Grafikoan ikus daitekeenez, aldeak adierazgarriak dira hiru bullying adierazleetan, eta ikastetxe publikoetako ikasleek ikastetxe publikoetako ikasleek baino puntuazio handiagoa eskuratzen dute biktimizazio, biktimizazio-erasotzaile eta behaketa adierazleetan. **Hots, ikastetxe publikoetako ikasleek aurrez aurreko jokaera erasokor gehiago pairatu, jasan eta egin eta behatzen dute ikastetxe pribatukoek baino.** Haatik, eraginaren tamaina txikia da hiru bullying adierazleetan.

8.2 CYBERBULLYING: PREBALENTZIA ETA ANALISI DIFERENTZIALAK

Atal honetan aurreko atalan (8.1) egin diren analisi berdinak burutuko dira, kasu honetan cyberbullyingaren prebalentzia aztertzeko helburuakin. Aurreko atalean deskribatu zen moduan, lehenik eta behin, inplikatuak (biktimak, erasotzaileak eta behatzaileak) ehuneko eta maiztasunak finkatu ziren emaitzak batera ikusteko. Aldi berean, elkarren artean baztertzailak diren hiru kategoria (partehartzaile rol) sortu dira: “ziberbiktima-hutsak” (erasoen ziberbiktima izan dira, baina ez dute zibererasorik egin), “zibererasotzaile-hutsak” (ez dira ziberbiktima izan, baina zibererasoak egin dituzte) eta “ziberbiktima-erasotzaileak” (ziberbiktima eta zibererasotzaile izan direnak). Halaber, lehen aipatutako eraso-moduen maiztasuna aztertu da, prebalentzia orokorra (“batzuetan”, “sarritan” eta “beti” erantzunei dagokie) eta prebalentzia larria (“sarritan” eta “beti” erantzunei dagokie) identifikatuz.

Bigarrenik, parte-hartzaileen analisi diferentzialak burutu dira, sexuaren, ikasmilaren eta ikastetxearen sarearen arabera. Ondorengoak identifikatu dira: 1) Rol bakoitzeko (ziberbiktima-hutsa, zibererasotzaile-hutsa, ziberbiktima-erasotzailea eta ziberbehatzailea) inplikaturako pertsonen maiztasunak eta ehunekoak; 2) ziberbiktimen, zibererasotzaileen (ziberbiktima guztiak nahiz zibererasotzaile guztiak kontuan hartuz, ez soilik ziberbiktima-hutsak eta zibererasotzaile-hutsak) eta ziberbehatzaileen maiztasuna eta ehunekoa aztertutako 15 ziberjokaera erasokor mota ezberdinetan; eta 3) ikergai den portaera bakoitzean portaera zenbat bider pairatu, egin eta behatu den.

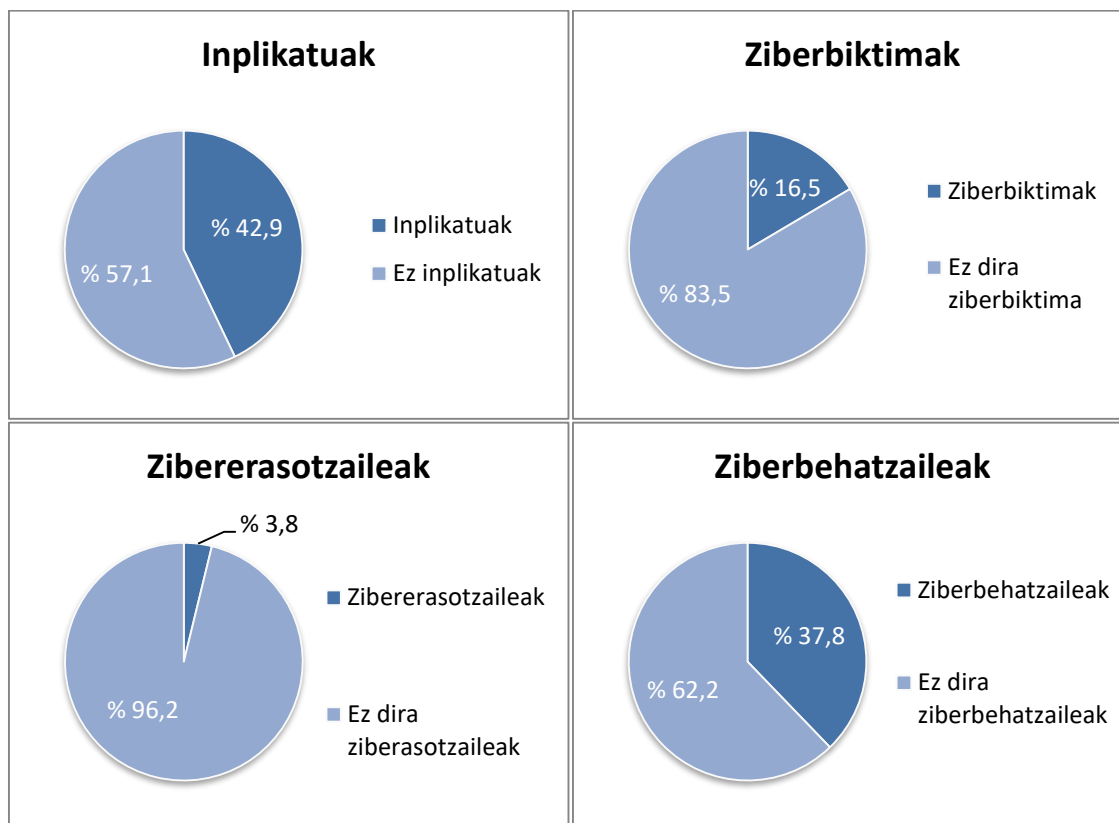
8.2.1 Cyberbullying: ziberbiktima, zibererasotzaile, ziberbiktima-erasotzaile eta ziberbehatzaileen prebalentzia

8.2.1.1 Cyberbullying: Prebalentzia orokorra eta Larria

Lehenik eta behin ziberbiktima, zibererasotzaile eta ziberbehatzaileen, maiztasunak eta ehunekoak kalkulatu ziren azken urtean gertatutako cyberbullying

egoera batean edo gehiagotan (jokaera orokorrak). Emaitzak 8.23. Grafikoan islatzen dira eta ondoren aztertzen dira.

8.23. Grafikoa. Inplikatuak (ziberbiktimak, zibererasotzaileak eta ziberbehatzaileak) ehunekoak lagin orokorraren gainean

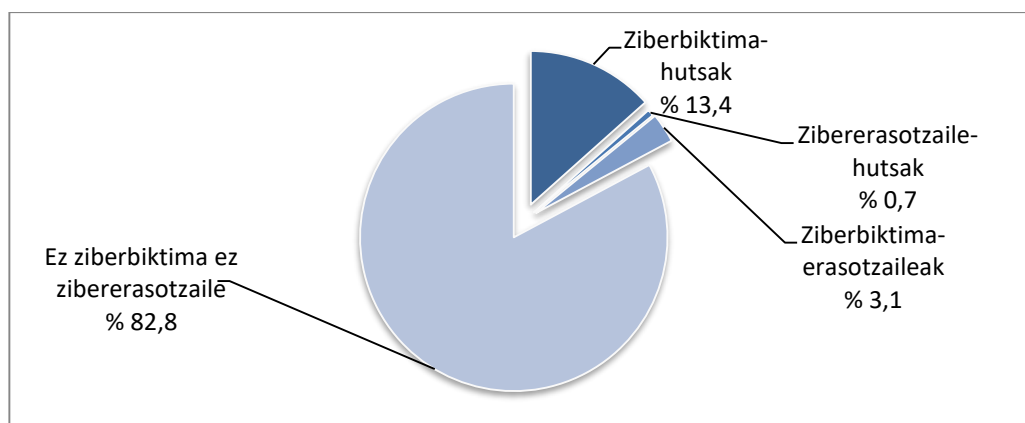

- Bosgarren eta seigarren mailako haurren % **42,9** ($n = 852$) ziberbiktima, zibererasotzaile edo ziberbehatzaile rolean cyberbullyingeko jokaeretan **inplikatuta** egon da.
- % **16,5ek** ($n = 329$), azken urtean, beste kide batzuek cyberbullyingeko jokaeraren bat edo gehiago **pairatu dituztela** adierazi dute.
- % **3,8k** ($n = 75$), azken urtean, beste kide batzuei cyberbullyingeko jokaeraren bat edo gehiago **egin dizkietela** adierazi dute.
- % **37,8k** ($n = 735$), azken urtean, bere kideen arteko cyberbullyingeko jokaera bat edo gehiago **behatu dituzte** edo horren berri izan dute.

Osagarri gisa, kontingentzia-azterketek erakutsi dutenez, ziberbiktima ($n = 329$) izandakoen % **18,84** ($n = 62$) zibererasotzaile ere izan dira, hau da, ziberbiktima-erasokorrek dira.

Horrez gain, ziberbiktima-huts, zibererasotzaile-huts eta ziberbiktima-erasotzaileen ehunekoak aztertu ziren. Emaitzak 8.24. Grafikoan islatzen dira, eta ondoren interpretatzen dira.

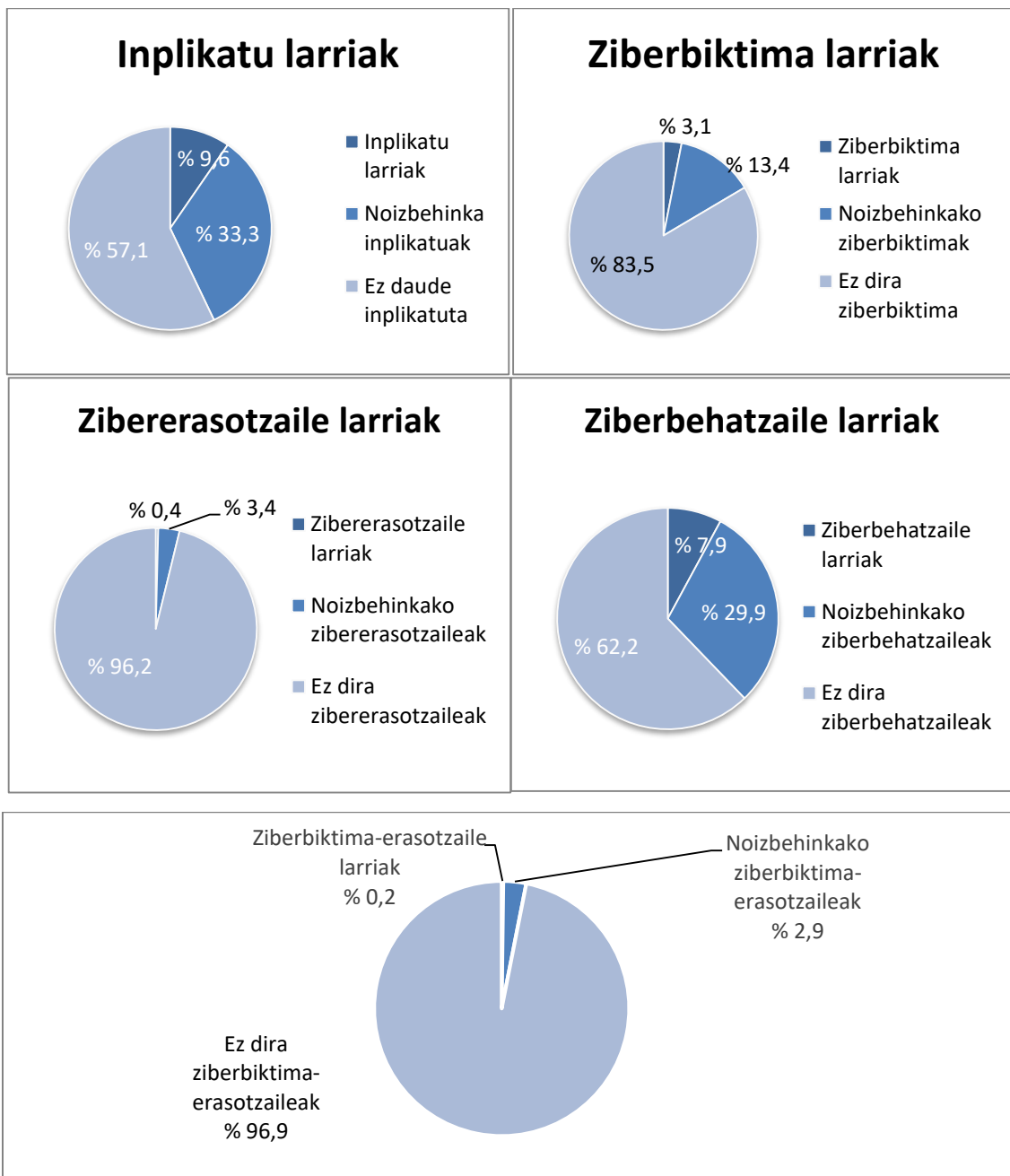
8.24. Grafikoa. Lagina ziberbiktima-huts, zibererasotzaile-huts eta ziberbiktima-erasotzaileen artean banatuta

- **Ziberbiktima-hutsak:** laginean parte hartu duten haurren % **13,4** ($n = 267$) azken urtean zehar cyberbullying-portaeren ziberbiktima izan dira, baina ez dute zibererasorik egin.
- **Zibererasotzaile-hutsak:** haurren % **0,7k** ($n = 13$) euren kideen aurkako aurrez aurreko erasoak egin dituzte, baina ez dira biktima izan.
- **Ziberbiktima-erasotzaileak:** haurren % **3,1** ($n = 62$) azken urtean zehar ziberbiktima izan da eta, aldi berean, bere kideen aurkako zibererasoak egin ditu.

Ondoren, analisi berdinak errepikatu ziren, ziberbiktima larrien, zibererasotzaile larrien eta ziberbehatzaile larrien prebalentzia finkatzeko. Kasu horretan “sarritan” eta “beti” maiztasunak soilik hartu ziren kontuan, hau da, azken urtean portaerak “sarritan” eta “beti” pairatu, egin eta behatu zituztenenak. 8.25. Grafikoak emaitzak erakusten ditu, eta ondoren aztertzen dira.

8.25. Grafikoa Inplikatu (ziberbiktimak, zibererasotzaileak eta ziberbehatzaileak eta ziberbiktima-erasotzaile larriak eta aldizkakoak) ehunekoak laginaren gainean

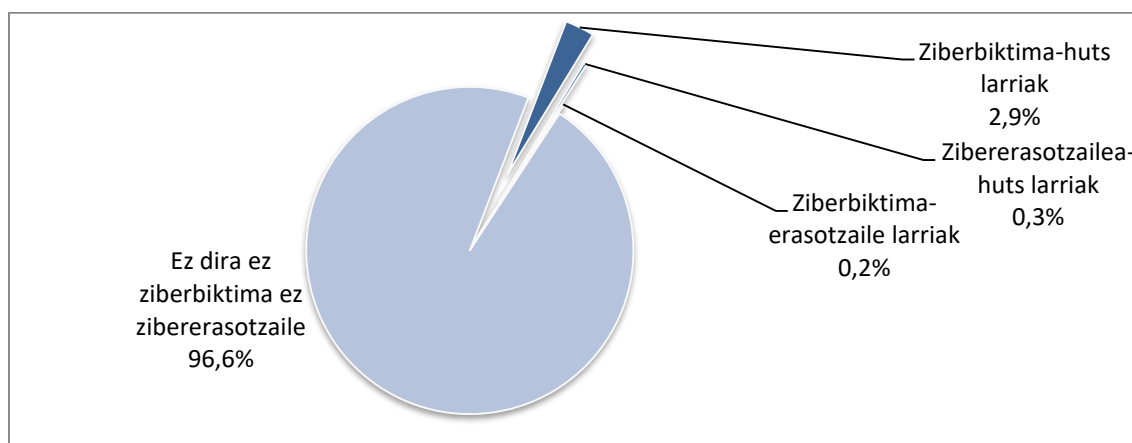
- Ikerketan parte hartu duten haurren % **9,6k** ($n = 191$) ziberbiktima, zibererasotzaile edo ziberbehatzaile moduan izan da era **larrian**.
- Ikerketan parte hartu duten haurren % **3,1ek** ($n = 61$) azken urtean kideengandik cyberbullyingeko jokaera **larriak pairatu dituztela** adierazi dute.
- Ikerketan parte hartu duten haurren % **0,4k** ($n = 8$) adierazi dute azken urtean cyberbullyingeko jokaera erasokor **larriak egin dituztela**.

- Ikerketan parte hartu duten haurren **% 7,9k** ($n = 157$) azken urtean kide batzuek beste batzuen aurka maiz egindako cyberbullyingeko jokaera erasokor **larrien berri izan dute edo behatu** egin dituzte.

Osagarri gisa, azterketek erakutsi dutenez, ziberbiktima larriak izandakoen ($n = 61$) artean **% 4,9k** ($n = 3$) “sarritan” edo “beti” egin zieten eraso kideei, hau da, **ziberbiktima-erasotzaile larriak dira**.

Modu horretan, eta emaitzek erakusten dutenez, lagina 8.26. Grafikoan islatzen den moduan osatzen da eta ondoren deskribatzen den.

8.26. Grafikoa. Lagina ziberbiktima-huts larri, zibererasotzaile-huts larri eta ziberbiktima-erasotzaile larrien artean banatuta

- **Ziberbiktima-huts larriak:** **% 2,9k** ($n = 58$) adierazi dute azken urtean aurrez aurreko cyberbullying-portaeren ziberbiktima maiz izan direla, baina ez dira zibererasotzaile izan.
- **Zibererasotzaile-huts larriak:** **% 0,3k** ($n = 5$) adierazi dute azken urtean aurrez aurreko cyberbullying-jokaerak izan dituztela maiz, baina ez dutela halako jokaerarik jasan.
- **Ziberbiktima-erasotzaile larriak:** laginean parte hartu duten haurren **% 0,2k** ($n = 3$) adierazi dute azken urtean sarritan cyberbullying portaeren ziberbiktima eta zibererasotzaile izan direla.

8.2.1.2 Cyberbullying: Ziberbiktima, zibererasotzaile eta ziberbehatzaileen ehuneko eta maiztasunak cyberbullyingeko erasoetan

Cyberbullying-eraso ezberdinetan sakontzeko asmoz, azken urtean ziberbiktima, zibererasotzaile eta ziberbehatzaile izan direla berretsi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak aztertu dira (modu orokorrean nahiz larrian). Azterketa horretarako ziberbiktima guztiak (ez soilik ziberbiktima-hutsak) eta zibererasotzaile guztiak (ez soilik zibererasotzaile-hutsak) hartu dira kontuan. Ehuneko orokorrek jokaerak “batzuetan”, “sarritan” eta “beti” pairatu, egin edo behatu dituzten parte hartzaileen ehunekoa adierazten dute, eta ehuneko larriek ebaluatutako cyberbullying-jokaeraren bat “sarritan” eta “beti” pairatu, egin edo behatu duten parte hartzaileen ehunekoa adierazten dute. Emaizak 8.19. Taulan, 8.20. Taulan eta 8.21. Taulan agertzen dira ziberbiktimentzako, zibererasotzaileentzako eta ziberbehatzaileentzako, hurrenez hurren. Gainera, emaitza hauek grafikoki erakusten dira, 8.27. Grafikoan ziberbiktima orokorrenzat eta 8.28. Grafikoan ziberbiktima larrientzat; 8.29. Grafikoan eta 8.30. Grafikoan zibererasotzaile orokorrenzat eta larrientzat, hurrenez hurren. Eta azkenik, 8.31. Grafikoan ziberbehatzaile globalak eta 8.32. Grafikoan ziberbehatzaile larriak.

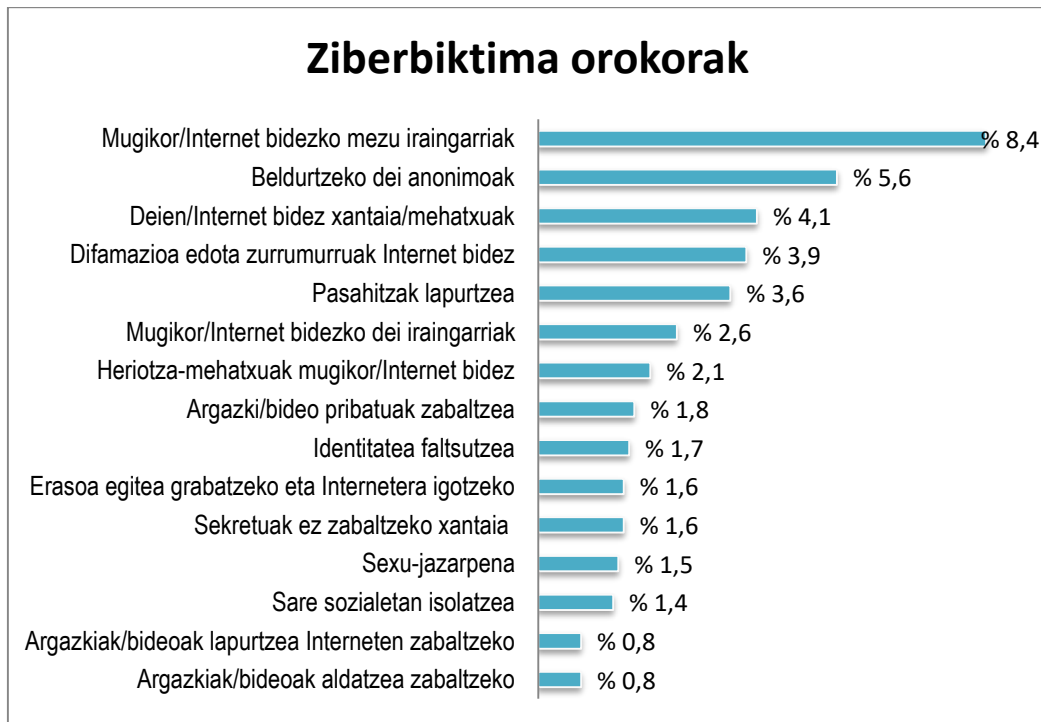
8.19. Taula. Cyberbullying portaeren ziberbiktima izan direla adierazi duten parte-hartzaileen ehunekoak

	Inoiz ez		Batzuetan		Sarritan		Betik	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
1. Internetetik edo telefono mugikorretik mezu iraingarriak eta mingarriak bidali al dizkizute?	1.827	91,6	149	7,5	17	0,9	0	0,0
2. Internetetik edo telefono mugikorretik dei iraingarriak eta mingarriak egin al dizkizute (Skype-n...)?	1.941	97,4	44	2,2	8	0,4	0	0,0
3. Eraso egin al dizute grabatu eta internetera igotzeko ?	1.962	98,4	29	1,5	2	0,1	0	0,0
4. Internet edo mugikor bidez zure argazki edo bideo pribatu edo konprometiturik zabaldu al dute?	1.958	98,2	32	1,6	3	0,2	0	0,0
5. Zu ohartu gabe aldageletan, hondartzan edo komunean argazkirik atera al dizute eta interneten ipini dituzte edo mugikorretik zabaldu ?	1.979	99,3	11	0,6	3	0,2	0	0,0
6. Zu beldurtzeko helburuarekin eginiko dei anonimorik jaso duzu?	1.883	94,4	93	4,7	14	0,7	3	0,2
7. Mezu edo dei bidez xantaia edo mehatxu egin dizute?	1.912	95,9	68	3,4	11	0,6	2	0,1
8. Mugikorretik edo internetetik jazarpen sexualik pairatu duzu?	1.963	98,5	24	1,2	6	0,3	0	0,0
9. Norbaitek zure blogean zu bazina bezala sinatu du, gezurrak edo sekretuak kontatuz?	1.961	98,3	28	1,4	3	0,2	1	0,1
10. Zure blogera edo posta elektronikora sartu ez zaitezen pasahitza lapurtu dizute?	1.921	96,4	62	3,1	8	0,4	2	0,1
11. Zure argazki edo bideoak aldatu dituzte Internet bidez sare sozialetan edo YouTube zabaldu eta zutaz barre egiteko edo zu umilatzeko?	1.979	99,2	13	0,7	1	0,1	0	0,0
12. Sare sozialetan zu zure kontaktuetatik urruntzeko helburuarekin jazarpenik pairatu duzu?	1.966	98,6	24	1,2	3	0,2	0	0,0
13. Egin nahi ez zenituen gauzak egitera behartu zaituzte zure gauza pertsonalak sarean ez zabaltzeko ?	1.962	98,4	25	1,3	6	0,3	0	0,0
14. Heriotzarekin mehatxatu al zaituzte zu edo zure familiako norbait telefono mugikorretik, sare sozialetatik edo bestelako teknologien bitartez?	1.951	97,9	34	1,7	6	0,3	2	0,1
15. Internet bidez zuri buruzko gezurrak zabaldu al dituzte zure izen ona edo ospea zikintzeko asmoz? Zuri buruzko zurrumurruak zabaldu al dituzte zuri min egiteko?	1.916	96,1	62	3,1	15	0,8	0	0,0

f = maiztasuna, % = ehunekoak

8.27. Grafikoa. Cyberbullying portaera orokorren ziberbiktimen ehunekoak

8.28. Grafikoa. Cyberbullying portaera larrien ziberbiktimen ehunekoak

.19. Taulan eta 8.28 eta 8.29 grafikoetan ikus daitekeen moduan, cyberbullyingeko jokoerak jasan dituztenen kopurua bullyingekoak jasan dituztena bezain

handia izan ez arren, argi dago ez dela gutxieteko modukoa. Jasandako jokaeren prebalentzia % 8,4 eta % 0,4 artean kokatuko litzateke, eta azpimarratzekoa da aztertutako 15 jokaerak pairatuak izan direla bosgarren eta seigarren mailan. Ziberbiktimen ikuspegitik, orokorki (batzuetan, sarritan eta beti) gehien pairatzen dituzten jokaerak honako hauek dira:

- Mugikor edo Internet bidezko mezu iraingarriak jasotzea (% 8,4).
- Beldurtzeko asmoarekin egindako dei anonimoak jasotzea (% 5,6).
- Dei edo Internet bidez xantaia edo mehatxuak jasotzea (% 4,1).
- Zurrumurruak edo gezurrak zabaltzea norberaren ospea zikintzeko (% 3,9).
- Pasahitza lapurtzea posta elektronikoan ez sartzeko (% 3,6).
- Mugikor edo Internet bidez dei iraingarriak jasotzea (% 2,6).
- Heriotza mehatxuak jasotzea mugikorrean edo sarean (% 2,1).
- Bideo/Argazki pribatuak zabaltzea (% 1,8).
- Identitatea faltsutzea eta zu izango bazina bezala sinatzea gezurrak kontatzeko (% 1,7).
- Sekretuak sarean ez hedatzeko egin nahi ez dituen gauzak eginaraziz xantaiaren biktima izatea (% 1,6).
- Grabatu eta Internetera igotzeko egindako erasoen biktima izatea (% 1,6).
- Internet edo mugikor bidez sexualki jazarria izatea (% 1,5).
- Sare sozialetan kontaktuengandik isolatzea (% 1,4).
- Aldatutako argazkiak eta bideoak hedatzea iseka egiteko eta umiliatzeko (% 0,8).
- Aldageletan, hondartzan, etab. baimenik gabe argazkiak egin eta ondoren Interneten hedatzea (% 0,8).

Ziberbiktimizazio larriari dagokionez (“sarritan” eta “beti”), % 0,9 eta % 0,1 arteko prebalentzia maila aurkitu da. Hurrengoak dira, era larrian gehien pairatu diren cyberbullying-jokaerak.

- Mugikor edo Internet bidezko mezu iraingarriak jasotzea (% 0,9).
- Beldurtzeko asmoarekin egindako dei anonimoak jasotzea (% 0,9).

- Zurrumuruak edo gezurrak zabaltzea norberaren ospea zikintzeko (% 0,8).
- Dei edo Internet bidez xantaia edo mehatxuak jasotzea (% 0,7).
- Pasahitza lapurtzea posta elektronikoan ez sartzeko (% 0,5).
- Mugikor edo Internet bidez dei iraingarriak jasotzea (% 0,4).
- Heriotza mehatxuak mugikorrean edo sarean jasotzea (% 0,4).
- Sekretuak sarean ez hedatzeko egin nahi ez dituen gauzak eginaraziz xantaiaren biktima izatea (% 0,3).
- Identitatea faltsutzea eta zu izango bazina bezala sinatzea gezurrak kontatzeko (% 0,3).
- Internet edo mugikor bidez sexualki jazarria izatea (%0,3).
- Aldageletan, hondartzan, etab. baimenik gabe argazkiak egin eta ondoren Interneten hedatzea (% 0,2).
- Bideo/Argazki pribatuak zabaltzea (% 0,2).
- Sare sozialetan kontaktuengandik isolatzea (% 0,2).
- Grabatu eta Internetera igotzeko egindako erasoen biktima izatea (% 0,1).
- Aldatutako argazkiak eta bideoak hedatzea iseka egiteko eta umiliatzeko (% 0,1).

8.20. Taulan eta 8.29 eta 8.30 grafikoetan zibererasotzaileen maiztasunak eta ehunekoak cyberbullyingeko 15 jokaeretan erakusten dira.

8.20. Taula. Cyberbullying portaeren zibererasotzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen ehunekoak

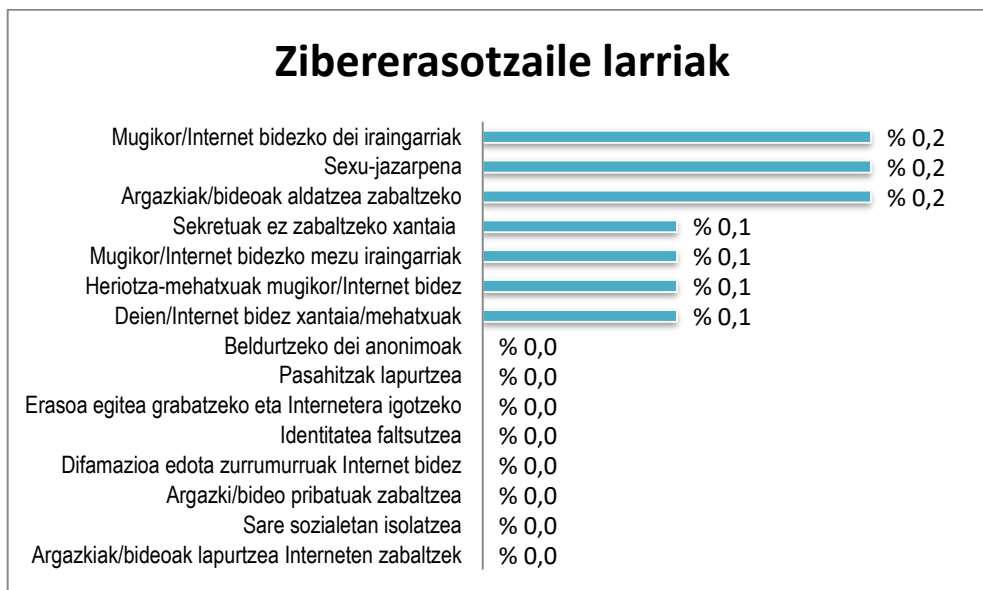
	Inoiz ez		Batzuetan		Sarritan		Beti	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
1. Internetetik edo telefono mugikorretik mezu iraingarriak eta mingarriak bidali al dituzu?	1.946	97,7	43	2,2	2	0,1	0	0,0
2. Internetetik edo telefono mugikorretik dei iraingarriak eta mingarriak egin al dituzu (Skype-n...)?	1.975	99,1	14	0,7	1	0,1	1	0,1
3. Norbait erasotu edota probokatu al duzu jipoi bat eman, grabatu eta internetera igotzeko ?	1.982	99,5	8	0,4	1	0,1	0	0,0
4. Internet edo mugikor bidez norbaiten argazki edo bideo pribatu edo konprometiturik zabaldu al duzu?	1.986	99,7	4	0,2	1	0,1	0	0,0
5. Bestea ohartu gabe aldageletan, hondartzan edo komunean argazkirik atera al duzu eta interneten ipini edo mugikorretik zabaldu?	1.985	99,7	4	0,2	2	0,1	0	0,0
6. Norbait beldurtzeko helburuarekin dei anonimorik egin duzu?	1.973	99,1	18	0,9	0	0,0	0	0,0
7. Mezu edo dei bidez xantaia edo mehatxu egin duzu?	1.973	99,0	17	0,9	1	0,1	0	0,0
8. Mugikorretik edo internetetik inor sexualki jazarri duzu ?	1.984	99,6	4	0,2	2	0,1	1	0,1
9. Besteren baten blogean sartu eta irainak, gezurrak edo sekretuak kontatu al dituzu ?	1.985	99,6	5	0,3	1	0,1	0	0,0
10. Blogean edo posta elektronikoa ez sartzeko norbaiti bere blogeko edo posta elektronikoko pasahitza lapurtu diozu?	1.981	99,4	9	0,5	1	0,1	0	0,0
11. Argazki edo bideoak aldatu dituzu Internet bidez sare sozialetan edo YouTubeen zabaldu eta norbaitetaz barre egiteko edo bera umilatzeko?	1.987	99,7	2	0,1	1	0,1	1	0,1
12. Sare sozialetan norbait bere kontaktuetatik urruntzeko helburuarekin jazarpenik egin diozu?	1.987	99,7	3	0,2	1	0,1	0	0,0
13. Norbait egin nahi ez zituen gauzak egitera behartu duzu bere gauza pertsonalak sarean ez zabaltzearen truke?	1.986	99,7	4	0,2	1	0,1	0	0,0
14. Inor heriotzaz mehatxatu al duzu telefono mugikorretik, sare sozialetatik edo bestelako teknologien bitartez?	1.987	99,7	3	0,2	1	0,1	0	0,0
15. Internet bidez beste buruzko gezurrak zabaldu al dituzu haien izen ona edo ospea zikintzeko asmoz? Beste buruzko zurrumurruak zabaldu al dituzu haiei min egiteko?	1.986	99,7	4	0,2	1	0,1	0	0,0

(n = 1.991), *f* = maiztasuna, % = ehunekoa

8.29. Grafikoa. Cyberbullying portaera orokorren ziberasotzaileen ehunekoak

8.30. Grafikoa. Cyberbullying portaera larrien ziberasotzaileen ehunekoak

Zibererasotzaileen ikuspegitik jokoaren prebalentzia maila % 2,3 eta % 0,3 artean kokatzen da. Burututako jokoaren kopurua pairatutakoa baino gutxiago den arren, aipagarria da lehen hezkuntzako azken zikloko ikasleek cyberbullying-testean ikertutako jokoera guztiak gutxienez behin burutu izan dituztela azken urtean zehar. Hauek izan dira gehien burututako jokoerak:

- Mugikor/Internet bidezko mezu mingarriak edo iraingarriak igortzea (% 2,3).
- Dei/Internet bidezko xantaiak edo mehatxuak egitea (% 1).
- Mugikor/Internet bidezko dei mingarriak edo iraingarriak egitea (% 0,9).
- Beldurtzeko helburuarekin dei anonimoak egitea (% 0,9).
- Norbaiti pasahitza lapurtzea bere posta elektronikoan edo blogean sartzea eragozteko (% 0,6).
- Grabatu eta Internetera igotzeko erasoak egitea (% 0,5).
- Beste baten identitatea faltsutzea eta bera izango bazina bezala sinatzea (% 0,4).
- Jazarpen sexuala eragitea (% 0,4).
- Argazki/Bideo pribatuak hedatzea (% 0,3).
- Beste norbaiten argazkiak/bideoak lapurtu eta Internet bidez hedatzea (% 0,3).
- Argazkiak/Bideoak aldatzea hedatzeko norbaitez barre egiteko asmoarekin (% 0,3).
- Sekretuak Interneten ez hedatzeko xantaiak egitea (% 0,3).
- Internet bidez iraintzea edo zurrumurrak zabaltzea (% 0,3).
- Mugikorra/Sareak erabiliz heriotza-mehatxuak egitea (% 0,3).
- Sare sozialetan norbait bere kontaktuengandik urruntzea eta isolatzea (% 0,3).

Zibereraso larriak (“batzuetan” edo “beti” erantzun aukerak) aztertzen direnean zibererasotzaileek emandako informazioaren arabera, jokaeren prebalentzia % 0,2 eta % 0 artean kokatuko litzakete. Hauek dira zibererasotzaileen arabera jokaera ohikoenak:

- Argazki/Bideoak aldatzea hedatzeko asmoz (% 0,2).
- Mugikor/Internet bidezko dei mingarriak edo iraingarriak egitea (% 0,2).
- Jazarpen sexuala eragitea (% 0,2).
- Mugikor/Internet bidezko mezu mingarriak edo iraingarriak igortzea (% 0,1).
- Dei/Internet bidezko xantaiak edo mehatxuak egitea (% 0,1).
- Internet bidez iraintzea edo zurrumurrak zabaltzea (% 0,1).
- Mugikorra/Sareak erabiliz heriotza-mehatxuak egitea (% 0,1).
- Sekretuak Interneten ez hedatzeko xantaiak egitea (% 0,1).

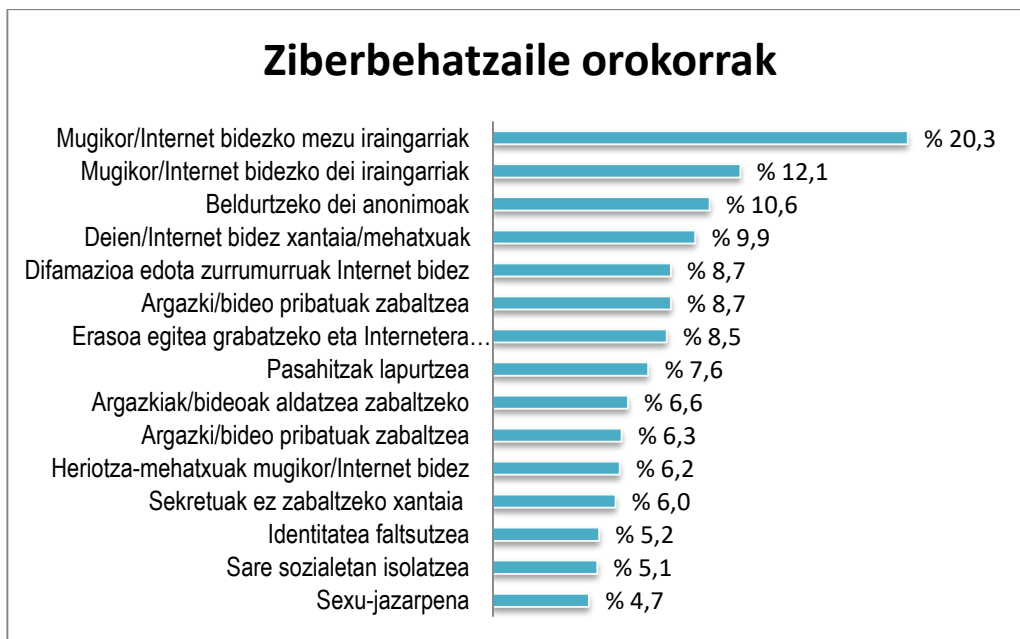
Ondoren, (8.21 Taula) ziberbehatzzaileek behatutako jokaerak aurkezten dira.

8.21. Taula. Cyberbullying portaeren ziberbehatzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen ehunekoak

	Inoiz Ez		Batzuetan		Sarritan		Beti	
	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Internetetik edo telefono mugikorretik mezu iraingarriak eta mingarriak bidali dituztela ikusi duzu, edo esan dizute?	1.587	79,7	337	16,9	59	3,0	7	0,4
2. Internetetik edo telefono mugikorretik dei iraingarriak eta mingarriak egiten ikusi dituzu, edo esan dizute (Skype-n bidez...)?	1.749	87,9	213	10,7	24	1,2	4	0,2
3. Ikusi al duzu norbait erasotu edota probokatzea jipoi bat eman, grabatu eta internetera igotzeko	1.818	91,3	142	7,1	23	1,2	7	0,4
4. Internet edo mugikor bidez norbaiten argazki edo bideo pribatu edo konprometituri zabaltzen ikusi duzu?	1.818	91,3	152	7,6	17	0,9	3	0,2
5. Bestea ohartu gabe aldageletan, hondartzan edo komunean argazkirik ateratzen eta interneten ipintzen ikusi duzu edo mugikorretik zabaldu dute?	1.865	93,7	113	5,7	8	0,4	4	0,2
6. Norbait beldurtzeko helburuarekin dei anonimorik egiten ikusi duzu?	1.779	89,4	178	8,9	27	1,4	6	0,3
7. Norbaiti mezu edo dei bidez xantaia edo mehatxu egiten ikusi al diozu?	1.792	90,1	172	8,6	18	0,9	8	0,4
8. Mugikorretik edo internetetik inor sexualki jazartzen ikusi duzu, edo ezagutu duzu jazarpen hori sufritu duenik?	1.898	95,3	77	3,9	12	0,6	3	0,2
9. Ikusi al duzu norbait besteren baten blogean sartu, haren itxuraz hartuta, irainak, gezurrak edo sekretuak kontatzen? ¿	1.889	94,8	91	4,6	9	0,5	1	0,1
10. Blogean edo posta elektronikoa ez sartzeko norbaiti bere blogeko edo posta elektronikoko pasahitza lapurtzen ikusi duzu, edo ezagutzen duzu horrelakorik pasa zaionik?	1.839	92,4	127	6,4	20	1,0	4	0,2
11. Ikusi duzu norbaitez barre egiteko edo hura humilatzeko argazki edo bideoak aldatzea eta Internet bidez sare sozialetan edo YouTubeen zabaltzea ?	1.861	93,4	113	5,7	11	0,6	5	0,3
12. Sare sozialetan norbait bere kontaktuetatik urruntzeko helburuarekin modu honetan erasotua izaten ikusi duzu?	1.890	94,9	87	4,4	8	0,4	5	0,3
13. Ikusi duzu norbait egin nahi ez zituen gauzak egitera behartzea bere gauza pertsonalak sarean ez zabaltzearen truke ?	1.871	94,0	100	5,0	13	0,7	6	0,3
14. Badakizu inor heriotzaz mehatxatu duten telefono mugikorretik, sare sozialetatik edo bestelako teknologietatik? ¿	1.867	93,8	106	5,3	15	0,8	2	0,1
15. Ikusi al duzu norbaiti buruzko gezurrak zabaltzen Internet bidez bere izen ona edo ospea zikintzeko asmoz? Eta zurrumurrak zabaltzen norbaiti min egiteko?	1.821	91,5	141	7,1	20	1,0	8	0,4

(n=1.990), f = maiztasuna, % = ehunekoak

8.31. Grafikoa. Cyberbullying portaera orokorren ziberbehatzaileen ehunekoak

8.32. Grafikoa. Cyberbullying portaera larrien ziberasbehatzaileen ehunekoak

8.21. Taulan ikus daitekeen moduan, lagin osotik % 20,3 eta % 4,7 bitarteko batek zibererasoak ikusi dituzte bere kideen artean, lehen aipatu den moduan. **Behatzaileen** inguruko informazioa korapilatsuagoa da interpretatzeko. Izan ere, hainbat behatzailek biktima edo erasotzaile beraren berri izan baitezakete. Hori dela eta, horien ehunekoak

ezin dira alderatu biktima eta erasotzaileen ehunekoekin. Hauek dira gehien behatutako jokaerak:

- Mugikor/Internet bidezko mezu mingarriak edo iraingarriak igortzen ikustea (% 20,3).
- Mugikor/Internet bidezko dei mingarriak edo iraingarriak egiten ikustea (% 12,1).
- Beldurtzeko helburuarekin dei anonimoak egiten ikustea (% 10,6).
- Dei/Internet bidezko xantaiak edo mehatxuak egiten ikustea (% 9,9).
- Beste norbaiten argazki/bideo pribatuak hedatzen ikustea (% 8,7).
- Internet bidez iraintzea edo zurrumurrak zabaltzea (% 8,7).
- Grabatu eta Internetera igotzeko erasoak egitea (% 8,5).
- Norbaiti pasahitza lapurtzea bere posta elektronikoa edo blogean sartzea eragozteko (% 7,6).
- Argazki/Bideoak aldatzea norbaitez barre egiteko asmoarekin hedatzeko (% 6,6).
- Beste norbaiten argazkiak/bideoak lapurtu eta Internet bidez hedatzea (% 6,3).
- Mugikorra/Sareak erabiliz heriotza-mehatxuak egitea (% 6,2).
- Sekretuak Interneten ez hedatzeko xantaiak egitea (% 6).
- Beste norbaiten identitatea faltsutzea eta bera izango bazina bezala sinatzea (% 5,2).
- Sare sozialetan norbait bere kontaktuengandik urrunduz eta isolatzea (% 5,1).
- Jazarpen sexuala ikustea (% 4,7).

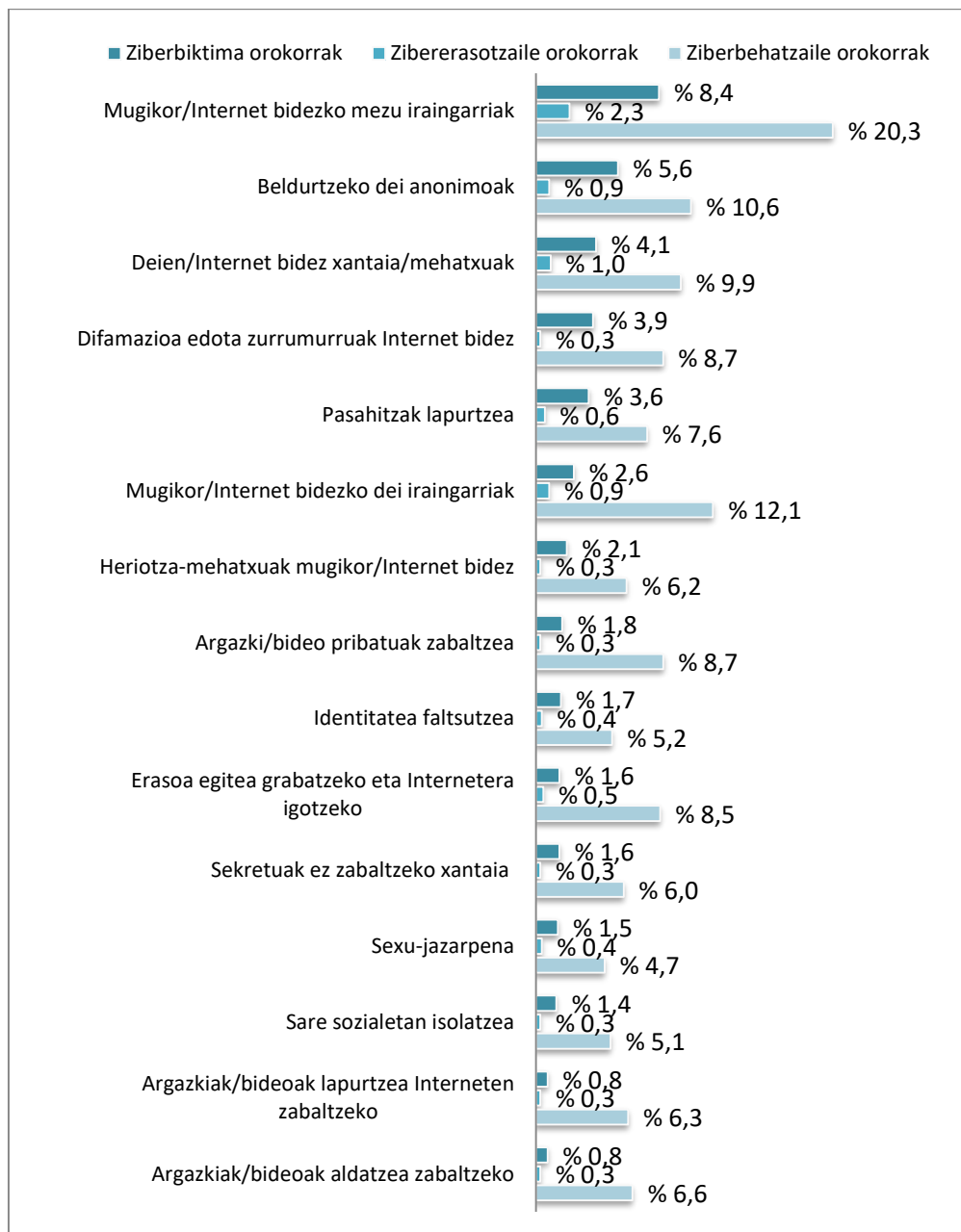
Jokaera hauek era larrian (“sarritan” eta “beti”) erakusten dituzten ehunekoak % 3,4 eta % 0,6 artean kokatzen dira. Ziberbehatzaileen arabera hauek dira era larrian gehien behatutako jokaerak:

- Mugikor/Internet bidezko mezu mingarriak edo iraingarriak igortzen ikustea (% 3,4).
- Beldurtzeko helburuarekin dei anonimoak egiten ikustea (% 1,7).
- Grabatu eta Internetera igotzeko erasoak egitea (% 1,6).
- Mugikor/Internet bidezko dei mingarriak edo iraingarriak egiten ikustea (% 1,4).

- Internet bidez iraintzea edo zurrumurrak zabaltzea (% 1,4).
- Dei/Internet bidezko xantaiak edo mehatxuak egiten ikustea (% 1,3).
- Norbaiti pasahitza lapurtzea bere posta elektronikoan edo blogean sartzea eragozteko (% 1,2).
- Beste norbaiten argazkiak/bideoak lapurtu eta Internet bidez hedatzea (% 1,1).
- Sekretuak Interneten ez hedatzeko xantaiak egitea (% 1).
- Mugikorra/Sareak erabiliz heriotza-mehatxuak egitea (% 0,9).
- Argazki/Bideoak aldatzea norbaitez barre egiteko asmoarekin hedatzeko (% 0,9).
- Jazarpen sexuala ikustea (% 0,8).
- Sare sozialetan norbait bere kontaktuengandik urrundu eta isolatzea (% 0,7).
- Beste norbaiten argazkiak/bideoak lapurtu eta Internet bidez hedatzea (% 0,6).
- Beste norbaiten identitatea faltsutzea eta bera izango bazina bezala sinatzea (% 0,6).

Ondoren, 8.33. Grafikoan ziberbiktinek, zibererasotzaileek eta ziberbehatzaileek oro har maizena pairatutako cyberbullying-jokaerak erakusten dira.

8.33. Grafikoa. Ziberbiktima, zibererasotzaile, ziberbehatzaileen ehuneko globalak portaera bakoitzean

Ziberbiktimen, zibererasotzaileen eta ziberbehatzaileen artean adostasun-maila handia dago, eta hiruren arabera hurrengo seiak dira era orokorrean (“batzuetan”, “sarritan” eta “beti”) maizena jasandako, burututako eta behatutako jokabideak:

- Mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak: (ziberbiktimen % 8,4, zibererasotzaileen % 2,3; ziberbehatzaileen % 20,3).

- Beldurtzeko dei anonimoak: (ziberbiktimen % 5,6; zibererasotzaileen % 0,9; ziberbehatzaileen % 10,6).
- Deien/Internet bidez xantaiak/mehatxuak: (ziberbiktimen % 4,1; zibererasotzaileen % 1; ziberbehatzaileen % 9,9).
- Gezurrak edo zurrumurrak zabaltzea mintzeko edo ospea zikintzeko: (ziberbiktimen % 3,9; zibererasotzaileen % 0,3; ziberbehatzaileen % 8,7).
- Blogera edo posta elektronikora sartzeko pasahitza lapurtzea (ziberbiktimen % 3,6; zibererasotzaileen % 0,6; ziberbehatzaileen % 7,6).
- Internetetik edo telefono mugikorretik dei iraingarriak eta mingarriak: ziberbiktimen % 2,6; zibererasotzaileen % 0,9; ziberbehatzaileen % 12,1.

Era larrian emandako jokaerei dagokienez, hauek dira 3 ikuspegietatik era larrian (“sarritan” eta “beti”) gehien behatutako jokaerak:

- Mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak: ziberbiktimen % 0,9, zibererasotzaileen % 0,1, ziberbehatzaileen % 3,4.
- Beldurtzeko dei anonimoak: ziberbiktimen % 0,9, zibererasotzaileen % 0, ziberbehatzaileen % 0,7.
- Mintzeko edo ospea zikintzeko Interneten gezurrak edo zurrumurrak hedatzea: ziberbiktimen % 0,8, zibererasotzaileen % 0,1, ziberbehatzaileen % 1,4.
- Deien/Internet bidez xantaiak/mehatxuak: ziberbiktimen % 0,7, zibererasotzaileen % 0,1, ziberbehatzaileen % 1,3.
- Mugikor/Internet bidezko dei iraingarriak: ziberbiktimen % 0,4, zibererasotzaileen % 0,2, ziberbehatzaileen % 1,4.
- Blogera edo posta elektronikora sartzeko pasahitza lapurtzea: ziberbiktimen % 0,5, zibererasotzaileen % 0, ziberbehatzaileen % 1,2.

8.2.2 Cyberbullying: Sexuaren araberako aldeak

8.2.2.1 Cyberbullying: Neska eta mutilen ehunekoak, ziberbiktima-hutsak, zibererasotzaile-hutsak, ziberbiktima-erasotzaileak eta ziberbehatzaileak

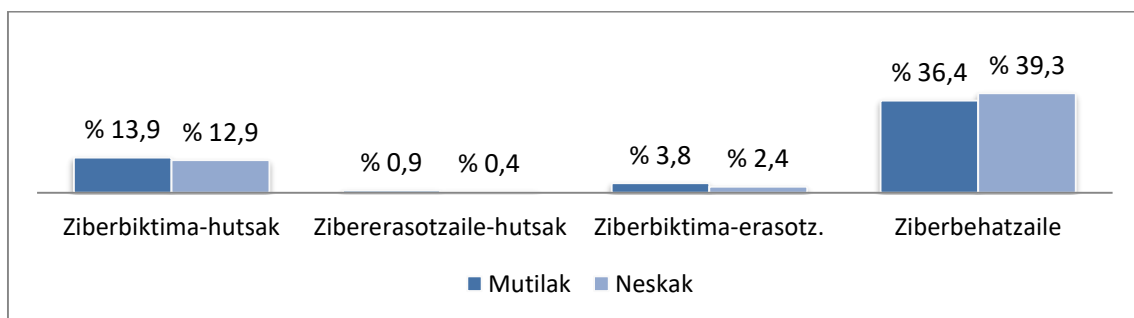
Sexuaren araberako ezberdintasunak zehazte aldera, kontingentzia eta khi-karratuaren azterketak gauzatu ziren bi aldagaien artean: parte-hartze rola (ziberbiktima-hutsa, zibererasotzaile-hutsa, ziberbiktima-erasotzailea eta ziberbehatzailea modura) eta sexua. Emaitzak 8.22. Taulan erakusten dira eta 8.34 Grafikoan islatzen dira.

8.22. Taula. Cyberbullyingaren ziberbiktima-huts, zibererasotzaile-huts, ziberbiktima-erasotzaile eta ziberbehatzaileen maiztasunak eta ehunekoak (sexuaren barnean) sexuaren arabera

	Mutilak ($n = 1.000$)		Neskak ($n = 993$)		χ^2	p
	f	%	f	%		
Ziberbiktima-hutsa ($n = 267$)	139	13,9	128	12,9	4,38	.508
Zibererasotzaile-hutsa ($n = 13$)	9	0,9	4	0,4	1,91	.168
Ziberbiktima-erasotzailea ($n = 62$)	38	3,8	24	2,4	3,16	.075
Ziberbehatzailea ($n = 753$)	364	36,4	389	39,3	1,68	.195

f = maiztasuna, % = ehunekoa, χ^2 = khi karratua, p = esangura

8.34. Grafikoa. Ziberbiktima-huts, zibererasotzaile-huts, ziberbiktima-erasotzaile eta ziberbehatzaileen ehunekoak sexuaren arabera

8.22 Taulan eta 8.34. Grafikoan ikus daitekeenez, cyberbullyingean datu hauek aurki ditzakegu:

Ziberbiktima-hutsak: Haurren artean, mutilen % **13,9ak** ($n = 139$) eta nesken % **12,9ak** ($n = 128$) adierazi du azken urtean beste kide batzuek cyberguingeko jokabide erasokor bat edo gehiago pairatu dituela. Ziberbiktima-huts guztiak kontuan hartuta (laginaren % 13,4; $n = 267$), % 7 mutilak dira eta % 6,4 neskak. Kontingentzia

analisia ez da esanguratsua izan, izan ere, ziberbiktima-hutsa izan den **mutil eta nesken ehunekoa antzeko da** ($\chi^2= 4,38, p = .508$).

Zibererasotzaile-hutsak: Mutilen % **0,9ak** ($n = 9$) eta nesken % **0,4ak** ($n = 4$) adierazi du azken urtean beste batzuen aurka cyberbullying ekintza bat edo gehiago egin dituela. Zibererasotzaile-huts guztiak kontuan hartuz (laginaren % 0,7), % 0,5 mutilak dira eta % 0,2 neskak. Kontingentzia analisia ez da esanguratsua izan, izan ere, zibererasotzaile-hutsa izan den **mutil eta nesken ehunekoa antzeko da** ($\chi^2= 1,90, p = .168$).

Ziberbiktima-erasotzaileak: Mutilen % **3,8ak** ($n = 38$) eta nesken % **2,4ak** ($n = 24$) adierazi du azken urtean, beste kide batzuek edo/eta beste kide batzuek cyberbullyingeko jokabide erasokor bat edo gehiago jasan/egin dituela. Biktima-erasotzaile guztiak kontuan hartuz (laginaren % 3,1), % 1,9 mutilak dira eta % 1,2 neskak. Kontingentzia analisia ez da esanguratsua, izan ere, **mutilen eta nesken artean ziberbiktima-erasotzaileen ehunekoa antzeko da** ($\chi^2=3,16, p = .075$).

Behatzaileak: Mutilen % **36,4ak** ($n = 364$) eta nesken % **39,3ak** ($n = 389$) adierazi du azken urtean beste kide batzuen arteko jokabide erasokor bat edo gehiago behatu dituela. Behatzaile guztiak kontuan hartuz gero (laginaren % 37,8), % 18,3 mutilak dira eta % 19,5 neskak. Honebestez, esan dezakegu kontingentzia analisia ez dela esanguratsua izan, izan ere, behatzaile izan diren **mutilen eta nesken ehunekoa antzeko izan da** ($\chi^2= 1,67, p = .195$).

8.2.2.2 Cyberbullying: Ziber-jokaeren ziberbiktima, zibererasotzaile eta ziberbehatzaile izandako ikasleen ehunekoa mutil eta nesketan

Ondoren, kontingentzia eta khi-karratu azterketen bidez, cyberbullying jokabide bakoitzeko ziberbiktima, zibererasotzaile eta ziberbehatzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak aztertu dira, sexua aintzat hartuz. Azterketa horretarako ziberbiktima guztiak (ez soilik ziberbiktima-hutsak) eta zibererasotzaile guztiak (ez soilik zibererasotzaile-hutsak) hartu dira kontuan. Datozen Taula eta grafikoetan, eskuratutako emaitzak aztertu eta ziberbiktima (8.23 Taula, 8.35. Grafikoa),

zibererasotzaile (8.24. Taula eta 8.35. Grafikoa) eta ziberbehatzaile (8.25. Taula eta 8.37. Grafikoa) izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak sexuaren arabera erakusten dira.

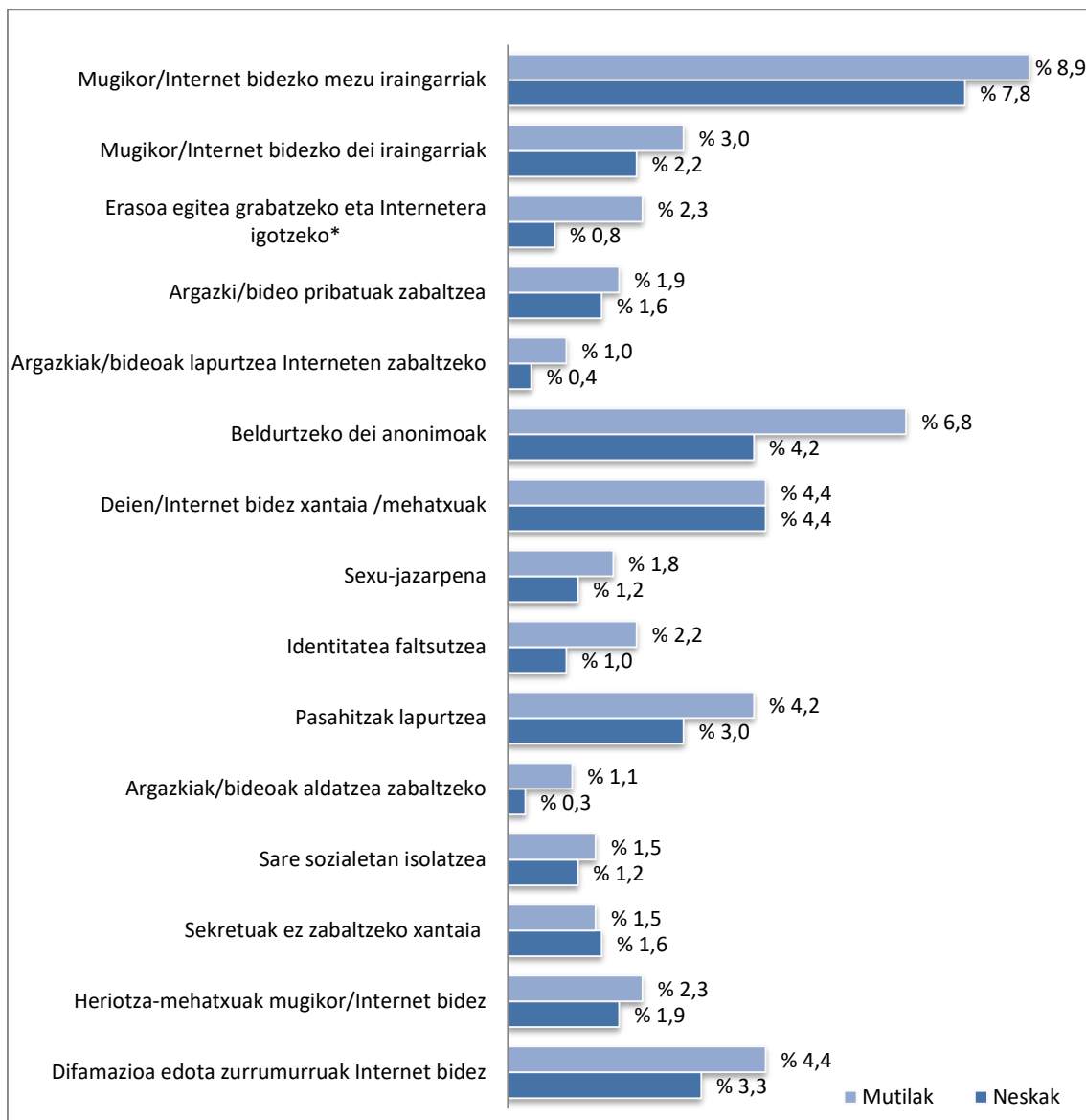
8.23 Taula. Cyberbullying jokaeran ziberbiktima izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak sexuaren arabera

	Inoiz ez		Batzuetan		Sarritan		Beti		χ^2	<i>p</i>
	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak		
	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)		
Mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak	911 (91,1)	916 (92,2)	78 (7,8)	71 (7,2)	11 (1,1)	6 (0,6)	0 (0,0)	0 (0,0)	1,79	.409
Mugikor/Internet bidezko dei iraingarriak	970 (97,0)	971 (97,8)	23 (2,3)	21 (2,1)	7 (0,7)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	4,57	.102
Erasoa egitea grabatzeko eta Internetera igotzeko	977 (97,7)	985 (99,2)	21 (2,1)	8 (0,8)	2 (0,2)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	7,84	.020
Argazki/bideo pribatuak zabaltzea	981 (98,1)	977 (98,4)	16 (1,6)	16 (1,6)	3 (0,3)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	2,98	.225
Argazkiak/bideoak lapurtzea Interneten zabaltzeko	990 (99,0)	989 (99,6)	7 (0,7)	4 (0,4)	3 (0,3)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	3,79	.150
Beldurtzeko dei anonimoak	932 (93,2)	951 (95,8)	59 (5,9)	34 (3,4)	8 (0,8)	6 (0,6)	1 (0,1)	2 (0,2)	7,51	.057
Deien/Internet bidez mehatxu	956 (95,6)	956 (95,6)	38 (3,8)	30 (3,0)	4 (0,4)	7 (0,7)	2 (0,2)	0 (0,0)	3,73	.292
Sexu-jazarpena	982 (98,2)	981 (98,8)	16 (1,6)	8 (0,8)	2 (0,2)	4 (0,4)	0 (0,0)	0 (0,0)	3,31	.191
Identitatea faltsutzea	978 (97,8)	983 (99,0)	19 (1,9)	9 (0,9)	2 (0,2)	1 (0,1)	1 (0,1)	0 (0,0)	4,89	.180
Pasahitzak lapurtzea	958 (95,8)	963 (97,0)	37 (3,7)	25 (2,5)	3 (0,3)	5 (0,5)	2 (0,2)	0 (0,0)	4,81	.186
Argazkiak/bideoak aldatzea zabaltzeko	989 (98,9)	990 (99,7)	10 (1,0)	3 (0,3)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	4,75	.093
Sare sozialetan isolatzea	985 (98,5)	981 (98,8)	13 (1,3)	11 (1,1)	2 (0,2)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	0,48	.785
Sekretuak ez zabaltzeko xantaia	985 (98,5)	977 (98,4)	11 (1,1)	14 (1,4)	4 (0,4)	2 (0,2)	0 (0,0)	0 (0,0)	1,04	.596
Heriotza-mehatxuak mugikor/Internet bidez	977 (97,7)	974 (98,1)	19 (1,9)	15 (1,5)	4 (0,4)	2 (0,2)	0 (0,0)	2 (0,2)	3,12	.374
Difamazioa edota zurrumurruak Internet bidez	956 (95,6)	960 (96,7)	33 (3,3)	29 (2,9)	11 (1,1)	4 (0,4)	0 (0,0)	0 (0,0)	3,51	.173

f = maiztasuna, % = ehunekoa, χ^2 = khi karratua, *p* = esangura

8.35. Grafikoa. Cyberbullying portaeren ziberbiktimen ehunekoak sexuaren arabera

8.23. Taulan ikus dezakegunez, ziberbiktimen ehunekoetan alde esanguratsuak topa ditzakegu cyberbullying jokaera bakar batean: eraso biktima izatea grabatzeko eta Internetera igotzeko (mutilen % 2,3 eta nesken % 0,8).

Hala mutilentzat nola neskeentzat era orokorrean (“batzuetan”, “sarrietan” eta “beti”) gehien jasandako cyberbullying jokabideak hauek izan dira: mezu iraingarriak jasotzea (mutilen % 8,9 eta nesken % 7,8), beldurtzeko asmoarekin dei anonimoak jasotzea (mutilen % 6,8 eta nesken % 4,2), zurrumurren eta difamazioaren biktima izatea

Internet bidez (mutilen % 4,4 eta nesken % 3,3), eta kontraseña lapurketa (mutilen % 4,2 eta nesken % 3).

Horrez gain, mutilen artean era larrian gehien jasandako erasoak honako hauek izan ziren: mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak (% 1,1), difamazioa edota zurrumurruek Internet bidez (% 1,1), beldurtzeko dei anonimoak (% 0,9), mugikor/Internet bidezko dei iraingarriak (% 0,9) eta Deien/Internet bidez mehatxu (% 0,6). Aitzik, nesken kasuan honako hauek izan dira era larrian gehien pairatutako jokabideak: beldurtzeko dei anonimoak (% 0,8), deien/Internet bidez mehatxu (% 0,7), mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak (% 0,6), pasahitzak lapurtzea (% 0,6) eta difamazioa edota zurrumurruek Internet bidez (% 0,4).

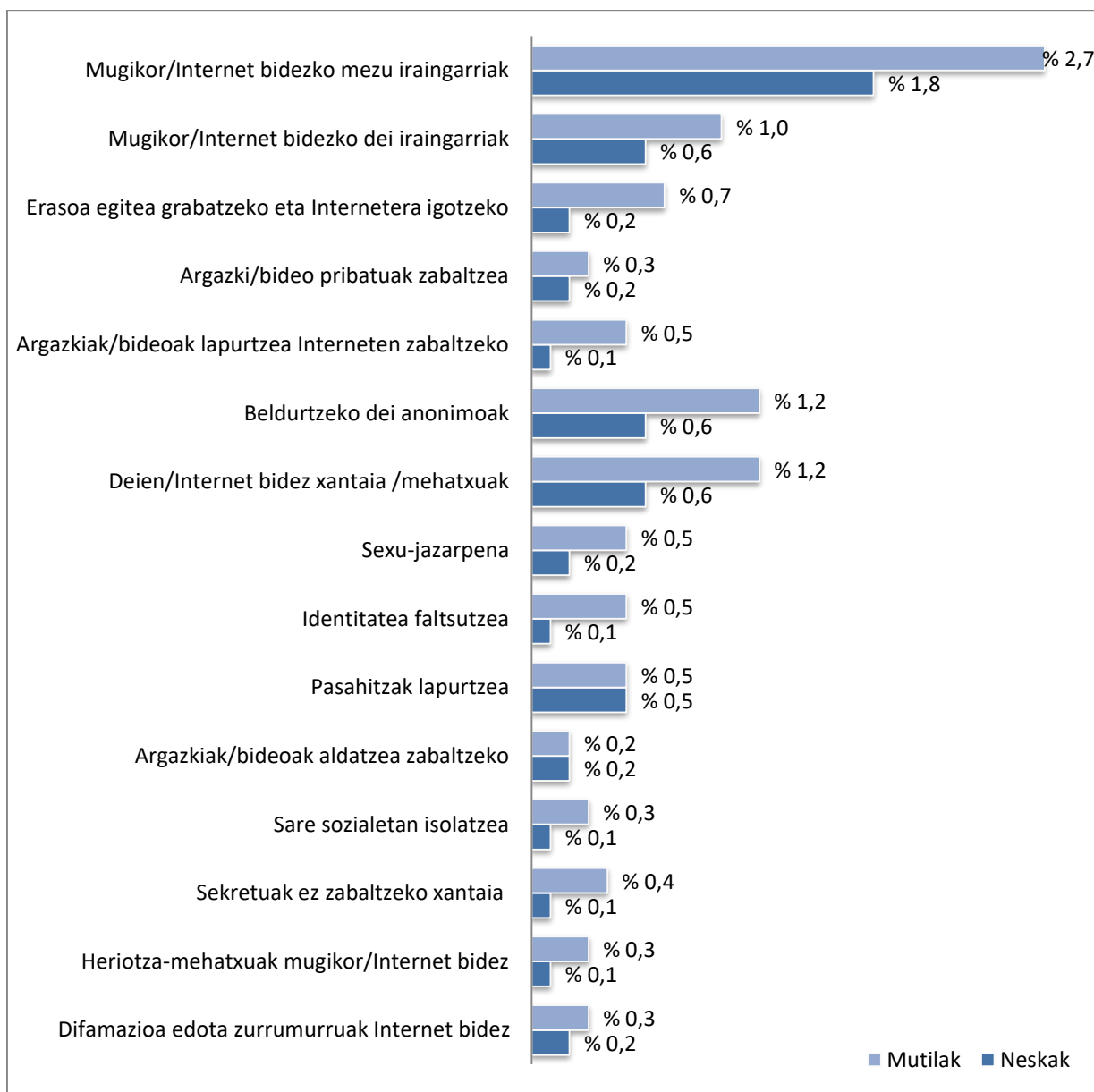
Mutil eta neska zibererasotzaileek adierazitako datuak 8.24. Taulan erakusten dira eta 8.36. Grafikoan islatzen dira.

8.24. Taula. Cyberbullying portaeren zibererasotzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak sexuaren arabera

	Inoiz ez		Batzuetan		Sarritan		Beti		χ^2	p
	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak		
	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)		
Mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak	972 (97,3)	974 (98,2)	25 (2,5)	18 (1,8)	2 (0,2)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	3,18	.210
Mugikor/Internet bidezko dei iraingarriak	989 (99,0)	986 (99,4)	9 (0,9)	5 (0,5)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (0,1)	3,12	.373
Erasoa egitea grabatzeko eta Internetera igotzeko	992 (99,3)	990 (99,8)	6 (0,6)	2 (0,2)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	2,98	.226
Argazki/bideo pribatuak zabaltzea	996 (99,7)	990 (99,8)	3 (0,3)	1 (0,1)	0 (0,0)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	1,99	.369
Argazkiak/bideoak lapurtzea Interneten zabaltzeko	994 (99,5)	991 (99,9)	4 (0,4)	0 (0,0)	1 (0,1)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	3,98	.137
Beldurtzeko dei anonimoak	987 (98,8)	986 (99,4)	12 (1,2)	6 (0,6)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	1,98	.160
Deien/Internet bidez mehatxu	987 (98,8)	986 (99,4)	12 (1,2)	5 (0,5)	0 (0,0)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	3,86	.145
Sexu-jazarpena	994 (99,5)	990 (99,8)	4 (0,4)	0 (0,0)	1 (0,1)	1 (0,1)	0 (0,0)	1 (0,1)	4,98	.173
Identitatea faltsutzea	994 (99,5)	991 (99,9)	4 (0,4)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	2,78	.249
Pasahitzak lapurtzea	994 (99,5)	987 (99,5)	5 (0,5)	4 (0,4)	0 (0,0)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	1,11	.574
Argazkiak/bideoak aldatzea zabaltzeko	997 (99,8)	990 (99,8)	1 (0,1)	1 (0,1)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (0,1)	2,00	.572
Sare sozialetan isolatzea	996 (99,7)	991 (99,9)	3 (0,3)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (0,1)	3,98	.136
Sekretuak ez zabaltzeko xantaia	995 (99,6)	991 (99,9)	4 (0,4)	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	4,98	.083
Heriotza-mehatxuak mugikor/Internet bidez	996 (99,7)	991 (99,9)	2 (0,2)	1 (0,1)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	1,32	.517
Difamazioa edota zurrumurruak Internet bidez	996 (99,7)	990 (99,8)	2 (0,2)	2 (0,2)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0,99	.608

f = maiztasuna, % = ehunekoa, χ^2 = khi karratua, p = esangura

8.36. Grafikoa. Cyberbullying portaeren zibererasotzaileen ehunekoak sexuaren arabera

8.24. Taulan ikus daiteken modura burututako cyberbullyingeko jokaeratan nesken eta mutilen artean ez dira alde esanguratsuak aurkitu.

Burututako jokaeren maiztasun orokorrari dagokionez, mutilek eta neskek aho batez hauek izan direla gehien burututako zibererasoak adierazi dute: mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak (mutilen % 2,7 eta nesken % 1,8), beldurtzeko dei anonimoak (mutilen % 1,2 eta nesken % 0,6), deien/Internet bidez xantaia/mehatxua (mutilen % 1,2

eta nesken % 0,6) eta mugikor/Internet bidezko dei iraingarriak (mutilen % 1 eta nesken % 0,6).

Era larrian (“sarritan” eta “beti”) burututako jokaerei dagokienez mutilen kasuan mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak (% 0,2) izan da gehien burutu den jokabidea, neskek berriz batez ere sexu-jazarpena (% 0,2) burutu zutela adiezi dute

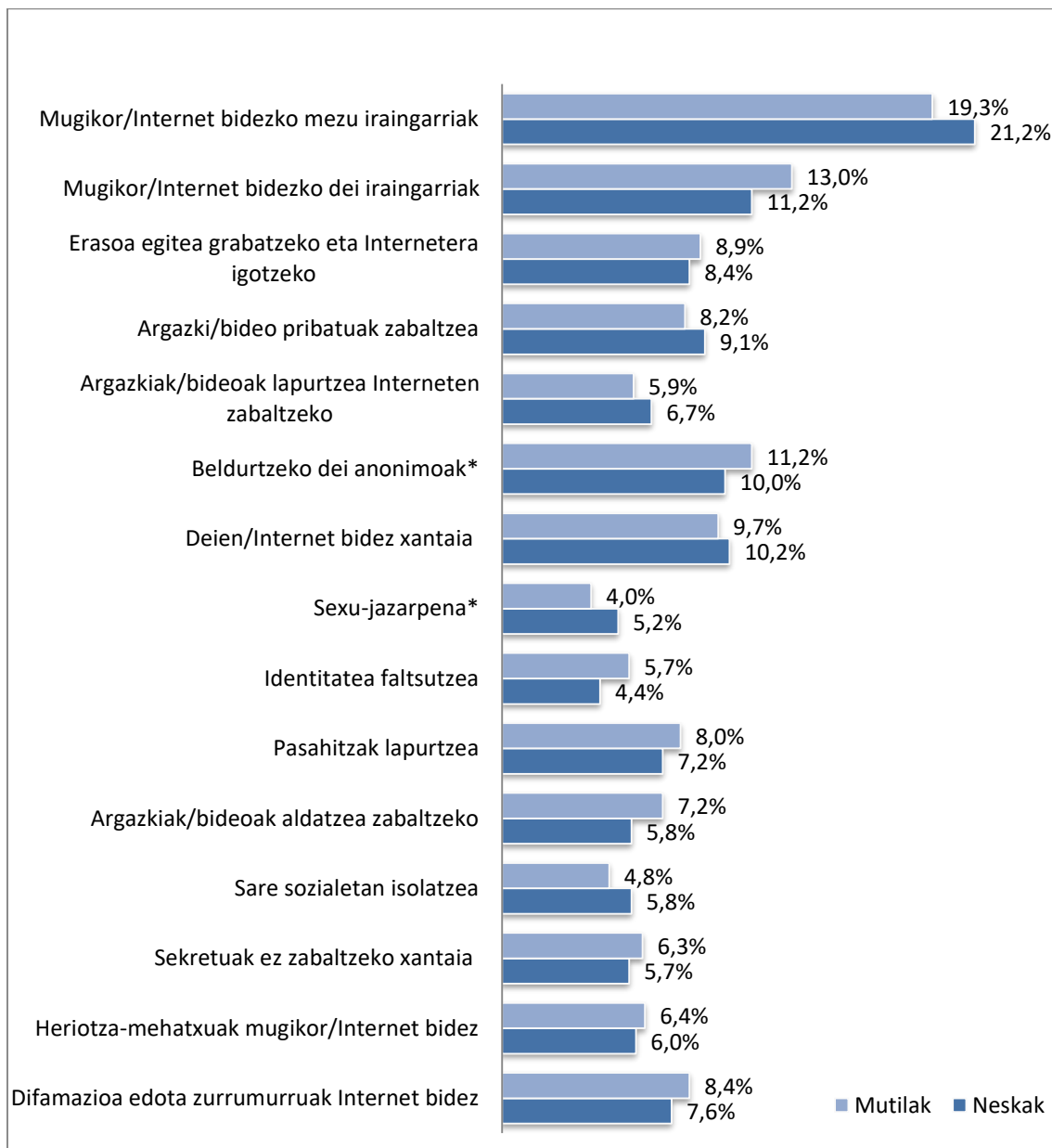
Azkenik, 8.25. Taulan, ziberbehatzailleek ikusitako cyberbullying jokaeren berri ematen da.

8.25. Taula. Cyberbullying portaeren ziberbehatzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak sexuaren arabera

	Inoiz ez		Batzuetan		Sarrietan		Beti		χ^2	p
	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak		
	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)		
Mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak	806 (80,7)	781 (78,8)	160 (16,0)	177 (17,9)	30 (3,0)	29 (2,9)	3 (0,3)	4 (0,4)	1,37	.710
Mugikor/Internet bidezko dei iraingarriak	869 (87,0)	880 (88,8)	111 (11,1)	102 (10,3)	17 (1,7)	7 (0,7)	2 (0,2)	2 (0,2)	4,58	.205
Erasoa egitea grabatzeko eta Internetera igotzeko	910 (91,1)	908 (91,6)	69 (6,9)	73 (7,4)	15 (1,5)	8 (0,8)	5 (0,5)	2 (0,2)	3,50	.321
Argazki/bideo pribatuak zabaltzea	917 (91,8)	901 (90,9)	69 (6,9)	83 (8,3)	12 (1,2)	5 (0,5)	1 (0,1)	2 (0,2)	4,61	.202
Argazkiak/bideoak lapurtzea Interneten zabaltzeko	940 (94,1)	925 (93,3)	50 (5,0)	63 (6,4)	7 (0,7)	1 (0,1)	2 (0,2)	2 (0,2)	6,08	.108
Beldurtzeko dei anonimoak	887 (88,8)	892 (90,0)	85 (8,5)	93 (9,4)	23 (2,3)	4 (0,4)	4 (0,4)	2 (0,2)	14,38	.002
Deien/Internet bidez mehatxu	902 (90,3)	890 (89,8)	79 (7,9)	93 (9,4)	13 (1,3)	5 (0,5)	5 (0,5)	3 (0,3)	5,24	.155
Sexu-jazarpena	959 (96,0)	939 (94,8)	29 (2,9)	48 (4,8)	9 (0,9)	3 (0,3)	2 (0,2)	1 (0,1)	8,20	.042
Identitatea faltsutzea	942 (94,3)	947 (95,6)	48 (4,8)	43 (4,3)	8 (0,8)	1 (0,1)	1 (0,1)	0 (0,0)	6,70	.082
Pasahitzak lapurtzea	919 (92,0)	920 (92,8)	69 (6,9)	58 (5,9)	9 (0,9)	11 (1,1)	2 (0,2)	2 (0,2)	1,21	.772
Argazkiak/bideoak aldatzea zabaltzeko	927 (92,8)	934 (94,2)	60 (6,0)	53 (5,3)	9 (0,9)	2 (0,2)	3 (0,3)	2 (0,2)	5,08	.166
Sare sozialetan isolatzea	951 (95,2)	939 (94,8)	41 (4,1)	46 (4,6)	5 (0,5)	3 (0,3)	2 (0,2)	3 (0,3)	1,03	.794
Sekretuak ez zabaltzeko xantaia	936 (93,7)	935 (94,3)	54 (5,4)	46 (4,6)	6 (0,6)	7 (0,7)	3 (0,3)	3 (0,3)	0,68	.877
Heriotza-mehatxuak mugikor/Internet bidez	935 (93,6)	932 (94,0)	53 (5,3)	53 (5,3)	11 (1,1)	4 (0,4)	0 (0,0)	2 (0,2)	5,24	.155
Difamazioa edota zurrumurruak Internet bidez	905 (90,6)	916 (92,4)	75 (7,5)	66 (6,7)	14 (1,4)	6 (0,6)	5 (0,5)	3 (0,3)	4,31	.230

f = maiztasuna, % = ehunekoa, χ^2 = khi karratua, p = esangura

8.37. Grafikoa. Cyberbullying portaeren ziberbehatzaileen ehunekoak sexuaren arabera

8.25. Taula erakutsi den moduan, hurrengo jokaeretan topa ditzakegu alde esanguratsuak mutilen eta nesken artean: beldurtzeko dei anonimoak eta sexu-jazarpena. Lehenengoan mutilen ehuneko esanguratsuki handiago behatu zuen jokaera hau (mutilen % 11,2 eta neske % 10), bigarrena, nesken ehuneko esanguratsuki handiago bat ikusi du sexu-jazarpena kideen artean (mutilen % 4 eta nesken % 5,2).

Hala mutilentzat nola neskeentzat era orokorrean (“batzuetan”, “sarrietan” eta “beti”) gehien jasandoko cyberbullying jokabideak hauek izan dira: Internetetik edo telefono mugikorretik mezu iraingarriak eta mingarriak bidali dituztela ikusi duzu (mutilen % 19,3 eta nesken % 21,2), Internetetik edo telefono mugikorretik dei iraingarriak eta mingarriak egiten ikusi dituzu? (mutilen % 13 eta nesken % 11,2). Mutilek beldurtzeko dei anonimoak (% 11,2) hirugarren gehien ikusitako jokaera dela diote, neskek berriz deien/Internet bidez xantaia/mehatxu (% 10,2) dela adierazi dute. Laugarren gehien emandako jokaera bai mutilen bai nesken arabera deien/Internet bidez xantaia/mehatxu (mutilen % 9,7 eta nesken % 10) da. Bosgarren gehien emandako jokaera era orokorrean difamazioa edota zurrumurruak Internet bidez zabaltzea (% 9,4) da mutilen arabera eta argazki/bideo pribatuak zabaltzea nesken arabera (% 9,1).

Mutilen artean era larrian gehien behatutako jokaerak mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak (% 3,3), beldurtzeko dei anonimoak (% 2,7), norbaiti eraso egitea grabatzeko eta Internetera igotzeko (% 2), mugikor/Internet bidezko dei iraingarriak eta difamazioa edota zurrumurruak Internet bidez (% 1,9) dira. Nesken kasuan mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak (% 3,3), pasahitzak lapurtzea (% 1,3), norbaiti eraso egitea (% 1), sekretuak ez zabaltzeko xantaia (% 1) eta mugikor/Internet bidezko dei iraingarriak (% 0,9) izan dira.

8.2.2.3 Cyberbullying: Mutilek eta neskek pairatu, egin eta behatutako ziberjokaeren kopurua

Mutil eta neskek pairatu, egin eta behatutako ziberjokaera kopuruan sexuaren araberako alderik dagoen ala ez identifikatze aldera, lau cyberbullying adierazleetan (ziberbiktimizazioa, zibererasoa, ziberbiktimizazio-erasokorra eta ziberbehaketa) eskuratutako puntuazioaren gainean aldagai bakarreko bariantza analisiak (ANOVA) burutu ziren. Emaidza hauek 8.26. Taulan ikus daitezke eta 8.38. Grafikoan islatzen dira.

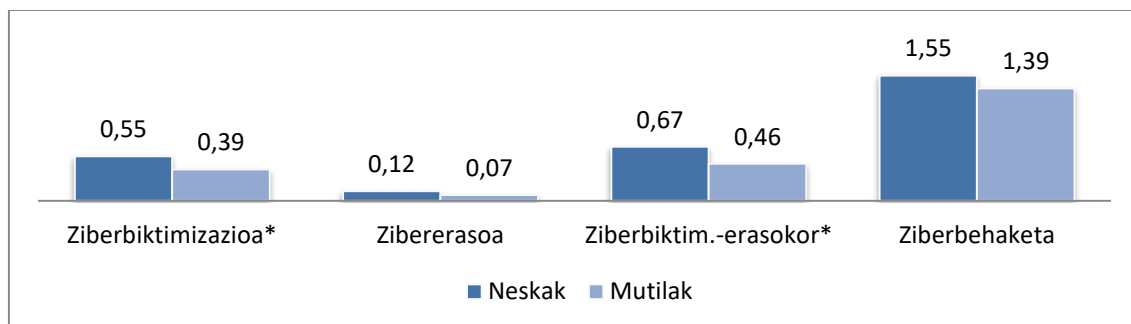

8.26. Taula. Batez bestekoak, desbideratze tipikoak, bariantza-analisia eta eraginaren tamaina (Cohenen d) cyberbullying adierazleetan sexuaren arabera

	Mutilak		Neskak		F (1, 1991)	p	d
	M	DT	M	DT			
Ziberbiktimizazioa	0,55	1,82	0,39	1,40	4,85	.028	0,09
Zibererasoa	0,12	0,89	0,07	0,91	1,19	.274	0,05
Ziberbiktimizazio-erasokorra	0,67	2,37	0,46	1,91	4,48	.034	0,09
Ziberbehaketa	1,55	3,60	1,39	2,82	1,17	.278	0,04

M = Batez bestekoa, DT = Desbideratze tipikoa, F = F Fisher, p = esangura, d = eraginaren tamaina

8.38. Grafikoa. Bullying adierazleetan pairatu, egin eta behatutako portaeren batez bestekoak sexuaren arabera

8.26. Taulan ikus daitekeen moduan, alde esanguratsuak daude, ziberbiktimizazio eta biktimizazio-eraskorraren adierazleetan. Izan ere, bi kasuetan mutilek neskek baino puntuazio handiagoa eskuratzen dute. Hala ere, eraginaren tamaina txikia da bietan. Bestalde, ez zen alde esanguratsurik topatu zibererasoan eta ziberbehaketan mutilen eta nesken artean. Laburbilduz **mutilek cyberbullying jokaera erasokor gehiago pairatu eta pairatu/egin dute neskek baino.**

8.2.3 Cyberbullying: Ikasmilaren arabera aldeak

8.2.3.1 Cyberbullying: bosgarren eta seigarren mailako ikasleen ehunekoak, ziberbiktima-hutsak, zibererasotzaile-hutsak, ziberbiktima-erasotzaileak eta ziberbehatzaileak

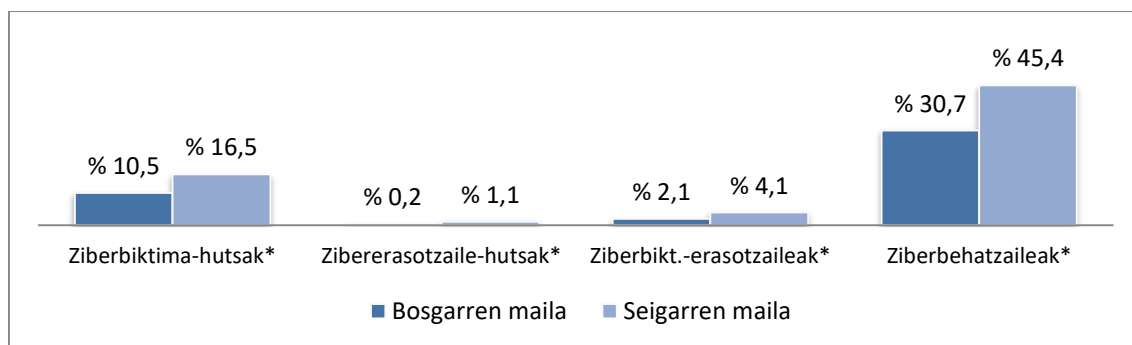
Implikatutako rolen artean ikastaroaren arabera desberdintasunik ba ote zen identifikatzeko, kontingenzien analisi bat egin zen bi aldagaien artean: ikasturtea eta partaidetza-rola (ziberbiktima-huts, zibererasotzaile-huts, ziberbiktima-erasotzaile edota ziberbehatzaile). Emaitzak 8.27. Taulan daude jasota, eta 8.39 Grafikoan irudikatzen dira.

8.27. Taula. Cyberbullyingaren ziberbiktima-huts, zibererasotzaile-huts, ziberbiktima-erasotzaile eta ziberbehatzaileen maiztasunak eta ehunekoak (ikasmaila barnean) ikasmilaren arabera

	Bosgarren maila (n = 1.000)		Seigarren maila (n = 993)		χ^2	p
	f	%	f	%		
Ziberbiktima-hutsa (n = 267)	108	10,5	159	16,5	15,57	.000
Zibererasotzaile-hutsa (n = 13)	2	0,2	11	1,1	6,83	.009
Ziberbiktima-erasotzailea (n = 62)	22	2,1	40	4,1	6,55	.010
Ziberbehatzailea (n = 753)	314	30,7	439	45,4	46,17	.000

f = maiztasuna, % = ehunekoa, χ^2 = khi karratua, p = esangura

8.39. Grafikoa. Ziberbiktima-huts, zibererasotzaile-huts, ziberbiktima-erasotzaile eta ziberbehatzaileen ehunekoak kurtsoaren arabera

8.27. Taulan ikus daitekeen bezala, cyberbullyingaren emaitzak ikasturtearen arabera esanguratsuak dira adierazle guztietan, eta honako emaitzak eskuratu dira:

Ziberbiktima-hutsak: Bosgarren ikasturteko ikasleen % **10,5ek** ($n = 108$) eta seigarren ikasturteko ikasleen % **16,5ek** ($n = 159$) adierazi dute azken urtean jasan dutela cyberbullying-ekintzaren bat edo gehiago ikaskideen aldetik. Ziberbiktima-hutsen artean (laginaren % 13,4), % 5,4 bosgarren mailan daude eta % 8, berriz, seigarrenean. Kontingentzia analisia esanguratsua izan da, eta seigarren ikasturtean **ziberbiktima-hutsen ehunekoa handiagoa da** bosgarrenean baino ($\chi^2 = 15,17, p < .001$).

Zibererasotzaile-hutsak: Bosgarren ikasturteko ikasleen % **0,2k** ($n = 2$) eta seigarren ikasturteko ikasleen % **1,1ek** ($n = 11$) egin dute cyberbullying-ekintzaren bat azken ikasturtean, baina jasan bat ere ez. Zibererasotzaile-hutsen artean (laginaren % 0,7), % 0,1 bosgarren mailan daude eta % 0,6, berriz, seigarrenean. Kontingentzia analisia esanguratsua izan da, eta **seigarren ikasturtean zibererasotzaile-hutsen ehunekoa handiagoa da** bosgarrenean baino ($\chi^2 = 6,83, p = .009$).

Ziberbiktima-erasotzaileak: Bosgarren ikasturteko ikasleen % **2,1ek** ($n = 21$) eta seigarren ikasturteko ikasleen % **4,1ek** ($n = 40$) egin eta jasan dute cyberbullying-ekintzaren bat azken ikasturtean. Ziberbiktima guztien artean (laginaren % 3,1), % 1,1 bosgarren mailan daude eta % 2, berriz, seigarrenean. Kontingentziaren analisia esanguratsua izan da, eta **seigarren ikasturtean ziberbiktima-erasotzaileen ehunekoa handiagoa da** bosgarrenean baino ($\chi^2 = 6,55, p = .010$).

Ziberbehatzaileak: Bosgarren ikasturteko ikasleen % **30,7k** ($n = 314$) eta seigarren ikasturteko ikasleen % **45,4k** ($n = 439$) ikusi dute cyberbullying-ekintzaren bat ikaskideen artean azken ikasturtean. Ziberbehatzaile guztien artean (laginaren % 37,8), % 15,8 bosgarren mailan daude eta % 22,1, berriz, seigarrenean. Kontingentzia analisiaren emaitza esanguratsuak izan da, eta **Lehen Hezkuntzako seigarren mailan ziberbehatzaile gehiago ageri da** bosgarrenean baino ($\chi^2 = 46,17, p < .001$).

8.2.3.2 Cyberbullying: ziber-jokaeren ziberbiktima, zibererasotzaile eta ziberbehatzaile izandako ikasleen ehunekoa bosgarren eta seigarren mailan

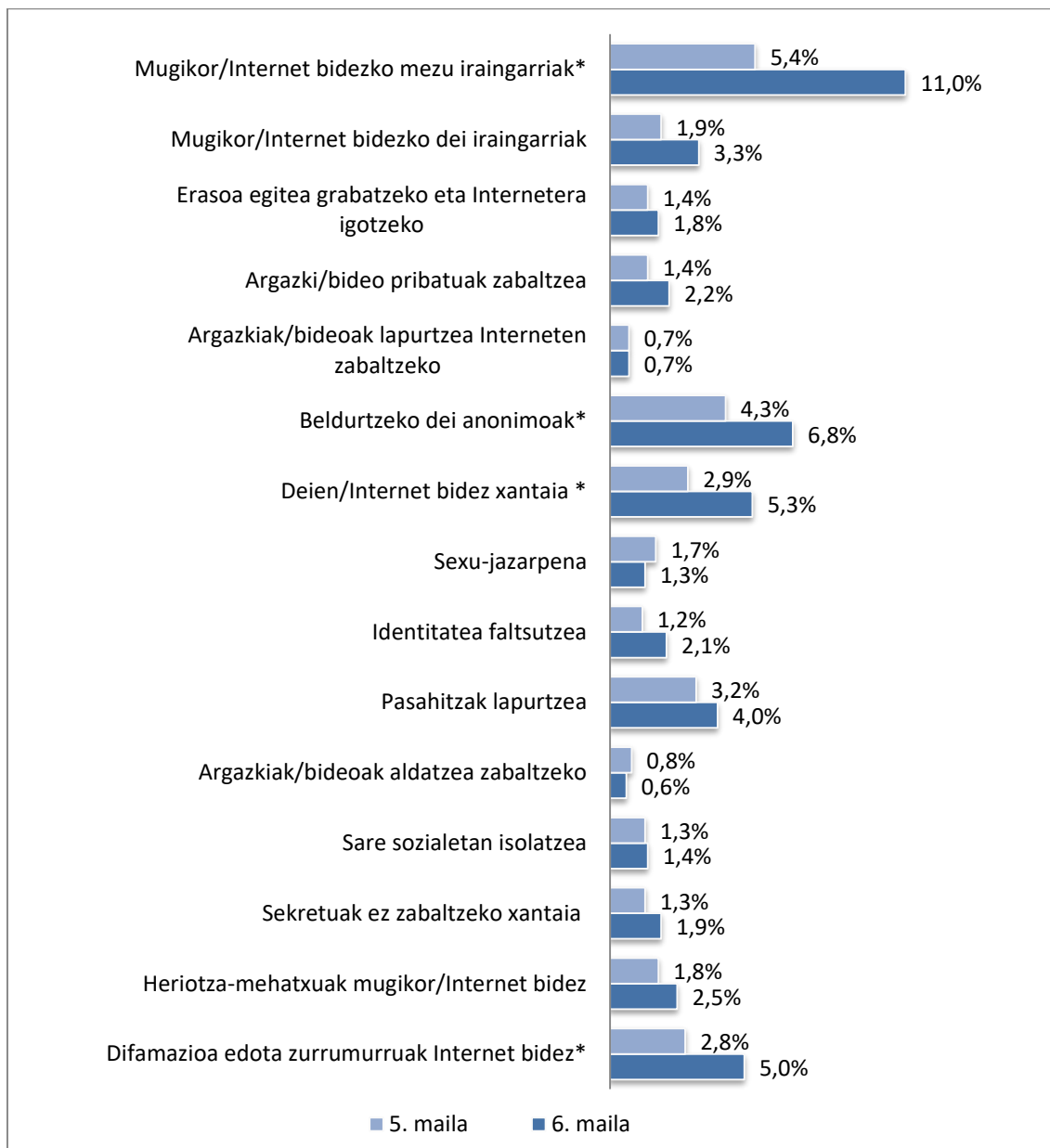
Mailaren araberako desberdintasunen azterketa egiten jarraitzeko, kontingentzia-azterketak egin ziren rolaren (ziberbiktima, zibererasotzaile eta ziberbehatzaile) eta ikasturtearen artean; horretarako, ziberbiktima guztiak hartu ziren kontuan (ez ziberbiktima-hutsak bakarrik), baita zibererasotzaile guztiak ere (ez zibererasotzaile-hutsak bakarrik). Ziberbiktimen emaitzak 8.28. Taulan eta 8.40. Grafikoan aurkezten dira; zibererasotzaileenak 8.21. Taulan eta 8.41. Grafikoan, eta ziberbehatzaileenak, berriz, 8.30. Taulan eta 8.42. Grafikoan.

8.28. Taula. Cyberbullying portaeren ziberbiktima izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak mailaren arabera

	Inoiz ez		Batzuetan		Sarritan		Beti		χ^2	<i>p</i>
	5. maila	6. maila	5. maila	6. maila	5. maila	6. maila	5. maila	6. maila		
	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)		
Mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak	967 (94,2)	860 (89,0)	53 (5,2)	96 (9,9)	7 (0,7)	10 (1,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	17,35	.000
Mugikor/Internet bidezko dei iraingarriak	1.007 (98,1)	934 (96,7)	17 (1,7)	27 (2,8)	3 (0,3)	5 (0,5)	0 (0,0)	0 (0,0)	3,66	.161
Erasoa egitea grabatzeko eta Internetera igotzeko	1.003 (98,6)	949 (98,2)	13 (1,3)	16 (1,7)	1 (0,1)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	0,53	.767
Argazki/bideo pribatuak zabaltzea	1.013 (98,6)	945 (97,8)	12 (1,2)	20 (2,1)	2 (0,2)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	2,83	.243
Argazkiak/bideoak lapurtzea Interneten zabaltzeko	1.020 (99,3)	959 (99,3)	5 (0,5)	6 (0,6)	2 (0,2)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	0,44	.803
Beldurtzeko dei anonimoak	983 (95,7)	900 (93,2)	38 (3,7)	55 (5,7)	6 (0,6)	8 (0,8)	0 (0,0)	3 (0,3)	8,19	.042
Deien/Internet bidez xantaia/mehatxu	997 (97,1)	915 (94,7)	25 (2,4)	43 (4,5)	3 (0,3)	8 (0,8)	2 (0,2)	0 (0,0)	10,70	.013
Sexu-jazarpena	1.010 (98,3)	953 (98,7)	15 (1,5)	9 (0,9)	2 (0,2)	4 (0,4)	0 (0,0)	0 (0,0)	1,96	.376
Identitatea faltsutzea	1.015 (98,8)	946 (97,9)	11 (1,1)	17 (1,8)	1 (0,1)	2 (0,2)	0 (0,0)	1 (0,1)	3,18	.364
Pasahitzak lapurtzea	994 (96,8)	927 (96,0)	27 (2,6)	35 (3,6)	5 (0,5)	3 (0,3)	1 (0,1)	1 (0,1)	2,00	.572
Argazkiak/bideoak aldatzea zabaltzeko	1.019 (99,2)	960 (99,4)	7 (0,7)	6 (0,6)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0,97	.616
Sare sozialetan isolatzea	1.014 (98,7)	952 (98,6)	10 (1,0)	14 (1,4)	3 (0,3)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	3,76	.153
Sekretuak ez zabaltzeko xantaia	1.014 (98,7)	948 (98,1)	9 (0,9)	16 (1,7)	4 (0,4)	2 (0,2)	0 (0,0)	0 (0,0)	2,98	.225
Heriotza-mehatxuak mugikor/Internet bidez	1.009 (98,2)	942 (97,5)	17 (1,7)	17 (1,8)	1 (0,1)	5 (0,5)	0 (0,0)	2 (0,2)	5,10	.164
Difamazioa edota zurrumurruak Internet bidez	998 (97,2)	918 (95,0)	22 (2,1)	40 (4,1)	7 (0,7)	8 (0,8)	0 (0,0)	0 (0,0)	6,77	.034

f = maiztasuna, % = ehunekoa, χ^2 = khi karratua, *p* = esangura

8.40. Grafikoa. Cyberbullying portaeren ziberbiktimen ehunekoak mailaren arabera

Taulan ikus dezakegun moduan, alde esanguratsuak ikus daiteke honako jokaera hauetan: mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak (bosgarren mailakoen % 5,4 eta seigarrenen % 11), beldurtzeko deiak (bosgarren mailakoen % 4,3 eta seigarrenen % 6,8), mugikor edo internet bidezko xantaia/mehatxuak (bosgarren mailakoen % 2,9 eta seigarrenen % 5,3) eta sare sozialetan difamazioak (bosgarren mailakoen % 2,8 eta

seigarrenekoen % 5). Modu esanguratsuan, jarrera horiek guztiak jasan zituztenen ehuneko handiagoak ageri dira seigarren ikasturteko ikasleen artean.

Mailaka aztertuta, honako hauek izan ziren bosgarren urtean gehien izandako jarrerak: mugikor bidez mezu iraingarriak jasotzea (% 5,4), izutzeko dei anonimoak jasotzea (% 4,3) eta pasahitzak lapurtzea (% 3,2). Seigarren ikasturteko ikasleen artean, honako hauek izan ziren prebalentzia handieneko jarrerak: mugikorraren eta internet bidez mezu iraingarriak jasotzea (% 11), izutzeko dei anonimoak jasotzea (% 6,8) eta deien edo Internet bidez xantaia/mehatxuak jasotzea (% 5,3). Aztertutako jarrera gehienek ehuneko handiagoa izan zuten seigarren ikasturtean, sexu-jazarpena eta argazkiak zein bideoak aldatzeak izan ezik; azken horiek neurri handiagoan jasan zituzten bosgarren ikasturteko ikasleek.

Era larrian bosgarren mailako ikasleek gehien izandako jarrerak honako hauek izan ziren: mugikor/internet bidez mezu iraingarriak jasotzea (% 0,7), Internet bidez difamazioak edo zurrumurruek zabaltzea (% 0,7), izutzeko dei anonimoak jasotzea (% 0,6), pasahitzak lapurtzea (% 0,6), deien edo Internet bidez xantaia/mehatxuak jasotzea (% 0,5). Seigarren ikasturtean, ohikoenak honako hauek izan ziren: izutzeko dei anonimoak jasotzea (% 1,1), mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak (% 1), deien/Internet bidez xantaia/mehatxuak jasotzea (% 0,8), Internet bidez difamazioak jasotzea (% 0,8), eta heriotza-mehatxuak jasotzea mugikorretik/sare sozialen bidez (% 0,7).

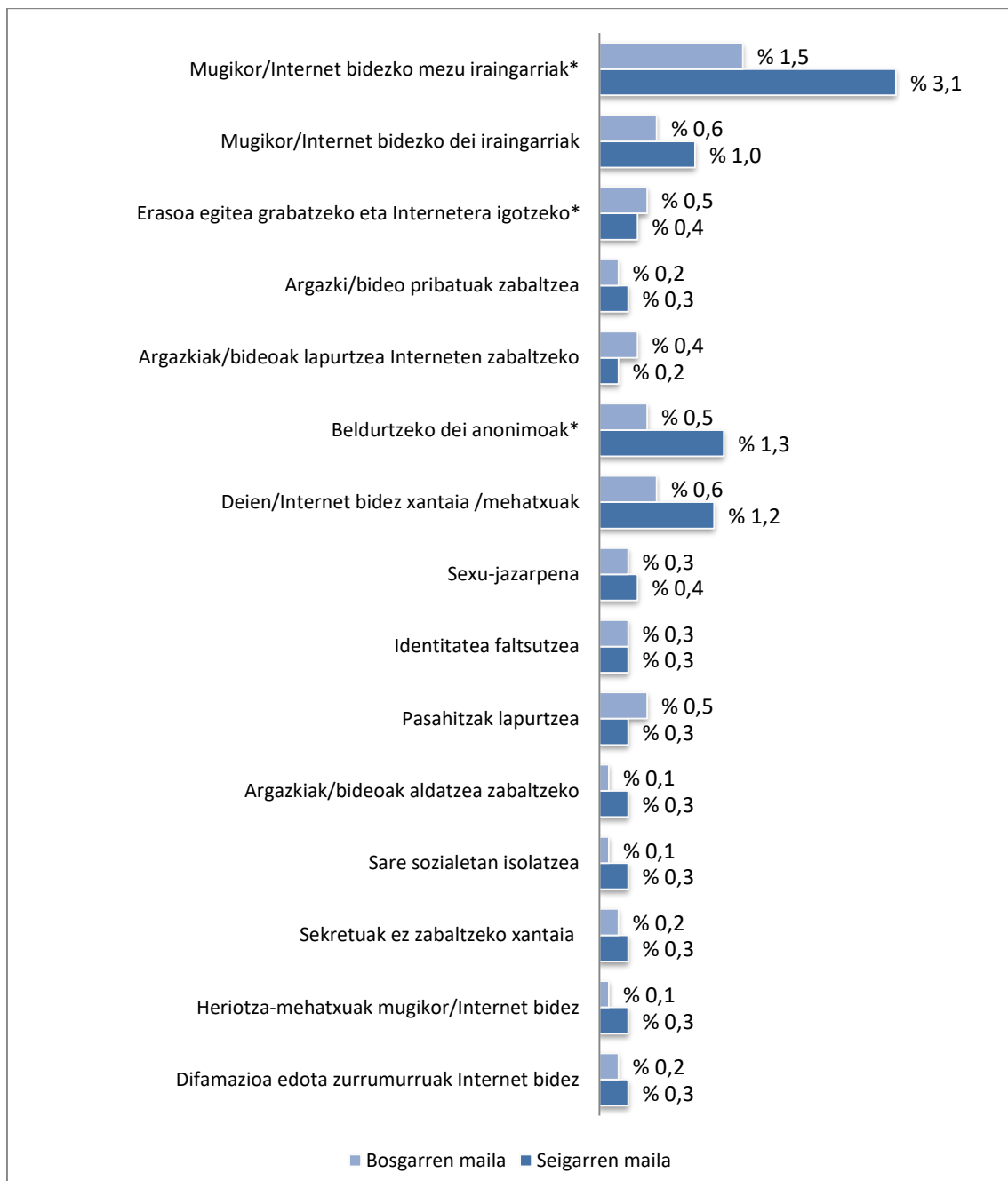
8.29. Taula. Cyberbullying portaeren zibererasotzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak mailaren arabera

	Inoiz ez		Batzuetan		Sarritan		Beti		χ^2	<i>p</i>
	5. maila	6. maila	5. maila	6. maila	5. maila	6. maila	5. maila	6. maila		
	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)	<i>f</i> (%)		
Mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak	1.010 (98,5)	936 (96,9)	15 (1,5)	28 (2,9)	0 (0,0)	2 (0,2)	0 (0,0)	0 (0,0)	7,00	.030
Mugikor/Internet bidezko dei iraingarriak	1.019 (99,4)	956 (99,0)	5 (0,5)	9 (0,9)	1 (0,1)	1 (0,1)	0 (0,0)	1 (0,1)	3,41	.333
Erasoa egitea grabatzeko eta Internetera igotzeko	1.021 (99,6)	961 (99,5)	3 (0,3)	5 (0,5)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	1,57	.456
Argazki/bideo pribatuak zabaltzea	1.023 (99,8)	963 (99,7)	2 (0,2)	2 (0,2)	0 (0,0)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	1,06	.587
Argazkiak/bideoak lapurtzea Interneten zabaltzeko	1.021 (99,6)	964 (99,8)	3 (0,3)	1 (0,1)	1 (0,1)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	0,89	.641
Beldurtzeko dei anonimoak	1.020 (99,5)	953 (98,7)	5 (0,5)	13 (1,3)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	4,09	.043
Deien/Internet bidez xantaia/mehatxu	1.019 (99,4)	954 (98,8)	6 (0,6)	11 (1,1)	0 (0,0)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	2,87	.239
Sexu-jazarpena	1.022 (99,7)	962 (99,6)	2 (0,2)	2 (0,2)	1 (0,1)	1 (0,1)	0 (0,0)	1 (0,1)	1,07	.785
Identitatea faltsutzea	1.022 (99,7)	963 (99,7)	2 (0,2)	3 (0,3)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	1,26	.547
Pasahitzak lapurtzea	1.020 (99,5)	961 (99,5)	5 (0,5)	4 (0,4)	0 (0,0)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	1,12	.571
Argazkiak/bideoak aldatzea zabaltzeko	1.024 (99,9)	963 (99,7)	0 (0,0)	2 (0,2)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (0,1)	4,13	.248
Sare sozialetan isolatzea	1.024 (99,9)	963 (99,7)	1 (0,1)	2 (0,2)	0 (0,0)	1 (0,1)	0 (0,0)	1 (0,1)	1,46	.482
Sekretuak ez zabaltzeko xantaia	1.023 (99,8)	963 (99,7)	2 (0,2)	2 (0,2)	0 (0,0)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	1,07	.587
Heriotza-mehatxuak mugikor/Internet bidez	1.024 (99,9)	963 (99,7)	0 (0,0)	3 (0,3)	1 (0,1)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	4,13	.127
Difamazioa edota zurrumurruak Internet bidez	1.023 (99,8)	963 (99,7)	1 (0,1)	3 (0,3)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	2,07	.356

f = maiztasuna, % = ehunekoa, χ^2 = khi karratua, *p* = esangura

8.41. Grafikoa. Cyberbullying portaeren zibererasotzaileen ehunekoak mailaren arabera

Egindako jarrereri dagokienez, jarreretan alde esanguratsuak antzeman daitezke: mezuak mugikorraren iraingarriak bidaltzea (bosgarren mailakoen % 1,5 eta seigarrenen % 3,1) eta beldurtzeko dei anonimoak egitea (bosgarren mailakoen % 0,5 eta seigarrenen % 1,3). Bi kasuetan, jokaera horiek Lehen Hezkuntzako seigarren mailako ikasleek egiten dituzte neurri handiagoan.

Lehen Hezkuntzako bosgarren mailako ikasleek oro har maizago egindako ekintzen artean honako hauek ageri dira: mugikorraren edo Internet bidez mezu iraingarriak bidaltzea (% 1,5), deien edo Internet bidez xantaia/mehatxuak egitea (% 0,6) eta mugikorraren edo Internet bidez dei iraingarriak egitea (% 0,6). Seigarren ikasturteko ikasleen artean, honako hauek izan ziren maiztasun handieneko jarrerak: mugikorraren eta Internet bidez mezu iraingarriak bidaltzea (% 3,1), izutzeko dei anonimoak egitea (% 1,3) eta deien edo Internet bidez xantaia/mehatxuak egitea (% 1,2). Aztertutako jarrera ia guztiak neurri handiagoan egin dituzte seigarren mailako ikasleek, honako hauek izan ezik: argazkiak ondoren zabaltzeko lapurtzea eta pasahitzak lapurtzea. Azken horiek bosgarren mailako ikasleek ehuneko handiagoan egin zituzten.

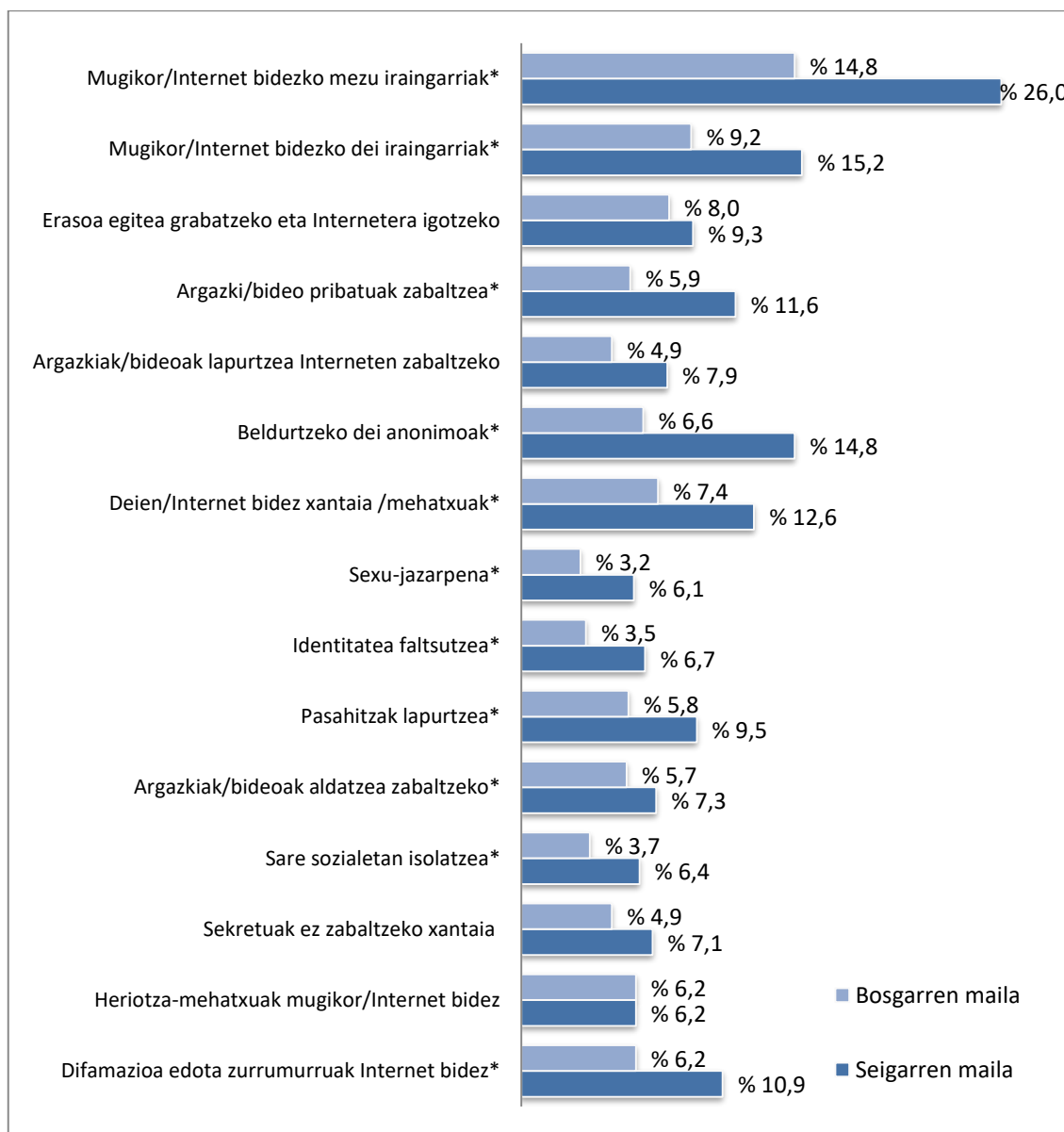
Era larrian, bosgarren ikasturtean honako zortzi jarrera hauek izan zituzten lagineko % 0,1ek: mugikor edota Internet bidez dei iraingarriak egitea, grabatzeko eta Interneten zabaltzeko helburuarekin eraso egitea, argazkiak edota bideoak grabatzea Interneten zabaltzeko, mugikorretik edo sare sozialetatik heriotza-mehatxuak egitea, Internet bidez iraintzea edo zurrumurrak zabaltzea, argazkiak edota bideoak aldatzea zabaltzeko, sexu-jazarpena eta identitatea faltsutzea. Seigarren urtean, honako hauek izan ziren jarrera zabalduenak: Internet bidez iraintzea edo zurrumurrak zabaltzea (% 1), mugikor edota Internet bidez dei iraingarriak egitea (% 0,2), sexu-jazarpena (% 0,2), mugikor edo Internet bidez mezu iraingarriak zabaltzea (% 0,2) eta sare sozialetan isolatzea (% 0,2).

8.30 Taula. Cyberbullying portaeren ziberbehatzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak mailaren arabera

	Inoiz ez		Batzuetan		Sarritan		Beti		χ^2	p
	5. maila	6. maila	5. maila	6. maila	5. maila	6. maila	5. maila	6. maila		
	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)		
Mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak	872 (85,2)	715 (74,0)	133 (13,0)	204 (21,1)	16 (1,6)	43 (4,5)	3 (0,3)	4 (0,4)	41,33	.000
Mugikor/Internet bidezko dei iraingarriak	930 (90,8)	819 (84,8)	87 (8,5)	126 (13,0)	5 (0,5)	18 (2,0)	2 (0,2)	2 (0,2)	20,68	.000
Erasoa egitea grabatzeko eta Internetera igotzeko	942 (92,0)	876 (90,7)	67 (6,5)	75 (7,8)	11 (1,1)	12 (1,2)	4 (0,4)	3 (0,3)	1,34	.719
Argazki/bideo pribatuak zabaltzea	964 (94,1)	854 (88,4)	51 (5,0)	101 (10,5)	7 (0,7)	10 (1,0)	2 (0,2)	1 (0,1)	22,29	.000
Argazkiak/bideoak lapurtzea Interneten zabaltzeko	974 (95,1)	891 (92,2)	45 (4,4)	68 (7,0)	3 (0,3)	5 (0,5)	2 (0,2)	2 (0,2)	7,19	.066
Beldurtzeko dei anonimoak	956 (93,4)	823 (85,2)	53 (5,2)	125 (12,9)	12 (1,2)	15 (1,6)	3 (0,3)	3 (0,3)	37,74	.000
Deien/Internet bidez xantaia/mehatxu	948 (92,6)	884 (87,4)	67 (6,5)	105 (10,9)	5 (0,5)	13 (1,3)	4 (0,4)	4 (0,4)	16,31	.001
Sexu-jazarpena	991 (96,8)	907 (93,9)	26 (2,5)	51 (5,3)	5 (0,5)	7 (0,7)	2 (0,2)	1 (0,1)	10,82	.013
Identitatea faltsutzea	988 (96,5)	901 (93,3)	30 (2,9)	61 (6,3)	5 (0,5)	4 (0,4)	1 (0,1)	0 (0,0)	14,00	.003
Pasahitzak lapurtzea	965 (94,2)	874 (90,5)	49 (4,8)	78 (8,1)	7 (0,7)	13 (1,3)	3 (0,3)	1 (0,1)	12,12	.007
Argazkiak/bideoak aldatzea zabaltzeko	966 (94,3)	895 (92,7)	52 (5,1)	61 (6,3)	2 (0,2)	9 (0,9)	4 (0,4)	1 (0,1)	8,00	.046
Sare sozialetan isolatzea	986 (96,3)	904 (93,6)	30 (2,9)	57 (5,9)	6 (0,6)	2 (0,2)	2 (0,2)	3 (0,3)	12,46	.006
Sekretuak ez zabaltzeko xantaia	974 (95,1)	897 (92,9)	42 (4,1)	58 (6,0)	5 (0,5)	8 (0,8)	3 (0,3)	3 (0,3)	4,73	.192
Heriotza-mehatxuak mugikor/Internet bidez	961 (93,8)	906 (93,8)	56 (5,5)	50 (5,2)	7 (0,7)	8 (0,8)	0 (0,0)	2 (0,2)	2,34	.505
Difamazioa edota zurrumurruek Internet bidez	960 (93,8)	861 (89,1)	54 (5,3)	87 (9,0)	8 (0,8)	12 (1,2)	2 (0,2)	6 (0,6)	14,23	.003

f = maiztasuna, % = ehunekoa, χ^2 = khi karratua, p = esangura

8.42. Grafikoa Cyberbullying portaeren ziberbehaztaileen ehunekoak mailaren arabera

Bestalde, Taulan jasotzen den moduan, ikus daiteke 15 cyberbullying jokaeretatik 11 behatu dituzten ikasleen ehunekoa esanguratsuki handiagoa izan dela seigarren mailan. Alde nabarmenak topatu ziren honako jarrera hauetan: mezu iraingarriak mugikor/Internet bidez (% 14,8 bosgarren mailan eta % 26 seigarrenean), dei iraingarriak mugikor edota Internet bidez (% 9,2 bosgarren mailan eta % 15,2 seigarrenean), argazki eta bideo pribatuak zabaltzea (% 5,9 bosgarren mailan eta % 11,6 seigarrenean), beldurtzeko dei anonimoak (% 6,6 bosgarren mailan eta % 14,8 seigarrenean), deien eta

Internet bidezko xantaia/mehatxuak (% 7,4 bosgarren mailan eta % 12,6 seigarrenean), sexu-jazarpena (% 3,2 bosgarren mailan eta % 6,1 seigarrenean), identitatea ordeztzea (% 3,5 bosgarren mailan eta % 6,7 seigarrenean), pasahitza lapurtzea (% 5,8 bosgarren mailan eta % 9,5 seigarrenean), zabaltzeko argazkiak eta bideoak grabatzea (% 5,7 bosgarren mailan eta % 7,3 seigarrenean), sare sozialetan isolatzea (% 3,7 bosgarren mailan eta % 6,4 seigarrenean), Internet bidez zurrumurrak zabaltzea (% 6,2 bosgarren mailan eta % 10,9 seigarrenean).

Bosgarren mailan gehien behatutako cyberbullying jokaerak honako hauek izan ziren: mezu iraingarriak bidaltzea (% 14,8), dei iraingarriak egitea (% 9,2), grabatzeko eta zabaltzeko erasoak egitea (% 8), deien edo Internet bidez xantaia/mehatxuak egitea (% 7,4) eta izutzeko dei anonimoak egitea (% 6,6). Seigarren mailan gehien ikusitako portaerak, oro har, honako hauek izan ziren: mezu iraingarriak bidaltzea mugikor edo Internet bidez (% 26), dei iraingarriak egitea mugikor edo internet bidez (% 15,2), dei anonimoak egitea izutzeko edo beldurtzeko (% 14,8), deien edo Internet bidez xantaia/mehatxuak egitea (% 12,6), eta lapurtutako argazkiak egitea mugikorrez edo Internetez zabaltzeko (% 11,6).

Era larrian behatutako jarrerari buruz. Bosgarren mailan gehien ikusitako portaerak honako hauek izan ziren: mezu iraingarriak bidaltzea mugikor edo Internet bidez (% 1,9), grabatzeko eraso egitea eta Interneten zabaltzea (% 1,5), dei anonimoak egitea izutzeko (% 1,5), pasahitza lapurtzea (% 1) eta irainak eta zurrumurrak zabaltzea Internet bidez (% 1). Seigarren mailan, berriz, honako hauek izan ziren nagusiak: mezu iraingarriak bidaltzea mugikor edo Internet bidez (% 4,9), dei iraingarriak egitea mugikor edo Internet bidez (% 2,2), dei anonimoak egitea izutzeko (% 1,9), irainak eta zurrumurrak zabaltzea Internet bidez (% 1,8) eta deien edo Internet bidez xantaia/mehatxuak egitea (% 1,7).

Laburbilduz, hiru ikuspegietatik jasotako datuek adierazten dute cyberbullyingarekin lotutako jokabide gehienak Lehen Hezkuntzako seigarren mailako ikasleek pairatzen, egiten eta behatzen dituztela. Horrez gain, hiru rol horiek alde esanguratsuak izan dituzte mailaren arabera honako jokabide hauetan: mugikorraren edota Internet bidez mezu iraingarriak bidaltzea/jasotzea, eta izutzeko dei anonimoak egitea/jasotzea.

8.2.3.3 Cyberbullying: Bosgarren eta seigarren mailako ikasleek pairatu, egin eta behatutako ziber-jokaera erasokorren kopurua

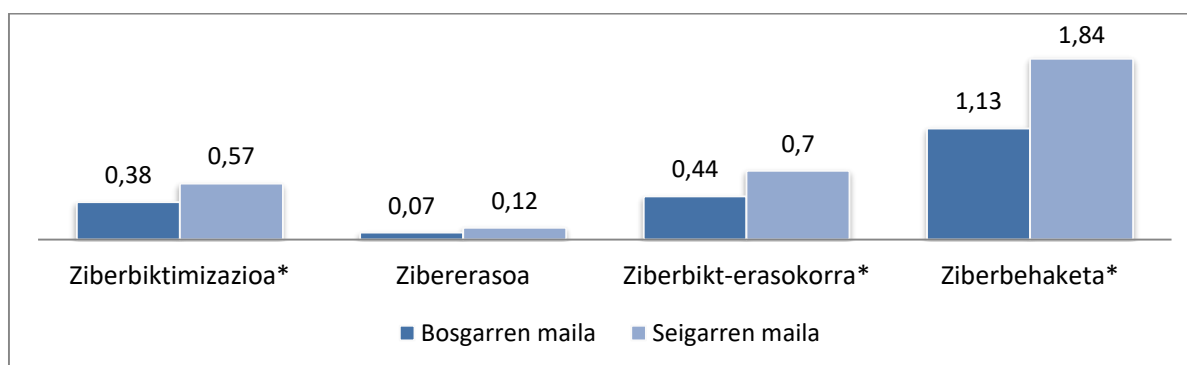
Mailaren arabera desberdintasunak aztertzeko helburuarekin, aldagai bakarreko bariantza-azterketak (ANOVA) egin ziren bi mailatan cyberbullyingaren lau adierazleetan lortutako puntuazioekin (ziberbiktimizazioa, zibererasoa, ziberbiktimizazio-erasokorra eta ziberbehaketa). Emaitzak 8.31. Taulan eta 8.43. Grafikoan jaso dira.

8.31. Taula. Batez bestekoak, desbideratze tipikoak, bariantza-analisia eta eraginaren tamaina (Cohenen d) bullying adierazleetan mailaren arabera

	5. maila		6. maila		F (1, 1991)	p	d
	M	DT	M	DT			
Ziberbiktimizazioa	0,38	1,45	0,57	1,75	7,38	.007	0,14
Zibererasoa	0,07	0,72	0,12	1,06	1,96	.161	0,05
Ziberbiktimizazio erasokorra	0,44	1,90	0,70	2,39	6,88	.009	0,12
Ziberbehaketa	1,13	3,05	1,84	3,40	23,58	.000	0,21

M = Batez bestekoa, DT = Desbideratze tipikoa, F = F Fisher, p = esangura, d = eraginaren tamaina

8.43. Grafikoa. Cyberbullying adierazleetan pairatu, egin eta behatutako portaeren batez bestekoak mailaren arabera

8.31. Taulan ikus daitekeen moduan, emaitzek alde esanguratsuak erakusten dituzte mailen artean ziberbiktimizazio-adierazleetan, ziberbiktimizazio erasokorretan eta ziberbehaketan, baina ez zibererasoen kasuan. Hiru kasu horietan, seigarren mailako ikasleek jarrera gehiago jasaten, jasaten/egiten eta behatzen dituzte bosgarren mailan baino. Edonola ere, kasu guztietan efektuaren neurria oso txikia da. Zibererasoetan ez dugu alde esanguratsurik aurkitu.

8.2.4 Cyberbullying: Ikastxearen sarearen arabera

8.2.4.1 Cyberbullying: Ziberbiktima-hutsen, zibererasotzaile-hutsen, ziberbiktima-erasotzaileen eta ziberbehatzaileen ehunekoak, ikastetxe publiko eta pribatuetan

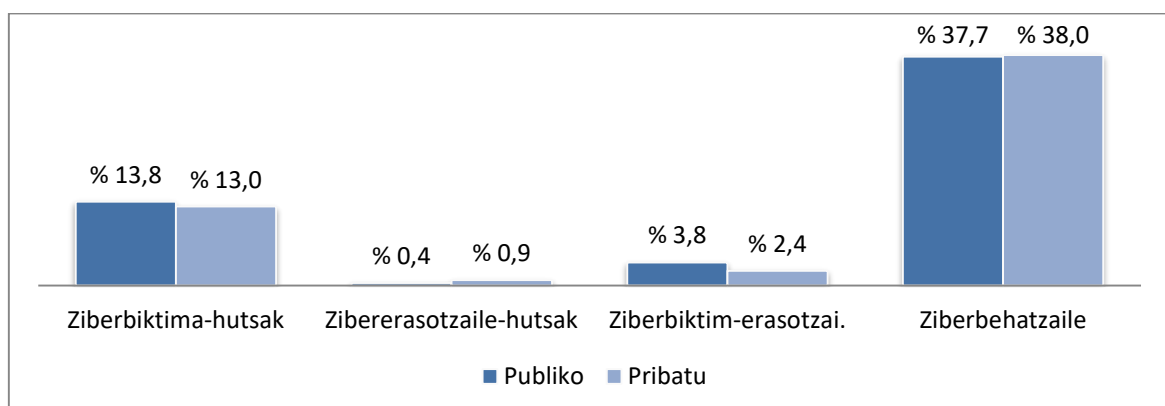
Cyberbullyingean ikastxearen sarearen arabera ezberdintasunak zehazte aldera, kontingentzia eta khi-karratuaren azterketak gauzatu ziren bi aldagaien artean: cyberbullying parte-hartze rola (ziberbiktima-hutsa, zibererasotzaile-hutsa, ziberbiktima-erasotzailea eta ziberbehatzailea) eta ikastetxearen sarea (publikoa edo pribatu/itunduta). Emaitzak 8.32. Taulan erakusten dira eta 8.44. Grafikoan islatzen dira.

8.32. Taula. Cyberbullyingaren ziberbiktima-huts, zibererasotzaile-huts, ziberbiktima-erasotzaile eta ziberbehatzaileen maiztasunak eta ehunekoak ikastxearen sarearen arabera

	Publikoa		Pribatua		χ^2	p
	f	%	f	%		
Ziberbiktima-hutsa ($n = 267$)	140	13,8	127	13,0	0,24	.621
Zibererasotzaile-hutsa ($n = 13$)	4	0,4	9	0,9	2,13	.144
Ziberbiktima-erasotzailea ($n = 62$)	39	3,8	23	2,4	3,64	.056
Ziberbehatzailea ($n = 753$)	382	37,7	371	38,0	0,02	.876

f = maiztasuna, % = ehunekoak, χ^2 = khi karratua, p = esangura

8.44. Grafikoa. Ziberbiktima-huts, zibererasotzaile-huts, ziberbiktima-erasotzaile eta ziberbehatzaileen ehunekoak ikastetxearen sarearen arabera

8.32. Taulan eta 8.44. Grafikoan ikus daitezkeenez:

Ziberbiktima-hutsak: Ikastetxe publikoetako ikasleen % **13,8k** ($n = 140$) eta ikastetxe pribatuetako ikasleen % **13ak** ($n = 127$) adierazi dute azken urtean ikaskideek egindako ziberjokaera erasotzaile bat edo gehiagoren ziberbiktima-huts izan direla. Ziberbiktima-hutsen artetik (laginaren % 13,4), % 7 ikastetxe publikoetako ikasleak dira eta % 6,4 ikastetxe pribatuetakoak. Kontingentzia azterketa ez da esanguratsua izan. Izan ere, **ikastetxe publiko zein pribatuetako ziberbiktima-hutsen ehunekoa antzekoa da** ($\chi^2= 0,24, p = .621$).

Zibererasotzaile-hutsak: Ikastetxe publikoetako ikasleen % **0,4k** ($n = 4$) eta ikastetxe pribatuetako ikasleen % **0,9k** ($n = 9$) azken urtean cyberbullying-ekintza bat edo gehiago egin zituzten besteen aurka, baina ez ziren ziberbiktima izan. Zibererasotzaile-hutsen artetik (laginaren % 0,7) % 0,2 ikastetxe publikoetako ikasleak dira eta % 0,5 ikastetxe pribatuetakoak. Kontingentzia azterketa ez da esanguratsua izan, hain justu, **ikastetxe publiko zein pribatuetako zibererasotzaile-hutsen ehunekoa antzekoa izan da** ($\chi^2= 3,64, p = .144$).

Ziberbiktima-erasotzaileak: Ikastetxe publikoetako ikasleen % **3,8k** ($n = 38$) eta ikastetxe pribatuetako ikasleen % **2,4k** ($n = 23$) jakinarazi dute azken urtean kideengandik ziberjokaera erasokor bat edo gehiago jasan dituztela eta haien aurka ziberjokaera erasokor bat edo gehiago egin dituztela. Ziberbiktima-erasotzaileen artetik (laginaren % 3,1), % 2 ikastetxe publikoetako ikasleak dira eta % 1,1 ikastetxe pribatuetakoak. Kontingentzia azterketa ez da esanguratsua izan, hots, **ikastetxe publiko zein pribatuetako ziberbiktima-erasotzaileen ehunekoa antzekoa izan da** ($\chi^2=3,64, p = .056$).

Ziberbehatzaileak: Ikastetxe publikoetako ikasleen % **37,7k** ($n = 382$) eta ikastetxe pribatuetako ikasleen % **38k** ($n = 371$) azken urtean ziberbullying-ekintza bat edo gehiago ikusi dituzte. Ziberbehatzaileen artean (laginaren % 37,8), % 19,2 ikastetxe publikoetako ikasleak dira eta % 18,6 ikastetxe pribatuetakoak. Kontingentzia azterketa ez da esanguratsua izan. Hau da, **ikastetxe publiko zein pribatuetako ziberbehatzaileen kopurua antzekoa da** ($\chi^2= 0,02, p = .876$).

Laburbilduz, ikastetxearen sarearen arabera cyberbullying parte-hartze roletan ez da alde esanguratsurik aurkitu. Beste hitz batzuetan esanda, **ziberbiktima-hutsen,**

zibererasotzaile-hutsen, ziberbiktima-erasotzaileen eta ziberbehatzaileen ehunekoak antzekoak dira ikastetxe publiko zein pribatuetan.

8.2.4.2 Cyberbullying: Cyberbullying jokaeren ziberbiktima, zibererasotzaile eta ziberbehatzaile izandako ikasleen ehunekoa ikastetxe publiko eta pribatuetan

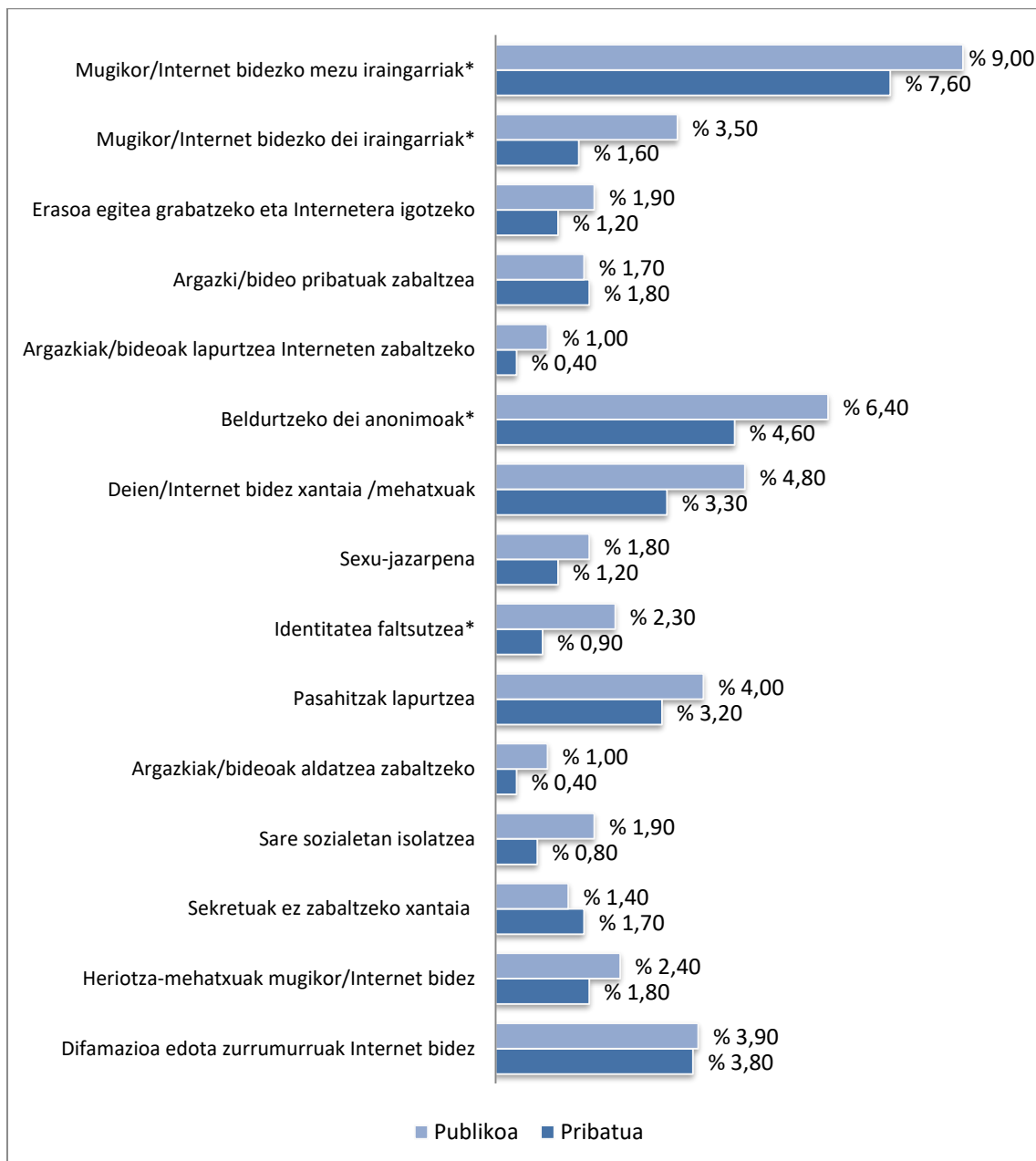
Ondoren, kontingentzia eta khi-karratu azterketen bidez, cyberbullying jokabide bakoitzean ziberbiktima, zibererasotzaile eta ziberbehatzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasuna eta ehunekoa aztertu da, ikastetxeren sarea aintzat hartuz. Azterketa horretarako ziberbiktima guztiak (ez soilik ziberbiktima-hutsak) eta zibererasotzaile guztiak (ez soilik zibererasotzaile-hutsak) hartu dira kontuan. Eskuratutako emaitzak parte-hartzaile rol baikoitzeko, hau da, ziberbiktima (8.33. Taula, 8.45. Grafikoa), erasotzaile (8.34 Taula eta 8.46 Grafikoa) eta behatzaileentzako (8.35. Taula eta 8.47. Grafikoa) erakusten dira, hurrenez hurren.

Taula. 8.33. Cyberbullying portaeren ziberbiktima izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak ikastexerearen sarearen arabera

	Inoiz ez		Batzuetan		Sarritan		Beti		χ^2	p
	Publikoa	Pribatua	Publikoa	Pribatua	Publikoa	Pribatua	Publikoa	Pribatua		
	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)		
Mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak	925 (91,0)	902 (92,4)	78 (7,7)	71 (7,3)	14 (1,3)	3 (0,3)	0 (0,0)	0 (0,0)	6,90	.032
Mugikor/Internet bidezko dei iraingarriak	981 (96,5)	960 (98,4)	29 (2,9)	15 (1,5)	7 (0,7)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	8,34	.015
Erasoa egitea grabatzeko eta Internetera igotzeko	998 (98,1)	964 (98,8)	18 (1,8)	11 (1,1)	1 (0,1)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	1,44	.488
Argazki/bideo pribatuak zabaltzea	1.000 (98,3)	958 (98,2)	14 (1,4)	18 (1,8)	3 (0,3)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	3,56	.169
Argazkiak/bideoak lapurtzea Interneten zabaltzeko	1.007 (99,0)	972 (99,6)	8 (0,8)	3 (0,3)	2 (0,2)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	2,38	.304
Beldurtzeko dei anonimoak	952 (93,6)	931 (95,4)	53 (5,2)	40 (4,1)	12 (1,2)	2 (0,2)	0 (0,0)	3 (0,3)	11,36	.010
Deien/Internet bidez xantaia/mehatxu	968 (95,2)	944 (96,7)	42 (4,1)	26 (2,7)	6 (0,6)	5 (0,5)	1 (0,1)	1 (0,1)	3,31	.346
Sexu-jazarpena	999 (98,2)	964 (98,8)	16 (1,6)	8 (0,8)	2 (0,2)	4 (0,4)	0 (0,0)	0 (0,0)	3,11	.211
Identitatea faltsutzea	994 (97,7)	967 (99,1)	20 (2,0)	8 (0,8)	3 (0,3)	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (0,1)	8,67	.034
Pasahitzak lapurtzea	976 (96,0)	945 (96,8)	32 (3,1)	30 (3,1)	7 (0,7)	1 (0,1)	2 (0,2)	2 (0,2)	6,22	.101
Argazkiak/bideoak aldatzea zabaltzeko	1.007 (99,0)	972 (99,6)	9 (0,9)	4 (0,4)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	2,70	.259
Sare sozialetan isolatzea	998 (98,1)	968 (99,2)	16 (1,6)	8 (0,8)	3 (0,3)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	5,28	.071
Sekretuak ez zabaltzeko xantaia	1.003 (98,6)	959 (98,3)	10 (1,0)	15 (1,5)	4 (0,4)	2 (0,2)	0 (0,0)	0 (0,0)	1,81	.404
Heriotza-mehatxuak mugikor/Internet bidez	993 (97,6)	958 (98,2)	19 (1,9)	15 (1,5)	4 (0,4)	2 (0,2)	1 (0,1)	1 (0,1)	0,92	.820
Difamazioa edota zurrumurruak Internet bidez	977 (96,1)	939 (96,2)	29 (2,9)	33 (3,4)	11 (1,0)	4 (0,4)	0 (0,0)	0 (0,0)	3,44	.179

f = maiztasuna, % = ehunekoak, χ^2 = khi-karratua, p = esangura

8.45. Grafikoa. Cyberbullying portaeren ziberbiktimen ehunekoak ikastetxearen sarearen arabera

8.33. Taulan eta 8.45. Grafikoan ikus dezakeguz, biktimen ehunekoetan alde adierazgarriak aurki ditzakegu aztertutako 4 jokaera hauetan: mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak (ikastetxe publikoen % 9 eta pribatuen % 7,6), mugikor/Internet bidezko dei iraingarriak (ikastetxe publikoen % 3,5 eta pribatuen % 1,6), beldurtzeko dei anonimoak (ikastetxe publikoen % 6,4 eta pribatuen % 4,6) eta identitatea faltsutzea

(ikastetxe publikoen % 2,3 eta pribatuen % 0,9). Lau kasuetan, ikastetxe publikoetako ikaslego kopurua handiagoa izan da.

Orokorrean gehien pairatutako jokaerak ikastetxe publikoetan hurrengoak izan ziren: Mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak (% 9), beldurtzeko dei anonimoak (% 6,4), deien/Internet bidez xantaia/mehatxu (% 4,8), pasahitzak lapurtzea (% 4), difamazioa edota zurrumurruak Internet bidez (% 3,9). Ikastetxe pribatuetan, berriz, mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak jasotzea (% 7,6), beldurtzeko dei anonimoak jasotzea (% 4,6), difamazioa edota zurrumurruak Internet bidez objektu izatea (% 3,8) eta deien/Internet bidez xantaia/mehatxua jasotzea (% 3,3) biktima izatea izan dira eraso ohikoenak.

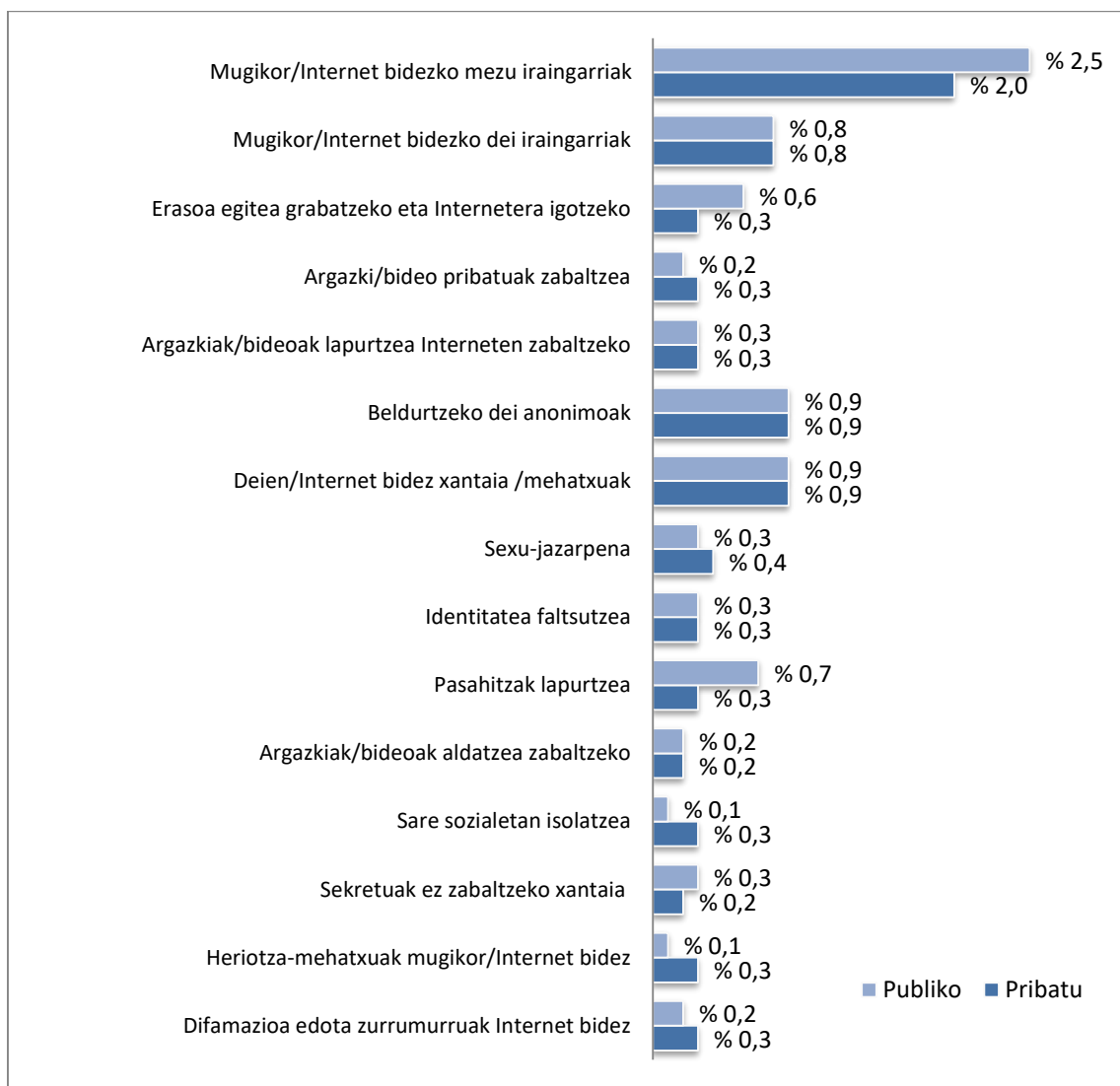
Era larrian gehien jasandako jokaerak hauek izan dira: mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak jasotzea (% 1,4), beldurtzeko dei anonimoak jasotzea (% 1,2), difamazioa edota zurrumurruak Internet bidez (% 1,1), pasahitzak lapurtzearen biktima (% 0,9) eta deien/Internet bidez xantaia/mehatxuren (% 0,7) biktima izatea izan dira. Ikastetxe pribatuetan berriz: deien/Internet bidez xantaia/mehatxua (% 0,7), beldurtzeko dei anonimoak (% 0,5) eta difamazioa edota zurrumurruak Internet bidez (% 0,4) izan ziren jokaera ohikoenak.

8.34. Taula. Cyberbullying portaeren zibererasotzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak ikastetxearen sarearen arabera

	Inoiz ez		Batzuetan		Sarritan		Beti		χ^2	p
	Publikoa	Pribatua	Publikoa	Pribatua	Publikoa	Pribatua	Publikoa	Pribatua		
	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)		
Mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak	990 (97,5)	956 (98,0)	25 (2,5)	18 (1,8)	0 (0,0)	2 (0,2)	0 (0,0)	0 (0,0)	2,97	.226
Mugikor/Internet bidezko dei iraingarriak	1.007 (99,2)	968 (99,2)	7 (0,7)	7 (0,7)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	2,01	.571
Erasoa egitea grabatzeko eta Internetera igotzeko	1.009 (99,4)	973 (99,7)	5 (0,5)	3 (0,3)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	1,39	.499
Argazki/bideo pribatuak zabaltzea	1.013 (99,8)	973 (99,7)	2 (0,2)	2 (0,2)	0 (0,0)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	1,04	.594
Argazkiak/bideoak lapurtzea Interneten zabaltzeko	1.012 (99,7)	973 (99,7)	2 (0,2)	2 (0,2)	1 (0,1)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	0,00	.999
Beldurtzeko dei anonimoak	1.006 (99,1)	967 (99,1)	9 (0,9)	9 (0,9)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0,01	.993
Deien/Internet bidez xantaia/mehatxu	1.006 (99,1)	967 (99,1)	9 (0,9)	8 (0,8)	0 (0,0)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	1,07	.587
Sexu-jazarpena	1.012 (99,7)	972 (99,6)	1 (0,1)	3 (0,3)	1 (0,1)	1 (0,1)	1 (0,1)	0 (0,0)	2,04	.563
Identitatea faltsutzea	1.012 (99,7)	973 (99,7)	2 (0,2)	3 (0,3)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	1,20	.548
Pasahitzak lapurtzea	1.008 (99,3)	973 (99,7)	7 (0,7)	2 (0,2)	0 (0,0)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	3,63	.163
Argazkiak/bideoak aldatzea zabaltzeko	1.013 (99,8)	974 (99,8)	1 (0,1)	1 (0,1)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (0,1)	2,02	.572
Sare sozialetan isolatzea	1.014 (99,9)	973 (99,7)	1 (0,1)	2 (0,2)	0 (0,0)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	1,14	.493
Sekretuak ez zabaltzeko xantaia	1.012 (99,7)	974 (99,8)	3 (0,3)	1 (0,1)	0 (0,0)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	1,96	.375
Heriotza-mehatxuak mugikor/Internet bidez	1.014 (99,9)	973 (99,7)	0 (0,0)	3 (0,3)	1 (0,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	4,08	.130
Difamazioa edota zurrumurruak Internet bidez	1.013 (99,8)	973 (99,7)	1 (0,1)	3 (0,3)	1 (0,1)	3 (0,3)	1 (0,1)	0 (0,0)	2,04	.360

f = maiztasuna, % = ehunekoa, χ^2 = khi-karratua, p = esangura

8.46. Grafikoa. Cyberbullying portaeren erasotzaileen ehunekoak ikastetxearen sarearen arabera

8.34. taultan eta 8.46. Grafikoan erakusten den moduan ez dago alde esanguratsurik burututako zibererasoetan ikastetxe publikoetako eta pribatuen artean.

Ikastetxe publikoetan, era orokorrean, gehien burututako jokaerak hauek izan ziren: mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak bidaltzea (% 2,5), beldurtzeko dei anonimoak egitea (% 0,9), deien/Internet bidez xantaia/mehatxua egitea (% 0,9), mugikor/Internet bidezko dei iraingarriak egitea (% 0,8) eta pasahitzak lapurtzea (% 0,7). Ikastetxe pribatuetan berriz mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak bidaltzea (% 2), beldurtzeko dei anonimoak egitea (% 0,9), deien/Internet bidez xantaia/mehatxua egitea

(% 0,9), mugikor/Internet bidezko dei iraingarriak egitea (% 0,8) eta sexu-jazartzea izan dira (% 0,4).

Ikastetxe publikoetan, era larrian, gehien burututako jokoerak sexualki jazartzea eta difamatzea izan dira (% 0,2, biak). Ikastetxe pribatuetan berriz, difamatzea (% 0,3) eta mezu iraingarriak bidaltzea (% 0,2) izan dira.

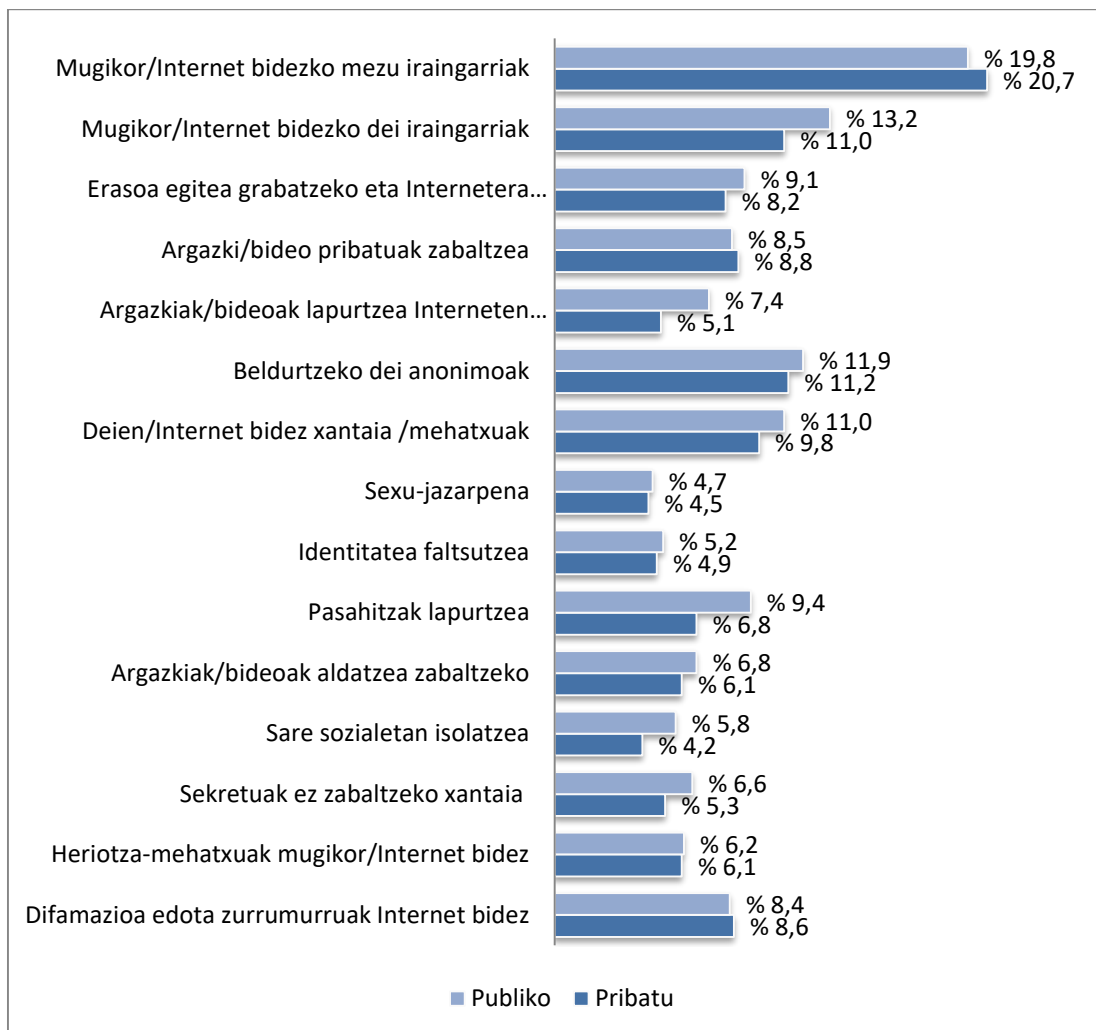
8.35. Taula. Cyberbullying portaeren ziberbehatzaile izan direla adierazi duten parte-hartzaileen maiztasunak eta ehunekoak ikastetxearen arabera

	Inoiz ez		Batzuetan		Sarritan		Beti		χ^2	p
	Publikoa	Pribatua	Publikoa	Pribatua	Publikoa	Pribatua	Publikoa	Pribatua		
	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)		
Mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak	813 (80,2)	774 (79,3)	164 (16,2)	173 (17,7)	33 (3,3)	26 (2,7)	4 (0,4)	3 (0,3)	1,45	.695
Mugikor/Internet bidezko dei iraingarriak	880 (86,8)	869 (89,0)	118 (11,6)	95 (9,7)	15 (1,5)	9 (0,9)	1 (0,1)	3 (0,3)	4,32	.228
Erasoa egitea grabatzeko eta Internetera igotzeko	922 (90,9)	896 (91,8)	70 (6,9)	72 (7,4)	15 (1,5)	8 (0,8)	7 (0,7)	0 (0,0)	8,08	.032
Argazki/bideo pribatuak zabaltzea	928 (91,5)	890 (91,2)	74 (7,3)	78 (8,0)	9 (0,9)	8 (0,8)	3 (0,3)	0 (0,0)	3,23	.357
Argazkiak/bideoak lapurtzea Interneten zabaltzeko	939 (92,6)	926 (94,9)	66 (6,5)	47 (4,8)	5 (0,5)	3 (0,3)	4 (0,4)	0 (0,0)	7,06	.070
Beldurtzeko dei anonimoak	903 (89,1)	876 (89,8)	89 (8,8)	89 (9,1)	17 (1,7)	10 (1,0)	5 (0,5)	1 (0,1)	4,17	.244
Deien/Internet bidez xantaia/mehatxu	902 (89,0)	890 (91,2)	100 (9,9)	72 (7,4)	7 (0,7)	11 (1,1)	5 (0,4)	3 (0,3)	5,30	.151
Sexu-jazarpena	966 (95,3)	932 (95,5)	38 (3,7)	39 (4,0)	7 (0,7)	5 (0,5)	3 (0,3)	0 (0,0)	3,23	.357
Identitatea faltsutzea	961 (94,8)	928 (95,1)	47 (4,6)	44 (4,5)	5 (0,5)	4 (0,4)	1 (0,1)	0 (0,0)	1,06	.786
Pasahitzak lapurtzea	929 (91,6)	910 (93,2)	70 (6,9)	57 (5,8)	12 (1,2)	8 (0,8)	3 (0,3)	1 (0,1)	2,60	.457
Argazkiak/bideoak aldatzea zabaltzeko	945 (93,2)	916 (93,9)	57 (5,6)	56 (5,7)	7 (0,7)	4 (0,4)	5 (0,5)	0 (0,0)	5,55	.135
Sare sozialetan isolatzea	955 (94,2)	935 (95,8)	50 (4,9)	37 (3,8)	6 (0,6)	2 (0,2)	3 (0,3)	2 (0,2)	3,63	.304
Sekretuak ez zabaltzeko xantaia	947 (93,4)	924 (94,7)	55 (5,4)	45 (4,6)	8 (0,8)	5 (0,5)	4 (0,4)	2 (0,2)	1,97	.590
Heriotza-mehatxuak mugikor/Internet bidez	951 (93,8)	916 (93,9)	56 (5,5)	50 (5,1)	7 (0,7)	8 (0,8)	0 (0,0)	2 (0,2)	2,34	.505
Difamazioa edota zurrumurruak Internet bidez	929 (91,6)	892 (91,4)	71 (7,0)	70 (7,2)	10 (1,0)	10 (1,0)	4 (0,4)	4 (0,4)	0,03	.998

f = maiztasuna, % = ehunekoa, χ^2 = khi-karratua, p = esangura

8.47. Taula. Cyberbullying portaeren behatzaileen ehunekoak ikastetxearen sarearen arabera

8.35. Taulan ikus daitezenez, alde esanguratsuak aurkitu ziren eraso egin grabatzeko eta Internetera igotzeko jokaeran (ikastetxe publikoetako % 9,1 eta pribatuko % 8,2), izan ere, ikastetxe publikoetako ikasle gehiago behatu baitzuten eraso mota hau.

Ikastetxe publiko ikasleek, era orokorrean, gehien behatutako jokaerak hurrengo izan dira: mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak (% 19,8), mugikor/Internet bidezko dei iraingarriak (% 13,2), beldurtzeko dei anonimoak (% 11,9), deien/Internet bidez xantaia/mehatxua (% 11) eta pasahitzak lapurtzea (% 9,4). Ikastetxe pribatuetan berriz mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak (% 20,7), beldurtzeko dei anonimoak (% 11,2),

mugikor/Internet bidezko dei iraingarriak (% 11), deien/Internet bidez xantaia/mehatxua (% 9,8) eta pasahitzak lapurtzea (% 8,8) izan dira.

Era larrian berriz, ikastetxe publikoak: mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak (% 3,7), beldurtzeko dei anonimoak (% 2,2), eraso egitea grabatzeko eta Internetera igotzeko (% 2,2), pasahitza lapurtzea (% 1,5) eta difamazioa edota zurrumurruek Internet bidez (% 1,4), izan ziren. Ikastetxe pribatuetan berriz: mugikor/Internet bidezko mezu iraingarriak (% 3), difamazioa edota zurrumurruek Internet bidez (% 1,4), mugikor/Internet bidezko dei iraingarriak (% 1,2) eta beldurtzeko dei anonimoak (% 1,1) izan ziren gehien behatutako jokaerak.

8.2.4.3 Cyberbullying: Ikastetxe publiko eta pribatuetako ikasleek pairatu, egin eta behatutako ziberjokaera erasokorren kopurua

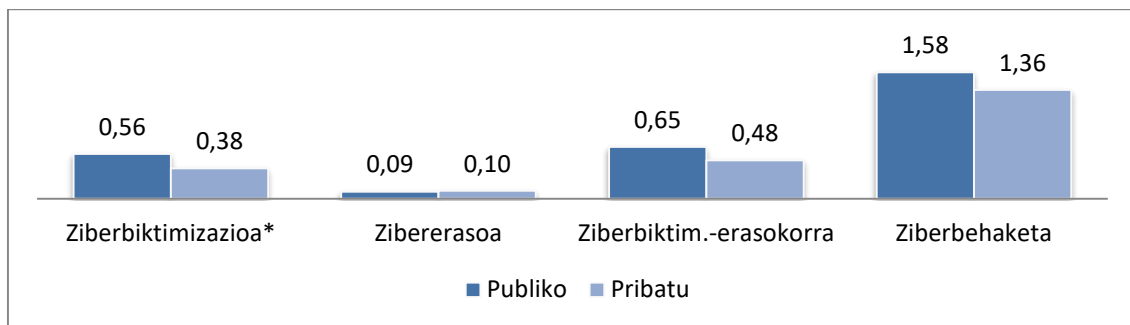
Azkenik, ikastetxe publiko eta pribatuetako ikasleek pairatu, egin eta behatutako ziberjokaera kopuruan alderik dagoen ala ez identifikatzeko, lau cyberbullying adierazleetan (ziberbiktimizazioa, zibererasoa, ziberbiktimizazio-erasokorra eta ziberbehaketa) eskuratutako puntuazioaren eta ikastetxeren sarearen arabera aldagai bakarreko bariantza analisiak (ANOVA) burutu ziren. Emaitzak 8.36. Taulan ikus daitezke eta 8.48. Grafikoan erakusten dira.

8.36. Taula. Batez bestekoak, desbideratze tipikoak, bariantza-analisia eta eraginaren tamaina (Cohenen d) cyberbullying adierazleetan ikastetxearen sarearen arabera

	Publikoa		Pribatua		$F(1, 1991)$	p	d
	M	DT	M	DT			
Ziberbiktimizazioa	0,56	1,83	0,38	1,36	5,54	.019	0,12
Zibererasoa	0,09	0,75	0,10	1,04	0,04	.947	0,08
Ziberbiktimizazio-erasokorra	0,65	2,25	0,48	2,05	3,08	.080	0,14
Ziberbehaketa	1,58	3,53	1,36	2,92	2,34	.126	0,10

M = Batez bestekoa, DT = Desbideratze tipikoa, F = F Fisher, p = esangura, d = eraginaren tamaina

8.48. Grafikoa. Cyberbullying adierazleetan pairatu, egin eta behatutako portaeren batez bestekoak ikastetxearen sarearen arabera

8.36. Taulan eta 8.48. Grafikoan ikus daitekenez alde esanguratsuak ikusten ditugu ziberbiktimizazio mailan, izan ere, ikastetxe publikoetako ikasleek emaitza altuagoak eskuratu dizute. Hau da, ikastetxe publikoetako ikasleek cyberbullying jokaera gehiago pairatzen dute. Haatik, eraginaren tamaina txikia da. Ez zen alde esanguratsurik aurkitu beste 3 cyberbullying adierazleetan.

8.3 BULLYING ETA CYBERBULLYING: KORRELAZIOAK ALDAGAI PERTSONAL ETA FAMILIARREKIN

8.3.1 Bullying eta Cyberbullying: korrelazioak aldagai pertsonalekin

8.3.1.1 Bullying eta cyberbullying eta haurren eguneroko estresa

Bullying eta cyberbullyingean biktimizazio eta eraso adierazleen eta haurren eguneroko estresaren arteko aldiberekotasunezko harremanak aztertze hurrengo datuak aztertu ziren. Haurrek betetako cyberbullying galdetegiaren adierazleetan (biktimizazioa, eraso, ziberbiktimizazioa eta zibererasoa) eta haurren eguneroko estresaren inbentarioan (IECI) (osasu-arazoak eta arazo psikosomatikoak, eskola-estresa, familia-estresa eta Estres orokorra) eskuratutako guztizko puntuazio zuzenekin Pearson korrelazio-azterketak burutu ziren. Azterketen emaitzak lagina oro har hartuta nahiz sexuen arabera sailkatuta aurkezten dira. Emaitzak 8.37. Taulan erakusten dira bullyingaren kasuan eta 8.38. Taulan cyberbullyingaren kasuan.

8.37. Taula. Bullyingaren (biktimizazioa eta eraso) eta haur-estresaren arteko korrelazioak

	Guztiral (N = 1.908)				Mutilak (n = 995)				Neskak (n = 953)			
	Biktimizazioa		Erasoa		Biktimizazioa		Erasoa		Biktimizazioa		Erasoa	
IECI	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>p</i>
Osasu arazo psikosomatikoak	.31	.000	.15	.000	.27	.000	.15	.000	.34	.000	.16	.000
Estola-estresa	.34	.000	.23	.000	.30	.000	.21	.000	.38	.000	.25	.000
Familia-estresa	.24	.000	.21	.000	.25	.000	.20	.000	.22	.000	.21	.000
Estres orokorra	.39	.000	.25	.000	.37	.000	.25	.000	.41	.000	.25	.000

r = korrelazioaren koefiziente, *p* = esangura

8.37. Taulan ikus daitekeen moduan, bullying eta haur-estresaren artean lortutako korrelazio-koefizienteek hurrengo konfirmatzen dute: Bullyingaren biktimizazio eta erasoaren artean eta osasu arazo nahiz arazo psikosomatikoekin, eskola-estresarekin, familia-estresarekin eta estrés orokorrarekin korrelazio adierazgarri positiboak ageri direla. Datuei erreparatuz, korrelazioen pisua biktimizazioaren atalean erasoaren atalean baino handiagoa dela ikus dezakegu. Korrelazio horiek berretsi egiten dira mutil eta

neskak bereizita egindako azterketetan. **Datuek iradokitzen dutenez, bullying biktima eta erasotzaile izandako mutil eta neskek osasun/psikosomatiko arazoetan, eskola-estresean, familia-estresean eta estrés orokorrean puntuazio handiak eskuratzeko probabilitate handiagoa dute. Hots, pairamen arinak (buruko minak edo goragaleak esate baterako) errazago nozitzen dituzte, jarduera akademikoan arazo gehiago dituzte, familia-ingurunean gatazkak izaten dituzte eta, oro har, eguneroko gertakarien aurrean estres gehiago izan ohi dute.**

8.38. Taula. Cyberbullyingaren (ziberbiktimizazioa eta zibererasoa) eta haur-estresaren arteko korrelazioak

IECI	Guztira (N = 1.906)				Mutilak (n = 954)				Neskek (n = 952)			
	Ziber biktimizazioa		Ziber erasoa		Ziber biktimizazioa		Ziber erasoa		Ziber biktimizazioa		Ziber erasoa	
	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p
Osasun arazo psikosomatikoak	.19	.000	.05	.019	.16	.000	.02	.392	.23	.000	.13	.000
Estola-estresa	.24	.000	.11	.000	.21	.000	.10	.000	.29	.000	.13	.000
Familia-estresa	.20	.000	.04	.056	.19	.000	.01	.598	.20	.000	.13	.000
Estres orokorra	.27	.000	.05	.018	.25	.000	.03	.278	.30	.000	.12	.000

r = korrelazioaren koefizientea, p = esangura

Cyberbullyingari (8.38. Taula) dagokionez, ziberbiktimizazioaren eta osasun arazo zein arazo psikosomatiko, eskola-estres, familia-estres eta estres orokorra artean, hala mutilen kasuan nola nesken kasuan, korrelazio adierazgarri positiboak aurkitzen ditugu. Zibererasoari dagokionez, nesken kasuan, zibererasoaren eta osasun-arazo nahiz arazo psikosomatiko, eskola-estres, familia-estres eta oro harreko estresaren artean korrelazio adierazgarri positiboak aurkitu dira. Aitzitik, mutilen kasuan, eskola-estresarekin baino ez dira korrelazio adierazgarriak aurkitu. **Laburbilduz, ziberbiktima diren mutil eta neskek eta zibererasotzaile diren neskek, pairamen fisiko gehiago dituzte, eskola/akademia ingurunearekiko elkarrekintzan gehiago sufritzen dute, beraien familia-ingurunea okerrago hautematen dute eta, oro har, estres gehiago izan ohi dute. Mutil zibererasotzaileek berriz, eskola-estres handia baino ez dute ageri.**

8.3.1.2 Bullying eta cyberbullying eta emozio eta jokaera arazoak (EJA)

Bullying eta cyberbullyingean biktimizazio eta eraso-mailaren eta Emozio eta Jokaera Arazoen (EJA) arteko aldiberekotasunezko harremanak aztertze aldera Pearson korrelazio-azterketak burutu ziren. Honetarako hurrengo aldagaietan eskuratutako puntuazio guztiak erabili ziren: cyberbullying galdetegiaren adierazleen (biktimizazioa, eraso, ziberbiktimizazioa eta zibererasoa) eta irakasleek eta gurasoek beteriko Emozio eta Jokaera Arazoen (EJA) Screeningaren aldagaien artean (uzkurtasuna, somatizazioa, antsietatea, haur-dependentsia, pentsamendu-arazoak, arreta eta hiperaktibitate arazoak, jokaera aztoratzailea, eskola-jarduera, depresioa, jokaera oldarkorra, arazo barnerakoiak, arazo kanporakoiak, eskala orokorra). Azterketak lagina oro har hartuta zein sexuen arabera egin ziren. Eskuratutako emaitzak 8.39. Taulan aurkezten dira bullyingaren kasuan eta 8.40. Taulan cyberbullyingaren kasuan.

8.39. Taula. Bullyingaren (biktimizazioa eta erasoa) emozio eta jokaera arazoaren arteko korrelazioak (irakasle eta gurasoen arabera)

	Biktimizazioa		Erasoa		Biktimizazioa		Erasoa		Biktimizazioa		Erasoa	
	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>p</i>
Irakasleak	Guztira (N = 1.898)				Mutilak (n = 948)				Neskak (n = 950)			
Uzkurtasuna	.10	.000	.00	.988	.08	.015	.00	.818	.14	.000	.01	.801
Somatizazioa	.11	.000	.01	.524	.08	.014	.03	.349	.15	.000	.16	.642
Antsietatea	.15	.000	.07	.001	.15	.000	.11	.001	.15	.000	.01	.682
Haur-dependentsia	.18	.000	.09	.000	.17	.000	.07	.034	.17	.000	.10	.003
Pentsamendu-arazoak	.14	.000	.10	.000	.12	.000	.10	.001	.15	.000	.07	.036
Arreta eta hiperaktibitate arazoak	.21	.000	.18	.000	.19	.000	.15	.000	.21	.000	.16	.000
Jokaera aztoratzailea	.12	.000	.13	.000	.10	.003	.10	.002	.13	.000	.15	.000
Eskola-jarduera	.16	.000	.11	.000	.11	.001	.08	.016	.21	.000	.14	.000
Depresioa	.19	.000	.09	.000	.18	.000	.10	.002	.20	.000	.07	.043
Jokaera oldarkorra	.08	.001	.08	.001	.05	.104	.07	.040	.09	.004	.05	.111
Arazo barnerakoiak	.23	.000	.09	.000	.21	.000	.10	.003	.24	.000	.06	.066
Arazo kanporakoiak	.20	.000	.17	.000	.16	.000	.14	.000	.24	.000	.18	.000
EJA	.26	.000	.15	.000	.22	.000	.14	.000	.28	.000	.13	.000
Gurasoak	Guztira (N = 1.801)				Mutilak (n = 895)				Neskak (n = 906)			
Uzkurtasuna	.07	.002	.01	.750	.10	.003	.02	.594	.05	.166	.04	.239
Somatizazioa	.05	.024	.01	.966	.07	.046	.03	.345	.04	.281	.05	.147
Antsietatea	.19	.000	.05	.032	.18	.000	.07	.049	.19	.000	.03	.434
Haur-dependentsia	.21	.000	.10	.000	.21	.000	.10	.003	.20	.000	.08	.013
Pentsamendu-arazoak	.11	.000	.11	.000	.11	.000	.14	.000	.10	.002	.06	.087
Arreta eta hiperaktibitate arazoak	.20	.000	.17	.000	.19	.000	.15	.000	.19	.000	.17	.000
Jokaera aztoratzailea	.13	.000	.16	.000	.11	.001	.17	.000	.17	.000	.12	.000
Eskola-jarduera	.16	.000	.09	.000	.13	.000	.07	.039	.17	.000	.10	.004
Depresioa	.16	.000	.07	.001	.19	.000	.13	.000	.13	.000	.01	.677
Jokaera oldarkorra	.05	.036	.18	.000	.00	.919	.14	.000	.17	.000	.28	.000
Arazo barnerakoiak	.21	.000	.08	.000	.22	.000	.10	.002	.20	.000	.04	.191
Arazo kanporakoiak	.22	.000	.20	.000	.19	.000	.18	.000	.24	.000	.19	.000
EJA	.26	.000	.15	.000	.24	.000	.15	.000	.25	.000	.11	.000

r = korrelazioaren koefizientea, *p* = esangura

8.39. Taulan ikus daitekeen moduan, hala irakasleek egindako ebaluazioan nola gurasoek egindakoan, bullyingaren biktimizazio eta erasoaren artean, arazo kanporakoiekin eta Emozio eta Jokaera Arazo puntuazio orokorrekin mutil eta nesken kasuan korrelazio adierazgarri positiboak ikus daitezke. Gainera, aurrez aurreko biktimizazioaren (mutilak zein neskek) eta erasoaren (mutilak) eta arazo banerakoien artean korrelazio adierazgarri positiboak aurki daitezke.

Emaitzak xehetasunez aztertuz gero, agerian geratzen da aurrez aurreko bullyingaren biktimizazioak, aztertutako ia aldagai guztiekin (antsietatea, haur-dependentsia, pentsamendu, arreta eta hiperaktibitate arazoak, jokaera aztoratzailea, eskola-jarduerako arazoak, depresioa), korrelazio positibo eta adierazgarria duela (mutil eta nesketan, guraso eta irakasleek ebaluatuta). Aitzitik, jokaera oldarkorrek nesken kasuan bakarrik korrelazionatu dute. Neskekin jarraituz, uzurtasuna eta somatizazioan ere, irakasleek betetako galdetegian soilik ageri dira korrelazio esanguratsuak.

Aurrez aurreko bullying erasoari dagokienez, mutilen laginean (irakasleek eta gurasoek egindako ebaluazioan), korrelazio zuzenak aurkitu dira eraso eta antsietatean, haur-dependentsian, pentsamendu, arreta eta hiperaktibitate arazoetan, jokaera aztoratzailean, eskola-jardueran, depresioan eta jokaera oldarkorren artean. Neska erasotzaileen kasuan, ezadostasun gehiago adierazi dituzte ebaluatzaileek. Izan ere, irakasleek egindako ebaluazioan korrelazio positiboak aurkitu dira erasoaren eta haur-dependentsiaren, pentsamendu arazoaren, arreta eta hiperaktibitate arazoaren, jokaera aztoratzailearen, eskola-jardueraren eta depresioaren artean. Alabaina, gurasoek egindako ebaluazioan, haur-dependentsiarekin, arreta-hiperaktibitatearekin, jokaera aztoratzailearekin, eskola-jarduerarekin eta jokaera oldarkorrekin soilik aurkitu dira korrelazioak (ez da harremanik aurkitu uzurtasunarekin, somatizazioarekin ezta antsietatearekin). Bi sexuen kasuan (gurasoen eta irakasleen ebaluazioak kontuan hartuz), ez da korrelazio adierazgarri positiborik aurkitu erasoaren eta uzurtasunaren eta somatizazio jokaeren artean. Gainera, nesken kasuan ere, ez da korrelaziorik aurkitu eraso eta antsietatearekin (gurasoa eta irakasleen arabera), jokaera oldarkorrekin (irakasleen arabera), ezta pentsamenduzko arazoekin eta depresioarekin (gurasoen arabera).

Laburbilduz, bullyingaren eta emozio eta jokaera arazo orokorren arteko harremanek (irakasle eta gurasoen arabera) agerian utzi dute bullying *biktima* eta *erasotzaileak* diren *mutil* eta *neskek*, oro har, emozio eta jokaera arazo asko dituztela. Horrez gain, *biktima* diren *mutil* eta *neskek* eta *erasotzaile* diren *mutilek* arazo barnerakoi eta kanporakoiak dituzte. Erasotzaile diren *nesken* kasua ordea ez da arazo barnerakoirik azaltzen. Zehatzago esatera, bullying *biktima* diren *mutil* eta *neskek* arazo barnerakoiak (antsietatea, haur-dependentsia, pentsamenduzko arazoak, depresioa) eta kanporakoiak (arreta-hiperaktibitatea, jokaera aztoratzailea, eskola-jarduera arazoak) dituzte. Bullying *erasotzaile* diren *mutilek* zenbait arazo barnerakoi (antsietatea, haur-dependentsia, pentsamenduzko arazoak, depresioa) eta ebaluatutako arazo kanporakoi guztiak (arreta-hiperaktibitatea, jokaera aztoratzailea, eskola-jarduera, jokaera oldarkorra) dituzte. Bullying *erasotzaile* diren *neskek*, ordea, arazo barnerakoiren bat dute (haur-mendeko jokaera) eta ebaluatutako arazo kanporakoi asko (arreta-hiperaktibitatea, jokaera aztoratzailea, eskola-jarduera). Bullying *erasotzaileek*, *bi sexuetan*, ez dute uzurtasunarekin edo somatizazioarekin lotutako arazorik.

Cyberbullyingari eta guraso nahiz irakasleek aztertutako emozio eta jokaera arazoei dagokienez, korrelazioek honako emaitzak uzten dituzte.

8.40. Taula. Cyberbullyingaren (ziberbiktimizazioa eta zibererasoa) emozio eta jokaera arazoen arteko korrelazioa (irakasle eta gurasoen arabera)

	Ziber Biktimizazioa		Ziber Eraso		Ziber Biktimizazioa		Ziber Eraso		Ziber Biktimizazioa		Ziber Eraso	
	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>p</i>
Irakasleak	Guztira (N = 1.896)				Mutilak (n = 947)				Neskek (n = 949)			
Uzkurtasuna	.03	.231	.03	.267	.05	.112	.03	.366	.00	.899	.02	.499
Somatizazioa	.08	.001	.01	.827	.02	.593	.00	.978	.15	.000	.01	.820
Antsietatea	.13	.000	.13	.596	.16	.000	.06	.091	.08	.012	.03	.292
Haur-dependentzia	.08	.001	.00	.596	.09	.004	.01	.777	.04	.248	.00	.989
Pentsamendu-arazoak	.13	.000	.06	.011	.15	.000	.11	.001	.07	.031	.01	.672
Arreta eta hiperaktibitate arazoak	.18	.000	.10	.000	.18	.000	.08	.017	.18	.000	.13	.000
Jokaera aztoratzailea	.13	.000	.08	.001	.01	.002	.03	.365	.19	.000	.16	.000
Eskola-jarduera	.22	.000	.11	.001	.18	.000	.05	.105	.27	.000	.18	.000
Depresioa	.20	.000	.06	.007	.20	.000	.12	.000	.21	.000	.00	.906
Jokaera oldarkorra	.09	.000	.04	.113	.10	.003	.06	.090	.06	.047	.00	.936
Arazo barnerakoiak	.16	.000	.02	.387	.18	.000	.06	.080	.13	.000	.02	.490
Arazo kanporakoiak	.22	.000	.12	.000	.20	.000	.08	.017	.23	.000	.18	.000
EJA	.22	.000	.08	.001	.23	.000	.08	.011	.19	.000	.07	.042
Gurasoak	Guztira (N = 1.799)				Mutilak (n = 894)				Neskek (n = 905)			
Uzkurtasuna	.10	.000	.01	.775	.14	.000	.02	.599	.04	.174	.00	.918
Somatizazioa	.05	.033	.04	.086	.09	.007	.08	.011	.01	.825	.01	.846
Antsietatea	.16	.000	.08	.000	.18	.000	.12	.000	.12	.000	.04	.188
Haur-dependentzia	.14	.000	.05	.022	.14	.000	.02	.538	.13	.000	.09	.007
Pentsamendu-arazoak	.18	.000	.08	.001	.23	.000	.14	.000	.08	.013	.00	.885
Arreta eta hiperaktibitate arazoak	.21	.000	.14	.000	.21	.000	.12	.000	.19	.000	.15	.000
Jokaera aztoratzailea	.20	.000	.13	.000	.18	.000	.08	.023	.25	.000	.22	.000
Eskola-jarduera	.19	.000	.14	.000	.18	.000	.17	.000	.18	.000	.11	.000
Depresioa	.10	.000	.10	.712	.12	.000	.03	.357	.07	.024	.01	.716
Jokaera oldarkorra	.07	.002	.20	.000	.04	.195	.06	.072	.17	.000	.59	.000
Arazo barnerakoiak	.18	.000	.07	.002	.22	.000	.10	.002	.12	.000	.03	.302
Arazo kanporakoiak	.26	.000	.19	.000	.25	.000	.17	.000	.25	.000	.23	.000
EJA	.25	.000	.14	.000	.27	.000	.15	.000	.20	.000	.12	.000

r = korrelazioaren koefizientea, *p* = esangura

8.40. Taulan ikus dezakegun moduan, cyberbullyingari eta emozio eta jokabide arazoei dagokienez, koefizienteek agerian uzten dute korrelazio positibo adierazgarriak

daudela, bi sexuetan, ziberbiktimizazioan eta arazo barnerakoi eta kanporakoiekin eta emozio eta jokaera arazo eskala orokorraren artean (irakasleek eta gurasoek egindako ebaluazioan). Irakasle eta gurasoen arabera, ostera, mutilen zein nesken kasuan, agerian dago korrelazio positibo adierazgarriak daudela zibererasoan eta arazo kanporakoien eta eskala orokorrarekin. Arazo barnerakoiei erreparatuz gero, korrelazio adierazgarriak mutiletan bakarrik ematen dira eta, gurasoek egindako ebaluazioan soilik.

Diagnosi-kategoria bakoitzeko emaitzak aztertuta, irakasle eta gurasoen arabera, eta ziberbiktimizazioa aintzat hartuz, mutilen kasuan, korrelazio positiboak berresten dira arazo hauekin lotuta: antsietatea, haur-dependiente jokaera, pentsamendu, arreta eta hiperaktibitate arazoak, jokaera aztoratzailea, eskola-jarduera eta depresioa. Irakasleek egindako ebaluazioan ez da uzurtasun eta somatizazio arazoekin lotutako korrelaziorik aurkitu, eta gurasoek egindako ebaluazioan, ezta jokaera oldarkorrekin ere.

Ziberbiktimizazioa aintzat hartuz gero, eta nesken kasuan, irakasle eta gurasoen arabera, ziberbiktimizazioaren eta honako arazo hauen artean ageri dira korrelazioak: antsietatea, pentsamendu, arreta eta hiperaktibitate arazoak, jokaera aztoratzailea, eskola-jarduera depresioa eta jokaera oldarkorrak. Aitzitik ez da ziberbiktimizazioa eta uzurtasunarekin (irakasleen eta gurasoen arabera), haur-dependentzia jokaerarekin (irakasleen arabera) eta somatizazioarekin (gurasoen arabera) koefiziente esanguratsurik aurkitu.

Zibererasoa aztertuz, mutilen kasuan, korrelazioak aurkitu dira pentsamendu, arreta eta hiperaktibitate arazoekin (irakasleen eta gurasoen arabera). Gainera, korrelazio positiboak topatu dira depresioarekin (irakasleen arabera) eta somatizazioarekin, antsietatearekin, jokaera aztoratzailearekin eta eskola-errendimenduzko arazoekin (gurasoen arabera). Ez da uzurtasunarekin, haur-dependentzia jokaerarekin eta jokaera oldarkorrekin lotutako korrelaziorik aurkitu (irakasleen eta gurasoen arabera).

Guraso zein irakasleen arabera, zibererasoa aintzat hartuz gero, nesken kasuan, korrelazio positiboak aurkitu dira arreta-hiperaktibitate arazoekin, jokaera aztoratzailearekin eta eskola-jarduera arazoekin. Ez da korrelaziorik aurkitu uzurtasunarekin, somatizazioarekin, antsietatearekin, pentsamenduzko arazoekin eta depresioarekin lotutako.

Bestalde, gurasoen galdetegietako emaitzetan soilik aurkitu dira haur-dependentsia jokaerarekin eta jokaera oldarkorrekin korrelazioak.

Laburbilduz, cyberbullyingaren eta emozio eta jokaera arazo orokorren arteko harremana aztertu eta gero, emaitzek (irakasleen eta gurasoen arabera) *ziberbiktima* diren *mutil* eta *neskek* oro har emozio eta jokaera arazo asko dituztela berresten dute, barnerakoi zein kanporakoiak. Bestalde, *zibererasotzaile* diren *mutil* eta *neskek*, funtsean arazo kanporakoiak dituzte. *Ziberbiktima* diren *mutilek* arazo barnerakoi (antsietatea, haur-dependentsia, pentsamenduzko arazoak, depresioa) eta kanporakoi (arreta-hiperaktibitatea, jokaera aztoratzailea, eskola-jarduera arazoak) asko dituzte; eta *ziberbiktima* diren *neskek* arazo barnerakoiak (antsietatea, pentsamenduzko arazoak eta depresioa) eta kanporakoiak (arreta-hiperaktibitatea, jokaera aztoratzailea, eskola-jarduera eta jokaera oldarkorra). Horrenbestez, *ziberbiktima* diren *mutil* eta *neskek* arazo barnerakoi zenbait (antsietatea, pentsamenduzko arazoak, depresioa) eta kanporakoi (arreta-hiperaktibitatea, jokaera aztoratzailea, eskola-jarduerako arazoa) zenbait partekatzen dituzte. Gainera *zibererasotzaile* diren *mutilek* arazo barnerakoiak (pentsamenduzkoak) eta kanporakoiak (arreta-hiperaktibitatea) dituzten bitartean, *zibererasotzaile* diren *neskek* arazo kanporakoiak dituzte soilik (arreta-hiperaktibitatea, jokaera aztoratzailea eta eskola-jarduera), hau da, bi sexuetako *zibererasotzaileek* arreta-hiperaktibitatearekin lotutako arazoak dituzte.

8.3.2 Bullying eta cyberbullyinga eta familia-testuingurua

8.3.2.1 Bullying eta cyberbullyinga eta gurasoen estresa

Bullying eta cyberbullying biktima eta erasotzaile izatearen eta gurasoen estresaren arteko aldiberekotasunezko harremanak aztertze aldera, Pearson korrelazio-azterketak burutu ziren, cyberbullyingaren testean (biktimizazioa, erasoak, ziberbiktimizazioa eta zibererasoak) eta gurasoek erantzundako gurasoen estresaren eskalan (PSS) eskuratutako puntuazio zuzenekin. Azterketak lagina osotasunean nahiz

sexuen arabera banakatuta egin ziren. Emaitzak 8.41. Taulan agertzen dira bullyingaren kasuan eta 8.42. Taulan cyberbullyingaren kasuan.

8.41. Taula. Bullyingaren (biktimizazioa eta erasoa) eta gurasoen estresaren arteko korrelazioak

PSS	Guztira (N = 1.780)				Mutilak (n = 882)				Neskak (n = 898)			
	Biktimizazioa		Erasoa		Biktimizazioa		Erasoa		Biktimizazioa		Erasoa	
	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p
Sarien pertzepzio baxua	.04	.035	.06	.006	.04	.174	.05	.090	.05	.120	.07	.032
Estres-eragaileak	.09	.000	.08	.000	.11	.001	.09	.007	.07	.019	.07	.021
Estres orokorra	.10	.000	.09	.000	.11	.001	.09	.005	.08	.007	.09	.007

r = korrelazioaren koefizientea, p = esangura

Gurasoen estresari eta aurrez aurreko bullyingari dagokionez, 8.41. Taulan ikus dezakegunez, korrelazio-koefizienteek agerian uzten dute korrelazio positibo eta adierazgarriak daudela bullyingaren biktimizazio eta erasoa aintzat hartuta, gurasoen rolak sorrarazitako estres-eragileekin eta gurasoen estresaren maila orokorrarekin. Emaitzak oro har aztertutako laginean zein sexu bakoitzeko egindako azterketetan agertzen dira. **Hau da, bullying biktima eta erasotzaile diren mutil eta neskek probabilitate handiagoa dute gurasoaren rola estresa sortzen duen rol modura bizitzen duten eta estres-maila orokor handiak dituzten gurasoak izateko.**

8.42. Taula. Cyberbullyingaren (ziberbiktimizazioa eta zibererasoa) eta gurasoen estresaren arteko korrelazioak

PSS	Guztira (N = 1.778)				Mutilak (n = 881)				Neskak (n = 897)			
	Ziber Biktimizazioa		Ziber Erasoa		Ziber Biktimizazioa		Ziber Erasoa		Ziber Biktimizazioa		Ziber Erasoa	
	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p
Sarien pertzepzio baxua	.05	.020	.04	.063	.07	.033	.07	.035	.02	.384	.01	.664
Estres-eragaileak	.03	.136	.03	.149	.01	.595	.00	.846	.05	.079	.06	.059
Estres orokorra	.04	.052	.03	.144	.03	.332	.00	.944	.06	.056	.06	.067

r = korrelazioaren koefizientea, p = esangura

Ziberbiktimak eta zibererasotzaileak aintzat hartuta, eta gurasoen estresari dagokionez, ez da harreman adierazgarririk aurkitu mutil eta nesken ziberbiktimizazioaren eta zibererasoen eta gurasoen estres erabatekoaren artean. Mutilak diren ziberbiktima

eta zibererasotzaileen kasuan soilik aurki ditzakegu korrelazio positibo eta adierazgarriak, gurasoen aldetiko sariaren pertzepzio baxuarekin. Horrek adierazten du ziberbiktima eta zibererasotzaile diren mutilek guraso izatearen rola sari urria duela uste duten gurasoak izateko aukera handiagoa dutela. Haatik, ziberbiktima eta zibererasotzaile izatea ez da gurasoen estres erabatekoarekin lotzen. Halaber, ez da harremanik aurkitu neska ziberbiktima eta zibererasotzaile izatearen eta gurasoen estresaren artean.

8.3.2.2 Bullying eta cyberbullyinga eta guraso kompetentzia

Bullying eta cyberbullying biktima eta erasotzaileen eta guraso kompetentziaren (ECCP) arteko aldiberekotasunezko harremanak ezartze aldera, Pearson korrelazio-azterketak burutu ziren, cyberbullyingaren testean (biktimizazioa, erasoa, ziberbiktimizazioa eta zibererasoa) eskuratutako puntuazio zuzenekin eta hautemandako guraso kompetentziaren (ECCP) testean (eskola-inplikazioa, arduraldi pertsonala, partekatutako aisialdia, aholkularitza eta orientazioa eta guraso izatearen rola beregain hartzea) eskuratutako emaitzekin. Azterketak lagina oro har nahiz sexuen arabera hartuta egin ziren. Emaitzak 8.43. taulan eta 8.44. taulan jasotzen dira, bullyingaren eta cyberbullyingaren kasuan, hurrenez hurren.

8.43. Taula. Bullyingaren (biktimizazioa eta erasoa) eta guraso kompetentziaren arteko korrelazioak

	Guztira (N = 1.770)				Mutilak (n = 834)				Nesak (n = 836)			
	Biktimizazioa		Erasoa		Biktimizazioa		Erasoa		Biktimizazioa		Erasoa	
ECCP	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p
Eskola-inplikazioa	.01	.997	.02	.407	.01	.653	.02	.623	.03	.455	.03	.297
Arduraldi pertsonala	-.05	.021	-.05	.045	.04	.197	-.08	.015	-.07	.041	.00	.958
Partekatutako aisialdia	-.07	.004	-.07	.002	.04	.202	.03	.337	-.10	.003	-.13	.000
Aholkularitza eta orientazioa	.01	.669	.04	.096	.02	.598	.02	.657	.03	.276	-.07	.045
Guraso izatearen rola	.04	.078	-.06	.009	.01	.829	.04	.207	-.10	.002	-.10	.003
Guraso kompetentzia	.04	.117	-.06	.010	.00	.947	.05	.136	-.08	.016	-.09	.011

r = korrelazioaren koefizientea, p = esangura

8.43. Taulan ikus dezakegunez, datuak aztertzean aldeak aurkitu ditugu sexuaren arabera. Emaitzek, biktimizazioaren eta guraso kompetentziarekin lotutako aldagaien artean, mutil guztien kasuan korrelaziorik ez dagoela agerian uzten dute; haatik,

biktimizazioa aintzat hartuz gero, nesken kasuan, dedikazio pertsonalarekin, aisialdi partekatuarekin eta gurasoaren rola beregain hartzearekin nahiz guraso konpetentzia erabatekoarekin korrelazio negatibo eta adierazgarriak aurkitu dira. Erasoari dagokionez, eta mutilen kasuan soilik, korrelazio-azterketek agerian utzi dituzte erasoaren eta arduraldi pertsonalaren arteko korrelazio adierazgarri negatiboak. Bestalde, nesken kasuan, eraso aintzat hartuta, korrelazio negatibo eta adierazgarriak aurkitu dira aisialdi partekatuarekin, aholkularitza eta orientazioarekin, gurasoaren rola beregain hartzearekin eta guraso konpetentzia orokorrarekin.

Laburbilduz, datuek agerian uzten dute bullying *biktima diren neskek* denbora pertsonal gutxi duten, alabekin aisialdi-jarduera gutxi partekatzen duten, gurasoaren rola modu xumeagoan hartzen duten eta guraso konpetentziari dagokionez maila baxua erakutsi ohi duten gurasoak izateko probabilitate gehiago dituztela. *Mutilen* kasuan, ordea, ez da inolako loturarik topatu bullying *biktima* izatearen eta guraso konpetentziaren artean.

***Neska erasotzaileek* aisialdiko denbora haiekin gutxiago partekatzen duten gurasoak, aholkuak ematen denbora gutxi ematen dutenak, guraso rola modu xumeagoan beregain hartzen dutenak eta, oro har, guraso konpetentzia apala duten gurasoak izateko probabilitate handiagoa dute. *Bullying erasotzaile diren mutilen* gurasoek denbora pertsonal gutxi eskaini ohi diete semeei. Hala ere, ez da inolako loturarik topatu guraso konpetentziaren gainerako aldagaiekin.**

8.44 Taula. Cyberbullyingaren (ziberbiktimizazioa eta zibererasoa) eta guraso konpetentziaren arteko korrelazioak

	Guztira (N = 1.669)				Mutilak (n = 833)				Neskek (n = 836)			
	Ziber		Ziber		Ziber		Ziber		Ziber		Ziber	
	Biktimizazioa	Erasoa	Biktimizazioa	Erasoa	Biktimizazioa	Erasoa	Biktimizazioa	Erasoa	Biktimizazioa	Erasoa		
ECCP	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>p</i>
Eskola-inplikazioa	.01	.482	.04	.064	.05	.172	.04	.189	.02	.600	.05	.178
Arduraldi pertsonala	-.05	.020	-.05	.021	-.10	.004	-.12	.000	.01	.872	.01	.747
Partekatutako aisialdia	-.07	.002	-.08	.001	-.11	.001	-.09	.011	.03	.440	-.07	.037
Aholkularitza eta orientazioa	.04	.072	-.06	.015	-.08	.018	-.09	.010	.01	.890	.03	.357
Guraso izatearen rola	-.04	.017	-.06	.017	.05	.134	-.10	.003	.03	.340	.02	.631
Guraso konpetentzia	-.05	.032	-.08	.001	-.11	.002	-.11	.001	.01	.708	.05	.188

r = korrelazioaren koefizientea, *p* = esangura

Horrela, mutilen kasuan, korrelazio negatibo eta adierazgarriak aurkitu dira ziberbiktimizazioa aintzat hartuz, dedikazio pertsonalarekin, aisialdi partekatuarekin, aholkularitza eta orientazioarekin eta guraso kompetentzia orokorrarekin. Nesken kasuan, ez da inolako korrelaziorik aurkitu ziberbiktimizazioaren eta guraso kompetentziaren artean. Zibererasoari dagokionez, mutilen zein nesken kasuan, korrelazio negatibo eta adierazgarriak topatu dira aisialdi partekatuarekin lotuta. Mutilen kasuan, zibererasoari so, korrelazio negatibo eta esanguratsuak aurkitu dira arduraldi pertsonalarekin, aholkularitza eta orientazioarekin, guraso izatearen rola beregain hartzearekin eta guraso kompetentzia orokorrarekin.

Laburbilduz, datuek iradokitzen dutenez, *ziberbiktima diren mutilek* denbora pertsonal gutxi eskaini ohi dieten gurasoak izateko probabilitate gehiago dutela. Guraso horiek aisialdiko une gutxi partekatzen dituzte semeekin eta aholku eta orientazio urria ematen diete, guraso kompetentzia eskasa erakutsiz. *Ziberbiktima diren nesken* kasuan guraso kompetentziarekin lotutako aldagai bakar batean ere ez da emaitza adierazgarririk topatu.

***Zibererasotzaile diren mutilek* denbora pertsonal gutxi eskaini ohi dieten gurasoak izateko probabilitate gehiago dute. Guraso horiek aisialdiko une gutxi partekatzen dituzte semeekin, aholku eta orientazio urria ematen diete, guraso rola beregain hartzeko arazoak dituzte eta guraso kompetentzia eskasa erakusten dute. *Neska ziberbiktima* izatea, ordea, ez da guraso kompetentziarekin lotu. *Neska zibererasotzaileek* denbora pertsonal gutxi eskaini ohi dieten gurasoak izateko probabilitate gehiago dute. *Neska zibererasotzailea* izatea ez da guraso kompetentziaren gainerako aldagaiekin lotu.**

8.3.2.3 Bullying eta cyberbullyinga eta familiako heziketa-praktikak

Bullyingaren biktimizazio eta erasoaren eta gurasoen heziketa-praktiken arteko harremana aztertzeko, cyberbullyingaren testean (biktimizazioa, eraso, ziberbiktimizazioa eta zibererasoa) eskuratutako puntuazio zuzenekin eta hurrek betetako PEF eskalaren bidez (autoritarioa, orekatua eta permisiboa) guraso estilo

bakoitzetik eskuratutako puntuazioekin Pearson korrelazio-azterketak burutu ziren. Emaizak 8.45. Taulan eta 8.46. Taulan erakusten dira.

8.45. Taula. Bullyingaren (biktimizazioa eta eraso) eta familiako heziketa-praktiken arteko korrelazioak

PEF	Guztira (N = 1.940)				Mutilak (n = 972)				Neskak (n = 968)			
	Biktimizazioa		Erasoa		Biktimizazioa		Erasoa		Biktimizazioa		Erasoa	
	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p
Praktika autoritarioak	.12	.000	.09	.000	.10	.001	.08	.011	.10	.003	.04	.234
Praktika orekatuak	.01	.659	.04	.069	.02	.590	.00	.964	.03	.337	-.09	.006
Praktika permisiboak	.08	.000	.07	.002	.11	.001	.10	.001	.03	.392	.00	.989

r = korrelazioaren koefizientea, p = esangura

8.45. Taulan ikus daitekeen moduan, mutilen kasuan korrelazio-azterketek korrelazio-koefiziente esanguratsu positiboak erakutsi dituzte, biktimizazioa eta eraso aintzat hartuz, praktika autoritario eta praktikoa permisiboekin lotuta. Haatik, nesken kasuan, biktimizazioaren eta praktika autoritarioen artean korrelazio positibo adierazgarriak soilik topatu dira, eta erasoaren eta praktika orekatuaren artean korrelazio negatiboak.

Laburbilduz, aurrez aurreko bullying biktima eta erasotzaile izateko probabilitate handiagoa dute gurasoak oso autoritariotzat edo permisibotzat dituzten mutilek. Nesken kasuan, gurasoak autoritario modura hautematen dituzten neskek biktima izateko probabilitate handiagoa dute. Aldi berean, gurasoak orekatutzat dituzten neskek aurrez aurreko bullying jokaera erasokor gutxiago erakusten dituzte.

Ziberbiktimizazioaren eta zibererasoaren eta familiako heziketa-praktiken arteko harremana behatzeko azterketa berdinak burutu ziren. Emaizak 8.46. Taulan erakusten dira.

8.46. Taula. Cyberbullyingaren (ziberbiktimizazioa eta zibererasoa) eta familiako heziketa-praktiken arteko korrelazioak

PEF	Guztira (N = 1.938)				Mutilak (n = 971)				Neskak (n = 967)			
	Ziber biktimizazioa		Ziber erasoak		Ziber biktimizazioa		Ziber erasoak		Ziber biktimizazioa		Ziber erasoak	
	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p
Praktika autoritarioak	.03	.222	.02	.441	.01	.766	.00	.898	.04	.284	.03	.292
Praktika orekatuak	.01	.568	.01	.701	.01	.769	.03	.396	.01	.705	.01	.808
Praktika permisiboak	.07	.002	.06	.015	.09	.006	.04	.176	.04	.227	.06	.041

r = korrelazioaren koefizientea, p = esangura

8.46. Taulan ikus daitekeen moduan, mutilen kasuan, korrelazio adierazgarri eta positiboak ikus ditzakegu heziketa-praktika permisibo eta ziberbiktimizazioaren artean, eta, nesken kasuan, heziketa-praktika permisibo eta zibererasoaren artean. **Laburbilduz, gurasoak permisibotzat dituzten mutilek probabilitate gehiago dute ziberbiktimizateko, eta neskek berriz ziberasotzaile izateko.**

8.4 EMAITZEN LABURPENA

8.47. Taula. Emaizen laburpena: Prebalentzia larria eta orokorra

	Bullying	Cyberbullying
Prebalentzia globala (behin edo gehiagotan azken urtean zehar)	Inplikatuak: % 79,1 (<i>n</i> = 1.576) Biktimak: % 44,2 (<i>n</i> = 880) Erasotzaileak: %30 (<i>n</i> = 597) Behatzaileak: %72,3 (<i>n</i> = 1.441) Biktima-hutsak: % 20,3 (<i>n</i> = 404) Erasotzaile-hutsak: % 6,1 (<i>n</i> = 121) Biktima-erasotzaileak: % 23,9 (<i>n</i> = 476)	Inplikatuak: % 42,9 (<i>n</i> = 852) Ziberbiktimak: % 16,5 (<i>n</i> = 329) Zibererasotzaileak: % 3,8 (<i>n</i> = 75) Ziberbehatzaileak: % 37,8 (<i>n</i> = 753) Ziberbiktima-hutsak: % 13,4 (<i>n</i> = 267) Zibererasotzaile-hutsak: % 0,7 (<i>n</i> = 13) Ziberbiktima-erasotzaileak: % 3,1 (<i>n</i> = 62)
	Biktimak ahozko erasoak (% 36,6) eraso fisikoak (% 20,6) eraso sozialak (% 18,6) eraso psikologikoak (% 14,8)	Ziberbiktimizazioaren prebalentzia globala jokaera bakoitzeko (tartea % 8,4 - % 0,8): <ul style="list-style-type: none"> ➤ Mugikor edo Internet bidezko mezu iraingarriak (% 8,4). ➤ Beldurtzeko asmoarekin egindako dei anonimoak (% 5,6). ➤ Xantaia/mehatxuak dei edo Internet bidez (% 4,1). ➤ Difamazioa edota zurrumurruak Internet bidez (% 3,9). ➤ Pasahitza lapurtzea (% 3,6). ➤ Mugikor edo Internet bidezko dei iraingarriak (% 2,6). ➤ Heriotza mehatxuak mugikorretik edo sarean (% 2,1). ➤ Bideo/argazki pribatuak zabaltzea (% 1,8). ➤ Identitatea faltsutzea (% 1,7). ➤ Sekretuak ez hedatzeko xantaia (% 1,6). ➤ Eraso egin grabatu eta Internetera igotzeko (% 1,6). ➤ Sexu-jazarpena (%1,5). ➤ Sare sozialetan isolatzea (% 1,4). ➤ Argazkiak/bideoak zabaltzeko aldatzea (% 0,8).
	Erasotzaileak ahozko erasoak (% 23,9) eraso fisikoak (% 12,2) eraso sozialak (% 9,6) eraso psikologikoak (% 5,3)	
	Behatzaileak ahozko erasoak (% 64,0) eraso fisikoak (% 51,1) eraso sozialak (% 43,7) eraso psikologikoak (% 33,3)	

Bullying		Cyberbullying	
<p>Prebalentzia globala (behin edo gehiagotan azken urtean zehar)</p>	<p>Biktimen, erasotzaileen eta behatzaileen erantzunak bat datoz eta ahozko erasoak izan dira gehien gertatu diren erasoak.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Interneten hedatzeko argazki/bideoak lapurtzea (% 0,8). <p>Zibererasoen prebalentzia globala jokaera bakoitzeko (tartea % 2,3-%0,3)</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Mugikor edo Internet bidezko mezu iraingarriak (% 2,3). ➤ Xantaia/mehatxuak dei edo Internet bidez (% 1). ➤ Mugikor edo Internet bidezko dei iraingarriak (% 0,9). ➤ Beldurtzeko asmoarekin egindako dei anonimoak (% 0,9). ➤ Pasahitza lapurtzea (% 0,6). ➤ Eraso egin grabatu eta Internetera igotzeko (% 0,5). ➤ Identitatea faltsutzea (% 0,4). ➤ Sexu-jazarpena (% 0,4). ➤ Bideo/argazki pribatuak zabaltzea (% 0,3) ➤ Interneten hedatzeko argazki/bideoak lapurtzea (% 0,3). ➤ Argazki/bideoak zabaltzeko aldatzea (% 0,3). ➤ Sekretuak ez hedatzeko xantaia (% 0,3). ➤ Difamazioa edota zurrumurrak Internet bidez (% 0,3). ➤ Heriotza mehatxuak mugikorretik edo sarean (% 0,3). ➤ Sare sozialetan isolatzea (% 0,3). <p>Ziberbehaketen prebalentzia globala jokaera bakoitzeko (tartea % 20,3 eta % 4,7)</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Mugikor edo Internet bidezko mezu iraingarriak (% 20,3). ➤ Mugikor edo Internet bidezko dei iraingarriak (% 12,1). ➤ Beldurtzeko dei anonimoak (% 10,6). ➤ Xantaia/mehatxuak dei edo Internet bidez (% 9,9). ➤ Bideo/argazki pribatuak zabaltzea (% 8,7). ➤ Difamazioa edota zurrumurrak Internet bidez (% 8,7). ➤ Eraso egin grabatu eta Internetera igotzeko (% 8,5). ➤ Pasahitza lapurtzea (% 7,6). ➤ Argazkiak/bideoak zabaltzeko aldatzea (% 6,6). 	

Bullying		Cyberbullying	
Prebalentzia globala (behin edo gehiagotan azken urtean zehar)		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Interneten hedatzeko argazki/bideoak lapurtzea (% 6,3). ➤ Heriotza mehatxuak mugikorretik edo sarean (% 6,2). ➤ Sekretuak ez hedatzeko xantaia (% 6). ➤ Identitatea faltsutzea (% 5,2). ➤ Sare sozialetan isolatzea (% 5,1). ➤ Sexu-jazarpena (% 4,7). <p><i>Hiru ikuspuntuen arabera (ziberbiktimak, zibererasotzaileak eta ziberhatzaileak) maizen gertatu diren jokaerak hurrengo seirak dira:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Mugikor edo Internet bidezko mezu iraingarriak: ziberbiktima (% 8,4), zibererasotzaile (% 2,3), ziberbehatzaile (% 20,3). ➤ Beldurtzeko asmoarekin eginiko dei anonimoak: ziberbiktima (% 5,6), zibererasotzaile (% 0,9), ziberbehatzaile (% 10,6). ➤ Mezu edo dei bidezko mehatxu edo xantaia: ziberbiktima (% 3,9), zibererasotzaile (% 0,3), ziberbehatzaile (% 8,7). ➤ Mintzeko edo ospea zikintzeko gezurrak edo zurrumurruak zabaltzea: ziberbiktima (% 3,9), zibererasotzaile (% 0,3), ziberbehatzaile (% 8,7). ➤ Blogera edo posta elektronikora sartzeko pasahitza lapurtzea: ziberbiktima (% 3,6), zibererasotzaile (% 0,6), ziberbehatzaile (% 7,6). ➤ Internetetik edo telefono mugikorretik dei iraingarriak eta mingarriak: ziberbiktima (% 2,6), zibererasotzaile (% 0,9), ziberbehatzaile (% 7,6). 	
	Implikatu larriak: % 40,0 (<i>n</i> = 797) Biktima larriak: % 15,2 (<i>n</i> = 303) Erasotzaile larriak: % 3,6 (<i>n</i> = 72) Behatzaile larriak: % 34,5 (<i>n</i> = 687) Biktima-huts larriak: % 13,2 (<i>n</i> = 263) Erasotzaile-huts larriak: % 1,6 (<i>n</i> = 32)	Implikatu larriak: % 9,6% (<i>n</i> = 191) Ziberbiktima larriak: % 3,1 (<i>n</i> = 61) Zibererasotzaile larriak: % 0,4 (<i>n</i> = 8) Ziberbehatzaile larriak: % 7,9 (<i>n</i> = 157) Ziberbiktima-huts larriak: % 2,9 (<i>n</i> = 58) Zibererasotzaile-huts larriak: % 0,3 (<i>n</i> = 5)	

	Bullying	Cyberbullying
<p>Prebalentzia larria (askotan edo beti azken urtean zehar)</p>	<p>Biktima-erasotzaile larriak: % 2,0 (n = 40)</p> <p>Biktima larriak ahozko erasoak (% 10,7) eraso sozialak (% 5,9) eraso fisikoak (% 5,1) eraso psikologikoak (% 4,6)</p> <p>Erasotzaile larriak ahozko erasoak (% 2,1) eraso fisikoak (% 1,2) eraso sozialak (% 1) eraso psikologikoak (% 0,9)</p> <p>Behatzaile larriak ahozko erasoak (% 26,9) eraso fisikoak (% 18) eraso sozialak (% 15,2) eraso psikologikoak (% 10,9)</p> <p>Biktima, erasotzaile eta behatzaileek sarrien ematen diren eraso larriak ahozko erasoak direla adierazten dute.</p>	<p>Ziberbiktima-erasotzaile larriak: % 0,2 (n = 3)</p> <p>Ziberbiktimizazioaren prebalentzia larria jokaera bakoitzeko: (tartea % 0,9 - % 0,1):</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Mugikor edo Internet bidezko mezu iraingarriak (% 0,9). ➤ Beldurtzeko dei anonimoak (% 0,9). ➤ Difamazioa edota zurrumurruak Internet bidez (% 0,8). ➤ Xantaia/mehatxuak dei edo Internet bidez (% 0,7). ➤ Pasahitza lapurtzea (% 0,5). ➤ Mugikor edo Internet bidezko dei iraingarriak (% 0,4). ➤ Heriotza mehatxuak mugikorretik edo sarean (% 0,4). ➤ Sekretuak ez hedatzeko xantaia (% 0,3). ➤ Identitatea faltsutzea (% 0,3). ➤ Sexu-jazarpena (% 0,3). ➤ Interneten hedatzeko argazki/bideoak lapurtzea (% 0,2). ➤ Bideo/argazki pribatuak zabaltzea (% 0,2). ➤ Sare sozialetan isolatzea (% 0,2). ➤ Eraso egin grabatu eta Internetera igotzeko (% 0,1). ➤ Argazkiak/bideoak zabaltzeko aldatzea (% 0,1). <p>Ziberasoen prebalentzia larria jokaera bakoitzeko: (tartea % 0,2 - % 0):</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Argazkiak/bideoak zabaltzeko aldatzea (% 0,2). ➤ Mugikor edo Internet bidezko dei iraingarriak (% 0,2). ➤ Sexu-jazarpena (% 0,2). ➤ Mugikor edo Internet bidezko mezu iraingarriak. (% 0,1) ➤ Difamazioa edota zurrumurruak Internet bidez (% 0,1). ➤ Heriotza mehatxuak mugikorretik edo sarean (% 0,1). ➤ Sekretuak ez hedatzeko xantaia (% 0,1). <p>Ziberbehaketaren prebalentzia larria jokaera bakoitzean: (tartea %</p>

	Bullying	Cyberbullying
<p>Prebalentzia larria (sarritan edo beti azken urtean zehar)</p>		<p>3,4 - % 0,6):</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Mugikor edo Internet bidezko mezu iraingarriak (% 3,4). ➤ Beldurtzeko dei anonimoak (% 1,7). ➤ Eraso egin grabatu eta Internetera igotzeko (% 1,6). ➤ Mugikor edo Internet bidezko dei iraingarriak (% 1,4). ➤ Difamazioa edota zurrumuruak Internet bidez (% 1,4). ➤ Xantaia/mehatxuak dei edo Internet bidez (% 1,3). ➤ Pasahitza lapurtzea (% 1,2). ➤ Bideo/argazki pribatuak zabaltzea (% 1,1). ➤ Sekretuak ez hedatzeko xantaia (% 1). ➤ Heriotza mehatxuak mugikorretik edo sarean (% 0,9). ➤ Argazkiak/bideoak zabaltzeko aldatzea (% 0,9). ➤ Sexu-jazarpena (% 0,8). ➤ Sare sozialetan isolatzea (% 0,7). ➤ Interneten hedatzeko argazki/bideoak lapurtzea (% 0,6). ➤ Identitatea faltsutzea (% 0,6). <p>Hiru ikuspuntuen arabera (ziberbiktimak, zibererasotzaileak eta zibehatzaileak) maizen ematen diren jokaera larriak hurrengo seiak dira:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Mugikor edo Internet bidezko mezu iraingarriak: ziberbiktima (% 0,9), zibererasotzaile (% 0,1), ziberbehatzaile (% 3,4) ➤ Beldurtzeko dei anonimoak: ziberbiktima (% 0,9), zibererasotziales (% 0), ziberbehatzaile (% 0,7). ➤ Mintzeko edo ospea zikintzeko gezurrak edo zurrumuruak Interneten hedatzea: ziberbiktima (% 0,8), zibererasotzaile (% 0,1), ziberbehatzaile (% 1,4). ➤ Dei edo mezuen bidezko xantaia/mehatxuak: ziberbiktima (% 0,7), zibererasotzaile (% 0,1), ziberbehatzaile (% 1,3). ➤ Mugikor edo Internet bidezko dei iraingarriak: ziberbiktima (% 0,4),

Bullying		Cyberbullying	
Prebalentzia larria (sarritan edo beti azken urtean zehar)		zibererasotzaile (% 0,2), ziberbehatzaile (% 1,4) ➤ Pasahitza lapurtzea: ziberbiktima (% 0,5), zibererasotzaile (% 0), ziberbehatzaile (% 1,2).	
Prebalentzia globala sexuaren arabera	<i>ehunekoak sexuaren arabera</i> Biktima-hutsak: mutilen % 19,8 eta nesken % 20,7 ($\chi^2 = 0,28, p = .600$) Erasotzaile-hutsak: mutilen % 5,9 eta nesken % 6,2 ($\chi^2 = 0,10, p = .748$) Biktima-erasotzaileak: mutilen % 30,9 eta nesken % 16,8 ($\chi^2 = 54,35, p < .001$). Behatzaileak: mutilen % 74,1 eta nesken % 70,5 ($\chi^2 = 3,11 p = .072$) Alde esanguratsuak biktima-erasotzaileen ehunekoan bakarrik aurkitu dira: biktima-erasotzaile diren mutilen ehunekoa handiagoa da. Bestalde, ez da alde esanguratsurik aurkitu biktima-hutsen, erasotzaile-hutsen eta behatzaileen kasuan. Mutilak eraso fisiko, ahozko eta psikologiko gehiagoren biktima, erasotzaile zein behatzaile izan dira.	<i>ehunekoak sexuaren arabera</i> Ziberbiktima-hutsak: mutilen % 13,9 eta nesken % 12,2% ($\chi^2 = 4,38, p = .508$). Zibererasotzaile-hutsak: mutilen % 0,9 eta nesken % 0,4% ($\chi^2 = 1,91, p = .168$). Ziberbiktima-erasotzaileak: mutilen % 3,8 eta nesken % 2,4 ($\chi^2 = 3,16, p = .075$). Ziberbehatzaileak: mutilen % 36,4 eta nesken % 39,3 ($\chi^2 = 1,68, p = .195$). Ziberbiktima-hutsen, zibererasotzaile-hutsen, ziberbiktima-erasotzaileen eta ziberbehatzaileen artean ez da alde esanguratsurik aurkitu.. Grabatu eta gero Interneten zabaltzeko erasoak jasan dituztenak eta beldurtzeko egindako deien behatzaile izan diren mutilen ehunekoak esanguratsuki handiagoak dira. Neskek, ordea, sexu-jazarpenerako jokaera gehiago ikusi dituzte	
Adierazleak: pairatutako, egindako eta behatutako jokaera kopurua sexuaren arabera	Jasandako, egindako zein behatutako aurrez aurreko jokaera kopurua esanguratsuki handiagoa da mutilengan neskegan baino	Ziberbiktimek eta ziberbiktima-erasotzaileek jasandako jokaera kopurua handiagoa da mutiletan. Burututako eta behatutako cyberbullying-jokaerak, berriz, antzekoak dira mutiletan eta nesketan	

	Bullying <i>ehunekoak mailarekiko</i>	Cyberbullying <i>ehunekoak mailarekiko</i>
Prebalentzia globala mailaren arabera	<p>Biktima-hutsak: bosgarren mailako % 21,9 eta seigarren mailako % 19,2 ($\chi^2 = 1,45, p = .228$).</p> <p>Erasotzaile-hutsak: bosgarren mailako % 5,4 eta seigarren mailako % 6,8% ($\chi^2 = 1,901, p = .168$).</p> <p>Biktima-erasotzaileak: bosgarren mailako % 26,4 eta seigarren mailako % 21,2 ($\chi^2 = 7,31, p = .007$).</p> <p>Behatzaileak: bosgarren mailako % 71,9 eta seigarren mailako % 72,8 ($\chi^2 = 0,21, p = .648$).</p> <p>Bosgarren mailan esanguratsuki handiagoak diren ehunekoak aurkitu dira biktima-erasotzaileetan. Biktima hutsen, erasotzaile-hutsen eta behatzaileen ehunekoak, berriz, antzekoak dira.</p> <p>Bosgarren mailako ikasleen ehuneko handiagoak ezagutzera eman du eraso fisiko eta ahozkoen biktima eta agresio fisikoaren erasotzaile eta behatzaile izan direla.</p>	<p>Ziberbiktima-hutsak: bosgarren mailako % 10,5 eta seigarren mailako % 16,5 ($\chi^2 = 15,57, p < .001$).</p> <p>Zibererasotzaile-hutsak: bosgarren mailako 0,2 eta seigarren mailako % 1,1 ($\chi^2 = 6,83, p = .009$).</p> <p>Ziberbiktima-erasotzaileak: bosgarren mailako % 2,1 eta seigarren mailako % 4,1% ($\chi^2 = 6,55, p = .010$).</p> <p>Ziberbehatzaileak: bosgarren mailako % 30,7 eta seigarren mailako % 45,4 ($\chi^2 = 46,17, p < .001$).</p> <p>Ziberbiktima-hutsen, zibererasotzaile-hutsen, ziberbiktima-erasotzaileen eta ziberbehatzaileen ehuneko esanguratsuki handiagoa aurkitu da seigarren mailan.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Seigarren mailako ikasleen ehuneko esanguratsuki handiago batek mezu iraingarriak, beldurtzeko dei anonimoak, xantaia/mehatxuak eta difamazioa jasan ditu. ➤ Seigarren mailako ikasleen ehuneko handiago batek mezu iraingarriak eta beldurtzeko dei anonimoak egin ditu. ➤ Seigarren mailako ikasleen ehuneko handiago batek mezu iraingarriak, dei iraingarriak, argazki/bideo pribatuak zabaltzea, Interneten zabaltzeko argazkiak/bideoak lapurtzea, beldurtzeko dei anonimoak, dei/Internet bidezko xantaia/mehatxua, sexu-jazarpena, identitatea faltsutzea, pasahitzak lapurtzea, argazkiak/bideoak aldatzea zabaltzeko, sare sozialetan isolatzea, Internet bidezko difamazioa edota zurrumurruak behatu ditu
Adierazleak: pairatutako, egindako eta behatutako jokaera kopurua mailaren arabera	Jasandako zein egindako jokaera kopuruari dagokionez, bosgarren mailan, esanguratsuki handiagoa da. Aitzitik, behatutako jokaeren kopurua antzekoa izan da..	Jasandako, jasan/egindako eta behatutako ziberjokaera kopurua esanguratsuki altuagoa izan da seigarren mailan. Zibereraso kopurua, berriz, antzekoa izan da bi mailetan

	Bullying <i>ehunekoak ikastetxearen sarearekiko</i>	Cyberbullying <i>ehunekoak ikastetxearen sarearekiko</i>
Prebalentzia orokorra ikastetxearen sarearen arabera	<p>Biktima-hutsak: publikoan % 20,7 eta pribatuan % 19,8 ($\chi^2 = 0,29, p = .589$).</p> <p>Erasotzaile-hutsak: publikoan % 6,7 eta pribatuan % 5,4 ($\chi^2 = 138, p = .240$).</p> <p>Biktima-erasotzaileak: publikoan % 24,6 eta pribatuan % 23,2 ($\chi^2 = 0,56, p = .455$).</p> <p>Behatzaile: publikoan % 72,6 eta pribatuan % 72 ($\chi^2 = 0,07, p = .789$).</p> <p>Ez da alde esanguratsurik aurkitu biktima-hutsen, erasotzaile-hutsen, biktima-erasotzaileen zein behatzaileen ehunekoetan ikastetxe publikoko eta pribatuko ikasleen artean.</p> <p>Eraso fisikoak, ahozkoak, sozialak eta psikologikoak jasan dituen, eraso fisikoak eta ahozkoak burutu dituen, eta eraso fisikoak, ahozkoak eta psikologikoak behatu dituen ikasleen ehunekoa esanguratsuki handiagoa izan da ikastetxe publikoetan.</p>	<p>Ziberbiktima-hutsak: publikoan % 13,8 eta % 13 pribatuan ($\chi^2 = 0,24, p = .621$).</p> <p>Zibererasotzaile-hutsak: publikoan % 0,4 eta % 0,9 pribatuan ($\chi^2 = 2,13, p = .144$).</p> <p>Ziberbiktima-erasotzaileak: publikoan % 3,8 eta % pribatuan 2,4 ($\chi^2 = 3,64, p = .056$).</p> <p>Ziberbehatzaile: publikoan % 37,7 eta % pribatuan 38 ($\chi^2 = 0,02, p = .876$).</p> <p>Ziberbiktima-hutsen, zibererasotzaile-hutsen, ziberbiktima-erasotzaileen eta ziberbehatzaileen ehunekoak antzekoak dira bi sareetan.</p> <p>Ikastetxe publikoetako ikasleen ehuneko handiago batek jasan ditu mezu iraingarriak/mingarriak, dei iraingarriak/mingarriak, beldurtzeko asmoz egindako deiak eta beren identitatea faltsutzea, eta grabatzeko eta zabaltzeko erasoak behatu dituztenak.</p>
Adierazleak: pairatutako, egindako eta behatutako jokaera kopurua ikastetxearen sarearen arabera	<p>Jasandako eta behatuko jokaera kopurua eskola publikoetan esanguratsuki altuagoa izan da. Aitzitik, ez da alderik topatu burututako eraso kopuruan.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ikastetxe publikoetako ziberbiktimek jasandako jokaera kopurua esanguratsuki altuagoa da. Berriz, zibereraso eta ziberbehaketan ez da alderik ageri.

8.48 Taula. Emaidzen laburpena: Haurren eguneroko estresa

	BULLYING		CYBERBULLYING	
	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak
Haurren eguneroko estresa: Haurrek betetako auto-ebaluaketa	Biktimizazioa		Ziberbiktimizazioa	
	Osasun-arazo edo arazo psikosomatikoak Eskola-estresa Familia-estresa Estres orokorra		Osasun-arazo edo arazo psikosomatikoak Eskola-estresa Familia-estresa Estres orokorra	Osasun-arazo edo arazo psikosomatikoak Eskola-estresa Familia-estresa Estres orokorra
	Erasoa		Zibererasoa	
	Osasun-arazo edo arazo psikosomatikoak Eskola-estresa Familia-estresa Estres orokorra		Eskola estresa	Osasun-arazo edo arazo psikosomatikoak Eskola-estresa Familia-estresa Estres orokorra
	Bullyingaren biktima eta erasotzaile izandako mutilek eta neskek, eta ziberbiktima diren mutilek eta neskek eta zibererasotzaile diren neskek errazago nozitzen dituzte pairamen arinak (esate baterako, buruko minak edo goragaleak), jarduera akademikoan arazo gehiago dituzte, familia-ingurunean gatazkak izaten dituzte eta, oro har, eguneroko gertakarien aurrean estres gehiago izan ohi dute. Mutil zibererasotzaileek eskola-estres handia baino ez dute ageri.			

8.49. Taula. Emaizten laburpena: Emozio eta jokaera arazoak

		BULLYING		CYBERBULLYING	
		Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak
		Biktimizazioa		Ziberbiktimizazioa	
Emozio eta jokaera arazoak: Gurasoek eta irakasleek egindako ebaluazioa	Uzkurtasuna Somatizazioa Antsietatea Haur-menpekotasuna Pentsamendu arazoak Arreta eta hiperaktibitatea Jokaera aztoratzailea Jarduera akademikoa Depresioa	Antsietatea Haur-menpekotasuna Pentsamendu arazoak Arreta eta hiperaktibitatea Jokaera aztoratzailea Jarduera akademikoa Depresioa Jokaera oldarkorra	Antsietatea Haur-menpekotasuna Pentsamendu arazoak Arreta eta hiperaktibitatea Jokaera aztoratzailea Jarduera akademikoa Depresioa	Antsietatea Haur-menpekotasuna Pentsamendu arazoak Arreta eta hiperaktibitatea Jokaera aztoratzailea Jarduera akademikoa Depresioa	Antsietatea Pentsamendu arazoak Arreta eta hiperaktibitatea Jokaera aztoratzailea Jarduera akademikoa Depresioa Jokaera oldarkorra
	Arazo barnerakoiak Arazo kanporakoiak EJA	Arazo barnerakoiak Arazo kanporakoiak EJA	Arazo barnerakoiak Arazo kanporakoiak EJA	Arazo barnerakoiak Arazo kanporakoiak EJA	Arazo barnerakoiak Arazo kanporakoiak EJA
		Erasoa		Ziberasoa	
Emozio eta jokaera arazoak: Gurasoek eta irakasleek egindako ebaluazioa	Antsietatea Haur-menpekotasuna Pentsamendu arazoak Arreta eta hiperaktibitatea Jokaera aztoratzailea Jarduera akademikoa Depresioa Jokaera oldarkorra	Haur-menpekotasuna Arreta eta hiperaktibitatea Jokaera aztoratzailea Jarduera akademikoa Arazo kanporakoiak EJA	Pentsamendu arazoak Arreta eta hiperaktibitatea Arazo kanporakoiak EJA	Arreta eta hiperaktibitatea Jokaera aztoratzailea Jarduera akademikoa Arazo kanporakoiak EJA	Arreta eta hiperaktibitatea Jokaera aztoratzailea Jarduera akademikoa Arazo kanporakoiak EJA
	Arazo barnerakoiak Arazo kanporakoiak EJA	Arazo kanporakoiak EJA	Arazo kanporakoiak EJA	Arazo kanporakoiak EJA	Arazo kanporakoiak EJA

	BULLYING	CYBERBULLYING
Emozio eta jokaera arazoak: Gurasoek eta irakasleek egindako ebaluazioa	<ul style="list-style-type: none"> • Biktima diren mutilek eta neskek eta erasotzaile diren mutilek arazo barnerakoiak eta kanporakoiak dituzte; neska erasotzaileek, berriz, arazo barnerakoiak soilik ageri dituzte. • Zehazki biktima izan diren mutilek eta neskek arazo barnerakoi (antsietatea, haur-mendekotasuna, pentsamendu arazoak, depresioa) eta arazo kanporakoi (arreta- eta hiperaktibitate-arazoak, jokaera aztoratzailea, jarduera akademikoan arazoak) asko dituzte. • Mutil erasotzaileek zenbait arazo barnerakoi (antsietatea, haur-mendekotasuna, pentsamendu arazoak, depresioa) eta arazo kanporakoi guztiak (arreta eta hiperaktibitatea, jokaera aztoratzailea, jarduera akademikoa, jokaera oldarkorra) erakusten dituzte. • Neska erasotzaileek zenbait arazo barnerakoi (haur-mendekotasuna) eta arazo kanporakoi asko (arreta eta hiperaktibitate arazoak, jokaera aztoratzailea, jarduera akademikoa) dituzte. • Mutil eta neska biktimek eta erasotzaileek ez dute uzurtasun- edo somatizazio-arazorik erakusten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ziberbiktima diren mutilek eta neskek EJA (Emozio eta Jokaera Arazo) asko dituzte, barnerakoiak zein kanporakoiak. Haatik, zibererasotzaile diren mutilek eta neskek, funtsean, arazo kanporakoiak dituzte. • Ziberbiktima diren mutilek arazo barnerakoi (antsietatea, haur-dependentsia, pentsamenduzko arazoak, depresioa) eta kanporakoi (arreta-hiperaktibitatea, jokaera aztoratzailea, eskola-jarduera arazoak) asko dituzte. • Ziberbiktima diren neskek arazo barnerakoiak (antsietatea, pentsamenduzko arazoak eta depresioa) eta kanporakoiak (arreta-hiperaktibitatea, jokaera aztoratzailea, eskola-jarduera arazoak eta jokaera oldarkorra) dituzte. • Ziberbiktima diren mutilek eta neskek zenbait arazo barnerakoi (antsietatea, pentsamenduzko arazoak, depresioa) eta zenbait kanporakoi (arreta-hiperaktibitatea, jokaera aztoratzailea, eskola-errendimenduzko arazoak) partekatzen dituzte. • Zibererasotzaile diren mutilek arazo barnerakoiak (pentsamenduzkoak) eta kanporakoiak (arreta-hiperaktibitatea) dituzte. • Zibererasotzaile diren neskek arazo kanporakoiak dituzte soilik (arreta-hiperaktibitatea, jokaera aztoratzailea eta eskola-errendimendua). • Bi sexuetako zibererasotzaileek arreta-hiperaktibitatearekin lotutako arazoak dituzte.
	<p>Bullying eta cyberbullyinga alderatzerakoan hurrengo ikus dezakegu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Biktimek zein ziberbiktimek antsietatea, pentsamendu-arazoak, arreta- eta hiperaktibitate-arazoak, jokaera aztoratzaileak, jarduera akademikoko arazoak, depresioa, arazo kanporakoi, arazo barnerakoi eta emozio- eta jokaera-arazoak partekatzen dituzte. • Erasotzaileek eta zibererasotzaileek arreta- eta hiperaktibitate-arazoak, arazo kanporakoiak eta emozio- eta jokaera-arazoak partekatzen dituzte 	

8.50. Taula. Eraitzen laburpena: Gurasoen estresa

	BULLYING		CYBERBULLYING	
	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak
Gurasoen estresa: Gurasoek egindako auto- ebaluaketa	Biktimizazioa		Ziberbiktimizazioa	
	Estres-eragileak Guraso estres orokorra		Sarien pertzepzio baxua	Ez dago korrelaziorik
	Erasoa		Zibererasoa	
	Estres-eragileak Guraso estres orokorra	Estres-eragileak Guraso estres orokorra	Sarien pertzepzio baxua	Ez dago korrelaziorik
	Bullyingaren biktima eta erasotzaile diren mutilek eta neskek probabilitate gehiago dute gurasoaren rola estresa sortzen duen rol modura bizitzen duten eta oro har estres-maila handiak dituzten gurasoak izateko.		Ziberbiktima eta zibererasotzaile diren mutilek gurasoaren rolak sari urria duela uste duten guraso izateko probabilitate handiagoa dute.	
	Bullyingaren biktima eta erasotzaile diren haurren gurasoek guraso-rolan estres maila altuak eta guraso rola estres-eragileez beteta dagoela adierazten dute. Aldiz, mutil ziberbiktima eta zibererasotzaileen gurasoek gurasoaren rolak sarien pertzepzio baxua dutela adierazten dute, baina ez dute guraso-estres orokorra erakusten.			

8.51. Taula. Emaitzen laburpena: Guraso gaitasuna

	BULLYING		CYBERBULLYING	
	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak
	Biktimizazioa		Ziberbiktimizazioa	
(Ez da korrelaziorik aurkitu)	Arduraldi pertsonala (-) Partekatutako aisialdia (-) Guraso izatearen rola (-) Guraso gaitasuna (-)		Arduraldi pertsonala (-) Partekatutako aisialdia (-) Aholkularitza eta orientazioa (-) Guraso gaitasuna (-)	(Ez da korrelaziorik aurkitu)
	Erasoa		Zibererasoa	
	Arduraldi pertsonala (-) Partekatutako aisialdia (-) Aholkularitza eta orientazioa (-) Guraso izatearen rola (-) Guraso gaitasuna (-)		Arduraldi pertsonala (-) Partekatutako aisialdia (-) Aholkularitza eta orientazioa (-) Guraso izatearen rola (-) Guraso gaitasuna (-)	Partekatutako aisialdia (-)
Guraso gaitasuna: Gurasoek egindako auto-ebaluaketa	<ul style="list-style-type: none"> • Biktima diren neskek denbora pertsonal gutxi eskaini ohi dieten, alabekin aisialdi-jarduera gutxi partekatzen dituzten, gurasoaren rola era xumeagoan hartzen duten eta kompetentzia baxua duten gurasoak izateko aukera gehiago dituzte. • Erasotzaile diren mutilen gurasoek denbora pertsonal gutxi eskaini ohi diete semei. • Neska erasotzaileek aisialdiko denbora gutxiago partekatzen duten, gurasoak aholkuak ematen denbora gutxi ematen duten, guraso rola modu xumeagoan hartzen duten eta, oro har, guraso kompetentzia apala duten gurasoak izateko probabilitate handiagoa dute. 		<ul style="list-style-type: none"> • Ziberbiktima izan diren mutilek arduraldi pertsonal gutxi, partekatutako aisialdi gutxi, aholkularitza gutxi eta guraso kompetentzia baxua duten gurasoak izateko aukera gehiago dituzte. • Mutil zibererasotzaileek aurreko hiru faktoreak gehi guraso rola era xumeagoan hartzen duten gurasoak izateko probabilitate gehiago dituzte. • Neska zibererasotzaileek aisialdi gutxi partekatzen duten gurasoak izateko aukera gehiago dituzte 	
<p>Seme-alabekin partekatzeko denbora eta lekuen falta (arduraldi pertsonala) eta partekatutako aisialdi gutxi dira gehien errepikatzen diren faktoreak, eta amankomunak dira neska biktima eta mutil ziberbiktima eta zibererasotzaileetan. Horrez gain, mutil erasotzaileen kasuan, arduraldi pertsonal gutxi, eta neska erasotzaile eta zibererasotzaileetan partekatutako aisialdi gutxi dira gehien errepikatzen diren faktoreak. Gurasoen rola onespena ere mutil biktima, erasotzaile eta zibererasotzaileekin lotuta dago. Azkenik, aholkularitza baxua izatea biktimizazioarekin eta erasoarekin lotuta zegoen nesken kasuan, eta ziberbiktimizazioarekin eta zibererasoekin mutilen kasuan.</p>				

8.52. Taula. Eraitzen laburpena. Familia hezkuntza praktikak

	BULLYING		CYBERBULLYING	
	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak
Familia hezkuntza praktikak: Haurren arabera	Biktimizazioa		Ziberbiktimizazioa	
	Praktika autoritarioak Praktika permisiboak	Praktika autoritarioak	Praktika permisiboak	(Ez da korrelaziorik aurkitu)
	Erasoa		Zibererasoa	
	Praktika autoritarioak Praktika permisiboak	Praktika orekatuak (-)	(Ez da korrelaziorik aurkitu)	Praktika permisiboak
	<ul style="list-style-type: none"> • Gurasoak autoritariatzat edo permisibotzat dituzten mutilek biktima eta erasotzaile izateko probabilitate handiagoa dute. • Nesken kasuan, gurasoak autoritario modura hautematen dituzten neskek biktima izateko probabilitate handiagoa dute. • Gurasoak orekatutzat dituzten neskek aurrez aurreko bullying-jokaera erasokor gutxiago erakusten dituzte. 		<ul style="list-style-type: none"> • Gurasoak permisibotzat dituzten mutilek probabilitate handiagoa dute ziberbiktima izateko, neskak berriz zibererasotzaile izateko. 	
	Bullyingaren kasuan estilo permisiboak eta autoritarioak erasotzailea eta biktima izatearekin lotuta daude mutilen kasuan. Nesken kasuan, ordea, praktika permisiboek ez dute loturarik ez biktimizazioarekin ez erasoarekin. Cyberbullyingean, berriz, praktika permisiboek lotura izan dute ziberbiktimizazioarekin mutilen kasuan eta zibererasoarekin nesken kasuan.			

8.5 SUMMARY OF FINDINGS

Table 8.53. Summary of findings: Prevalence (global and severe)

	Bullying	Cyberbullying
Global prevalence (once or more in the past year)	<p>Involved: 79.1% (n = 1.576) Victims: 44.2% (n = 880) Bullies: 30% (n = 597) Bystanders: 72.3% (n = 1.441) Pure-victims: 20.3% (n = 404) Pure-bullies: 6.1% (n= 121) Bully-victims: 23.9% (n = 476)</p> <p>Victims verbal aggressions (36.6%) physical aggressions (20.6%) social aggressions (18.6%) psychological aggressions (14.8%)</p> <p>Aggressors verbal aggressions (23.9%) physical aggressions (12.2%) social aggressions (9.6%) psychological aggressions (5.3%)</p> <p>Bystanders verbal aggressions (64.0%) physical aggressions (51.1%) social aggressions (43.7%) psychological aggressions (33.3%)</p> <p>Victims, bullies, and observers agree in reporting that the most frequent aggressions were verbal aggressions</p>	<p>Involved: 429% (n = 852) Cybervictims: 165% (n = 329) Cyberbullies: 38% (n = 75) Cyberbystanders: 378% (n = 753) Pure-cybervictims: 134% (n = 267) Pure-cyberbullies: 0.7% (n = 13) Cyberbully-victims: 3.1% (n = 62)</p> <p>Cybervictimisation global prevalence in each behaviour (range 8.4% -0.8%):</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Offensive/insulting messages (8.4%) ➤ Anonymous frightening calls (5.6%) ➤ Threatening by calls or messages (4.1%) ➤ Slandering and spreading rumours to discredit someone (3.9%) ➤ Theft of password (3.6%) ➤ Offensive/insulting calls (2.6%) ➤ Death threats (2.1%) ➤ Broadcasting private photos/videos (1.8%) ➤ Impersonation (1.7%) ➤ Blackmailing by threatening to broadcast intimacy (1.6%) ➤ Attacking, recording and hanging on Internet (1.6%) ➤ Sexual harassment (1.5%) ➤ Isolating on social networks (1.4%) ➤ Touching up photos/videos and broadcasting them (0.8%) ➤ Taking photos in dressing rooms, beach...to broadcast (0.8%) <p>Cyberaggression global prevalence in each behaviour (range 2.3%-0.3%)</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Offensive/insulting messages (2.3%) ➤ Threatening by calls or messages (1%) ➤ Offensive/insulting calls (0.9%) ➤ Llamadas anónimas para asustar (0.9%)

	Bullying	Cyberbullying
<p>Global prevalence (once or more in the past year)</p>		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Theft of password (0.6%) ➤ Attacking, recording and hanging on Internet (0.5%) ➤ Impersonation (0.4%) ➤ Sexual harassment (0.4%) ➤ Broadcasting private photos/videos (0.3%) ➤ Taking photos in dressing rooms, beach...to broadcast (0.3%) ➤ Touching up photos/videos and broadcasting them (0.3%) ➤ Blackmailing by threatening to broadcast intimacy (0.3%) ➤ Slandering and spreading rumours to discredit someone (0.3%) ➤ Death threats (0.3%) ➤ Isolating on social networks (0.3%) <p>Cyberobservation global prevalence in each behaviour (range 20.3% - 4.7%)</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Offensive/insulting messages (20.3%) ➤ Offensive/insulting calls (12.1%) ➤ Anonymous frightening calls (10.6%) ➤ Threatening by calls or messages (9.9%) ➤ Broadcasting private photos/videos (8.7%) ➤ Slandering and spreading rumours to discredit someone (8.7%) ➤ Attacking, recording and hanging on Internet (8.5%) ➤ Theft of password (7.6%) ➤ Touching up photos/videos and broadcasting them (6.6%) ➤ Taking photos in dressing rooms, beach...to broadcast (6.3%) ➤ Death threats (6.2%) ➤ Blackmailing by threatening to broadcast intimacy (6%) ➤ Impersonation (5.2%) ➤ Isolating on social networks (5.1%) ➤ Sexual harassment (4.7%) <p>The six most prevalent conducts were the following:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Offensive/insulting messages: cybervictims (8.4%), cyberbullies (2.3%), cyberbystanders (20.3%). ➤ Anonymous frightening calls: cybervictims (5.6%), cyberbullies (0.9%), cyberbystanders (10.6%). ➤ Threatening by calls or messages: cybervictims (3.9%), cyberbullies (0.3%), cyberbystanders (8.7%).

	Bullying	Cyberbullying
Global prevalence (once or more in the past year)		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Slandering and spreading rumours to discredit someone.: Cybervictims (3.9%), cyberbullies (0.3%), Cyberbystanders (8.7%). ➤ Theft of password: Cybervictims (3.6%), cyberbullies (0.6%), cyberbystanders (7.6%). ➤ Offensive/insulting calls: cybervictims (2.6%), cyberbullies (0.9%), cyberbystanders (7.6%).
Severe prevalence (often or always during last year)	<p>Severely involved: 40.0% (n = 797) Severe victims: 15.2% (n = 303) Severe aggressors: 3.6% (n = 72) Severe bystanders: 34.5% (n = 687) Severe pure-victims: 13.2% (n = 263) Severe pure-bullies: 1.6% (n = 32) Severe bully-victims: 2.0% (n = 40)</p> <p>Severe victims verbal aggressions (10.7%) social aggressions (5.9%) physical aggressions (5.1%) psychological aggressions (4.6%)</p> <p>Severe aggressors verbal aggressions (2.1%) physical aggressions (1.2%) social aggressions (1%) psychological aggressions (0.9%)</p> <p>Severe bystanders verbal aggressions (26.9%) physical aggressions (18%) social aggressions (15.2%) psychological aggressions (10.9%)</p> <p>Verbal behaviours were also the most frequent severe aggressions reported by the three roles</p>	<p>Severely involved: 9.6% (n = 191) Severe cybervictims: 3.1% (n = 61) Severe cyberbullies: 0.4% (n = 8) Severe cyberbystanders: 7.9% (n = 157) Severe pure-cybervictim: 2.9% (n = 58) Severe pure-cyberbullies: 0.3% (n = 5) Severe cyberbully-victims: 0.2% (n = 3)</p> <p>Cybervictimisation severe prevalence in each behaviour: (range 0.9%-0.1%):</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Offensive/insulting messages (0.9%) ➤ Anonymous frightening calls (0.9%) ➤ Slandering and spreading rumours to discredit someone (0.8%) ➤ Threatening by calls or messages (0.7%) ➤ Theft of password (0.5%) ➤ Offensive/insulting calls (0.4%) ➤ Death threats (0.4%) ➤ Blackmailing by threatening to broadcast intimacy (0.3%) ➤ Impersonation (0.3%) ➤ Sexual harassment (0.3%) ➤ Taking photos in dressing rooms, beach...to broadcast (0.2%) ➤ Broadcasting private photos/videos (0.2%). ➤ Isolating on social networks (0.2%) ➤ Attacking, recording and hanging on Internet (0.1%) ➤ Touching up photos/videos and broadcasting them (0.1%) <p>Cyberaggression severe prevalence in each behaviour: (range 0.2% - 0 %):</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Touching up photos/videos and broadcasting them (0.2%) ➤ Offensive/insulting calls (0.2%) ➤ Sexual harassment (0.2%)

	Bullying	Cyberbullying
<p>Severe prevalence (often of always during last year)</p>		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Mensajes ofensivos móvil/Internet. (0.1%) ➤ Slandering and spreading rumours to discredit someone (0.1%) ➤ Death threats (0.1%) ➤ Blackmailing by threatening to broadcast intimacy (0.1%) <p>Cyberobservation severe prevalence in each behaviour: (range 3.4% - 0.6%):</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Offensive/insulting messages (3.4%) ➤ Anonymous frightening calls (1.7%) ➤ Attacking, recording and hanging on Internet (1.6%) ➤ Offensive/insulting calls (1.4%) ➤ Slandering and spreading rumours to discredit someone (1.4%) ➤ Threatening by calls or messages (1.3%) ➤ Theft of password (1.2%) ➤ Broadcasting private photos/videos (1.1%). ➤ Blackmailing by threatening to broadcast intimacy (1%) ➤ Death threats (0.9%) ➤ Touching up photos/videos and broadcasting them (0.9%) ➤ Sexual harassment (0.8%) ➤ Isolating on social networks (0.7%) ➤ Broadcasting private photos/videos (0.6%) ➤ Impersonation (0.6%) <p>The six most prevalent behaviours are the following:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Offensive/insulting messages: cybervictims (0,9%), cyberbullies (0,1%), cyberbystanders (3,4%). ➤ Anonymous frightening calls: cybervictims (0,9%), cyberbullies (0%), cyberbystander (0,7%). ➤ Slandering and spreading rumours to discredit someone.: cybervictims (0,8%), cyberbullies (0,1%), cyberbystanders (1,4%). ➤ Threatening by calls or messages: cybervictims (0,7%), cyberbullies (0,1%), cyberbystanders (1,3%). ➤ Offensive/insulting calls: cybervictims (0,4%), cyberbullies (0,2%), cyberbysander (1,4%) ➤ Theft of password: cybervictims (0,5%), cyberbullies (0%), cyberbystander (1,2%).

	Bullying	Cyberbullying
Gender based differences in global prevalence	<p><i>Percentages within gender</i></p> <p>Pure-victims: 19.8, and boys; 20.7% girls ($\chi^2 = 0.28, p = .600$) Pure-bullies: 5.9% boys and 6.2% girls ($\chi^2 = 0.10, p = .748$) Bully-victims: 30.9% boys and 16.8% girls ($\chi^2 = 54.35, p < .001$). Bystanders: 74.1% boys and 70.5% girls ($\chi^2 = 3.11, p = .072$)</p> <p>A higher percentage of boys are bully-victims The was no gender-based differences in the percentage of pure-victims, pure-bullies, or observers,</p> <p>There are more male victims, bullies, and observers of physical aggressions, verbal aggressions, and psychological aggressions. No differences were found in social aggression</p>	<p><i>Percentages within gender</i></p> <p>Pure-cybervictims: 13.9% boys and 12.2% girls ($\chi^2 = 4.38, p = .508$) Pure-cyberbullies: 0.9% boys and 0.4% girls ($\chi^2 = 1.91, p = .168$) Cyberbully-victims: 3.8% boys and 2.4% girls ($\chi^2 = 3.16, p = .075$) Cyberbystanders: 36.4% boys and 39.3% girls ($\chi^2 = 1.68, p = .195$)</p> <p>The percentage of pure-cybervictims, pure-cyberbullies, cyberbully-victims and cyberstanders was similar for both genders</p> <p>A significantly higher percentage of boys were victims of aggressions that were recorded and posted on the Internet and who observed more anonymous frightening calls, whereas girls observed more sexual harassment behaviours than boys.</p>
Gender based differences amount of behaviour suffered, perpetrated and observed	<p>The amount of behaviour suffered, performed, and observed was significantly higher in boys than in girls</p>	<p>The amount of cyberbullying behaviour suffered by cybervictims and cyberbully-victims is higher among boys.</p>
Grade based differences in global prevalence	<p><i>Percentages within each grade</i></p> <p>Pure-victims: 21.9% in fifth and 19.2% in sixth grade ($\chi^2 = 1.45, p = .228$) Pure-bullies: 5.4% in fifth and 6.8% sixth grade ($\chi^2 = 1.901, p = .168$) Bully-victims: 26.4% in fifth and 21.2% in sixth grade ($\chi^2 = 7.31, p = .007$) Bystanders: 71.9% in fifth and 72.8% in sixth grade ($\chi^2 = 0.21, p = .648$)</p> <p>A higher percentage of bully-victims of bullying in the fifth grade were found between the fifth and sixth school year. The percentage of pure-victims, pure-bullies, and observers was similar.</p> <p>A higher percentage of fifth grade students reported to be victims of physical bullying, physical bullies, and observers of physical bullying.</p>	<p><i>percentages within each grade</i></p> <p>Pure-Cybervictims: 10.5% in fifth grade and 16.5% in sixth grade ($\chi^2 = 15.57, p < .001$) Pure-Cyberbullies: 0.2% in fifth grade and 1.1% in sixth grade ($\chi^2 = 6.83, p = .009$) Cyberbully-victims: 2.1 in fifth grade and 4.1% in t sixth grade ($\chi^2 = 6.55, p = .010$) Cyberbystanders: 30.7% in the fifth grade and 45.4% in sixth grade ($\chi^2 = 46.17, p < .001$)</p> <p>There was a significantly higher percentage of pure-cybervictims, pure-cyberbullies, cyberbully-victims, and cyberobservers in the sixth grade</p> <p>A significantly higher percentage of sixth grade students were victims of offensive messages through Internet or mobile phone, scary anonymous phone calls, mobile phone or Internet blackmail, and insults on social media</p>

	Bullying	Cyberbullying
		Sent offensive and insulting mobile messages and made scary anonymous phone calls; And observed the behaviours of: sending offensive mobile or Internet messages, offensive Internet or mobile phone calls, spreading private photos/videos, scary anonymous phone calls, mobile or Internet blackmail, sexual harassment impersonation , password fraud, modifying photos/videos to spread them, social media isolation, and defaming and spreading rumours through the Internet.
Grade based differences in Behaviour indexes: amount of behaviour suffered, perpetrated and observed	The amount of behaviour suffered and performed is significantly higher in the fifth grade, however the amount of behaviour observed was similar in fifth and sixth grade.	The amount of behaviour suffered, suffered/performed, and observed was higher in the sixth grade. Nonetheless, the amount of conduct perpetrated was similar.
School network based differences in global prevalence	<p><i>percentages within school network</i></p> <p>Pure-victims: 20.7% public and 19.8% private schools ($\chi^2 = 0.29, p = .589$) Pure-bullies: 6.7% public and 5.4% private schools ($\chi^2 = 1.38, p = .240$) Bully-victims: 24.6% public and 23.2% private schools ($\chi^2 = 0.56, p = .455$) Bystanders: 72.6% public and 72% private schools ($\chi^2 = 0.07, p = .789$)</p> <p>The percentage of pure-victims, pure-bullies, bully-victims, and observers was similar in public and private schools</p> <p>A significantly higher percentage of public school students who were victims of physical, verbal, social and psychological aggressions, agresors of physical and verbal bullies ; and observers of physical, verbal, and psychological aggressions.</p>	<p><i>percentages within school network</i></p> <p>Pure-cybervictims: 13.8% public and 13% private schools ($\chi^2 = 0.24, p = .621$) Pure-cyberbullies: 0.4% public and 0.9% private schools ($\chi^2 = 2.13, p = .144$) Cyberbully-victims: 3.8% public and 2.4% private schools ($\chi^2 = 3.64, p = .056$) Cyberbystanders: 37.7% public and 38% private schools ($\chi^2 = 0.02, p = .876$).</p> <p>The percentage of cybervictims, cyberbullies, cyberbully-victims and cyberobservers was similar in public and private schools</p> <p>A higher percentage of public school students received offensive/insulting messages, offensive/insulting phone calls, scary anonymous phone calls, impersonation, and observing aggressions to be recorded and spread.</p>
School network differences amount of behaviour suffered, perpetrated and observed	The amount of behaviour suffered, suffered/perpetrated and observed was higher in public network schools. There was no statistically significant difference in the amount of behaviour perpetrated.	The amount of cyberbullying behaviours suffered by cybervictims was significantly higher in public schools, however the amount of cyberbullying conduct perpetrated and observed was similar in public and private schools.

Table 8.54. Summary of findings: Children's daily stress:
Assessed by children

BULLYING		CYBERBULLYING	
Boys	Girls	Boys	Girls
Victimisation		Cybervictimisation	
Health/psychosomatic complaints School-stress Family-stress Overall Stress		Health/psychosomatic complaints School-stress Family-stress Overall Stress	Health/psychosomatic complaints School-stress Family-stress Overall Stress
Aggression		Cyberaggression	
Health/psychosomatic complaints School-stress Family-stress Overall Stress		School-stress	Health/psychosomatic complaints School-stress Family-stress Overall Stress
Boys and girls who are bullying victims, bullies and cybervictims, and female cyberbullies had more health and psychosomatic problems, which means that they are more likely to suffer from: minor illnesses such as headaches or nausea, a high level of school-related stress or academic problems, a high level of family stress which includes conflict amongst family members, and generally high-stress levels which means that they usually react in a more stressful manner when facing daily problems. Male cyberbullies only reported high levels of school-related stress.			

Table 8.55. Summary of findings: emotional and behavioural problems: as assessed by parents and teachers

BULLYING		CYBERBULLYING	
Boys	Girls	Boys	Girls
Victimización		Cybervictimisation	
Withdrawal Somatisation Anxiety Infantile-dependence Thought problems Attention-hyperactivity Disruptive behaviour Poor academic achievement Depression ----- Internalising problems Externalising problems EBP	Anxiety Infantile-dependence Thought problems Attention-hyperactivity Disruptive behaviour Poor academic achievement Depression Violent behaviour ----- Internalising problems Externalising problems EBP	Anxiety Infantile-dependence Thought problems Attention-hyperactivity Disruptive behaviour Poor academic achievement Depression ----- Internalising problems Externalising problems EBP	Anxiety Thought problems Attention-hyperactivity Disruptive behaviour Poor academic achievement Depression Violent behaviour ----- Internalising problems Externalising problems EBP
Aggression		Cyberaggression	
Anxiety Infantile-dependence Thought problems Attention-hyperactivity Disruptive behaviour Poor academic achievement Depression Violent behaviour ----- Internalising problems Externalising problems EBP	Infantile-dependence Attention-hyperactivity Disruptive behaviour Poor academic achievement ----- Externalising problems EBP	Thought problems Attention-hyperactivity ----- Externalising problems EBP	Attention-hyperactivity Disruptive behaviour Poor academic achievement ----- Externalising problems EBP

BULLYING	CYBERBULLYING
<ul style="list-style-type: none"> • Male and female victims and male aggressors have internalising and externalising problems, but female aggressors do not manifest internalizing problems. • Male and female victims of bullying have internalizing (anxiety, infantile-dependence, thought problems, depression) and externalizing problems (attention-hyperactivity, disruptive behavior, poor academic achievement) • Male aggressors have some (internlising problesms (anxiety, infantile-dependence, thought problems and depression) and all the externalising problems (attention-hyperactivity, disruptive behavior, poor academic achievement, and violent behavior) • Female aggressors of bullying have some internalizing problems (infantile-dependence behavior) and many of the assessed externalizing problems (attention-hyperactivity, disruptive behavior, academic achievement) • No withdrawal or somatization problems were found in bullying aggressors of either sex. 	<ul style="list-style-type: none"> • Male and female cybervictims present many EBP in general, both internalizing and externalizing. However, male and female cyberaggressors have mainly externalizing problems. • Male cybervictims have various internalizing (anxiety, infantile-dependence, thought problems, depression) and externalizing problems (attention-hyperactivity, disruptive behavior, academic achievement) • Female cybervictims have internalizing (anxiety, thought problems, depression) and externalizing problems (attention-hyperactivity, disruptive behavior, academic achievement, and violent behavior) • Therefore, male and female cybervictims have in common some internalizing (anxiety, thought problems, depression) and externalizing problems (attention-hyperactivity, disruptive behavior, academic achievement). • Male cyberaggressors have internalizing (thought problems) and externalizing problems (attention-hyperactivity) • Female cyberaggressors only have externalizing problems (attention-hyperactivity, disruptive behavior, and academic achievement) • Cyberaggressors of both sexes have problems of attention-hyperactivity
<p>When comparing face-to-face bullying and cyberbullying, the results have shown that:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Victims of bullying and cyberbullying suffer similar levels of Anxiety, thought problems, Attention-hyperactivity, disruptive behaviour problems, poor academic achievement, depression, Internalising problems, externalising and emotional and behavioural problems in general • Aggressors and cyberaggressors both share more Attention-hyperactivity problems, Externalising problems, y problemas and emotional and behavioural problems in general. 	

Table 8.56. Summary of findings: Parental stress (assessed by parents)

BULLYING		CYBERBULLYING	
Boys	Girls	Boys	Girls
Victimisation		Cybervictimisation	
Stressors Overall Parental Stress		Low gratifications	
Aggression		Cyberaggression	
Low gratifications Stressors Overall Parental Stress	Stressors Overall Parental Stress	Low gratifications	<i>(No significant correlations)</i>
Male and female face-to-face bullying victims and bullies were more likely to have parents with a high level of parental stress and that feel that being a parent involves a lot of stressors		Male and female cybervictims, and male cyberaggressors are more likely to have parents that feel low gratifications from the role of being a parent. Being a cybervictim and/or cyberbully was not connected with total parental stress.	
Victims and bullies' parents report more overall parental stress and a higher number of stressors product of rearing a child. However, male cybervictims and cyberbullying and female cybervictim's parents only report a lower level of gratification or rewards from the parental role, but did not show high levels of overall parental stress.			

Table 8.57. Summary of findings: Parental competence (assessed by parents)

BULLYING		CYBERBULLYING	
Boys	Girls	Boys	Girls
Victimisation		Cybervictimisation	
(No significant correlations)	Personal dedication (-) Shared leisure (-) Parental role acknowledgement (-) Parental competence (-)	Personal dedication (-) Shared leisure (-) Assessment and guidance (-) Parental competence (-)	(No significant correlations)
Aggression		Cyberaggression	
Personal dedication (-)	Shared leisure (-) Assessment and guidance (-) Parental role acknowledgement (-) Parental competence (-)	Shared leisure (-) Personal dedication (-) Assessment and guidance (-) Parental role acknowledgement (-) Parental competence (-)	Shared leisure (-)
<ul style="list-style-type: none"> • Girls who were <i>victim</i> of bullying had a higher chance of having parents that devoted less personal time to her daughters, shared less leisure time and had more trouble acknowledging their role as parents. • Male aggressors also had parents that devoted less personal time to their sons • Girls who were <i>aggressors</i> were more likely to share less time with their parents, and to have parents that offered less assessment and guidance and that had more trouble acknowledging their role as parents 		<ul style="list-style-type: none"> • Male cyberaggressors had a higher chance of having parents that devoted less personal time to her daughters, shared less leisure time and offered less guidance and assessment. • Boys who were <i>cyberaggressors</i> were more likely to have parents that share less leisure time and devoted less personal time to their sons, parents that offered less assessment and guidance and that had more trouble acknowledging their role as parents. • Girls who were <i>cyberaggressors</i> were more likely to share less leisure time with their parents. 	
<p>The lack of time and space (personal dedication) from parents to share with their sons and daughters and family failing to act a way to socialise (Shared leisure) are the factor most repeated in relation female victims and male cybervictims and cyberaggressors. Also the lack of personal dedication was associated with boys who were bullies and less shared leisure to girls that were cybervictim and cyberaggressors. The acknowledgement of being a parent was related with girls being victims and aggressors and male cyberaggressors. Lastly the lack of assessment and guidance was related with girls being victims and aggressors and boys being cybervictims y cyberaggressors.</p>			

Table 8.58: Family educational practices (assessed by children)

BULLYING		CYBERBULLYING	
Boys	Girls	Boys	Girls
Victimisation		Cybervictimisation	
Authoritarian practices Permissive practices	Authoritarian practices	Permissive practices	<i>(No significant correlations)</i>
Aggression		Cyberaggression	
Authoritarian practices Permissive practices	Balanced practices (-)	<i>(No significant correlations)</i>	Permissive practices
Boys who perceive their parents as authoritarian or permissive are more likely to become face-to-face bullying victims and bullies For girls, those who perceive their parents as authoritarian are more likely to become victims, while balanced practices were negatively correlated with being an aggressor		Boys who perceive their parents as permissive are more likely to be cybervictimised. Girls with parents with permissive practices stand a higher chance of being cyberbullies	
As we can see in face-to-face bullying authoritarian and permissive styles are related to both victimisation and aggression in boys, however in the case of girls permissive practices were not related to any of the roles, and only authoritarian practices were related to victimisation. Regarding cyberbullying, permissive practices are related to cybervictimisation for boys and cyberaggression for girls.			

CHAPTER 9
CONCLUSIONS AND DISCUSSION

CHAPTER 9. CONCLUSIONS AND DISCUSSION

9.1 CONCLUSIONS AND DISCUSSION

OBJECTIVE 1: To study the prevalence of in-person or face-to-face bullying, as well as the amount of behaviours suffered, performed, and observed in students in the last stage of Primary Education in the past year. In addition, we shall explore the differences based on gender, school year, and ascription network to which the centre has been assigned. The first objective gave rise to six hypotheses:

HYPOTHESIS 1: We expect to find that **20-25%** of the students of the last stage of Primary Education suffered from aggressive behaviours (physical, verbal, social, or psychological) 'sometimes', 'often' or 'always', but did not perform them, i.e. they were **pure-victims** of bullying. Regarding bullies, we estimate that **5-10%** of the participants performed one or more aggressive behaviours on their schoolmates without suffering any, i.e. they were **pure-bullies**. About **10-15%** were victims of bullying behaviours and bullies, i.e. they were **bully-victims**, and **60-80%** of the sample **observed** bullying behaviours among schoolmates in the past year.

We found that **20.3% were pure-victims**, **6% pure-bullies**, and **72.3% observers**. However, the number of bully-victims was higher than expected, i.e. **23.9% of bully-victims**. Hence, Hypothesis 1 was supported almost entirely and confirmed the review carried out in national and international studies that estimated a prevalence between 5%-55% of victims and 3-22% of bullies. Specifically, similar percentages were found in victims (Atik & Guneri, 2013; Bannink et al., 2014; Blaya & Fartoukh, 2016; ISEI-IVEI, 2012; Iossi-Silva et al., 2013; Piñuel & Oñate, 2006; Riebel et al., 2009) and in several studies that found a similar percentage of bullies in face-to-face bullying (Félix et al., 2011; Guilheri et al., 2015; Iossi-Silva et al., 2013; Kubiszewski et al., 2014, 2015; Sánchez-Lacasa & Cerezo, 2010; Shin et al., 2016). Regarding the number of bully-victims, the percentage agrees with the studies by Pouwelse et al. (2011), Forlim et al.

(2014), and Shin et al. (2016), which found 24%, 23%, and 25% of aggressive victims respectively. However, this percentage is higher than that reported by most national and international studies, the majority of which found figures of bully-victims below 15% (Félix et al., 2011; García-Fernández et al., 2016; Guilheri et al., 2015), and several studies that found percentages below 5% (Iossi-Silva et al. 2013; Kubiszewski et al., 2014, 2015; Ramírez & Justicia, 2006; Sánchez-Lacasa & Cerezo, 2010). Finally, the percentage of observers is similar to that of the study by Garaigordobil (2013, 2015a), who found that 79.6% of adolescents aged 12-18 were bystanders.

HYPOTHESIS 2: Regarding severe bullying or bullying in the strict sense ('often' and 'always'), we expect to find that about **10%** were **severe pure-victims**, i.e. they suffered from frequent aggressive behaviours in the past year, whereas about **3%** were **severe pure-bullies**, and the same percentage were **severe bully-victims**. Finally, we estimate that about **30%** have **frequently observed** aggressive behaviours among schoolmates in the past year.

The results reveal the existence of **13.2% of severe pure-victims**, **1.6% of severe pure-bullies**, **2% of severe bully-victims** and **34.5% of observers** who saw these face-to-face aggressive behaviours very often. Therefore, Hypothesis 2 was confirmed and agrees with the results of the studies that analysed the percentage of severe victims of bullying, such as Chester et al. (2015) or Safaria (2016), who found 11.3% and 12.7% of severe victims respectively. Our results also agree with the study by Leung and McBride-Chan (2013), which found 1.8% of severe bullies, and the results of Kowalski and Limber (2013), who found 3.7% of severe bully-victims. These data confirm that the number of students who have suffered, performed, and observed face-to-face peer bullying behaviours in the past year is high; therefore, it is important to implement both prevention and intervention programmes and adapt their contents to this stage, so as to deal with these situations as soon as possible.

HYPOTHESIS 3: The most frequent face-to-face aggressive behaviours will be verbal and physical, as reported by victims, bullies, and observers.

Victims, bullies, and observers agree in reporting that the most frequent aggressions were verbal (36.6% of victims, 23.9% of bullies, and 64% of observers in the sample), whereas the second most frequent were physical aggressions (20.6%, 12.2, and 51.1% respectively). In addition, verbal behaviours were also the most frequent severe aggressions reported by the three roles (10.7%, 2.1%, and 26.9% respectively), confirming Hypothesis 3 entirely.

These results point to the same conclusions as those found by Holt et al. (2014), who found that verbal aggressions were the most frequent, followed by physical aggressions (50% and 28% respectively), or the study by Connel et al. (2014), which also found a higher prevalence of relational versus physical behaviours. Specifically, they found 58%-62% of victims of relational bullying, 40% of victims of physical bullying, 36% of bullies with relational bullying, and 22%-30% of bullies with physical bullying. In another study, Lemstra et al. (2012) also found that verbal aggressions were the most common; however, in this case, the second most frequent type of aggression was social bullying, followed by physical aggressions in the last position.

On the other hand, our results differ from those obtained by Williams and Guerra (2007), who pointed out that physical aggressions were more prevalent than verbal aggressions. This difference may be due to the mean age of their sample, which was slightly lower than the mean age of this study, whereas the literature confirms the predominance of physical bullying (Garaigordobil & Oñederra, 2010; Coyne, Nelson & Underwood, 2011).

This information may help to intervene and prevent peer aggressive behaviours that, as we have observed, start to appear mainly at this educational stage with a more verbal and less physical approach. Therefore, future interventions must emphasise that, for example, insults and offensive nicknames may be as painful as physical bullying.

HYPOTHESIS 4: Regarding gender-based differences in face-to-face bullying, we expect to find a higher percentage of boys than girls who are pure-victims, pure-bullies, bully-victims, and observers of bullying. In addition, we expect a higher percentage of boys who are victims and bullies of physical behaviours, whereas verbal aggressions are prevalent in girls. We also expect a higher amount of bullying behaviour suffered, performed, and observed in boys than in girls.

The results obtained do not confirm gender-based differences in the percentage of pure-victims, pure-bullies, or observers, as we only found significant differences with a higher percentage of boys who are bully-victims (30.9% of boys and 16.8% of girls). However, after analysing the different types of aggressive behaviours, there were more male victims, bullies, and observers of physical aggressions (victims: 26.7% boys and 14.4% girls; bullies: 17.3% and 7%; observers: 56.8% and 45.3%), verbal aggressions (victims: 44% and 29%; bullies: 30.7% and 18.8%; observers: 67.7% and 60.4%), and psychological aggressions (victims: 17.3% and 12.3%; bullies: 7.1% and 3.4%; observers: 34.8% and 31.7%). In addition, the amount of behaviour suffered, performed, and observed was also significantly higher in boys than in girls. Therefore, Hypothesis 4 has been partially confirmed because even if boys suffer, perform, and observe more behaviours as suggested, the hypothetical differences in the percentage of boys and girls involved were not confirmed in three of the four roles (victims, bullies and observers).

The results of this study prove that, even if there are no significant differences in the percentage of pure-victims, pure-bullies, or observers, there are differences in the amount of behaviour suffered and performed. Therefore, the results agree in part not only with those studies that did not find any differences in the number of male or female victims or bullies (Bannink et al., 2014; Fekkes et al., 2005; Fitzpatrick & Bussey 2011; Hartung et al., 2011; Kokkinos & Panayiotou, 2004; Monks et al., 2012; Prodócimo et al., 2014), but also with those that confirm that boys are more likely to suffer and perform face-to-face bullying (Griezel et al., 2012; Kyriakides et al., 2006; Parada, 2006; Olweus & Limber, 2010b; Rigby & Slee, 1996).

Regarding the type of aggressive behaviour suffered, the results of this study confirm that boys suffer, perform, and observe more physical bullying than girls (Archer, 2004; Card et al., 2008; De la torre et al., 2014; Felix et al., 2011; Gentile & Bushman, 2012; Smith et al., 2006; Tapper & Boulton, 2004). Regarding the other two behaviours (verbal and psychological), the results disagree with those studies that affirm that this kind of bullying is more common in girls (Casey-Cannon et al., 2001; Craig & Pepler, 2000; Crick et al., 2002; Olweus, 1993a; Rigby, 2002; Wang et al., 2009). Finally, this study supports the conclusions of the meta-analysis by Archer (2004) or Card et al. (2008), which did not find gender-based differences in social bullying.

These results imply that both boys and girls are equally likely to be victims and become bullies. However, even if there were no differences in the number of pure-victims, pure-bullies, or observers, the results suggest that boys suffer, perform, and observe more severe peer aggressions, especially physical, verbal, and psychological.

HYPOTHESIS 5: Regarding school year-based differences in face-to-face bullying, we expect to find a similar percentage of students in the fifth and sixth grade who were pure-victims, pure-bullies, bully-victims, and observers of bullying. We expect to find a significantly higher percentage of victims and bullies of physical aggressions in the fifth grade, and more verbal and psychological aggressions in the sixth grade. Likewise, we also expect a similar amount of bullying behaviour suffered, performed, and observed.

Even if no differences were found between the fifth and sixth school year in the percentage of pure-victims, pure-bullies, and observers, there was a higher percentage of bully-victims of bullying in the fifth grade (26.4% versus 21.2% in the sixth grade). In addition, a higher percentage of fifth-year students reported to be victims of physical bullying (25.2% in the fifth vs 15.6% in the sixth) and verbal aggressions (40.2% vs 32.8%), physical bullies (14.3% in the fifth and 9.3% in the sixth), and observers of physical bullying (55% in the fifth vs 46.8% in the sixth). However, in contrast to the hypothesis, the amount of behaviour suffered and performed is significantly higher in the

fifth grade. Hypothesis 5 was confirmed almost entirely, as the hypothesis suggested that the prevalence of pure-victims, pure-bullies, and observers would be similar; likewise, a significantly higher percentage of fifth-year students were victims, bullies, and observers of physical bullying. However, in contrast to the hypothesis, the frequency of verbal aggressions suffered, performed, or observed by sixth-year students was not significantly higher.

These results agree with the studies that found a peak of aggressiveness around 11 years, which decreases with age (Fekkes et al., 2005; Garaigordobil & Oñederra, 2009, 2010; Hymel & Swearer, 2015; ISEI-IVEI, 2012; Merrill & Hanson, 2016). Likewise, the information provided by victims, bullies, and observers also confirms the studies which found that physical bullying behaviours were significantly more frequent at early ages (Côte et al., 2007; Coyne et al., 2011; Garaigordobil & Oñederra, 2009, 2010), in this case, the fifth grade of primary education. Nonetheless, in both the fifth and sixth grade of primary education, verbal aggressions were the most suffered and perpetrated behaviours, which is in line with several studies at these ages (Bradshaw, Waasdorp, & Johnson, 2015; Holt et al., 2014; Lemstra, 2012).

The differences found between both school years prove that this educational stage is essential to introduce prevention and intervention actions, insist on the consequences, and raise awareness regarding peer aggressions.

HYPOTHESIS 6: Regarding the school's educational ascription network (public or private/charter), an indirect indicator of socioeconomic status, in relation to face-to-face bullying, we do not expect to find differences in the percentage of pure-victims, pure-bullies, bully-victims, and observers with aggressive bullying behaviours (physical, verbal, social, or psychological) or in the amount of behaviour suffered, performed, and observed in the past year.

In line with the hypothesis, the percentage of pure-victims, pure-bullies, bully-victims, and observers was similar in public and private schools. However, there was a significantly higher percentage of public school students who were victims of physical

(23.3% and 17.4% respectively), verbal (36.8% and 36.5%), social (20.6%-16.4%) and psychological aggressions (16.4%-13.2%), aggressors of physical (13.5%-10.9%) and verbal bullies (24.3%-23.5%); and observers of physical (52.8%-49.2%), verbal (64.4%-63.6%), and psychological aggressions (35.5%-30.9%). In addition, we also found significant differences in the amount of behaviour suffered, suffered/perpetrated and observed, which was higher in public schools. Therefore, Hypothesis 6 has barely been confirmed because even if there were no differences in the percentage of students involved, there were significant differences between public and private schools, regarding the type of aggressions and the amount of behaviour suffered.

The results obtained point, to a certain extent, in the direction of the studies that did not find any differences between private and public schools in the percentage of bullying victims or bullies (Garaigordobil et al., 2015; García-Continente et al., 2010; Khamis, 2015), and they also confirm those that found differences, such as the ISEI-IVEI report (2012) that observed more victimisation in public schools, or the study by Piñero-Ruiz et al. (2014) which evidenced that students from public schools perpetrated a significantly higher amount of the three types of (physical) bullying than those from private schools. On the other hand, we must emphasise that the results of the studies are not unanimous and that the findings of this research disagree with others that found more social and verbal aggressions in private school (Defensor del Pueblo, 2007; León et al., 2011), or those with adolescents and young people that did not find any differences in the level of victimisation and aggression between public and private schools (Garaigordobil et al., 2015).

These results reveal that future interventions and preventions must be aware of the context in which they take place. Schools with more students per classroom or year may need to implement plans that help to mitigate the violence climate or introduce a more intense monitoring of victims or bullies.

OBJECTIVE 2: Studying the prevalence of cyberbullying, as well as the amount of behaviour suffered, performed, and observed in students in the last stage of Primary

Education in the past year. We also explored gender-, year-, and ascription-based differences. Six hypotheses were posed within this objective:

HYPOTHESIS 7: We expect to find that **10-15%** of the students in the last stage of Primary Education suffer one or more cyberbullying behaviours ('sometimes', 'often' and 'always') but do not perform them, i.e. they are ***pure-cybervictims***. We also expect that **3-5%** of the students perform one or more cyberbullying behaviours on their schoolmates without being cybervictims, i.e. ***pure-cyberbullies***. Likewise, **5-7%** of the sample were both cybervictims and cyberbullies at some point, i.e. ***cyberbully-victims***. Finally, we expect that **30-40%** of the participants to be ***cyberobservers*** of cyberbullying behaviours among schoolmates in the past year.

As expected, we found **13.4% of *pure-cybervictims*** and **37.8% of *cyberobservers***; however, the number of ***pure-cyberbullies*** and ***cyberbully-victims*** was lower than expected, **0.7%** and **3.1%** respectively; therefore, Hypothesis 7 was only partially confirmed.

This percentage of cybervictims agrees with the results of other national (ISEI-IVEI, 2012; Fernández-Montalvo et al., 2015) and international studies (Dehue et al., 2012; Dempsey et al., 2009; Holt et al., 2014; Riebel et al., 2009; Vaillancourt et al., 2010). However, even if the number of cyberbullies agrees with studies such as that by Navarro et al. (2015), which found 1.2% of cyberbullies; Olweus (2013), which found 1.4% of bullies in his study with Norwegian adolescents; and Shin et al. (2016), which found 0.7% cyberbullies in Australia; the prevalence of cybervictims is lower than that found by most studies, which estimated a figure of about 3% (Bauman, 2010; Cross et al., 2009; García-Maldonado et al., 2012; Jung et al., 2014; Livingstone et al., 2011; Olweus, 2013). On the other hand, the percentage of cyberbully-victims in this research agrees with that found by other national studies, such that by García-Fernández et al. (2016), and international studies such as Jung et al. (2014), Ybarra and Mitchell (2004a) or Van Cleemput et al. (2014), which found 2.9%, 3%, and 3.8% respectively. However, our percentages are lower than those found in most studies; this may be due to the

characteristics of our sample, with a mean age slightly lower than most studies. Regarding the number of observers, they agree with the results obtained by Van Cleemput et al. (2014) and Pabian et al. (2016), who found 32.5% and 28.8% of cyberobservers in their studies respectively. They are well below those found by Garaigordobil (2013) (65.1%) in students aged 12-18.

These results imply that, even if the incidence of cyberbullying is lower than that of face-to-face bullying, it is a real problem at this educational stage, and we need prevention and intervention programmes that teach minors the risks and implications of the use of communication technologies, as well as strategies to deal with cyberbullying situations, as both cybervictims and cyberobservers. These results, together with the growing penetration of technologies in society and our homes and their use by minors, allow us to predict the development of this phenomenon at earlier ages.

HYPOTHESIS 8: Regarding severe cyberbullying or cyberbullying in a strict sense, we expect that about **3%** were **severe pure-cybervictims** ('often' and 'always'), **1%** were **severe pure-cyberbullies** or **severe cyberbully-victims**, and **10%** were **severe cyberobservers** of peer cyberbullying behaviours.

We found **2.9% of severe pure-cybervictims**, **0.3% of severe pure-cyberbullies**, **0.2% of severe cyberbully-victims**, and **7.9% of cyberobservers** who observed cyberbullying behaviours very often. Hypothesis 8 was confirmed, as we found similar percentages to those predicted in the four roles. These numbers, according to the hypothesis, are slightly lower than those of other national and international studies that found about 5% of severe cybervictims (Blaya & Fartoukh, 2016; Kowalski & Limber, 2013; Leung & Mcbridge-Chang, 2013; Riebel et al., 2009), but similar to that observed by ISEI-IVEI (2012), which found 2.6% in the last stage of primary education. Regarding the number of severe cyberbullies and severe cyberbully-victims, the amounts are also lower than studies that analysed these involvement categories (Gradinger et al., 2010; Kowalski & Limber, 2013; Leung & Mcbridge-Chang, 2013), which found between 1.6%-4% of

severe bullies, or Kowalski and Limber (2013), who found 1.9% of severe cyberbully-victims.

These results evidence that cybervictimisation and cyberaggression at these ages are not eventual or temporary problems, as several cases occurred even in the past year.

HYPOTHESIS 9: The most frequent cyberbullying behaviours reported by cybervictims, cyberbullies, and cyberobservers will be offensive and insulting messages, offensive and insulting calls, and anonymous calls to frighten and scare.

Cybervictims, cyberbullies, and cyberobservers agreed to report that offensive and insulting messages (8.4%, 2.3%, and 20.3% respectively) and calls to scare and frighten (5.6%, 0.9%, and 10.6% respectively) are the two most frequent behaviours. Therefore, Hypothesis 9 was completely confirmed.

Even if it is difficult to compare these results, since they differ from the behaviours analysed in other researches that worked on the use of e-mail or SMS text messages, specific social media, etc., the results point to the same direction as Garaigordobil's studies (2013, 2015a), which also found that these behaviours were the most frequent in adolescents and young people in the Basque Country region, or the Save the Children's report (2016), which revealed that insulting on social media was the most recurrent form of violence: in the last two months, one out of three children aged 12-16 was insulted through Internet or mobile. These results, in turn, are consistent with the findings of this research in the bullying section (Hypothesis 3), where verbal behaviours (insults, nicknames, etc.) were reported as the most common by victims, bullies, and observers.

HYPOTHESIS 10: Regarding gender-based differences in cyberbullying, we do not expect differences in the percentage of boys and girls in the roles of pure-cybervictims, pure-cyberbullies, cyberbully-victims, and cyberobservers. The percentage of boys and girls who suffer, perform, and observe the 15 analysed behaviours will be similar. Likewise, we expect the amount of cyberbullying behaviour suffered, performed, and observed to be similar for both genders.

According to the hypothesis, the percentage of pure-cybervictims, pure-cyberbullies, cyberbully-victims and cyberstanders was similar for both genders. However, there was a significantly higher percentage of boys who were victims of aggressions that were recorded and posted on the Internet (2.3% boys vs 0.8% girls) and who observed more anonymous frightening calls (11.2% boys vs 10% girls), whereas girls observed more sexual harassment behaviours than boys (4% boys vs 5.2% girls). In addition, the amount of cyberbullying behaviour suffered by cybervictims and cyberbully-victims is higher among boys. Therefore, Hypothesis 10 was partially confirmed.

The results of this research agree with those studies that did not find any differences in the percentage of cybervictims, cyberbullies, or cyberbully-victims among boys and girls (Bauman, 2010; Brown et al., 2014; De Paolis & Williford, 2015; Mishna et al., 2010; Monks et al., 2012; Navarro et al., 2015; Safaria, 2016). The results obtained also agree in part with those studies that defended that the differences in cyberbullying behaviours were mediated by their direct (physical) or indirect nature (Walker et al., 2013); therein, one of the cyberbullying behaviours in the present study that was demonstrated to be significantly different was eminently physical: attacking someone to record and post it on the Internet or *happy slapping*, which is significantly suffered more by boys than by girls.

On the other hand, we also found that the level of cybervictimisation, i.e. the amount of behaviour suffered, was higher in boys and girls, in contrast to the amount of aggressive cyberbehaviour inflicted in which there was no difference. This clashes with several studies which found that boys are more involved as cyberbullies but did not find any differences in cybervictimisation (Baroncelli & Ciucci, 2014; Gámez-Guadix et al., 2014; Kokkinos et al., 2013; Lapidot-Lefter & Dolev-Cohen, 2015), or those which found that boys were more prone to become cyberbullies and while girls were more likely to be cybervictims (Navarro & Jasinski, 2013; Schultze-Krumbholz et al., 2015; Wachs et al., 2015).

This lack of agreement between the studies may imply that gender is not a differential factor in cyberbullying, as numerous studies did not find any significant

differences and those that did do not point to the same direction. Concerning this research, similar to bullying, we found that boys suffer a higher amount of cyberbullying behaviour than girls, but in the case of cyberbullying, there were no significant differences in the amount of behaviour performed.

HYPOTHESIS 11: Regarding school year-based differences in cyberbullying, in the sixth grade we expect to find a higher percentage of pure-cyberbervictims, pure-cyberbullies, cyberbully-victims, and cyberobservers. We also expect a higher percentage of students who suffer, perform, and observe the 15 analysed behaviours in the sixth grade. Likewise, we estimate that the amount of cyberbullying behaviour suffered, performed, and observed will be higher in sixth grade.

In the sixth grade, we found a significantly higher percentage of pure-cyberbervictims (10.6% and 16.5% in the fifth and sixth grade respectively), pure-cyberbullies (0.2% and 1.1%), cyberbully-victims (2.1% and 4.1%), and cyberobservers (30.7% and 45.4%). Likewise, there was a significantly higher percentage of sixth-year students who were victims of offensive messages through Internet or mobile phone (5.4% and 11%), scary anonymous phone calls (4.3% and 6.8%), mobile phone or Internet blackmail (2.9% and 5.3%), and insults on social media (2.8% and 5%); who sent offensive and insulting mobile messages (1.5% and 3.1%) and made scary anonymous phone calls (0.5% and 1.3%); and who observed the behaviours of sending offensive mobile or Internet messages (14.8% and 26%), offensive Internet or mobile phone calls (9.2% and 15.2%), spreading private photos/videos (5.9% and 11.6%), scary anonymous phone calls (6.6% and 14.8%), mobile or Internet blackmail (7.4% and 12.6%), sexual harassment (3.2% and 6.1%), impersonation (3.5% and 6.7%), password fraud (5.8% and 9.5%), modifying photos/videos to spread them (5.7% and 7.3%), social media isolation (3.7% and 6.4%), and defaming and spreading rumours through the Internet (6.2% and 10.9%). In this sense, in the sixth grade, the amount of behaviour suffered and observed was higher. Therefore, Hypothesis 11 was entirely confirmed.

These results ratify the studies that found an increase of cyberbullying behaviours in children aged 11, (with the concurrent decrease in the number of face-to-face behaviours), reaching its peak around 15 years (Garaigordobil, 2015b; Sumter et al., 2015; Smith, 2015; Williams & Guerra, 2007; Wölfer et al., 2014) only to continue up to the university stage (Cowie & Myers, 2016). On the other hand, they differ from the results obtained by Blaya and Fartoukh (2016), who found higher percentages of cybervictims in four out of five cyberbullying behaviours analysed in primary education (defaming and spreading insulting contents on others, impersonation, spreading information or private contents without permission, and exclusion in online groups) versus secondary education. Therefore, the results apparently indicate that cyberbullying behaviours appear between the fifth and sixth grade of primary education (11-12 years) with appropriate implications regarding the design of intervention plans, which should focus on this age to prevent the increase of aggressive IT behaviours.

HYPOTHESIS 12: Regarding cyberbullying and the school ascription network (public or private/charter), which is an indirect indicator of the socioeconomic status, we expect to find no differences in the percentage of pure-cybervictims, pure-cyberbullies, cyberbully-victims, and cyberobservers, nor in the 15 analysed cyberbullying behaviours or the amount of behaviour suffered, performed, and observed among private/charter and public schools.

The percentage of cybervictims, cyberbullies, cyberbully-victims and cyberobservers was similar in public and private schools. However, contrary to the hypothesis, a higher percentage of public school students received offensive/insulting messages (9% in public school versus 7.6% in private school), offensive/insulting phone calls (3.5% versus 1.6%), scary anonymous phone calls (6.4% versus 4.6%), impersonation (2.3% versus 0.9%), and observing aggressions to be recorded and spread (9.1% versus 8.2%). Likewise, the amount of cyberbullying behaviours suffered by cybervictims was significantly higher in public schools. Therefore, Hypothesis 12 was only partially confirmed.

These results agree in part with those obtained by Garaigordobil et al. (2015), who did not find any differences in the percentage of cybervictims, cyberbullies, or cyberbully-victims, but did so in cyberobservers, with a higher number of observers in private schools. Likewise, the results differ from those studies that found significant differences in the amount of incidents reported by cybervictims, such as the one carried out by Mark and Ratliffe (2011), wherein more incidents were reported in private schools.

Although our study did not analyse the SEL in a strict sense, the literature has linked this factor to the school ascription network (public or private), and accordingly, the conclusions of Låftman et al. (2013), who found that a high socioeconomic level was a protective factor against becoming a cybervictim or a cyberbully, follow the same line as the results obtained in our research. However, they differ from the study by Garaigordobil et al., (2014) which did not find any differences in the level of cybervictimisation, cyberaggression, and aggressive cybervictimisation in relation to the SEL, but did find higher levels of cyberobservation in schools with a high SEL.

OBJECTIVE 3: Analysing the connections between bullying/cyberbullying and personal variables (children's daily hassle and emotional and behavioural problems) and family-based variables (parental stress, parental competence, and educational practices). With regard to Objective 3, we posed 5 hypotheses:

HYPOTHESIS 13: Regarding the connections between bullying/cyberbullying and children's daily hassle, we expect to find that those involved in bullying/cyberbullying situations (victims, bullies, cybervictims, and cyberbullies), regardless of their gender, will obtain higher scores in all the variables of children's stress (health and psychosomatic problems, stress at school, family stress, and general stress).

The results of the connections between bullying/cyberbullying and children's daily hassle confirm that male and female bullying victims and bullies, male and female cybervictims, and female cyberbullies show many health/psychosomatic issues (they are more prone to suffer mild disorders such as headaches or nausea), a high level of stress

at school (academic issues), family stress (perceived conflicts in their family environment), and general stress (in general, they feel more stressed in the face of daily events), whereas male cyberbullies only show high school stress; therefore, Hypothesis 13 was confirmed almost entirely.

These results suggest the same conclusions as those studies which found that bullying victims show physical and psychosomatic issues (Cassidy, 2009; Fekkes et al., 2006; Vernberg et al., 2011), that bullies show somatic disorders (Vernberg et al., 2011), that both reported high stress levels (Okayasu & Takayama, 2000), and that cybervictims show psychosomatic (Ayas & Deniz, 2014) and stress issues in general (Aoyama et al., 2011; Kurokawa, 2010). Likewise, the fact that child cyberbullies show high levels of stress at school agrees with those studies that suggest that child cyberbullies show worse school performance and more absenteeism (Kowalski & Limber, 2013; Sourander et al., 2010).

These results reveal the importance of school stress as a common factor for both male and female bullying/cyberbullying victims and bullies. Likewise, they emphasise on the importance of the school context in minors, as it can be the first alert signal in a situation of victimisation and aggression, both face-to-face and online. Finally, we observed that, almost in all cases, becoming a victim or a bully is related to health/psychosomatic issues and family issues.

HYPOTHESIS 14: Regarding the relationship between bullying/cyberbullying and emotional and behavioural problems assessed by parents and teachers, we expect that victims, and cybervictims will achieve higher scores in the scale of internalising problems, whereas bullies and cyberbullies will show more externalising problems. Victims, bullies, cybervictims, and cyberbullies, both boys and girls, will obtain higher scores in the global scale of emotional and behavioural problems.

According to the hypothesis, teachers and parents point out that victims, bullies, cybervictims, and cyberbullies, both boys and girls, report more emotional and behavioural problems in general. The results also confirm that victims and cybervictims

report both internalising and externalising issues, whereas bullies and cyberbullies report more externalising issues; therefore, Hypothesis 14 was almost entirely confirmed.

The results obtained on face-to-face bullying confirm the studies which found that bullying victims suffer more depression (Lemstra et al., 2012; Price et al., 2013) and anxiety (Price et al., 2013), in contrast to the results of the study by Forlim et al. (2014), which did not find depression in pure-victims (only in bully-victims). The divergent results of the study by Forlim et al. (2014) may be connected with the characteristics of the sample, i.e. participants with high social vulnerability. The results of our study also ratify those studies that defended that bullies show emotional and behavioural issues, such as attention-hyperactivity (Vernberg et al., 2011), depression, and anxiety (Price et al., 2013).

At the same time, cyberbullying results ratify the findings of other studies which found that cybervictims have higher levels of sadness (Patchin & Hinduja, 2006), more violent behaviours (Hinduja & Patchin, 2007), depression (Aoyama et al., 2011; Ayas & Deniz, 2014; Dooley et al., 2012; Jung et al., 2014; Kowalski & Limber, 2013; Mitchell et al., 2007; Price et al., 2013; Stewart et al., 2014), anxiety (Aoyama et al., 2011; Ayas & Deniz, 2014; Kowalski & Limber, 2013; Stewart et al., 2014) and both externalising and internalising problems (Tsitsika et al., 2015). In contrast, we did not find symptoms of depression and anxiety in cyberbullies (Campbell et al., 2013; Price et al., 2013).

In general, our results agree with those studies that point out that victims and cybervictims report both internalising and externalising problems, whereas bullies and cyberbullies report more externalising problems (Fisher et al., 2016; Jung et al., 2014; Schwartz et al., 2015; Tsitsika et al., 2015).

When comparing face-to-face bullying and cyberbullying, the results evidence that bullying and cyberbullying victims suffer a similar level of symptoms of depression and anxiety, in contrast to the results of the study by Campbell et al. (2012), which found more depression in cybervictims, and the study by Salmivalli et al. (2013), which found more depression in face-to-face victims. Likewise, bullying and cyberbullying victims report more internalising problems, whereas bullies and cyberbullies report more externalising problems, in accordance with the study by Kubiszewski et al. (2015), which found more externalising problems in bullies and cyberbullies. Complementarily, we found that face-

to-face bullies have more emotional and behavioural problems in general than cyberbullies.

These results evidence that male and female bullying and cyberbullying victims and bullies are more prone to suffer emotional and behavioural problems according to their teachers and parents; this, together with the studies which found that childhood victimisation was connected with the diagnosis of mental issues in adolescence and adulthood, evidences the need to prevent these issues and stop their terrible consequences as soon as possible.

HYPOTHESIS 15: Regarding the relationship between bullying/cyberbullying and parental stress, we expect to find that parents of those involved in bullying and cyberbullying regardless of gender and role (victim, bully, cybervictim, and cyberbully) have higher stress scores related to upbringing (a low perception of rewards and a high perception of stressors linked to the parental role).

Male and female face-to-face bullying victims and bullies were more likely to have parents with a high level of parental stress. However, being a cybervictim and/or cyberbully was not connected with total parental stress. Therefore, Hypothesis 15 was only confirmed for bullying.

These results ratify in part the results of Krahe et al. (2015), whose longitudinal study found that upbringing stress had a mediational effect in boys' and girls' physical aggressive behaviours, despite not explaining it totally. They also agree with the study by Buodo et al. (2013), which connected mothers' parental stress with more vulnerable children and more externalising problems. However, the parental stress factor has barely been analysed in the literature, both in bullying and cyberbullying, and in the light of these results, it has proved to be a variable connected with face-to-face bullying at this age.

The parental stress, that is the product of rearing a child, has proved to be connected with face-to-face bullying; however, this relationship does not appear in cyberbullying. However, we need to help parents to assume their roles in future interventions and mitigate the stress linked to the fact of becoming a father/mother.

HYPOTHESIS 16: Regarding the relationship between bullying/cyberbullying and parental competence, we expect to find that parents of those involved in bullying and cyberbullying (victim, bully, cybervictim, and cyberbully), regardless of gender, will obtain lower scores in parental competence indicators (low school involvement, poor dedication to children, poor shared leisure, lack of guidance/advice, and low acceptance of the parental role).

Low parental competence was connected with becoming a face-to-face bully or victim in the case of girls, and with becoming a cybervictim or a cyberbully in the case of boys. Therefore, Hypothesis 16 was only partially confirmed.

These results partially support those studies that suggested the importance of different family variables, such as parental involvement, which proved to be a protective factor against becoming a victim (Abdirahman et al., 2013) or a cybervictim (Khurana et al., 2015); communication proved to be a protective factor against victimisation (Georgiou & Stavrinides, 2013; Samper-Garcia et al., 2015); problems to assume the role of a father/mother were connected with aggressiveness issues (Dodge, Coie, & Lynam, 2006; Liu & Wang, 2015); and family support turned out to be a protective factor against cybervictimisation or cyberaggression behaviours.

The results also confirm in part the approach of Avilés (2003), who stated that a reasonable supervision of children's out-of-school activities, or the time devoted to and the use of television were related to aggressiveness. In this sense, factors such as shared leisure and personal dedication were the more significantly correlated parental competence variables in this study.

However, the correlations obtained are low and different for girls and boys in bullying and cyberbullying; therefore, we cannot conclude that parental competence, according to the analysis of this study, is clearly connected with becoming a victim of bullying and cyberbullying, or a bully. Therefore, we need to reanalyse in future research the factors similar to parental competence (communication, personal dedication, or shared leisure) and study the extent to which these factors are connected with

victimisation and aggression in bullying or cyberbullying. As we mentioned in the limitations section, variables such as school involvement are not significantly connected with any role, possibly because those parents who completed the questionnaires were in fact involved in their children's education (signing and delivering the informed consent, and then filling and delivering the questionnaire). In addition, we cannot establish correlations with the scores of those parents who did not complete the questionnaire.

HYPOTHESIS 17: Bullying victims of both genders have parents with permissive educational styles, whereas bullies will have authoritarian-style parents. However, in cyberbullying, both cybervictims and cyberbullies will have permissive parents.

Boys who perceive their parents as authoritarian or permissive are more likely to become face-to-face bullying victims and bullies. In the case of girls, those who perceive their parents as authoritarian are more likely to become victims. Regarding cyberbullying, cybervictim boys and cyberbully girls are more likely to perceive their parents as permissive. Therefore, Hypothesis 17 was confirmed.

The results of the sample as a whole confirm the results in the literature that found a positive connection between face-to-face bullying aggression and permissive and authoritarian styles, and a negative connection with democratic styles (Baldry & Farrington, 2005; De la Torre-Cruz et al., 2014; Dehue et al., 2012; Georgiou, 2008; Gomez-Ortiz et al., 2015; Morcillo et al., 2015; Olweus, 1993). However, these results are clearer in boys than in girls, where only authoritarian style was significantly correlated with victimisation and democratic style was negatively and significantly correlated with aggression. This may be due to the differences found in the amount of face-to-face bullying behaviours suffered and performed or perhaps it is connected, as pointed out by Mestre, Tur, Samper-García, Nacher, and Cortes (2007), with the differential manner in which boys and girls perceive parental styles; as boys seemed to perceive their parents' parental patterns more negatively and focused on irritability, rejection, punishments, arguments, and negligence, whereas girls perceived a more equal treatment and more expressions of affection and emotional support from their mothers.

Regarding cyberbullying, the results found differ from the approaches of authors such as Makri-Botsari and Karagianni (2014) or Appel, Stiglbauer, Batinic, & Holtz (2014), whose studies evidenced that children with authoritative or permissive parents are less likely to become cybervictims or cyberbullies, as they feel that they can talk about their problems with their parents more easily. However, they are in line with the hypothesis of Valcke, Bonte, De Wever, & Rots (2010), who suggested that the perception of a permissive style by children resulted in a higher use of the Internet, and therefore, more probabilities of exposure to cyberbullying behaviours (such as cybervictims, cyberbullies, and cyberobservers). In addition, the results of this study also agree with those that revealed that parents who apply very permissive styles tend to avoid conflicts, and therefore, may underestimate the risk activities and actions performed by their children, both in daily life (Baumrind, 1991) and online (Byrne & Lee, 2011; Byrne et al., 2014).

This remarks the importance of practising balanced parental styles, which in some cases proved to be negatively connected with bullying aggressions. This also proves that permissive styles are not as inappropriate as authoritarian styles, and therefore, future intervention or prevention plans should teach parents to use positive upbringing patterns to inhibit violence.

9.2 LIMITATIONS

This study is not exempt from limitations. First, the use of self-reports to analyse bullying and cyberbullying with the consequent social desirability bias. To mitigate this limitation, we could consider the use of hetero-reports or sociometric techniques, always in order to confirm and complete the information provided by participants. On the other hand, another limitation of this kind of cross-studies is the impossibility of establishing a connection among the variables subject to study.

One limitation that this research had to face derived from the compulsory compliance with the ethical guarantees when doing research with human beings. In order to participate in the study both the legal guardian of the minor and the minor himself had to give their approval through informed consent. Due to this requirement, the access to

the sample was limited and restricted to the analysis of those students whose parents wanted to participate, as it was not possible to include in all cases all the students of each classroom or school year. Another limitation in this sense derives from having access to variables such as parental competence through fathers and mothers who, effectively, have complied with the questionnaires and therefore comply with the parental competence criteria. However, we cannot correlate the data of those fathers and mothers who did not deliver the questionnaires filled in and who, presumably, could obtain lower scores.

9.3 FUTURE RESEARCH LINES

These results evidence that both cyberbullying and bullying are a real problem for children at this age and, therefore, the main objective of any future research work must be to create prevention and intervention plans with appropriate contents adapted to this educational stage. Likewise, in light of the results and the relevance of family in this development stage, future interventions should also be aimed at and include families and teachers to prevent and deal with these problems. The results of the prevalence analysis also point out the importance of observers; 34.5% and 7.9% observed severe bullying or cyberbullying actions, respectively. Future prevention plans must not just assist victims, bullies and their families, but they also must make use of the positive potential of the observers, as they can report and even prevent aggressions and, above all, their perpetuation in the form of bullying and cyberbullying.

On the other hand, the analysis of prevalence must keep studying the growth of an increasing problem like cyberbullying; we need to analyse the prevalence of bullying and cyberbullying continuously, at this age and in younger children, to observe its development and detect new threats.

We also propose to introduce studies of longitudinal nature that permit to observe and analyse the development of both phenomena and detect predictive variables that protect from becoming a bullying or cyberbullying victim or bully, as well as their

development and consequences in later educational stages (secondary school, University).

9.4 KAPITULUAREN LABURPENA

Guztira **biktima-hutsen ehunekoa % 20,3** izan da, **erasotzaile-hutsena % 6** eta **behatzaileena, berriz, % 72,3**. Nolanahi ere, biktima-erasotzaileen kopurua uste baino handiagoa da; izan ere, **% 23,9 dira biktima-erasotzaileak**. Hartara, **1. hipotesia ia erabat betetzen da**, eta berretsi egiten du Espainian zein nazioartean egindako azterketen berrikuspena. Hala ere, biktima-erasotzaileen kopurua espero zena baino handiagoa da, baita berrikusitako azterlan guztietakoa baino handiagoa ere.

Emaitzek adierazten dute **% 13,2 direla biktima-huts larriak, % 1,6 erasotzaile-huts larriak, % 2 biktima-erasotzaile larriak** eta **% 34,5 behatzaileak**, hau da, jokabide erasokorrak aurrez aurre oso maiz ikusi dituztenak. Horrenbestez, **2. hipotesia bete egiten da** eta bat dator bullying biktima larrien ehunekoa aztertu duten ikerlanen emaitzekin.

Biktimak, erasotzaileak eta behatzaileak bat datoz **erasorik ohikoenak ahoz egindakoak izaten direla** adieraztean eta **eraso fisikoak ondoren**. Halaber, hiru roletako partehartzaileek jakinarazi dutenaren arabera, ahozkoak izaten dira eraso larririk ohikoenak. Hori horrela izanik, **3. hipotesia ere erabat betetzen da**.

Lortutako emaitzek ez dute baieztatzen sexuaren araberako alderik biktima-hutsen ehunekoan, ezta erasotzaile-hutsen eta behatzaileen artean ere; alde esanguratsu bakarra biktima-erasotzaile diren mutilen ehunekoa handiagoa dela da. Hala eta guztiz ere, jokabide erasokorren motak aztertzen direnean, mutilak izaten dira gehiagotan eraso fisikoen, ahozkoen edota psikologikoen biktima, erasotzaile eta behatzaile. Horrez gain, jasandako, egindako eta behatutako jokabideen kopurua ere nabarmen handiagoa izaten da mutiletan nesketan baino. Hartara, **4. hipotesia partzialki betetzen da**. Izan ere,

hipotesian azaldu den moduan, mutilek jokabide gehiago jasaten, egiten eta behatzen dituzte. Ostera, ez da hipotesian egindako aldean arrastorik aurkitu aipatutako lau roletatik hirutan (biktimetan, erasotzaileetan eta behatzaileetan) inplikaturako nesken eta mutilen ehunekoan.

Emaitzek erakusten dutenez, mutilek zein neskek tankerako arriskua dute bullyinga jasateko edota bullying erasotzaile izateko. Nolanahi ere, eta kontuan izanda ez dagoela alderik biktima-hutsen, erasotzaile-hutsen eta behatzaileen kopuruen artean, emaitzek erakusten dute mutilek larritasun handiagoz jasaten, egiten edota behatzen dituztela berdinen arteko erasoak. Eraso hauek, batez ere eraso fisikoak, ahozkoak eta psikologikoak izaten dira.

Nahiz eta bosgarren eta seigarren mailetan alderik ez dagoen biktima-hutsen, erasotzaile-hutsen eta behatzaile kopuruen artean, bullying biktima-erasotzaileen ehuneko handiagoa ageri da bosgarren mailan. Horrez gain, bosgarren mailako ikasleen ehuneko handiagoak adierazi du eraso fisikoak zein ahozkoak jasan dituela, erasotzaile fisiko izan dela edota eraso fisikoak ikusi dituela. Dena dela, hipotesiak dioenaren kontrara, jasandako eta egindako jokabideen kopurua nabarmen handiagoa da bosgarren mailan. **5. hipotesia ia erabat betetzen da**, izan ere, biktima-hutsen, erasotzaile-hutsen eta behatzaileen prebalentzia antzekoa da. Aitzitik, bosgarren mailako ehuneko nabarmen handiago bat eraso fisikoen biktima, erasotzaile eta behatzaile da. Dena den, hipotesian azaldutakoaren kontra, seigarren mailako ikasleek ez dituzte ahozko eraso gehiago jasaten eta egiten, eta tankera horretako jokabideak bosgarren mailako ikasleek neurri handiagoan jasaten, egiten edota behatzen dituzte.

Bi maila horien artean topatutako aldeek erakusten dutenez, hezkuntza-ziklo horrek garrantzi handia du prebentzio eta esku-hartze jarduerak egiteko garaian. Hori horrela izanik, arazo honen larritasuna bereiziki arretaz jarraitu behar da ziklo honetan eta hurrekin berdinen arteko erasoekin lotutako sentiberatasuna landu.

6. hipotesian proposatu den moduan, biktima-hutsen, erasotzaile-hutsen, biktima-erasotzaileen eta behatzaileen ehunekoa berdintsua da ikastetxe publiko zein pribatuetan. Baina ikastetxe publikoetan eraso fisiko, ahozko, sozial edo psikologikoak jasan dituzten ikasleen ehunekoa handiagoa da. Era berean, handiagoa da eraso fisikoak eta ahozkoak egin dituztenen ehunekoa, bai eta eraso fisikoak, ahozkoak eta psikologikoak ikusi dituzten ikasleena ere. Horrez gain, alde esanguratsuak topatu dira jasandako eta behatutako jokaeren kopuruan, ikastetxe publikoetan handiagoa delarik. Hartara, **6. hipotesia ia ez da betetzen**; izan ere, inplikaturakoen ehunekoan alderik ez badago ere, desberdintasun esanguratsuak ageri dira ikastetxe publikoen eta pribatuen artean, dela eraso motaren arabera, dela jasandako jokaeren kopuruan.

Emitza horiek erakusten dutenez, etorkizuneko esku-hartzeek eta prebentzio-lanek kontuan izan beharko dute hauek zer testuingurutan garatzen diren. Agian, ikasturteko edo ikasgelako ikasle-kopuru handiagoa duten ikastetxeetan eskuhartze planak ezarri beharko dituzte indarkeria-giroak arintzeko, edota jarraipen zorrotzagoa egin biktima edo erasotzaile diren haurrei.

Espero zen bezala, % **13,4 ziberbiktima-hutsak** dira, eta % **37,8 ziberbehatzaileak**; edonola ere, **zibererasotzaile-hutsen** eta **ziberbiktima-erasotzaileen** ehunekoa esperotakoa baino txikiagoa da: % **0,7** eta % **3,1**, hurrenez hurren. Hala, **7. hipotesia partzialki baino ez da betetzen**.

Emitzei erreparatuz, nahiz eta ziberjazarpenaren eragina aurrez aurreko bullyingarena baino txikiagoa izan, benetako arazoa da hezkuntza-ziklo honetan. Hala, honi aurre egiteko, ezinbestekoak izango dira prebentzioko eta esku hartzeko programak. Izan ere, programa horiek komunikazioaren teknologiak erabiltzeak dituen arrisku eta inplikazioak zeintzuk diren erakutsiko diete ikasleei, baita zibereraso-egoerei aurre egiteko estrategiak ere, bai ziberbiktimen bai ziberbehatzaileen kasuan.

Emitzek adierazten dute % **2,9 direla ziberbiktima-huts larriak**, % **0,3 zibererasotzaile-huts larriak**, % **0,2 ziberbiktima-erasotzaile larriak** eta % **7,9**

ziberbehatzaileak, ziberjazarpen-jokabide horiek oso maiz ikusi dituztenak. **8. hipotesia bete egiten da**; izan ere, lau roletarako egindako hipotesietan antzeko ehunekoak topatu dira.

Horrela, eta emaitza horiek erakusten duten moduan, adin horietan ziberbiktimizazioa eta zibererasoa ez dira aldiari aldi arazo iragankorrak, modu larrian ere gertatu baitira azken urtean.

Ziberbiktimak, zibererasotzaileak eta ziberbehatzaileak bat datoz jokabiderik ohikoenak zeintzuk diren jakinaraztean: iseka edo min egiteko mezuaketa izutzeko eta beldurtzeko deiak. Horrenbestez, **9. hipotesia erabat betetzen da**.

10. hipotesian zehaztu bezala, lau roletan antzeko ehunekoa dute bi sexuek. Edonola ere, mutilen ehuneko nabarmen handiagoa izan da grabatzeko eta ondoren Interneten zabaltzeko eraso biktima, eta izutzeko dei anonimoak gehiagotan ikusi dituzte; nesken ehuneko handiagoak sexu-jazarpen gehiago ikusi du mutilek baino. Horrez gain, ziberbiktimek eta ziberbiktima-erasotzaileek izandako cyberbullying-jokabideen kopurua handiagoa da mutiletan. Hartara, **10. hipotesia partzialki betetzen da**.

Ikerketetako adostasun ezak esan lezake sexua ez dela faktore bereizgarria ziberjazarpenarako. Izan ere, azterlan ugari erakusten dute ez dagoela alde esanguratsurik, eta, desberdintasunak egon arren ere ez dutela norabide bera. Ikerketa honen kasuan, bullyingarekin gertatzen zen modu berean, mutilek neskek baino ziberjazarpen-jokabide gehiago jasaten dutela ikusi da. Dena dela, cyberbullyingaren kasuan ez dago alde esanguratsurik egindako jokabideen kopuruan.

Seigarren mailan ehuneko nabarmen handiagoa topatu da ziberbiktima-hutsen, zibererasotzaile-hutsen, ziberbiktima-erasotzaileen eta ziberbehatzaileen artean. Horrez gain, esanguratsuki handiagoa da seigarren mailako ikasleen artean lau jokabide jasan dituen ikasleen ehunekoa, bi egin dituztenena eta hamaika behatu dituztenena. Ildo horri

berari jarraiki, seigarren mailan erregistratu da jasandako, jasan/egindako eta behatutako jokabide-kopuru handiena. Hartara, **11. hipotesia erabat betetzen da.**

Horrenbestez, eta emaitzek erakutsi dutenez, Lehen Hezkuntzako bosgarren eta seigarren mailen artean (11-12 urte) hasten dira cyberbullying jokabideak agertzen. Hala, datu hori garrantzitsua litzateke esku-hartze planak diseinatzeko, izan ere, adin hori hartu beharko lukete kontuan IKTen bidezko jokabide erasokorrak saihesteko.

Ziberbiktimen, zibererasotzaileen, ziberbiktima-erasotzaileen eta ziberbehatzaileen ehunekoa tankerakoa da sare publikoko zein pribatuko ikastetxeetan. Edonola ere, hipotesietan aurreikusitakoaren kontra, ikastetxe publikoetako ikasleen ehuneko handiagoak jasan ditu aztertutako hamabost jokabideetatik lau eta haietatik bat ikusi du. Horrez gain, ziberbiktimek pairatutako cyberbullying-jokabideen kopurua nabarmen handiagoa da sare publikoko ikastetxeetan. Hori dela eta, **12. hipotesia partzialki bakarrik betetzen da.**

Bullying eta cyberbullyingaren eta haurren eguneroko estresaren arteko loturen emaitzek baieztatzen dutenez, bullying-jokabideen biktima eta erasotzaile diren neska-mutilek, ziberjazarpen-jokabideen biktima diren neska-mutilek eta ziberjazarpen-jokabideen egile diren neskek osasun-arazo eta arazo psikosomatiko ugari dituzte (erraztasun handiagoz izaten dituzte oinaze txikiak, buruko minak edota goragaleak, kasu). Gainera, eskolako estres-maila handia ageri dute (arazoak esparru akademikoan), familiako estresa bizi dute (gatazkak nabaritzen dituzte familia-giroan) eta estres orokorra sentitzen dute (eguneroko jardueren aurrean estres-maila handiagoa ageri dute, oro har). Bestalde, mutil zibererasotzaileek, eskolako estres handia bakarrik ageri dute. Horrenbestez, **13. hipotesia ia erabat betetzen da.**

Emaitza horiek erakusten dutenez, eskolako estresa bullyingaren eta cyberbullying biktima eta erasotzaile diren nesketan zein mutiletan bietan, ageri da. Horrez gain, emaitzek nabarmentzen dute eskola-testuinguruak adingabeen duen garrantzia, eta aurrez aurre zein online motako biktimizazio- eta eraso-egoeren

lehendabiziko alerta-seinalea izan daitekeela. Azkenik, ikusten da ia kasu guztietan biktima eta erasotzaile izatea osasun-arazoekin eta arazo psikosomatikoekin lotuta dagoela, baita familia-giroko arazoekin ere.

14. hipotesian azaldu bezala, irakasleak eta gurasoak bat datoz adieraztean biktimek, erasotzaileek, ziberbiktimek eta zibererasotzaileek, neska zein mutil, arazo handiagoak dituztela emozio eta jokabide arazo orokorretan (EJA). Gainera, emaitzek baieztatzen dute biktimek eta ziberbiktimek arazo barnerakoiak zein kanporakoiak dituztela; erasotzaileek eta zibererasotzaileek, berriz, kanporakoiak. **Horrenbestez, 14. hipotesia ia osorik betetzen da.**

Emaitzek erakusten dute bullyingaren eta cyberbullyingaren biktima eta erasotzaile diren neska-mutilek aukera handiagoak dituztela emozio eta jokaerarekin lotutako arazoak izateko, euren irakasleen eta gurasoen arabera; horri azterlanek diotena erantsi behar zaio, izan ere, haurtzaroko biktimizazioa nerabezaroan eta helduaroan arazo mentalak diagnostikatzearekin lotuta dago. Horrenbestez, azpimarratzekoa da arazo horiek prebenitzearen beharra, ondorio kaltegarriak lehenbailehen errotik konpontzeko.

Aurrez aurreko bullying-jokabideen biktimek eta erasotzaileek, neska zein mutil, aukera handiagoak dituzte guraso-estresa duten gurasoak edukitzeko. Ziberbiktima edota zibererasotzaile izatea ordea ez dago lotuta erabateko guraso-estresarekin. Horrenbestez, **15. hipotesia bullying-kasuetarako bakarrik betetzen da.**

Haurrak heztearekin lotutako guraso-estresa aurrez aurreko bullyingarekin lotutako faktorea dela argi dago. Hala ere, ez dago halako harremanik cyberbullyingaren kasuan. Hala eta guztiz ere, ezinbestekoa da etorkizuneko esku-hartzeek gurasoek beraien guraso-rolari errazago heltzea bilatzea eta guraso izateak eragin lezakeen estresa arintzen saiatzea.

Gurasoen kompetentzia baxua aurrez aurreko bullying biktima eta erasotzaile izatearekin lotuta dago nesken kasuan, eta ziberbiktima eta zibererasotzaile izatearekin mutilei dagokienez. Hartara, **16. hipotesia partzialki bakarrik betetzen da.**

Dena dela, lortutako korrelazioak apalak eta desberdinak dira mutilentzat zein neskentzat, bai bullyingaren kasuan bai cyberbullyingarenean ere. Horrenbestez, ezin daiteke ondorioztatu gurasoen gaitasuna, ikerketa honetan aztertu den moduan, bullying-zein cyberbullying-jokaeren biktima edo egile izatearekin erabat lotutako faktorea denik. Hori dela eta, ezinbestekoa da etorkizuneko ikerketek gurasoen gaitasunaren tankerako beste faktore batzuk berriro ere aztertzea (komunikazioa, dedikazio pertsonala, aisialdi partekatua). Horrela ikusiko da zer neurritan lotzen diren faktore horiek biktimizazioarekin eta erasoekin, bai bullying kasuetan, bai cyberbullying kasuetan.

Gurasoak autoritario edo permisibotzat dituzten mutilek aukera handiagoak dituzte aurrez aurreko bullyingaren biktima edo erasotzaile izateko. Bestalde, gurasoak autoritariotzat dituzten neskek aukera handiagoak dituzte biktima izateko. Ziberjazarpenari dagokionez, mutil ziberbiktimek eta neska zibererasotzaileek probabilitate handiagok nabaritzen dituzte gurasoak permisibo gisa. Hartara, **17. hipotesia frogaturik geratzen da.**

Horrek nabarmentzen du garrantzitsua dela gurasoek estilo orekatuak izatea, oreka eza maiz lotu baita bullying-erasoekin modu negatiboan. Era berean, erakusten du estilo permisiboak autoritarioak bezain desegokiak direla eta, horrenbestez, etorkizuneko prebentzioko zein esku hartzeko planek gurasoei hezkuntza-praktika positiboak indarkeria urruntzeko nola erabili behar diren erakutsi behar dietela.

REFERENCES

REFERENCES

- Abdirahman, H., Fleming, L. C., & Jacobsen, K. H. (2013). Parental involvement and bullying among middle-school students in North Africa. *Eastern Mediterranean health journal, 19*(3), 227-33.
- Accordino, D. B., & Accordino, M. P. (2011). An exploratory study of face-to-face and cyberbullying in sixth grade students. *American Secondary Education, 40*(1), 14–30.
- Achenbach, T. M., & Rescorla L. A. (1999). *Mental health practitioners's guide for the Achenbach system of empirically based assessment (ASEBA)*. Burlington VT: Department of Psychiatry. University of Vermont
- Aftab, P. (2010). *What is Cyberbullying?* Recuperado de http://www.stopcyberbullying.org/pdf/what_is_cyberbullying_exactly.pdf
- Alikasifoglu, M., Erginoz, E., Ercan, O., Uysal, O., & Albayrak-Kaymak, D. (2007). Bullying behaviours and psychosocial health: results from a cross-sectional survey among high school students in Istanbul, Turkey. *European Journal of Pediatrics, 166*(12), 1253-1260. doi: 10.1007/s00431-006-0411-x
- Allen, K. P. (2012). Off the radar and ubiquitous: text messaging and its relationship to 'drama' and cyberbullying in an affluent, academically rigorous US high school. *Journal of Youth Studies, 15*(1), 99-117. doi:10.1080/13676261.2011.630994
- Almeida, A., Correia, I., Marinho, S., & Garcia, D. (2012). Virtual but not Less Real. In *Cyberbullying in the Global Playground* (pp. 223–244). Oxford, UK: Wiley-Blackwell. doi: 10.1002/9781119954484.ch11
- Alonso, J., & Román, J. M. (2003) *PEF: Escalas de identificación de "Prácticas educativas familiares" [PEF: Family educational practices identification scales]*. Madrid: CEPE.
- Andrade, S. S., Yokota, R. T., Sá, N. N., Silva, M. M., Araújo, W. N., Mascarenhas, M. D., & Malta, D. C. (2012). Association between physical violence, consumption of alcohol and other drugs, and bullying among Brazilian adolescents. *Cadernos de Saúde Pública, 28*(9), 1725-1736. doi: 10.1590/S0102-311X2012000900011

- Aoyama, I., Barnard-Brak, L., & Talbert, T. (2011). Cyberbullying among high school students: cluster analysis of sex and age differences and the level of parental monitoring. *International Journal of Cyber Behavior, Psychology and Learning*, 1, 25–35. doi: 10.4018/ijcbpl.2011010103
- Aoyama, I., Saxon, T. F., & Fearon, D. D. (2011). Internalizing problems among cyberbullying victims and moderator effects of friendship quality. *Multicultural Education & Technology Journal*, 5(2), 92–105. doi:10.1108/17504971111142637
- Aoyama, I., & Talbert, L. T. (2009, April). *A cross-cultural study on cyber-bullying among high school students in the United States and Japan*. Paper presented at the encuentro American Educational Research Association (AERA), San Diego, CA.
- Archer, J. (2004). Sex Differences in Aggression in Real-World Settings: A Meta-Analytic Review. *Review of General Psychology*, 8(4), 291–322. doi: 10.1037/1089-2680.8.4.291
- Arslan, S., Savaser, S., Hallett, V., & Balci, S. (2012). Cyberbullying among primary school students in Turkey: Self-reported prevalence and associations with home and school life. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 15(10), 527-533. doi:10.1089/cyber.2012.0207
- Appel, M., Stiglbauer, B., Batinic, B., & Holtz, P. (2014). Internet use and verbal aggression: The moderating role of parents and peers. *Computers in Human Behavior*, 33, 235–241. doi:10.1016/j.chb.2014.01.007
- Avilés, J. M. (2003). *Bullying: Intimidación & maltrato entre el alumnado [Bullying: Intimidation & maltreatment among students]*. Bilbao: STEE:-EILAS.
- Avilés, J. M. (2010). Éxito escolar y cyberbullying [School Success & Cyberbullying]. *Boletín de Psicología*, 98, 73-85.
- Avilés, J.M., & Monjas, I. (2005). Estudio de la incidencia de la intimidación & el maltrato entre iguales en la educación secundaria obligatoria mediante el cuestionario CIMEI (Avilés, 1999) –cuestionario sobre intimidación y maltrato ente iguales-. [Study of the incidence of intimidation and mistreatment among equals in compulsory secondary education through the CIMEI questionnaire (Avilés, 1999) - questionnaire on peer intimidation and ill-treatment between] *Anales de*

- Psicología, 21 (1), 27-4
- Atik, G., & Guneri, O. Y. (2013). Bullying and victimization: Predictive role of individual, parental, and academic factors. *School Psychology International, 34*(6), 658-673. doi:10.1177/0143034313479699
- Aricak, T., Siyahhan, S., Uzunhasanoglu, A., Saribeyoglu, S., Ciplak, S., Yilmaz, N., & Memmedov, C. (2008). Cyberbullying among Turkish adolescents. *Cyberpsychology & Behavior, 11* (3), 253–61. doi: 10.1089/cpb.2007.0016
- Arseneault, L., Milne, B. J., Taylor, A., Adams, F., Delgado, K., Caspi, A., & Moffitt, T. E. (2008). Being bullied as an environmentally mediated contributing factor to children's internalizing problems: a study of twins discordant for victimization. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine, 162*(2), 145–50. doi: 10.1001/archpediatrics.2007.53
- Ayas, T., & Deniz, M. (2014). Predicting the Exposure Levels of Cyber Bullying of Elementary Students with Regard to Psychological Symptoms. *Procedia - Social and Behavioral Sciences, 116*, 4910–4913. doi: 10.1016/j.sbspro.2014.01.1048
- Baldry, A. C., y Farrington, D. P. (2000). Bullies and Delinquents: Personal Characteristics and Parental Styles. *Journal of Community & Applied Social Psychology, 31*(1), 17–31. doi:10.1002/(sici)1099-1298(200001/02)10:1
- Baldry, A. C., & Farrington, D. P. (2005). Protective factors as moderators of risk factors in adolescence bullying. *Social Psychology of Education, 8*, 263-284. doi:10.1007/s11218-005-5866-5
- Bannink, R., Broeren, S., van de Looij-Jansen, P. M., de Waart, F. G., & Raat, H. (2014). Cyber and traditional bullying victimization as a risk factor for mental health problems and suicidal ideation in adolescents. *PloS One, 9*(4), e94026. doi:10.1371/journal.pone.0094026
- Barboza, G., Schiamberg, L., Oehmke, J., Korzeniewski, S., Post, L., & Heraux, C. (2009). Individual characteristics and the multiple contexts of adolescent bullying: an ecological perspective. *Journal of Youth and Adolescence, 38*(1), 101-121. doi: 10.1007/s10964-008- 9271-1

- Barnett, R. C., & Baruch, G. K. (1985). Women's involvement in multiple roles and psychological distress. *Journal of Personality and Social Psychology*, *49*(1), 135-145. doi:/10.1037/0022-3514.49.1.135
- Baroncelli, A., & Ciucci, E. (2014). Unique effects of different components of trait emotional intelligence in traditional bullying and cyberbullying. *Journal of Adolescence*, *37*(6), 807–815. doi:10.1016/j.adolescence.2014.05.009.
- Bauman, S. (2010). Cyberbullying in a rural intermediate school: An exploratory study. *The Journal of Early Adolescence*, *30*(6), 803–833. doi:10.1177/0272431609350927
- Bauman, S. (2013). Why it matters?. In S. Bauman, D. Cross, & J. Walker (Eds), *Principles of cyberbullying research: Definitions, measures, and methodology* (pp. 23-26). New York: Routledge.
- Bauman, S., & Bellmore, A. (2015). New directions in cyberbullying research. *Journal of School Violence*, *14*(1), 1–10. doi: 10.1080/15388220.2014.968281
- Baumrind, D. (1967). *Current patterns of Parental Authority*. *Developmental Psychology Monograph*, *4*, 1-103
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence*, *11*, 56–9.
- Bayot, A., & Hernández, J. V. (2008) *Evaluación de la competencia parental [Scale of Sensed Parental Competencies]*. Madrid: CEPE
- Bayot, A., Hernández, J. V., & De Julián, L. F. (2005). Análisis factorial exploratorio y propiedades psicométricas de la escala de competencia parental percibida. Versión para padres/madres [Exploratory factorial analysis and psychometrics properties on the Scale of Sensed Parental Competencies. Version for parents]. *Revista Electrónica de Investigación y Evaluación Educativa. RELIEVE*, *11*(2), 113-126.
- Beale, A. V., & Hall, K. R. (2010). Cyberbullying: What school administrators (and parents) can do. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, *81*(1), 8-12. doi: 10.3200/TCHS.81.1.8-12
- Beckman, L., Hagquist, C., & Hellström, L. (2012). Does the association with

- psychosomatic health problems differ between cyberbullying and traditional bullying? *Emotional & Behavioural Difficulties*, 17(3-4), 421-434. doi:10.1080/13632752.2012.704228
- Beran, T., & Li, Q. (2007). The Relationship between Cyberbullying and School Bullying. *Journal of Student Wellbeing*, 1(2), 16–33.
- Berry, J. O., & Jones, W. H. (1995). The parental Stress Scale: Initial psychometric evidence. *Journal of Social and Personal Relationship*, 12, 463-472. doi: 10.1177/0265407595123009
- Blaya, C., & Fartoukh, M. (2016). Digital uses, victimization and online aggression: a comparative study between primary school and lower secondary school students in France. *European Journal on Criminal Policy and Research*. 22, 285 doi: 0.1007/s10610-015-9293-7
- Björkqvist, K, Lagerspetz, K., & Kaukiainen, A. (1992). Do girls manipulate and boys fight? Developmental trends in regard to direct and indirect aggression. *Aggressive Behavior*, 18, 117-127.
- Bonanno, R. A., & Hymel, S. (2013). Cyber bullying and internalizing difficulties: above and beyond the impact of traditional forms of bullying. *Journal of Youth and Adolescence*, 42(5), 685–697. doi:10.1007/s10964-013-9937-1
- Bowes, L., Maughan, B., Ball, H., Shakoor, S., Ouellet-Morin, I., Caspi, A., ..., Moffitt, T. E. (2013). Chronic bullying victimization across school transitions: the role of genetic and environmental influences. *Development and Psychopathology*, 25(2), 333-346. doi: 10.1017/S0954579412001095
- Bowers, L., Smith, P. K., & Binney, V. (1994). Perceived family relationships of bullies, victims and bully/victims in Middle Childhood. *Journal of Social and Personal Relationships*, 11(2), 215–232. doi: 10.1177/0265407594112004
- Boyes, M. E., Bowes, L., Cluver, L. D., Ward, C. L., & Badcock, N. A. (2014). Bullying victimisation, internalising symptoms, and conduct problems in South African children and adolescents: A Longitudinal Investigation. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 42(8), 1313–1324. doi: 10.1007/s10802-014-9888-3
- Bradshaw, C. P., Waasdorp, T. E., & Johnson, S. L. (2015). Overlapping Verbal,

- Relational, Physical, and Electronic Forms of Bullying in Adolescence: Influence of School Context. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 44(3), 494–508. doi: 10.1080/15374416.2014.893516
- Brown, C. F., Demaray, M. K., & Secord, S. M. (2014). Cyber victimization in middle school and relations to social emotional outcomes. *Computers in Human Behavior*, 35, 12–21. doi: 10.1016/j.chb.2014.02.014
- Buelga, S., Cava, M. J., & Musitu, G. (2010). Cyberbullying: victimización entre adolescentes a través del teléfono móvil y de internet [Cyberbullying: Adolescent victimization through mobile phone and internet]. *Psicothema*, 22(4), 784-789
- Buodo, G., Moscardino, U., Scrimin, S., Altoè, G., & Palomba, D. (2013). Parenting stress and externalizing behavior symptoms in children: *The Impact of Emotional Reactivity*. *Child Psychiatry and Human Development*, 44, 786–797. doi: 10.1007/s10578-013-0371-0
- Burgess-Proctor, A., Hinduja, S. & Patchin, J. W. (2009). *Cyberbullying research summary: Victimization of Adolescent Girls*. Cyberbullying Research Center. Retrieved from http://cyberbullying.org/cyberbullying_girls_victimization.pdf
- Byrne, S., & Lee, T. (2011). Toward predicting youth resistance to internet risk prevention strategies. *Journal of Broadcasting and Electronic Media*, 55.
- Byrne, S., Katz, S. J., Lee, T., Linz, D., & McIlrath, M. (2014). Peers, predators, and porn: predicting parental underestimation of children's risky online experiences. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 19(2), 215–231. doi: 10.1111/jcc4.12040
- Calmaestra, J. (2011). *Cyberbullying: prevalencia y características de un nuevo tipo de bullying indirecto [Cyberbullying: prevalence and characteristics of a new type of indirect bullying.]*. (Tesis doctoral). Universidad de Córdoba, Servicio de Publicaciones. Recuperada de <http://hdl.handle.net/10396/5717>
- Calvete, E., Orue, I., Estévez, A., Villardon, L., & Padilla, P. (2010). Cyberbullying in adolescents: Modalities and aggressors' profile. *Computers in Human Behavior*, 26(5), 1128-1135. doi:10.1016/j.chb.2010.03.017
- Campbell, M. A, Slee, P. T., Spears, B., Butler, D., & Kift, S. (2013). Do cyberbullies suffer too? Cyberbullies' perceptions of the harm they cause to others and to their own

- mental health. *School Psychology International*, 34(6), 613–629. doi: 10.1177/0143034313479698
- Campbell, M. A., Spears, B., Slee, P. T., Butler, D., & Kift, S. (2012). Victims' perceptions of traditional and cyberbullying, and the psychosocial correlates of their victimisation. *Emotional & Behavioural Difficulties*, 17(3-4), 389-401. doi:10.1080/13632752.2012.704316
- Card, N. A., Stucky, B. D., Sawalani, G. M., & Little, T. D. (2008). Direct and indirect aggression during childhood and adolescence: A meta-analytic review of gender differences, intercorrelations, and relations to maladjustment. *Child Development*, 79(5), 1185–1229. doi: 10.1111/j.1467-8624.2008.01184.x
- Carlyle, K., & Steinman, K. (2007). Demographic differences in the prevalence, cooccurrence and correlates of adolescent bullying at school. *Journal of School Health*, 77, 623–629.
- Casey-Cannon, S., Hayward, C., & Gowen, K. (2001). Middle-school girls' reports of peer victimization: Concerns, consequences, and implications. *Professional School Counseling*, 5, 138–153
- Cassidy, T. (2009). Bullying and victimisation in school children: The role of social identity, problem-solving style, and family and school context. *Social Psychology of Education*, 12(1), 63-76. doi:10.1007/s11218-008-9066-y
- Cassidy, W., Jackson, M., & Bronw, K. N. (2009). Sticks and stones can break my bones, but how can pixels hurt me? *Students' Experiences with Cyber-Bullying*, 30(4), 383–402. doi:10.1177/0143034309106948
- Cerezo, F. (1998). *Prevención de la violencia y resolución de conflictos. El clima escolar como factor de calidad [Prevention of violence and conflict resolution. The school climate as a quality factor]*. Madrid: Comunidad de Madrid.
- Cerezo, F. (2012). *BULL-S: Test de evaluación de la agresividad entre escolares. Manual de referencia [Test of aggressiveness evaluation among schoolchildren. Reference Manual]*. Madrid: Grupo ALBOR-COHS
- Cerezo, F., Sánchez, C., Ruiz, C., & Areense, J.-J. (2015). Roles en bullying de adolescentes y preadolescentes, y su relación con el clima social y los estilos

- educativos parentales. *Revista de Psicodidactica / Journal of Psychodidactics*, 20(1), 139–155. doi: 10.1387/RevPsicodidact.11097
- Chang, F.-C., Lee, C.-M., Chiu, C.-H., Hsi, W.-Y., Huang, T.-F., & Pan, Y.-C. (2013). Relationships Among Cyberbullying, School Bullying, and Mental Health in Taiwanese Adolescents. *Journal of School Health*, 83(6), 454-462. doi:10.1111/josh.12050
- Chester, K. L., Callaghan, M., Cosma, A., Donnelly, P., Craig, W., Walsh, S., & Molcho, M. (2015). Cross-national time trends in bullying victimization in 33 countries among children aged 11, 13 and 15 from 2002 to 2010. *The European Journal of Public Health*, 25(suppl 2), 61–64. doi: 10.1093/eurpub/ckv029
- Cole, D. A., Dukewich, T. L., Roeder, K., Sinclair, K. R., McMillan, J., Will, E., ... Felton, J. W. (2014). Linking peer victimization to the development of depressive self-schemas in children and adolescents. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 42(1), 149–160. doi: 10.1007/s10802-013-9769-1
- Connell, N. M., Schell-Busey, N. M., Pearce, a. N., & Negro, P. (2014). Badgrlz? Exploring sex differences in cyberbullying behaviors. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 12(3), 209–228. doi: 10.1177/1541204013503889
- Consejería de Educación de Cantabria. (2006). Estudio del clima escolar y la convivencia en los centros educativos de Cantabria [Study of the school climate and coexistence in the educational centers of Cantabria]. Retrieved from https://www.educantabria.es/docs/info_institucional/publicaciones/2006/Convivencia.pdf?phpMyAdmin=DxoCAdBlc%2CANuNlKvc-WZcMiFvc
- Cook, C. R., Williams, K. R., Guerra, N. G., Kim, T. E., & Sadek, S. (2010). Predictors of bullying and victimization in childhood and adolescence: A meta-analytic investigation. *School Psychology Quarterly*, 25, 65–83. doi: 10.1037/a0020149
- Copeland, W. E., Wolke, D., Angold, A., & Costello, E. J. (2013). Adult psychiatric outcomes of bullying and being bullied by peers in childhood and adolescence. *JAMA Psychiatry*, 70(4), 419. doi: 10.1001/jamapsychiatry.2013.504
- Côte, S. M., Vaillancourt, T., Barker, E. D., Nagin, D., & Tremblay, R. E. (2007). The joint development of physical and indirect aggression: Predictors of continuity and

- change during childhood. *Development and Psychopathology*, 19, 37–55.
- Cowie, H., & Myers, C. A. (Eds.) (2016). *Bullying Among University Students*. London: Routledge
- Coyne, S. M., Nelson, D. A., & Underwood, M. (2011). Aggression in Children. In P. K. Smith & C. H. Hart (Eds.), *The Wiley-Blackwell Handbook of Childhood Social Development* (pp. 491–509). Oxford, UK: Wiley-Blackwell. doi: 10.1002/9781444390933.ch26
- Crick, N.R., & Grotpeter, J.K. (1995). Relational aggression, gender, and social-psychological adjustment. *Child Development*, 66, 710-722
- Crick, N. R., Grotpeter, J. K., & Bigbee, M. A. (2002). Relationally and physically aggressive children's intent attributions and feelings of distress for relational and instrumental peer provocations. *Child Development*, 73, 1134–1142.
- Cross, D., Lester, L., & Barnes, A. (2015). A longitudinal study of the social and emotional predictors and consequences of cyber and traditional bullying victimization. *International Journal of Public Health*, 60, 207–217. doi: 10.1007/s00038-015-0655-1
- Cross, D., Shaw, T., Hearn, L., Epstein, M., Monks, H., Lester, L., & Thomas, L. (2009). *Australian Covert Bullying Prevalence Study*. Perth: Child Health Promotion Research Centre, Edith Cowan University.
- Craig, W., Harel-fisch, Y., Fogel-grinvald, H., Dostaler, S., Simons-morton, B., Molcho, M., ... & Pickett, W. (2009). A cross-national profile of bullying and victimization among adolescents in 40 countries. *International Journal of Public Health*, 54(2), 216–224. doi:10.1007/s00038-009-5413-9.
- Craig, W., & Pepler, D. (2000). Observations of bullying and victimization in the school yard. In W. Craig (Ed.), *Childhood social development: The essential readings* (pp. 116–136). Oxford, UK: Blackwell.
- De Paolis, K., & Williford, A. (2015). The Nature and Prevalence of Cyber Victimization Among Elementary School Children. *Child & Youth Care Forum*, 44(3), 377–393. doi:10.1007/s10566-014- 9292-8

- Defensor del Pueblo-UNICEF (2000). *Informe sobre violencia escolar: El maltrato entre iguales en la Educación Secundaria Obligatoria [Report on school violence: The abuse of peers in compulsory secondary education]*. Madrid: Publicaciones de la Oficina del Defensor del Pueblo
- Defensor del Pueblo. (2007). *Violencia escolar: el maltrato entre iguales en la Educación Secundaria Obligatoria 1999-2006 [School violence: Peer abuse in compulsory secondary education 1999-2006]*. Informes, Estudios y Documentos: Madrid. Retrieved from <http://www.oei.es/oeivirt/Informeviolencia.pdf>
- Dehue, F., Bolman, C., & Völlink, T. (2008). Cyberbullying: Youngsters' experiences and parental perception. *CyberPsychology & Behavior*, 11(2), 217-223. doi:10.1089/cpb.2007.0008
- Dehue, F., Bolman, C., Vollink, T., & Pouwelse, M. (2012). Cyberbullying and traditional bullying in relation to adolescents' perception of parenting. *Journal of CyberTherapy and Rehabilitation*, 5(1), 25-34.
- De la Torre-Cruz, M. J., García-Linares, M. C., & Casanova-Arias, P. F. (2014). Relationship between parenting styles and aggressiveness in adolescents. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 12(32), 147–170. doi: 10.14204/ejrep.32.13118
- Demaray, M. K., & Malecki, C. K. (2003). Perceptions of the Frequency and Importance of Social Support by Students Classified as Victims, Bullies, and Bully/Victims in an Urban Middle School. *School Psychology Review*, 32(3), 471–489.
- Dempsey, A. G., Sulkowski, M. L., Nichols, R., & Storch, E. A. (2009). School engagement trajectories and their differential predictive relations to dropout. *Psychology in the Schools*, 46(10), 962–972. doi:10.1002/pits
- Dempsey, A. G., Sulkowski, M. L., Dempsey, J., & Storch, E. a. (2011). Has cyber technology produced a new group of peer aggressors? *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 14(5), 297–302. doi: 10.1089/cyber.2010.0108
- Desjardins, T. L., & Leadbeater, B. J. (2011). Relational victimization and depressive symptoms in adolescence: Moderating effects of mother, father, and peer emotional support. *Journal of Youth and Adolescence*, 40, 531–544. doi:

10.1007/s10964-010-9562-1

- Devine, P., & Lloyd, K. (2012). Internet Use and Psychological Well-being among 10-year-old and 11-year-old *Children*. *Child Care in Practice*, 18(1), 5–22. doi: 10.1080/13575279.2011.621888
- DeVoe, J. F., Peter, K., Noonan, M., Snyder, T. D., & Baum, K. (2005). *Indicators of School Crime and Safety: 2005* (NCES 2006–001/NCJ 210697). U.S. Departments of Education and Justice. Washington, DC: U.S. Government Printing Office.
- Díaz-Aguado, M. J. (1996). *Programas de educación para la tolerancia y prevención de la violencia en los jóvenes [Education programs for tolerance and prevention of violence in young people]*. Madrid: Instituto de la juventud. Ministerio de trabajo y asuntos sociales.
- Dodge, K. A., Coie, J. D., & Lynam, D. (2006). Aggression and antisocial behavior in youth. In N. Eisenberg, D. William, & R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of child psychology: Vol. 3. Social, emotional, and personality development* (pp. 719 – 788). Hoboken, NJ: Wiley.
- Dooley, J. J., Gradinger, P., Strohmeier, D., Cross, D., & Spiel, C. (2010). Cyber-Victimisation: The Association Between Help-Seeking Behaviours and Self-Reported Emotional Symptoms in Australia and Austria. *Australian Journal of Guidance and Counselling*, 20(2), 194-209. doi: 10.1375/ajgc.20.2.194
- Dooley, J. J., Shaw, T., & Cross, D. (2012). The association between the mental health and behavioural problems of students and their reactions to cyber-victimization. *European Journal of Developmental Psychology*, 9(2), 275–289. doi: 10.1080/17405629.2011.648425
- Due, P., Merlo, J., Harel-Fisch, Y., Damsgaard, M. T., Holstein, B. E., Hetland, J., ... Lynch, J. (2009). Socioeconomic Inequality in Exposure to Bullying During Adolescence: A Comparative, Cross-Sectional, Multilevel Study in 35 Countries. *American Journal of Public Health*, 99(5), 907–914. doi:10.2105/AJPH.2008.139303
- Ehrenreich, S. E., Beron, K. J., Brinkley, D. Y., & Underwood, M. K. (2014). Family

- predictors of continuity and change in social and physical aggression from ages 9 to 18. *Aggressive Behavior*, 40(5), 421-439. doi:10.1002/ab.21535
- Espelage, D. L., & Holt, M.K. (2001). Bullying and victimization during early adolescence: Peer influences and psychosocial correlates. *Journal of Emotional Abuse*, 2(2), 123-142. doi:10.1300/J135v02n02_08
- Espelage, D. L., & Swearer, S. M. (2003). Research on school bullying and victimization: What have we learned and where do we go from here? *School Psychology Review*, 32, 365-383
- Estévez, A., Villardón, L., Calvete, E., Padilla, P., & Orue, I. (2010). Adolescentes víctimas de cyberbullying: prevalencia y características [Adolescentes víctimas de cyberbullying: prevalencia y características]. *Behavioral Psychology*, 18(1), 73–89.
- Espinosa, M. A., Ochaita, E., & Ortega, I. (2003). *Manual formativo sobre promoción de la no violencia entre niños, niñas y adolescentes [Training manual on promotion of non-violence between children and adolescents]*. Tomo I. Programa Daphne II. Madrid: Plataforma de Organizaciones de Infancia. <http://www.plataformadeinfancia.org>
- Fanti, K. A., Demetriou, A. G., & Hawa, V. V. (2012). A longitudinal study of cyberbullying: Examining risk and protective factors. *European Journal of Developmental Psychology*, 9(2), 168-181. doi:10.1080/17405629.2011.643169
- Farmer, T. W., Irvin, M. J., Motoca, L. M., Leung, M.-C., Hutchins, B. C., Brooks, D. S., & Hall, C. M. (2015). Externalizing and internalizing behavior problems, peer affiliations, and bullying involvement across the transition to Middle School. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 23(1), 3–16. doi:10.1177/1063426613491286
- Farrington, D. P. (1978). The family backgrounds of aggressive youths. In L. Hersov, M. Berger & D. Shaffer (Eds.), *Aggression and Anti-social Behaviour in Childhood and Adolescence*. Oxford: Pergamon Press.
- Farrington, D. P., Ttofi, M. M., & Lösel, F. (2011). School bullying and later criminal offending. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 21, 77–79. doi:10.1002/cbm.807

- Fekkes, M., Pijpers, F. I. M., & Verloove-Vanhorick, S. P. (2005). Bullying: Who does what, when and where? Involvement of children, teachers and parents in bullying behavior. *Health Education Research, 20*(1), 81–91. doi: 10.1093/her/cyg100
- Fekkes, M., Pijpers, F. I. M., Fredriks, A. M., Vogels, T., & Verloove-Vanhorick, S. P. (2006). Do bullied children get ill, or do ill children get bullied? A prospective cohort study on the relationship between bullying and health-related symptoms. *Pediatrics, 117*(5), 1568-1574. doi:10.1542/peds.2005-0187
- Félix, E. M., del Rey Alamillo, R., & Ruiz, R. O. (2011). Prevalencia y aspectos diferenciales relativos al género del fenómeno bullying en países pobres [Prevalencia y aspectos diferenciales relativos al género del fenómeno bullying en países pobres]. *Psicothema, 23*(4), 624-629.
- Fernández-Montalvo, J., Peñalva, M. A., & Irazabal, I. (2015). Hábitos de uso y conductas de riesgo en Internet en la preadolescencia [Internet Use Habits and Risk Behaviours in Preadolescence]. *Comunicar, 44*(22), 113–120. doi:10.3916/C44-2015-12
- Fernández-Tomé, A. (2015). *Bullying y cyberbullying: prevalencia en adolescentes y jóvenes de Cantabria [Bullying and cyberbullying: prevalence among adolescents and young people in Cantabria]* (Doctoral Thesis). Basque Country University (UPV/EHU). Donostia-San Sebastián
- Figula, E., Margitics, F., Pauwlik, Z., & Szatmári, Á. (2011). Iskolai erőszak: az áldozat-, támadó- és provokatíváldozat-magatartásminta családszocializációs háttértényezői. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika, 12*(1), 47-72. doi:10.1556/Mental.12.2011.1.4
- Finkelhor, D., Hamby, S. L., Ormrod, R., & Turner, H. (2005). The Juvenile Victimization Questionnaire: Reliability, validity, and national norms. *Child Abuse & Neglect, 29*, 383-412.
- Finkelhor, D., Mitchell, K. J., & Wolak, J. (2000). Online victimization: A report on the nation's youth (6-00-020). Alexandria, VA: National Center for Missing and Exploited Children
- Finkelhor, D., Ormrod, R. K., & Turner, H. A. (2007). Polyvictimization: A neglected

- component in child victimization trauma. *Child Abuse and Neglect*, 31, 7–26
- Fisher, B. W., Gardella, J. H., & Teurbe-Tolon, A. R. (2016). Peer cybervictimization among adolescents and the associated internalizing and externalizing problems: A meta-analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 45(9), 1727–1743. doi: 10.1007/s10964-016-0541-z
- Fitzpatrick, S., & Bussey, K. (2011). The development of the social bullying involvement scales. *Aggressive Behavior*, 37(2), 177–192. doi: 10.1002/ab.20379
- Fletcher, A., Fitzgerald-yau, N., Jones, R., Allen, E., Viner, R. M., & Bonell, C. (2014). Brief report : Cyberbullying perpetration and its associations with socio-demographics , aggressive behaviour at school , and mental health outcomes. *Journal of Adolescence*, 37(8), 1393–1398. doi:10.1016/j.adolescence.2014.10.005
- Flook, L., & Fuligni, A. J. (2008). Family and school spillover in adolescents' daily lives. *Child Development*, 79, 776-787. doi: 10.1111/j.1467-8624.2008.01157.x
- Flores, J. (2008). Cyberbullying. Guía rápida [Cyberbullying. Fast guide]. Retrieved on the 25th of may 2013. Retrieved from <http://pantallasamigas.net/proteccion-infancia-consejos-articulos/ciberbullying-guia-rapida.shtm>
- Forlim, B. G., Stelko-Pereira, A. C., & Williams, L. C. (2014). Relação entre bullying e sintomas depressivos em estudantes do ensino fundamental. [Associations between bullying and depressive]. *Estudos de Psicologia I Campinas*, 31(3), 367–376. doi: 10.1590/0103-166X2014000300005
- Fredstrom, B. K., Adams, R. E., & Gilman, R. (2011). Electronic and School-Based Victimization: Unique Contexts for Adjustment Difficulties during Adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 40(4), 405–415. doi:10.1007/s10964-010-9569-7
- Freire, I., Simão, A. M. V., & Ferreira, A. S. (2006). O estudo da violência entre pares no 3º ciclo do ensino básico - um questionário aferido para a população escolar portuguesa [Violence among school peers in Basic Education – A questionnaire surveyed for the portuguese population]. *Revista Portuguesa de educação*, 19, 157-183

- Fu, Q., Land, K. C., & Lamb, V. L. (2013). Bullying victimization, socioeconomic status and behavioral characteristics of 12th graders in the United States, 1989 to 2009: repetitive trends and persistent risk differentials. *Child Indicators Research*, 6(1), 1-21. doi:10.1007/s12187-012-9152-8
- Galen, B.R., & Underwood, M.K. (1997) A developmental investigation of social aggression among children. *Developmental Psychology*, 33, 589-600.
- Gámez-Guadix, M., Orue, I., Smith, P. K., & Calvete, E. (2013). Longitudinal and reciprocal relations of cyberbullying with depression, substance use, and problematic internet use among adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 53(4), 446–452. doi:10.1016/j.jadohealth.2013.03.030
- Gámez-Guadix, M., Villa-George, F., & Calvete, E. (2014). Psychometric Properties of the Cyberbullying Questionnaire (CBQ) Among Mexican Adolescents. *Violence and Victims*, 29(2), 232–247. doi:10.1891/0886-6708.VV-D-12-00163R1
- Gan S. S., Zhong, C., Das, S., Gan J., S., Willis, S., & Tully, E. (2014). The prevalence of bullying and cyberbullying in high school: a 2011 survey. *International Journal of Adolescent Medicine and Health*, 26, pp. 27).
- Garaigordobil, M. (2011a). Prevalencia y consecuencias del cyberbullying: una revisión [Prevalence and Consequences of Cyberbullying: A review]. *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*, 11(2), 233-254.
- Garaigordobil, M. (2011b). Bullying y cyberbullying: conceptualización, prevalencia y evaluación [Bullying and cyberbullying: conceptualization, prevalence and evaluation]. In *FOCAD Formación Continuada a Distancia. Duodécima Edición Enero-Abril 2011* (pp. 1-22). Madrid: Consejo General de Colegios Oficiales de Psicólogos.
- Garaigordobil, M. (2013). *Cyberbullying: Screening de acoso entre iguales [Cyberbullying. Screening of Peer Harassment]*. Madrid: TEA ediciones.
- Garaigordobil, M. (2015a). Cyberbullying in adolescents and youth in the Basque Country: prevalence of cyberbystanders, cyberaggressors, and cyberobservers. *Journal of Youth Studies*, 18(5): 569-582. doi:10.1080/13676261.2014.992324
- Garaigordobil, M. (2015b). Ciberbullying en adolescentes y jóvenes del País Vasco:

- Cambios con la edad [Cyberbullying in adolescents and youth in the Basque Country: Changes with age]. *Anales de Psicología*, 31(3), 1069–1076.
- Garaigordobil, M., Aliri, J., Maganto, C., Bernaras, E., & Jaureguizar, J. (2014). Cyberbullying: Prevalencia de víctimas, agresores y observadores en función del nivel socio-económico-cultural [Cyberbullying: Prevalence of victims, aggressors and observers according to the socio-economic-cultural level]. In G. Buela-Casal, J. C. Sierra & R. Quevedo-Blasco (Eds.) *Proceedings of 6th International and 11th National Congress of Clinical Psychology* (pp.42-49). Granada: Asociación Española de Psicología Conductual (AEPC). http://www.aepc.es/psclinica_web/ProceedinsPaper.html
- Garaigordobil, M., & Maganto, C. (2012) *SPECI: Screening de problemas emocionales y de conducta infantil [Screening for Children's Emotional and Behavioral Problems]*. Madrid: TEA ediciones.
- Garaigordobil, M., & Maganto, C. (2014). SPECI. Screening de Problemas Emocionales y de Conducta Infantil: Descripción y datos psicométricos [SPECI. screening for children's emotional and behavioral problems: description and psychometric data]. *International Journal of Developmental and Educational Psychology. INFAD Revista de Psicología*, 1(4), 319-328.
- Garaigordobil, M., Martínez-Valderrey, V., Páez, D., & Cardozo, G. (2015). Bullying y cyberbullying: diferencias entre colegios públicos- privados y religiosos-laicos [Bullying and Cyberbullying: Differences between Public-Private and Religious-Secular Schools]. *Pensamiento Psicológico*, 13(1), 39-52. doi:10.11144/Javerianacali.PPS13-1.bcdc
- Garaigordobil, M., & Oñederra, J. A. (2008). Bullying: Incidence of peer violence in the schools of the autonomous community of the Basque country. *International Journal of Psychology & Psychological Therapy*, 8(1), 51-62.
- Garaigordobil, M., & Oñederra, J. A. (2009). Un análisis del acoso escolar desde una perspectiva de género y grupo [An analysis of bullying at school from a gender and group perspective.] *Ansiedad y Estrés*, 15(2-3), 193-205.
- Garaigordobil, M., & Oñederra, J. A. (2010). *La violencia entre iguales: Revisión teórica y*

- estrategias de intervención [Peer Violence: Theoretical Review and Intervention Strategies]*. Madrid: Pirámide.
- García-Contiente, X., Pérez, A., & Nebot, M. (2010). Factores relacionados con el acoso escolar (bullying) en los adolescentes de Barcelona [Factors related to bullying in adolescents in Barcelona]. *Gaceta Sanitaria*, 24(2), 103-108. doi:10.1016/j.gaceta.2009.09.017
- García-Fernández, C. M., Romera-Félix, E. M., & Ortega-Ruiz, R. (2016). Relaciones entre el bullying y el cyberbullying: prevalencia y co-ocurrencia [Relations between Bullying and Cyberbullying:Prevalence and Co-ocurrence]. *Pensamiento Psicológico*, 14(1), 49–61. doi: 10.11144/Javerianacali.PPSI14-1.rbc
- García-Maldonado, G., Martínez-Salazar, G. J., Saldívar-González, A. H., Sánchez-Nuncio, R., Martínez- Perales, G. M., & Barrientos-Gómez, M. D. C. (2012). Factores de riesgo y consecuencias del cyberbullying en un grupo de adolescentes. Asociación con bullying tradicional [Risk factors and consequences of cyberbullying in teenagers: association with bullying]. *Boletín Médico Del Hospital Infantil de México*, 69(6), 463–474.
- Genta, M. L., Smith, P. K., Ortega, R., Brighi, A., Guarini, A., Thompson, F., ... Calmaestra, J. (2012). Comparative Aspects of Cyberbullying in Italy, England, and Spain. In *Cyberbullying in the Global Playground* (pp. 15–31). Oxford, UK: Wiley-Blackwell. doi:10.1002/9781119954484.ch2
- Gentile, D. A., & Bushman, B. J. (2012). Reassessing media violence effects using a risk and resilience approach to understanding aggression. *Psychology of Popular Media Culture*, 1, 138–151. doi: 10.1037/a0028481
- Gershoff, E. T. (2002). Parental corporal punishment and associated child behaviors and experiences: A meta - analytic and theoretical review. *Psychological Bulletin* ,128 , 539 – 579 .
- Georgiou, S. N., & Fanti, K. A. (2010). A transactional model of bullying and victimization. *Social Psychology of Education: An International Journal*, 13(3), 295-311. doi: 10.1007/s11218-010-9116-0

- Georgiou, S. N., & Stavrinides, P. (2013). Parenting at home and bullying at school. *Social Psychology of Education, 16*(2), 165–179. doi: 10.1007/s11218-012-9209-z
- Georgiou, S., Fousiani, K., Michaelides, M., & Stavrinides, P. (2013). Cultural value orientation and authoritarian parenting as parameters of bullying and victimization at school. *International Journal of Psychology, 48*, 69–78. doi:doi: 10.1080/00207594.2012.754104
- Gibb, S. J., Horwood, L. J., & Fergusson, D. M. (2011). Bullying victimization/perpetration in childhood and later adjustment: Findings from a 30 year longitudinal study. *Journal of Aggression, Conflict and Peace Research, 3*, 82–88. doi: 10.1108/17596591111132891
- Gini, G., & Espelage, D. L. (2014). Peer victimization, cyberbullying, and suicide risk in children and adolescents. *JAMA Pediatrics, 312*(5), 545. doi: 10.1001/jama.2014.3212
- Gini, G., & Pozzoli, T. (2009). Association between bullying and psychosomatic problems: a meta-analysis. *Pediatrics, 123*(3), 1059–1065. doi: 10.1542/peds.2008-1215
- Goebert, D., Else, I., Matsu, C., Chung-Do, J., & Chang, J. Y. (2011). The impact of cyberbullying on substance use and mental health in a multiethnic sample. *Maternal and Child Health Journal, 15*, 1282–1286. doi: 10.1007/s10995-010-0672-x
- Goldbaum, S., Craig, W. M., Pepler, D., & Connolly, J. (2003). Developmental trajectories of victimization: Identifying risk and protective factors. *Journal of Applied School Psychology, 19*, 139–156. doi:10.1300/J008v19n02_09.
- Gómez-Bahillo, C., Puyal, E., Elboj, C., Sanz, A., & Sanagustín, M. V. (2005). Comportamiento social de los estudiantes de educación no universitaria en la comunidad aragonesa. Estudio preliminar [Social behavior of students of non-university education in the Aragonese community. Preliminar report]. <http://ryc.educa.aragon.es/Convi.es/Descargas/INFORME%20PRELIMINAR.pdf>
- Gómez-Ortiz, O., Rey, R. Del, Romera, E. M., & Ortega-Ruiz, R. (2015). Los estilos educativos paternos y maternos en la adolescencia y su relación con la resiliencia, el apego y la implicación en acoso escolar [Maternal and paternal

- parenting styles in adolescence and its relationship with resilience, attachment and bullying involvement]. *Anales de Psicología*, 31(3), 979–989. doi: 10.6018/analesps.31.3.180791.
- Gradinger, P., Strohmeier, D., & Spiel, C. (2009). Traditional Bullying and Cyberbullying Identification of Risk Groups for Adjustment Problems. *Zeitschrift Fur Psychologie-Journal of Psychology*, 217(4), 205-213. doi:10.1027/0044-3409.217
- Gradinger, P., Strohmeier, D., & Spiel, C. (2010). Definition and measurement of cyberbullying. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 4(2), article 1. Recuperado de <http://cyberpsychology.eu/view.php?cislocanku=2010112301&article=1.4.205>
- Gradinger, P., Strohmeier, D., & Spiel, C. (2012). Motives for Bullying Others in Cyberspace. In Q. Li, D. Cross, & P. K. Smith (Eds.), *Cyberbullying in the Global Playground: Research from International Perspectives* (pp. 2163–284). Malden: Blackwell Publishing Ltd.
- Griezel, L., Finger, L. R., Bodkin-Andrews, G. H., Craven, R. G., & Yeung, A. S. (2012). Uncovering the structure of gender and developmental differences in cyber bullying. *The Journal of Educational Research*, 105(6), 442–455. doi:10.1080/00220671.2011.629692.
- Guajardo, N. R., Snyder, G., & Petersen, R. (2009). Relationships among Parenting Practices, Parental Stress, Child Behaviour, and Children's Social- Cognitive Development. *Infant and Child Development*, 18, 37–60. doi: 10.1002/icd
- Guilheri, J., Cogo-Moreira, H., Kubiszewski, V., Yazigi, L., & Andronikof, A. (2015). Validité de construit du questionnaire rBVQ d'Olweus pour l'évaluation du harcèlement scolaire (bullying) auprès d'élèves français de cycle 3 [Bullying in school: Construct validity of the French version of the Olweus revised Bully/victim Questionnaire (rBVQ)]. *Neuropsychiatrie de l'Enfance et de l'Adolescence*, 63(4), 211–217. doi: 10.1016/j.neurenf.2015.01.010
- Guo, S. (2016). A meta-analysis of the predictors of Cyberbullying perpetration and victimization. *Psychology in Schools*, 53(4), 432–453. doi: 10.1002/pits
- Gutiérrez, J. M. (2007). *La violencia escolar en Castilla y León. Un análisis sociológico*

- [chool violence in Castilla y León. A sociological analysis]. (Non-published doctoral dissertation). Universidad de Valladolid.
- Haltigan, J. D., & Vaillancourt, T. (2014). Joint trajectories of bullying and peer victimization across elementary and middle school and associations with symptoms of psychopathology. *Developmental Psychology*, *50*(11), 2426–2436. doi: 10.1037/a0038030
- Hanish, L. D., Eisenberg, N., Fabes, R. A., Spinrad, T. L., Ryan, P., & Schmidt, S. (2004). The expression and regulation of negative emotions: Risk factors for young children's peer victimization. *Development and Psychopathology*, *16*, 335–353
- Hanish, L. D., & Guerra, N. G. (2002). A longitudinal analysis of patterns of adjustment following peer victimization. *Development and Psychopathology*, *14*, 69–89
- Hartung, C. M., Little, C. S., Allen, E. K., & Page, M. C. (2011). A Psychometric Comparison of Two Self-Report Measures of Bullying and Victimization: Differences by Sex and Grade. *School Mental Health*, *3*, 44-57. doi:10.1007/s12310-010-9046-1
- Hase, C. N., Goldberg, S. B., Smith, D., Stuck, A., & Campain, J. (2015). Impacts of Traditional Bullying and Cyberbullying on the Mental Health of Middle School and High School Students. *Psychology in the Schools*, *52*(6), 607–617. doi:10.1002/pits.21841
- Hawker, D. S., & Boulton, M. J. (2000). Twenty years' research on peer victimization and psychosocial maladjustment: a meta-analytic review of cross-sectional studies. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, and Allied Disciplines*, *41*(4), 441–455. doi: 10.1111/1469-7610.00629
- Healy, K. L., Sanders, M. R., & Iyer, A. (2015). Parenting practices, children's peer relationships and being bullied at school. *Journal of Child and Family Studies*, *24*(1), 127–140. doi: 10.1007/s10826-013-9820-4
- Heiman, T., & Olenik-Shemesh, D. (2015). Cyberbullying Experience and Gender Differences Among Adolescents in Different Educational Settings. *Journal of Learning Disabilities*, *48*(2), 146–155. doi: 10.1177/0022219413492855
- Heinemann P-P. 1969. Apartheid. *Liberal Debatt* 3,3–14.

- Hernández, T., Sarabia, B., & Casares, E. (2002). Incidencia de variables contextuales discretas en la violencia “bullying” en el recinto escolar [Incidence of discrete contextual variables in bullying violence on school grounds]. *Psicothema, 14 Supl.*, 50-62.
- Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2007). Offline consequences of online victimization: School violence and delinquency. *Journal of School Violence, 6*(3), 89-112.
- Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2008). Cyberbullying: an exploratory analysis of factors related to offending and victimization. *Deviant Behavior, 29*, 129-156.
- Hinduja S, & Patchin J. W. (2009). *Bullying Beyond the Schoolyard: Preventing and Responding to Cyberbullying*. Thousand Oaks, CA: Sage
- Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2010). Bullying, Cyberbullying, and suicide. *Archives of Suicide Research, 14*(3), 206–221. doi: 10.1080/13811118.2010.494133
- Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2013). Social Influences on Cyberbullying Behaviors Among Middle and High School Students. *Journal of Youth and Adolescence, 42*(5), 711-722. doi:10.1007/s10964-012-9902-4
- Hinshaw, S. P., & Lee, S. S. (2003). Conduct and oppositional defiant disorders. In E. J. Mash & R. A. Barkley (Eds.), *Child psychopathology* (2nd ed., pp. 144–199). New York, NY: Guilford Press
- Hodges, E. V. E., & Perry, D. G. (1999). Personal and interpersonal antecedents and consequences of victimization by peers. *Journal of Personality and Social Psychology, 76*, 677–685.
- Holt, M. K., Kaufman, G., & Finkelhor, D. (2009). Parent/child concordance about bullying involvement and family characteristics related to bullying and peer victimization. *Journal of School Violence, 8*, 42–63. doi: 10.1080/15388220802067813
- Holt, T. J., Turner, M. G., & Lyn Exum, M. (2014). The Impact of Self Control and Neighborhood Disorder on Bullying Victimization. *Journal of Criminal Justice, 42*(4), 347–355. doi: 10.1016/j.jcrimjus.2014.04.004
- Holt, M. K., Vivolo-Kantor, a. M., Polanin, J. R., Holland, K. M., DeGue, S., Matjasko, J. L., ... Reid, G. (2015). Bullying and Suicidal Ideation and Behaviors: A Meta-Analysis. *Pediatrics, 135*(2), e496–e509. doi: 10.1542/peds.2014-1864

- Houghughi, M. (1997). Parenting at the margins: some consequences of inequality. In K. N. Dwivedi (Ed.), *Enhancing Parenting Skills. A guide Book for Professionals Working with Parents*. Chichester: Wiley
- Huesmann, L. R., Eron, L. D., Lefkowitz, M. M., & Walder, L. O. (1984). Stability of aggression over time and generations. *Developmental Psychology*, *20*, 1120–1134. doi:10.1037/0012-1649.20.6.1120
- Hymel, S., & Swearer, S. M. (2015). Four Decades of Research on School Bullying. *American Psychologist*, *70*(4), 293-299. doi: 10.1037/a0038928293
- INE. (2013). *Encuesta sobre Equipamiento y Uso de Tecnologías de Información y Comunicación en los Hogares (TIC-H). Año 2013. Encuesta sobre Equipamiento y Uso de Tecnologías de Información y Comunicación en los Hogares (TIC-H) [Survey on Equipment and Use of Information and Communication Technologies in the Households (ICT-H). Year 2013. Survey on Equipment and Use of Information and Communication Technologies in Homes]*. Retrieved from <http://www.ine.es/prensa/np803.pdf>
- INTECO (2009). Instituto Nacional de Tecnologías de la Comunicación. (2009). Guía legal sobre *cyberbullying* y grooming [Legal guide on cyberbullying and grooming]. *Observatorio de la Seguridad de la Información de INTECO*. 2009. Retrieved from https://www.inteco.es/guias/guiaManual_grooming_ciberbullying
- INTECO & Orange. (2011). Estudio sobre hábitos seguros en el uso de smartphones por los niños y adolescentes españoles [Estudio sobre hábitos seguros en el uso de smartphones por los niños y adolescentes españoles. Estudio sobre hábitos seguros en el uso de smartphones por los niños y adolescentes españoles]. Recuperado de <https://www.incibe.es/file/BbzXMkVkX8VG7-0ggHlozQ>
- Iossi-Silva, M., Pereira, B., Mendonça, D., Nunes, B., y Oliveira, W. (2013). The Involvement of Girls and Boys with Bullying: An Analysis of Gender Differences. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *10*(12), 6820-6831. doi: 10.3390/ijerph10126820
- Ireland, J. L., y Power, C. L. (2004). Attachment, emotional loneliness, and bullying behaviour: A study of adult and young offenders. *Aggressive Behavior*, *30*(4),

298–312. doi: 10.1002/ab.20035

- ISEI-IVEI. Irakas-sistema ebaluatu eta ikertzeko erakundea-Instituto vasco de evaluación e investigación educativa. (2009). *El maltrato entre iguales en Euskadi [Peer maltreatment in Basque Country]*. Retrieved from <http://www.isei-ivei.net/cast/pub/bullying2009/Bullying2009.pdf>
- ISEI-IVEI. Irakas-sistema ebaluatu eta ikertzeko erakundea-Instituto vasco de evaluación e investigación educativa. (2012). *El maltrato entre iguales en Educación Primaria y ESO*. Recuperado de http://www.isei-ivei.net/cast/pub/bullying2012/Informe_Ejecutivo%20_maltrato2012.pdf
- Ivarsson, T., Broberg, A.G., Arvidsson, T., & Gillberg, C., (2005). Bullying in adolescence: psychiatric problems in victims and bullies as measured by the Youth Self Report (YSR) and the Depression Self-Rating Scale (DSRS). *Nordic Journal of Psychiatry* 59 (5), 365–373.
- Jäger, T., & Jäger, R. S. (1996). *LAPSuS: Landauer Anti-Gewalt-Programm für Schülerinnen und Schüler*. Landau: Zentrum für empirische pädagogische Forschung.
- Jansen, D. E. M. C., Veenstra, R., Ormel, J., Verhulst, F. C., & Reijneveld, S. A. (2011). Early risk factors for being a bully, victim, or bully/victim in late elementary and early secondary education. The longitudinal TRAILS study. *BMC Public Health*, 11(440). doi: 10.1186/1471-2458-11-440
- Jansen, P. W., Verlinden, M., Berkel, A. D. V., Mieloo, C., Van Der Ende, J., Veenstra, R., ..., Verhulst, F. C. (2012). Prevalence of bullying and victimization among children in early elementary school: do family and school neighborhood socioeconomic status matter? *BMC Public Health*, 12(1). doi: 10.1186/1471-2458-12-494
- Jones, D. (2001). The assessment of parental capacity. In J. Horwath, (Ed.), *The child's World. Assessing Children in Need*. London: Jessica Kingsley
- Jose, P. E., Kljakovic, M., Scheib, E., & Notter, O. (2012). The joint development of traditional bullying and victimization with cyber bullying and victimization in adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 22(2), 301–309. doi:10.1111/j.1532-7795.2011.00764.x

- Jung, Y. E., Leventhal, B., Kim, Y. S., Park, T. W., Lee, S. H., Lee, M., Park, S. H., Yang, J. C., Chung, Y. C., Chung, S. K., & Park, J. I. (2014). Cyberbullying, problematic internet use, and psychopathologic symptoms among Korean youth. *Yonsei Medical Journal*, *55*(3), 826-830. doi:10.3349/ymj.2014.55.3.826
- Juvonen, J., & Gross, E. F. (2008). Extending the school grounds? – Bullying experiences in cyberspace. *Journal of School Health*, *78*(9), 496–505.
- Kaltiala-Heino, R., Rimpelä, M., Rantanen, P., & Rimpelä, A., (2000). Bullying at school: an indicator of adolescents at risk for mental disorders. *Journal of Adolescence*. *23* (6), 661–674
- Kanner, A. D., Coyne, J. C., Schaefer, C., & Lazarus, R. S. (1981). Comparison of two modes of stress measurement: daily hassles and uplifts versus major life events. *Journal of Behavioral Medicine*, *4*(1), 1–39. doi: 10.1007/BF00844845
- Katzer, C., Fetchenhauer, D., & Belschak, F. (2009). Cyberbullying: Who are the victims? A comparison of victimization in internet chatrooms and victimization in school. *Journal of Media Psychology: Theories, Methods, and Applications*, *21*(1), 25-36. doi:10.1027/1864-1105.21.1.25
- Kaufmann, D., Gesten, E., Santa Lucia, R. C., Salsedo, O., Gobioff, G. R., & Gadd, R. (2000). The relationship between parenting style and children's adjustment: The parents' perspective. *Journal of Child and Family Studies*, *9*(2), 231–245.
- Kelly, E. V., Newton, N. C., Stapinski, L. A., Slade, T., Barrett, E. L., Conrod, P. J., & Teesson, M. (2015). Suicidality, internalizing problems and externalizing problems among adolescent bullies, victims and bully-victims. *Preventive Medicine*, *73*, 100–105. doi: 10.1016/j.ypmed.2015.01.020
- Khamis, V. (2015). Bullying among school-age children in the greater Beirut area: Risk and protective factors. *Child Abuse & Neglect*, *39*, 137-146. doi: 10.1016/j.chiabu.2014.08.005
- Khurana, A., Bleakley, A., Jordan, A. B., & Romer, D. (2015). The Protective Effects of Parental Monitoring and Internet Restriction on Adolescents' Risk of Online Harassment. *Journal of Youth and Adolescence*, *44*, 1039–1047. doi: 10.1007/s10964-014-0242-4

- Kim, M. J., Catalano, R. F., Haggerty, K. P., & Abbott, R. D. (2011). Bullying at elementary school and problem behaviour in young adulthood: A study of bullying, violence and substance use from age 11 to age 21. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 21, 136–144. doi: 10.1002/cbm.804
- Kokkinos, C. M., Antoniadou, N., Dalara, E., Koufogazou, A., & Papatziki, A. (2013). Cyber-bullying, personality and coping among pre-adolescents. *International Journal of Cyber Behavior, Psychology and Learning*, 3(4), 55–69. doi: 10.4018/ijcbpl.2013100104
- Kokkinos, C. M., & Panayiotou, G. (2004). Predicting bullying and victimization among early adolescents: Associations with disruptive behavior disorders. *Aggressive Behavior*, 30(6), 520–533. doi: 10.1002/ab.20055
- Kokkinos, C. M., & Panayiotou, G. (2007). Parental discipline practices and locus of control: Relationship to bullying and victimization experiences of elementary school students. *Social Psychology of Education*, 10(3), 281-301. doi:10.1007/s11218-007-9021-3
- Konishi, C., & Hymel, S. (2009). Bullying and Stress in Early Adolescence. *Journal of Early Adolescence*, 29(3), 333-356. doi:10.1177/0272431608320126
- Kowalski, R. M., Agatston, P., & Limber, S. (2010). *Cyber bullying: El acoso escolar en la era digital*. Cyberbullying: Bullying in the digital age]. Bilbao: Desclée de Brouwer
- Kowalski, R. M., Giumetti, G., Schroeder, A. N., & Lattanner, M. R. (2014). Bullying in the Digital Age: A Critical Review and Meta-Analysis of Cyberbullying Research Among Youth. *Psychological Bulletin*, 140(4), 1073–1137. doi:10.1037/a0035618
- Kowalski, R. M., & Limber, S. P. (2007). Electronic Bullying Among Middle School Students. *Journal of Adolescent Health*, 41(6 SUPPL.), 22–30. doi:10.1016/j.jadohealth.2007.08.017
- Kowalski, R. M., & Limber, S. P. (2013). Psychological, physical, and academic correlates of cyberbullying and traditional bullying. *Journal of Adolescent Health*, 53(1), 13-20. doi:10.1016/j.jadohealth.2012.09.018
- Kowalski, R. M., Morgan, C. A., & Limber, S. P. (2012). Traditional bullying as a potential

- warning sign of cyberbullying. *School Psychology International*, 33(5), 505-519. doi:10.1177/0143034312445244
- Krahé, B., Bondü, R., Höse, A., & Esser, G. (2015). Child aggression as a source and a consequence of parenting stress: A three-wave longitudinal study. *Journal of Research on Adolescence*, 25(2), 328-339. doi:10.1111/jora.12115
- Kubiszewski, V., Fontaine, R., Potard, C., & Auzoult, L. (2015). Does cyberbullying overlap with school bullying when taking modality of involvement into account? *Computers in Human Behavior*, 43, 49– 57. doi:10.1016/j.chb.2014.10.049
- Kubiszewski, V., Fontaine, R., Potard, C., & Gimenes, G. (2014). Bullying, sleep/wake patterns and subjective sleep disorders: Findings from a cross-sectional survey. *Chronobiology International*, 31(4), 542–553. doi: 10.3109/07420528.2013.877475
- Kumpulainen, K., & Rasanen, E. (2000). Children involved in bullying at elementary school age: their psychiatric symptoms and deviance in adolescence: an epidemiological sample. *Child Abuse & Neglect*, 24(12), 1567-1577. doi:10.1016/S0145-2134(00)00210-6
- Kumpulainen, K., Rasanen, E., & Puura, K. (2001). Psychiatric disorders and the use of mental health services among children involved in bullying. *Aggressive Behavior*, 27(2), 102–110.
- Kurokawa, M. (2010). Relationships between Victimization and Psychological Stress, Peer Relationships, and Enjoyment of School Life. *Japanese Journal of Counseling Science*, 43(3), 171–181. doi: 10.11544/COU.43.3_171
- Kyriakides, L., Kaloyirou, C., & Lindsay, G. (2006). An analysis of the Revised Olweus BullyVictim Questionnaire using the Rasch measurement model. *British Journal of Educational Psychology*, 76(4), 781-801. doi: 10.1348/000709905X53499
- Ladd, G. W., & Kochenderfer, B. J. (1996). Peer victimization: Cause or consequence of school maladjustment. *Child Development*, 67, 1293–1305.
- Ladd, G. W., & Ladd, B. K. (1988). Parenting behaviors and parent–child relationships: Correlates of peer victimization in kindergarten? *Developmental Psychology*, 34(6), 1450–1458. doi: 10.1037/0012-1649.34.6.1450
- Låftman, S. B., Modin, B., & Östberg, V. (2013). Cyberbullying and subjective health: A

- large-scale study of students in Stockholm, Sweden. *Children and Youth Services Review*, 35(1), 112-119. doi:10.1016/j.chilyouth.2012.10.020
- Landoll, R. R., La Greca, A. M., Lai, B. S., Chan, S. F., & Herge, W. M. (2015). Cyber victimization by peers: Prospective associations with adolescent social anxiety and depressive symptoms. *Journal of Adolescence*, 42, 77–86. doi: 10.1016/j.adolescence.2015.04.002
- Larrañaga, E., Yubero, S., Ovejero, A., & Navarro, R. (2016). Loneliness, parent-child communication and cyberbullying victimization among Spanish youths. *Computers in Human Behavior*, 65, 1–8. doi: 10.1016/j.chb.2016.08.015
- Lapidot-Lefler, N., & Dolev-Cohen, M. (2015). Comparing cyberbullying and school bullying among school students: prevalence, gender, and grade level differences. *Social Psychology of Education*, 18(1), 1–16. doi: 10.1007/s11218-014-9280-8
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, Appraisal, and Coping*. Nueva York: Springer
- Lee, C.-H., & Song, J. (2012). Functions of parental involvement and effects of school climate on bullying behaviors among South Korean middle school students. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(12), 2437-2464. doi:10.1177/0886260511433508
- Lehman, B. J., & Repetti, R. L. (2007). Bad days don't end when the school bell rings: The lingering effects of negative school events on children's mood, self-esteem, and perception of parent-child interaction. *Social Development*, 16(3), 596-618. doi:10.1111/j.1467-9507.2007.00398.x
- Lemstra, M., Rogers, M., Redgate, L., Garner, M., & Moraros, J. (2012). Prevalence, risk indicators and outcomes of bullying among on-reserve First Nations youth. *Canadian Journal of Public Health = Revue Canadienne de Santé Publique*, 102(6), 462–6.
- Lengua, L. J. (2006). Growth in temperament and parenting as predictors of adjustment during children's transition to adolescence. *Developmental Psychology*, 42, 819–832.

- León, B., Felipe, E., Gómez, T., & López, V. (2011). Acoso escolar en la comunidad de Extremadura vs. informe español del defensor del pueblo 2006 [Bullying in the community of Extremadura v. Spanish Ombudsman Report 2006]. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 9(2), 565-586.
- Lereya, S. T., Samara, M., & Wolke, D. (2013). Parenting behavior and the risk of becoming a victim and a bully/victim: A meta-analysis study. *Child Abuse & Neglect*, 37(12), 1091–1108. doi: 10.1016/j.chiabu.2013.03.001
- Leung, A. N.-M., & McBride-Chang, C. (2013). Game on? Online friendship, cyberbullying, and psychosocial adjustment in Hong Kong Chinese children. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 32(2), 159-185. doi:10.1521/jscp.2013.32.2.159
- Leymann, H. (1996). The Content and Development of Mobbing at Work. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 5(2), 165–184.
- Li, Q. (2006). Cyberbullying in Schools. *School Psychology International*, 27(2), 157-170. doi: 10.1177/01430343
- Li, Q. (2008). A cross-cultural comparison of adolescents' experience related to cyberbullying. *Educational Research*, 50, 223–234. doi: 10.1080/00131880802309333
- Liu, L., & Wang, M. (2015). Parenting Stress and Children ' s Problem Behavior in China : The Mediating Role of Parental Psychological Aggression. *Journal of Family Psychology*, 29(1), 20–28. doi: 10.1037/fam000004706064547
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., & Ólafsson, K. (2011). Risks and safety on the internet: the perspective of European children: full findings and policy implications from the EU Kids Online survey of 9-16 year olds and their parents in 25 countries. Retrieved from <http://www.lse.ac.uk/media%40lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20%282009-11%29/EUKidsOnlineIIReports/D4FullFindings.pdf>
- Lorenz K. (1963) Das sogenannte Böse [Sobre la agresión: el pretendido mal (1972)]. Madrid: Siglo XXI.
- Low, S., & Espelage, D. (2013). Differentiating cyber bullying perpetration from non-physical bullying: Commonalities across race, individual, and family predictors.

- Psychology of Violence*, 3(1), 39-52. doi:10.1037/a0030308
- Luukkonen, A. H., Rasanen, P., Hakko, H., & Riala, K. (2010). Bullying behavior in relation to psychiatric disorders and physical health among adolescents: A clinical cohort of 508 underage inpatient adolescents in Northern Finland. *Psychiatry Research*, 178, 166–70
- Machmutow, K., Perren, S., Sticca, F., & Alsaker, F. D. (2012). Peer victimization and depressive symptoms: Can specific coping strategies buffer the negative impact of cybervictimization? *Emotional and Behavioral Difficulties*, 17(3-4), 403–420. doi: 10.1080/13632752.2012.704310
- Martins, M. J. D., Simão, A. M. V., Freire, I., Caetano, A. P., & Matos, A. (2016). Cyber-victimization and cyber-aggression among Portuguese adolescents: the relation to family support and family rules. *International Journal of Cyber Behavior, Psychology and Learning*, 6(3), 65–78. doi: 10.4018/IJCBPL.2016070105
- Mcdougall, P., & Vaillancourt, T. (2015). Long-term adult outcomes of peer victimization in childhood and adolescence. *American Psychologist*, 70(4), 300–310. doi: 10.1037/a0039174
- Magklara, K., Skapinakis, P., Gkatsa, T., Bellos, S., Araya, R., Stylianidis, S., & Mavreas, V. (2012). Bullying behaviour in schools, socioeconomic position and psychiatric morbidity: a cross-sectional study in late adolescents in Greece. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 6(8). doi: 10.1186/1753-2000-6-8
- Makri-Botsari, E., & Karagianni, G. (2014). Cyberbullying in Greek adolescents: The role of parents. *5th World Conference on Educational Sciences*, 116, 3241-3253. doi:10.1016/j.sbspro.2014.01.742
- Manning, M., Heron, J., & Marshall, T. (1978). Styles of hostility and social interactions at nursery, at school and at home: an extended study of children. In L. A. Hersow, M. Berger & D. Shaffer (Eds.), *Aggression and Anti-social Behaviour in Childhood and Adolescence*. Oxford: Pergamon Press.
- Mark, L., & Ratliffe, K. T. (2011). Cyber Worlds: New Playgrounds for Bullying. *Computers in the Schools*, 28(2), 92–116. doi: 10.1080/07380569.2011.575753
- Menesini, E. (2012). Cyberbullying: The right value of the phenomenon. Comments on the

- paper "Cyberbullying: An overrated phenomenon?". *European Journal of Developmental Psychology*, 9(5). doi:10.1080/17405629.2012.706449
- Menesini, E., Modena, M., & Tani, F. (2009). Bullying and victimization in adolescence: Concurrent and stable roles and psychological health symptoms. *Journal of Genetic Psychology*, 170, 115–133.
- Menesini, E., Nocentini, A., Palladino, B. E., Frisen, A., Berne, S., Ortega-Ruiz, R., Smith, P. K. (2012). Cyberbullying Definition Among Adolescents: A Comparison Across Six European Countries. *Cyberpsychology Behavior and Social Networking*, 15(9), 455-463. doi:10.1089/cyber.2012.0040
- Merrill, R. M., & Hanson, C. L. (2016). Risk and protective factors associated with being bullied on school property compared with cyberbullied. *BMC Public Health*, 16(145), 1–10. doi: 10.1186/s12889-016-2833-3
- Mestre, Tur, A., Samper-García, P., Nacher, M. J., & Cortes, M. T. (2007). Estilos de crianza en la adolescencia y su relación con el comportamiento prosocial. *Revista Latinoamericana de Psicología*, 39(2), 211–225.
- Mishna, F., Cook, C., Gadalla, T., Daciuk, J., & Solomon, S. (2010). Cyber bullying behaviors among Middle and High School students. *American Journal of Orthopsychiatry*, 80(3), 362-374. doi:10.1111/j.1939-0025.2010.01040.x
- Mitchell, K. J., Ybarra, M., & Finkelhor, D. (2007). The relative importance of online victimization in understanding depression, delinquency, and substance use. *Child Maltreatment*, 12(4), 314–324. doi:10.1177/1077559507305996
- Modecki, K. L., Minchin, J., Harbaugh, A. G., Guerra, N. G., & Runions, K. C. (2014). Bullying Prevalence Across Contexts: A Meta-analysis Measuring Cyber and Traditional Bullying. *Journal of Adolescent Health*, 55(5), 602–611. doi:10.1016/j.jadohealth.2014.06.007
- Monks, C. P., Ortega, R., Robinson, S., & Worlidge, P. (2009) Cyberbullying among primary school pupils. In: COST Workshop 1: Cyberbullying: definition and measurement, 22-23 Aug 2009, Vilnius, Lithuania
- Monks, C. P., Robinson, S., & Worlidge, P. (2012). The emergence of cyberbullying: A survey of primary school pupils' perceptions and experiences. *School Psychology*

- International*, 33(5), 477-491. doi:10.1177/0143034312445242
- Monks, C. P., Smith, P. K., & Swettenham, J. (2005). Psychological correlates of peer victimisation in preschool: social cognitive skills, executive function and attachment profiles. *Aggressive Behavior*, 31(6), 571–588. doi: 10.1002/ab.20099
- Morita, Y., Soeda, H., Soeda, K., & Taki, M. (1999). Japan. In P. K. Smith, Y. Morita, J. Junger-Tas, D. Olweus, R. Catalano, & P. Slee (Eds.), *The nature of school bullying: A cross-national perspective* (pp. 309–323). New York: Routledge
- Moore, P. M., Huebner, E. S., & Hills, K. J. (2012). Electronic bullying and victimization and life satisfaction in middle school students. *Social Indicators Research*, 107(3), 429-447. doi: 10.1007/s11205-011-9856-z
- Morcillo, C., Ramos-Olazagasti, M. A., Blanco, C., Sala, R., Canino, G., Bird, H., & Duarte, C. S. (2015). Socio-cultural context and bullying others in childhood. *Journal of Child and Family Studies*, 24(8), 2241–2249. doi: 10.1007/s10826-014-0026-1
- Nakamoto, J., & Schwartz, D. (2010). Is peer victimization associated with academic achievement? A meta-analytic review. *Social Development*, 19(2), 221–242. doi:10.1111/j.1467-9507.2009.00539.x
- Nansel, T. R., Overpeck, M., Pilla, R. S., Ruan, W. J., Simons-Morton, B., & Scheidt, P. (2001). Bullying Behaviors Among US Youth. *Journal of American Medical Association*, 285(16), 2094. doi:10.1001/jama.285.16.2094
- Navarro, R. (2016). Gender Issues and Cyberbullying in Children and Adolescents: From Gender Differences to Gender Identity Measures. In R. Navarro, S. Yubero & E. Larrañaga (Eds.) *Cyberbullying Across the Globe* (pp. 35–61). Cham: Springer International Publishing. doi: 10.1007/978-3-319-25552-1_2
- Navarro, J. N., & Jasinski, J. L. (2013). Why girls? Using routine activities theory to predict cyberbullying experiences between girls and boys. *Women & Criminal Justice*, 23(4), 286–303. doi:10.1080/08974454.2013.784225
- Navarro, R., Ruiz-Oliva, R., Larrañaga, E., & Yubero, S. (2015). The Impact of Cyberbullying and Social Bullying on Optimism, Global and School-Related Happiness and Life Satisfaction Among 10-12-year-old Schoolchildren. *Applied*

- Research in Quality of Life*, 10, 15-36. doi: 10.1007/s11482-013-9292-0
- Navarro, R., & Serna, C. (2016). Spanish Youth Perceptions About Cyberbullying: Qualitative Research into Understanding Cyberbullying and the Role That Parents Play in Its Solution. In R. Navarro, S. Yubero & E. Larrañaga (Eds.) *Cyberbullying Across the Globe* (pp. 35–61). Cham: Springer International Publishing. doi: 10.1007/978-3-319-25552-1_10 (pp.193-218)
- Navarro, R., Serna, C., Martínez, V., & Ruiz-Oliva, R. (2013). The role of Internet use and parental mediation on cyberbullying victimization among Spanish children from rural public schools. *European Journal of Psychology of Education*, 28(3), 725–745. doi: 10.1007/s10212-012-0137-2
- Navarro, R., Yubero, S., & Larrañaga, E. (2015). Psychosocial risk factors for involvement in bullying behaviors: Empirical comparison between cyberbullying and social bullying victims and bullies. *School Mental Health*, 7(4), 235–248. doi: 10.1007/s12310-015-9157-9
- Navarro, R., Yubero, S., Larrañaga, E., & Martinez, V. (2012). Children's Cyberbullying Victimization: Associations with Social Anxiety and Social Competence in a Spanish Sample. *Child Indicators Research*, 5(2), 281-295. doi:10.1007/s12187-011-9132-4
- Nelson, M. (2003) School Bullies Going High Tech. Retrieved from <http://www.canoe.ca/NewsStand/LondonFreePress/News/2003/09/02/174030.htm>
- Nelson, D. A., & Crick, N. R. (2002). Parental psychological control: Implications for childhood physical and relational aggression. In B. K. Barber (Ed.), *Intrusive parenting: How psychological control affects children and adolescents* (pp. 168–189). Washington, DC: American Psychological Association
- Nickerson, A. B., Mele, D., & Osborne-Oliver, K. M. (2010). Parent–child relationships and bullying. In S. R. Jimerson, S. M. Swearer, & D. L. Espelage (Eds.), *Handbook of bullying in schools. An international perspective* (pp. 187–197). New York; London: Routledge
- Novo, F., Pereira, F., & Matos, M. (2014). Cyber-aggression among portuguese adolescents: A study on perpetration, victim offender overlap and parental

- supervision. *International Journal of Cyber Criminology*, 8(2), 94–110.
- Okayasu, T., & Takayama, I. (2000). Psychological Stress of Victims and Bullies in Junior High School. *The Japanese Journal of Educational Psychology*, 48(4), 410–421. doi: 10.5926/jjep1953.48.4_410
- Olweus, D. (1973). *Hackkycklingar och oversittare: forskning om skol-mobbning* [Aggression in the Schools. Bullies and Whipping Boys]. Estocolmo: Almqvist & Wiksell.
- Olweus, D. (1989). The Olweus Bully/Victim Questionnaire. Bergen, Norway: University of Bergen
- Olweus, D. (1991) Bully/victim problems among schoolchildren: Basic facts and effects of a school based intervention program. In Pepler, D.J. and Rubin, K.H. (eds), *The Development and Treatment of Childhood Aggression* (pp. 411–448). Lawrence Erlbaum, Hillsdale, NJ,.
- Olweus, D. (1993a). *Bullying at school: What we know and what we can do*. Oxford: Blackwells.
- Olweus, D. (1993b). Victimization by peers: Antecedents and long-term outcomes. In K. H. Rubin & J. B. Asendorf (Eds.), *Social withdrawal, inhibition, and shyness in childhood* (pp. 315–341). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Olweus, D. (1996). The revised Olweus Bully/Victim Questionnaire for Students. Bergen, Norway: University of Bergen.
- Olweus, D. (1999). Norway. In P.K Smith, Y. Morita, J. Junger-Tas, D. Olweus, R. Catalano & P. Slee (Eds.), *The nature of school bullying. A cross-national perspective*. London: David Fulton Publishers.
- Olweus, D. (2012). Cyberbullying: An overrated phenomenon? *European Journal of Developmental Psychology*, 9(5), 520-538 doi:10.1080/17405629.2012.682358
- Olweus, D. (2013). School bullying: development and some important challenges. *Annual Review of Clinical Psychology*, 9, 751–80. doi:10.1146/annurev-clinpsy-050212-185516
- Olweus, D., & Limber, S. P. (2010a). Bullying in School: Evaluation and Dissemination of the Olweus Bullying Prevention Program. *American Journal of Orthopsychiatry*,

- 80(1), 124-134. doi:10.1111/j.1939-0025.2010.01015.x
- Olweus, D., & Limber, S. P. (2010b). What do we know about bullying: Information from the Olweus Bullying Questionnaire. Paper presented in the "International Bullying Prevention Association", Seattle, WA, cited in Kowalski, R. M., Giumetti, G., Schroeder, A. N., & Lattanner, M. R. (2014). Bullying in the Digital Age: A Critical Review and Meta-Analysis of Cyberbullying Research Among Youth. *Psychological Bulletin*, 140(4), 1073–1137. doi:10.1037/a0035618
- Olweus, D., & Solberg, M. (1998). Cross-cultural study of bully/victim problems in school: final report for Norway to Japanese Ministry of Education. Tokyo, Japan: Ministry of Education of Japan.
- Ornoz, B., Alonso-Arbiol, I., & Balluerka, N. (2007). A Spanish Adaptation of the Parental Stress Scale. *Psicothema*, 19, 687-692.
- Ortega, R. (1994). Violencia interpersonal en los centros educativos de enseñanza secundaria. Un estudio sobre el maltrato e intimidación entre compañeros [Interpersonal violence in secondary schools. A study on partner abuse and intimidation]. *Revista de educación*, 304. 253-280.
- Ortega, R., Calmaestra, J., & Mora-Merchán, J. (2007). Cuestionario de cyberbullying [Cyberbullying questionnaire]. Universidad de Córdoba. Retrieved from <http://www.uco.es/laecovi/img/recursos/RFUY4MDDVCZWHkm.pdf>
- Ortega, R., & Del Rey, R. (2003). La violencia escolar [School violence]. Barcelona. Graó
- Ortega, R., Del Rey, R., & Mora-Merchán, J. A. (2008). Cuestionario sobre Convivencia, Conflictos y Violencia Escolar [Questionnaire on Co-existence, Conflict and School Violence]. Retrieved from <http://www.uco.es/laecovi/cuestionarios.php>.
- Ortega, R., Elipe, P., Mora-Merchán, J. A., Calmaestra, J., & Vega, E. (2009). The Emotional Impact on Victims of Traditional Bullying and Cyberbullying. *Zeitschrift Für Psychologie / Journal of Psychology*, 217(4), 197–204. doi:10.1027/0044-3409.217.4.197
- Ortega, R., Elipe, P., Mora-Merchan, J. A., Genta, M. L., Brighi, A., Guarini, A., Smith, P. K., Thompson, F., & Tippett, N. (2012). the emotional impact of bullying and cyberbullying on victims: A European cross-national study. *Aggressive Behavior*,

- 38(5), 342–356 .doi:10.1002/ab.21440
- Ortega, R., & Mora-Merchán, J. A. (2000). *Violencia escolar: Mito o realidad [School Violence: Myth or Reality]*. Sevilla: Megablum. Edición y comunicación S. L.
- Ortega, R., & Mora-Merchán, J. A. (2008). Las redes de iguales y el problema del acoso escolar [Peer networks and bullying problema]. *Infancia y Aprendizaje*, 4, 515-528.
- Ortega-Barón, J., Buelga, S., & Cava, M.-J. (2016). The Influence of School Climate and Family Climate among Adolescents Victims of Cyberbullying. *Comunicar*, 24(46), 57–65. doi: 10.3916/C46-2016-06
- Pabian, S., & Vandebosch, H. (2016). An investigation of short-term longitudinal associations between social anxiety and victimization and perpetration of traditional bullying and cyberbullying. *Journal of Youth and Adolescence*, 45, 328–339. doi:10.1007/s10964-015-0259-3
- Pabian, S., Vandebosch, H., Poels, K., Van Cleemput, K., & Bastiaensens, S. (2016). Exposure to cyberbullying as a bystander: An investigation of desensitization effects among early adolescents. *Computers in Human Behavior*, 62, 480–487. doi: 10.1016/j.chb.2016.04.022
- Parada, R. H. (2006). *School bullying: Psychosocial determinants and effective intervention* (Unpublished doctoral dissertation). University of Western Sydney, Bankstown, Australia Retrieved from <http://researchdirect.uws.edu.au/islandora/object/uws:2499>
- Park, S., Na, E. Y., & Kim, E. M. (2014). The relationship between online activities, netiquette and cyberbullying. *Children and Youth Services Review*, 42, 74–81. doi:10.1016/j.chilyouth.2014.04.002.
- Patchin, J. W., & Hinduja, S. (2006). Bullies move beyond the schoolyard: A preliminary look at cyberbullying. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 4, 148-169.
- Patchin, J. W., & Hinduja, S. (2010). Cyberbullying and Self-Esteem. *Journal of School Health*, 80(12), 614-621. doi:10.1111/j.1746-1561.2010.00548.x
- Pellegrini, A., & Bartini, M. (2001). Dominance in early adolescent boys. *Merrill-Palmer Quarterly*, 47, 142-163.
- Perren, S., Corcoran, L., Cowie, H., Dehue, F., Garcia, D. J., Mc Guckin, C., Sevcikova,

- A., Tsatsou, P., & Völlink, T. (2012). Tackling cyberbullying: Review of empirical evidence regarding successful responses by students, parents, and schools. *International Journal of Conflict and Violence*, 6(2), 283–292.
- Perren, S., Dooley, J., Shaw, T., & Cross, D. (2010). Bullying in school and cyberspace: Associations with depressive symptoms in Swiss and Australian adolescents. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 4, 28-38. doi:10.1186/1753-2000-4-28
- Perry, D. G., Hodges, E. V., & Egan, S. K. (2001). Determinants of chronic victimization by peers: A review and a new model of family influence. In J. Juvonen & S. Graham (Eds.), *Peer harassment in school: The plight of the vulnerable and the victimized* (pp. 147-174). New York: Guilford Press
- Piñero-Ruiz, E., Areñese, J. J., López-Espín, J. J., & Torres-Cantero, A. M. (2014). Incidencia de la violencia y victimización escolar en estudiantes de educación secundaria obligatoria en la Región de Murcia [Impact of school violence and victimization among higher school students in the region of Murcia]. *Revista de Investigación Educativa*, 32(1), 223–241. doi: 10.6018/rie.32.1.154251
- Piñuel, I., & Oñate, A. (2005.) *Informe Cisneros VII: Violencia y acoso escolar en alumnos de Primaria, ESO y Bachiller [Cisneros Report VII: Violence and bullying in elementary, middle school and high school students]*. Instituto de Innovación Educativa y Desarrollo Directivo (IEDDI). <http://www.acosomoral.org/pdf/cisneros-VII.pdf>
- Piñuel, I., & Oñate, A. (2006). *Estudio Cisneros X: violencia y acoso escolar en España*. Instituto de Innovación Educativa y Desarrollo Directivo [Cisneros X study: violence and bullying in Spain] (IEDDI). <http://www.acosomoral.org/pdf/cisneros-X.pdf>
- Popovic-Citic, B., Djuric, S., & Cvetkovic, V. (2011). The prevalence of cyberbullying among adolescents: A case study of middle schools in Serbia. *School Psychology International*, 32(4), 412–424. doi:10.1177/0143034311401700

- Pouwelse, M., Bolman, C., Lodewijkx, H., & Spaa, M. (2011). Gender differences and social support: mediators or moderators between peer victimization and depressive feelings? *Psychology in the Schools, 48*(8), 800-813. doi: 10.1002/pits
- Price, M., & Dalgleish, J. (2010). Cyberbullying: Experiences, Impacts and Coping Strategies as Described by Australian Young People. *Youth Studies Australia, 29*(2), 51–59.
- Price, M., Chin, M. A., Higa-McMillan, C., Kim, S., & Frueh, B. C. (2013). Prevalence and internalizing problems of ethnoracially diverse victims of traditional and cyber bullying. *School Mental Health, 5*, 183-191. doi:10.1007/s12310-013- 9104-6
- Prinstein, M. J., Boergers, J., & Vernberg, E. M. (2001). Overt and relational aggression in adolescents: Social psychological adjustment of aggressors and victims. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, 30*, 479–491. doi:10.1207/S15374424JCCP3004_05
- Prodócimo, E., Cerezo, F., & Areense, J. J. (2014). Acoso escolar: variables sociofamiliares como factores de riesgo o de protección [School bullying: socio-family variables as risk or protective factors]. *Behavioral Psychology / Psicología Conductual, 22*(2), 345–359.
- Ramírez, S., & Justicia, F. (2006). El maltrato entre escolares y otras conductas-problema para la convivencia [Abuse among schoolchildren and other problem behaviors for co-existence]. *Revista electrónica de Investigación Psicoeducativa, 4* (2), 1696-2095
- Raskauskas, J. (2009). Text-bullying: Associations with traditional bullying and depression among New Zealand adolescents. *Journal of School Violence, 9*(1), 74-97. doi:10.1080/15388220903185605
- Raskauskas, J. (2010). Multiple peer victimization among elementary school students: relations with social-emotional problems. *Social Psychology of Education, 13*(4), 523-539. doi:10.1007/s11218-010-9124-0
- Raskauskas, J., & Migliaccio, T. (2011). Victims of Cyberbullying: Similarities and Differences with Victims of Traditional Bullying. In A. N. Hutcherson (Ed.), *Psychology of Victimization* (pp. 107–128). Nueva York: Nova Science Publishers.

- Reijntjes, A., Kamphuis, J. H., Prinzie, P., & Telch, M. J. (2010). Peer victimization and internalizing problems in children: A meta-analysis of longitudinal studies. *Child Abuse & Neglect, 34*(4), 244–252. doi: 10.1016/j.chiabu.2009.07.009
- Rice, E., Petering, R., Rhoades, H., Winetrobe, H., Goldbach, J., Plant, A., Montoya, J., & Kordic, T. (2015). Cyberbullying perpetration and victimization among middle-school students. *American Journal of Public Health, 105*(3), e66–e72. doi:10.2105/AJPH.2014.302393
- Riebel, J., Jäger, R. S., & Fischer, U. C. (2009). Cyberbullying in Germany, an exploration of prevalence, overlapping with real life bullying and coping strategies. *Psychology Science Quarterly, 51*(3), 298-314.
- Rigby, K. (1996). *Bullying in schools. And what to do about it*. London: Jessica Kingsley.
- Rigby, K., Slee, P., & Cunningham, R. (1999). Effects of parenting on the peer relations of Australian adolescents. *Journal of Social Psychology, 139*(3), 387–388. doi: 10.1080/00224549909598395
- Rigby, K. (2002). *New perspectives on bullying*. Philadelphia, PA: Kingsley
- Rivers, I., & Noret, N. (2010). 'I h8 u': findings from a five-year study of text and email bullying. *British Educational Research Journal, 36*(4), 643-671. doi:10.1080/01411920903071918
- Roberto, A. J., Eden, J., Savage, M. W., Ramos-Salazar, L., & Deiss, D. M. (2014). Outcome Evaluation Results of School-Based Cybersafety Promotion and Cyberbullying Prevention Intervention for Middle School Students. *Health Communication, 29*(10), 1029-1042. doi:10.1080/10410236.2013.831684
- Rodkin, P. C., Espelage, D. L., & Hanish, L. D. (2015). A Relational Framework for Understanding Bullying. *American Psychologist, 70*(4), 311–321.
- Romano, E., Tremblay, R. E., Boulerice, B., & Swisher, R. (2005). Multilevel correlates of childhood physical aggression and prosocial behavior. *Journal of Abnormal Child Psychology, 33*, 565 – 578doi:10.1037/a0038658
- Sáenz, T., Calvo, J., Fernández, F., & Silván, A. (2005). *El acoso escolar en los centros educativos de La Rioja [Bullying in La Rioja schools]*. Sector Rioja Baja – Logroño Este.

- Safaria, T. (2016). Prevalence and Impact of Cyberbullying in a Sample of Indonesian Junior High School. *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 15(1), 82–91.
- Sakellariou, T. (2006). *Boys and bullying: Electronic and non-electronic bullying and teacher perceptions*. Unpublished thesis, The University of Queensland.
- Sakellariou, T., Carroll, A., & Houghton, S. (2012). Rates of cyber victimization and bullying among male Australian primary and high school students. *School Psychology International*, 33(5), 533-549. doi:10.1177/0143034311430374
- Salmivalli, C., & Pöyhönen, V. (2012). Cyberbullying in Finland. In Q. Li, D. Cross, & P. K. Smith (Eds.), *Cyberbullying in the Global Playground: Research from International Perspectives* (pp. 57–72). Blackwell Publishing Ltd. doi: 10.1002/9781119954484.ch4
- Salmivalli, C., Sainio, M., & Hodges, E. V. E. (2013). Electronic victimization: correlates, antecedents, and consequences among elementary and middle school students. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 42(4), 442–453. doi: 10.1080/15374416.2012.759228
- Samper-García, P., Mestre-Escrivá, V., & Malonda, E. (2015). Victimization en la escuela: relación de la crianza y variables funcionales-disfuncionales del desarrollo [Victimization at school: relationship of parenting and functional-dysfunctional developmental variables]. *Anales de Psicología*, 31(3), 849–858. doi: 10.6018/analesps.31.3.173291
- Sánchez-Lacasa, C., & Cerezo, F. (2010). Variables personales y sociales relacionadas con la dinámica bullying en escolares de Educación Primaria [Variables personales y sociales relacionadas con la dinámica bullying en escolares de Educación Primaria]. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 8(3), 1015–1032.
- Sandstrom, M. J. (2007). A link between mothers' disciplinary strategies and children's relational aggression. *British Journal of Developmental Psychology*, 25, 399–407. doi: 10.1348/026151006X158753
- Sanmartin, J. (2005). Informe de resultados del estudio del sobre el acoso escolar entre

- compañeros en la ESO [Report of results of the study of the bullying on school bullying in ESO]. Paper presented in the *IX Encuentro Internacional sobre Biología y Sociología de la Violencia: Violencia y Escuela*. Organised by Centro Reina Sofía for the study of violence. <http://www.fundacioncac.es/cas/revista/articulo.jsp?idArticulo=192>
- Schultze-Krumbholz, A., Jäkel, A., Schultze, M., & Scheithauer, H. (2012). Emotional and behavioural problems in the context of cyberbullying: A longitudinal study among German adolescents. *Emotional and Behavioural Difficulties*, 17(3-4), 329–345. doi:10.1080/13632752.2012.704317
- Schultze-Krumbholz, A., Göbel, K., Scheithauer, H., Brighi, A., Guarini, A., Tsorbatzoudis, H., Barkoukis, V., Pyzalski, J., Plichta, P., Del Rey, R., Casas, J. A., Thompson, F., & Smith, P. K. (2015). A comparison of classification approaches for cyberbullying and traditional bullying using data from six European countries. *Journal of School Violence*, 14(1), 47–65. doi:10.1080/15388220.2014.961067.
- Schultze-Krumbholz, A., & Scheithauer, H. (2009). Social-Behavioral Correlates of Cyberbullying in a German Student Sample. *Zeitschrift Für Psychologie / Journal of Psychology*, 217(4), 224–226. doi:10.1027/0044-3409.217.4.224
- Schwartz, D., Chang, L., & Farver, J. M. (2001). Correlates of victimization in Chinese children's peer groups. *Developmental Psychology*, 37, 520–532
- Schwartz, D., Lansford, J. E., Dodge, K. A., Pettit, G. S., & Bates, J. E. (2015). Peer victimization during middle childhood as a lead indicator of internalizing problems and diagnostic outcomes in late adolescence. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 44(3), 393–404. doi: 10.1080/15374416.2014.881293
- Seiffge-Krenke, I. (2007, February). Stress, coping and depression. Paper presented in the Postgrado de Investigación en Procesos Básicos e Intervención en Psicología de la Salud, bienio 2006-2008, Universidad de Málaga, España. Referenced by Trianes, M. V., Blanca, M. J., Fernández-Baena, F. J., Escobar, M., Maldonado M, E. F., & Muñoz-Sánchez, A. M. (2009). Inventario Infantil de Estresores Cotidiano, IIEC. *Psicothema*, 21(4), 598-603
- Shin, H. H., Braithwaite, V., & Ahmed, E. (2016). Cyber- and face-to-face bullying: who

- crosses over? *Social Psychology of Education*, 19(3), 537-567. doi: 10.1007/s11218-016-9336-z
- Shujja, S., Att, M., & Shujjat, J. M. (2014). Prevalence of Bullying and Victimization among Sixth Graders with Reference to Gender, Socio-economic Status and Type of Schools. *Journal of Social Sciences*, 38(2), 159–165.
- Sjursø, I. R., Fandrem, H., & Roland, E. (2016). Emotional problems in traditional and cyber-victimization. *Journal of School Violence*, 15(1), 114–131. doi: 10.1080/15388220.2014.996718
- Slonje, R., & Smith, P. K. (2008). Cyberbullying: Another main type of bullying? *Scandinavian Journal of Psychology*, 49(2), 147-154. doi:10.1111/j.1467-9450.2007.00611.x
- Smith, P. K. (2012). Cyberbullying: Challenges and opportunities for a research program- A response to Olweus (2012). *European Journal of Developmental Psychology*, 9(5), 553-558. doi:10.1080/17405629.2012.689821
- Smith, P. K. (2015). The nature of cyberbullying and what we can do about it. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 15(3), 176–184. doi: 10.1111/1471-3802.12114
- Smith, P. K., Cowie, H., Olafsson, R., & Liefoghe, A. (2002). Definitions of Bullying: A Comparison of Terms Used, and Age and Gender Differences, in a Fourteen Country International Comparison. *Child Development*, 73(4), 1119–1133. doi: 10.1111/1467-8624.00461
- Smith, P. K., del Barrio, C., & Tokunaga, R. (2013). Definitions of Bullying and Cyberbullying: How Useful are the Terms? En S. Bauman, J. Walker, & D. Cross (Eds.), *Principles of cyberbullying research: Definition, methods, and measures* (pp. 64–86). New York & London: Routledge.
- Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., & Tippett, N. (2008). Cyberbullying: its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(4), 376–385. doi:10.1111/j.1469-7610.200

- Solberg, M. E., & Olweus, D. (2003). Prevalence estimation of school bullying with the Olweus Bully/Victim Questionnaire. *Aggressive Behavior, 29*(3), 239-268. doi: 10.1002/ab.10047 7.01846.x
- Sontag, L. M., Clemans, K. H., Graber, J. A., & Lyndon, S. T. (2011). Traditional and Cyber Aggressors and Victims: A Comparison of Psychosocial Characteristics. *Journal of Youth and Adolescence, 40*(4), 392-404. doi: 10.1007/s10964-010-9575-9
- Sourander, A., Klomek, A. B., Ikonen, M., Lindroos, J., Luntamo, T., Koskelainen, M., Ristkari, T., & Helenius, H. (2010). Psychosocial risk factors associated with cyberbullying among adolescents: A population-based study. *Archives of General Psychiatry, 67*(7), 720-728. doi:10.1001/archgenpsychiatry.2010.79
- Sourander, A., Klomek, A., Kumpulainen, K., Puustjärvi, A., Elonheimo, H., Ristkari, T., ... Ronning, J. A. (2011). Bullying at age eight and criminality in adulthood: Findings from the Finnish Nation- wide 1981 Birth Cohort Study. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, 46*, 1211-1219. doi: 10.1007/s00127-010-0292-1
- Stavriniades, P., Nikiforou, M., & Georgiou, S. (2014). Do mothers know? Longitudinal associations between parental knowledge, bullying, and victimization. *Journal of Social and Personal Relationships, 32*(2), 180-196. doi: 10.1177/0265407514525889
- Stewart, R. W., Drescher, C. F., Maack, D. J., Ebesutani, C., & Young, J. (2014). The Development and Psychometric Investigation of the Cyberbullying Scale. *Journal of Interpersonal Violence, 29*(12), 2218-2238. doi:10.1177/0886260513517552
- Sticca, F., Ruggieri, S., Alsaker, F., & Perren, S. (2013). Longitudinal risk factors for cyberbullying in adolescence. *Journal of Community & Applied Social Psychology, 23*(1), 52-67. doi:10.1002/casp.2136.
- Sumter, S. R., Valkenburg, P. M., Baumgartner, S. E., Peter, J., & van der Hof, S. (2015). Development and validation of the Multidimensional Offline and Online Peer Victimization Scale. *Computers in Human Behavior, 46*, 114-122. doi:10.1016/j.chb.2014.12.042
- Takizawa, R., Maughan, B., & Arseneault, L. (2014). Adult health outcomes of childhood

- bullying victimization: Evidence from a five-decade longitudinal British birth cohort. *American Journal of Psychiatry*, 171(7), 777–784. doi: 10.1176/appi.ajp.2014.13101401
- Tapper, K., & Boulton, M. J. (2004). Sex differences in levels of physical, verbal, and indirect aggression amongst primary school children and their associations with beliefs about aggression. *Aggressive Behavior*, 30(2), 123–145. doi:10.1002/ab.20010
- Tharner, A., Luijk, M. P., van Ijzendoorn, M. H., Bakermans-Kranenburg, M. J., Jaddoe, V. W. V., Hofman, A., ... Tiemeier, H. (2012). Infant Attachment, Parenting Stress, and Child Emotional and Behavioral Problems at Age 3 Years. *Parenting: Science and practice*, 12(4), 261–281. doi: 10.1080/15295192.2012.709150
- Ttofi, M.M., & Farrington, D. P. (2011). Effectiveness of school-based programs to reduce bullying: A systematic and meta-analytic review. *Journal of Experimental Criminology*, 7,27–56. doi: 10.1007/s11292-010-9109-1
- Tokunaga, R. S. (2010) Following you home from school: A critical review and synthesis of research on cyberbullying victimization. *Computers in Human Behavior*, 26, 277-287. doi: 10.1016/j.chb.2009.11.014
- Topçu, Ç., Erdur-Baker, Ö., & Çapa-Aydin, Y. (2008). Examination of cyberbullying experiences among Turkish students from different school types. *CyberPsychology & Behavior*, 11(6), 643-648. doi: 10.1089/cpb.2007.0161
- Trianes, M. V. (2002). *Estrés en la infancia [Stress in childhood]*. Madrid: Narcea.
- Trianes, M. V., Blanca, M. J., Fernández-Baena, F. J., Escobar, M., Maldonado M, E. F., & Muñoz-Sánchez, A. M. (2009). Inventario Infantil de Estresores Cotidiano [Assessment of stress in childhood: Children's Daily Stress Inventory (Inventario Infantil de Estresores Cotidiano, IIEC)], IIEC. *Psicothema*, 21(4), 598-603.
- Trianes, M. V., Blanca, M. J., Fernández-Baena, F. J., Escobar M., & Maldonado, E. F. (2011) *IECI: Inventario de estrés cotidiano infantil [Inventory of Children's Daily Stress]*. Madrid: TEA ediciones.
- Troy, M., & Sroufe, L. A. (1987). Victimization among preschoolers: role of attachment relationship history. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent*

- Psychiatry*, 26(2), 166–72. doi: 10.1097/00004583-198703000-00007
- Tsitsika, A., Janikian, M., Wójcik, S., Makaruk, K., Tzavela, E., Tzavara, C., Greydanus, D., Merrick, J., & Richardson, C. (2015). Cyberbullying victimization prevalence and associations with internalizing and externalizing problems among adolescents in six European countries. *Computers in Human Behavior*, 51, Part A. doi: 10.1016/j.chb.2015.04.048
- Turner, M. G., Exum, M. L., Brame, R., & Holt, T. J. (2013). Bullying victimization and adolescent mental health: General and typological effects across sex. *Journal of Criminal Justice*, 41(1), 53–59. doi: 10.1016/j.jcrimjus.2012.12.005
- Turner, H. A., Finkelhor, D., Hamby, S. L., Shattuck, A., & Ormrod, R. K. (2011). Specifying type and location of peer victimization in a national sample of children and youth. *Journal of Youth and Adolescence*, 40(8), 1052-1067. doi:10.1007/s10964-011-9639-5
- Vaillancourt, T., Trinh, V., McDougall, P., Duku, E., Cunningham, L., Cunningham, C., Hymel, S., & Short, K. (2010). Optimizing population screening of bullying in school-aged children. *Journal of School Violence*, 9, 233–250. doi:10.1080/15388220.2010.483182
- Valcke, M., Bonte, S., De Wever, B., & Rots, I. (2010). Internet parenting styles and the impact on Internet use of primary school children. *Computers & Education*, 55(2), 454–464. doi:10.1016/j.compedu.2010.02.009
- Van Cleemput, K., Vandebosch, H., & Pabian, S. (2014). Personal characteristics and contextual factors that determine “helping,” “joining in,” and “doing nothing” when witnessing cyberbullying. *Aggressive Behavior*, 40(5), 383–96. doi:10.1002/ab.21534
- Van der Wal, M. F., & Uitenbroek, D. G. (2001). De Amsterdamse pestvragenlijst voor kinderen. *Tijdschrift voor Gezondheidswetenschappen*, 79, 86 – 89.
- Van der Wal, M. F., de Wit, C. A. M., & Hirasing, R. A. (2003). Psychosocial health among young victims and offenders of direct and indirect bullying. *Pediatrics*, 111(6 Pt 1), 1312-7.

- Van Geel, M., Vedder, P., & Tanilon, J. (2014). Relationship between peer victimization, cyberbullying, and suicide in children and adolescents: a meta-analysis. *JAMA Pediatrics*, *168*(5), 435–442. doi:10.1001/jamapediatrics.2013.4143
- Vandebosch, H., & Van Cleemput, K. (2008). Rapid Communication Defining Cyberbullying: A Qualitative Research into the Perceptions of Youngsters. *Cyberpsychology & Behavior*, *11*(4), 499–503. doi:10.1089/cpb.2007.0042
- Vandebosch, H., & Van Cleemput, K. (2009). Cyberbullying among youngsters: profiles of bullies and victims. *New Media & Society*, *11*(8), 1349–1371. doi:10.1177/1461444809341263
- Van Dyk, T. R., & Nelson, T. D. (2014). Peer victimization and child physical health: The moderating role of pessimism. *Journal of Pediatric Psychology*, *39*(4), 469–480.
- Varjas, K., Henrich, C. C., & Meyers, J. (2009). Urban middle school students' perceptions of bullying, cyberbullying, and school safety. *Journal of School Violence*, *8*(2), 159–176. doi:10.1080/15388220802074165
- Vassallo, S., Edwards, B., Renda, J., & Olsson, C. A. (2014). Bullying in early adolescence and antisocial behavior and depression six years later: What are the protective factors? *Journal of School Violence*, *13*, 100–124. doi:10.1080/15388220.2013.840643
- Vernberg, E. M., Nelson, T. D., Fonagy, P., & Twemlow, S. W. (2011). Victimization, aggression, and visits to the school nurse for somatic complaints, illnesses, and physical injuries. *Pediatrics*, *127*(5), 842–848. doi:10.1542/peds.2009-3415
- Vieno, A., Gini, G., Lenzi, M., Pozzoli, T., Canale, N., & Santinello, M. (2015). Cybervictimization and somatic and psychological symptoms among Italian middle school students. *The European Journal of Public Health*, *25*(3), 433–437. doi:10.1093/eurpub/cku191
- Vivolo-Kantor, A. M., Martell, B. N., Holland, K. M., & Westby, R. (2014). A systematic review and content analysis of bullying and cyber-bullying measurement strategies. *Aggression and Violent Behavior*, *19*(4), 423–434. doi:10.1016/j.avb.2014.06.008
- Vollink, T., Dehue, F., & Bolman, C. A. M. (2008). Parenting style and cognitive factors in

- relation to the intention of parents to prevent cyberbullying. *Psychology & Health*, 23, 267-268.
- Von Rueden, U., Gosch, A., Rajmil, L., Bisegger, C., & Ravens-Sieberer, U. (2006). Socioeconomic determinants of health related quality of life in childhood and adolescence: results from a European study. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 60(2), 130-135. doi: 10.1136/jech.2005.039792
- Wachs, S., Junger, M., & Sittichai, R. (2015). Traditional, cyber and combined bullying roles: Differences in risky online and offline activities. *Societies*, 5(1), 109–135. doi:10.3390/soc5010109.
- Waasdorp, T. E., & Bradshaw, C. P. (2015). The overlap between cyberbullying and traditional bullying. *Journal of Adolescent Health*, 56(5), 483–488. doi:10.1016/j.jadohealth.2014.12.002
- Wade, A., & Beran, T. (2011). Cyberbullying: The New Era of Bullying. *Canadian Journal of School Psychology*, 26(1), 44–61. doi:10.1177/0829573510396318
- Walker, J., Craven, R.G., & Tokunaga, R. S. (2013). Introduction. In S. Bauman, D. Cross, & J. Walker (Eds), *Principles of cyberbullying research: Definitions, measures, and methodology* (pp. 3-20). New York: Routledge.
- Wang, J., Iannotti, R. J., & Nansel, T. R. (2009). School Bullying Among Adolescents in the United States: Physical, Verbal, Relational, and Cyber. *Journal of Adolescent Health*, 45(4), 368-375. doi: 10.1016/j.jadohealth.2009.03.021
- Wang, J., Nansel, T. R., & Iannotti, R. J. (2011). Cyber and traditional bullying: Differential association with depression. *Journal of Adolescent Health*, 48(4), 415-417. doi: 10.1016/j.jadohealth.2010.07.012
- WHO. World Health Organization (2002). World Report on Violence and Health. Geneva: WHO.
- Wigderson, S., & Lynch, M. (2013). Cyber-and traditional peer victimization: Unique relationships with adolescent well-being. *Psychology of Violence*, 3(4), 297–309. doi: 10.1037/a0033657
- Willard, N. E. (2007). *Cyberbullying and cyberthreats: Responding to the challenge of online social aggression, threats, and distress*. Champaign, IL: Research Press

- Williams, K. R., & Guerra, N. G. (2007). Prevalence and predictors of internet bullying. *Journal of Adolescent Health, 41*(6), S14–S21. doi: 10.1016/j.jadohealth.2007.08.018
- Wölfer, R., Schultze-Krumbholz, A., Zagorscak, P., Jäkel, A., Göbel, K., & Scheithauer, H. (2014). Prevention 2.0: Targeting Cyberbullying @ School. *Prevention Science, 15*(6), 879–887. doi: 10.1007/s11121-013-0438-y
- Wong, D. S. W., Chan, H. C., & Cheng, C. H. K. (2014). Cyberbullying perpetration and victimization among adolescents in Hong Kong. *Children and Youth Services Review, 36*(0), 133-140. doi /10.1016/j.chilyouth.2013.11.006
- Wright, M. F. (2015). Adolescents' cyber aggression perpetration and cyber victimization: the longitudinal associations with school functioning. *Social Psychology of Education, 18*(4), 653–666. doi: 10.1007/s11218-015-9318-6
- Xu, Y., Farver, J. A. M., & Zhang, Z. (2009). Temperament, harsh and indulgent parenting, and Chinese children's proactive and reactive aggression. *Child Development, 80*, 244–258. doi: 10.1111/j.1467- 8624.2008.01257.x
- Ybarra, M. L., Diener-West, M., & Leaf, P. J. (2007). Examining the overlap in Internet harassment and school bullying: Implications for school intervention. *Journal of Adolescent Health, 41*(6), 42-50. doi:10.1016/j.jadohealth.2007.09.004
- Ybarra, M.L., Espelage, D., & Mitchell, K.J. (2007). The co-occurrence of internet harassment and unwanted sexual solicitation victimization and perpetration: Associations with psychosocial indicators. *Journal of Adolescent Health, 41* (6), 31-41
- Ybarra, M. L., & Mitchell, K. J. (2004a). Online aggressor/targets, aggressors, and targets: a comparison of associated youth characteristics. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 45*(7), 1308-1316. doi:10.1111/j.1469-7610.2004.00328.x
- Ybarra, M. L., & Mitchell, K. J. (2004b). Youth engaging in online harassment: Associations with caregiver-child relationships, internet use, and personal characteristics. *Journal of Adolescence, 27*(3), 319–336. doi: 10.1016/j.adolescence.2004.03.007

Yen, C.-F., Chou, W.-J., Liu, T.-L., Ko, C.-H., Yang, P., & Hu, H.-F. (2014). Cyberbullying among male adolescents with attention-deficit/hyperactivity disorder: Prevalence, correlates, and association with poor mental health status. *Research in Developmental Disabilities, 35*(12), 3543–3553. doi: 10.1016/j.ridd.2014.08.035

ANNEXE I
ASSESSMENT INSTRUMENTS

Kodigoa.....
Código.....

**BULLYING ETA ZIBERBULLING-A 10 ETA 12 URTE BITARTEKO UMEENGAN:
PREBALENTZIA ETA NORTASUN ETA TESTUINGURU FAMILIARRAREKIKO
KONEXIOAK.**

BULLYING Y CIBERBULLYING EN NIÑOS Y NIÑAS DE 10 A 12 AÑOS: PREVALENCIA Y
CONEXIÓN CON VARIABLES PERSONALES Y DEL CONTEXTO FAMILIAR.

Doktoregaia // Doctorando: Juan Manuel Machimbarrena Garagorri

Zuzendaria // Directora: Maite Garaigordobil Landazabal

Psikologia Fakultatea

Euskal Herriko Unibertsitatea

<http://www.sc.ehu.es/garaigordobil>

E-posta: jmmachimbar001@ikasle.ehu.es

maite.garaigordobil@ehu.es

Ikastetxea / Centro .....

Kurtsoa / Curso.....

Herria / Localidad.....

Ebaluazioaren data / Fecha de la evaluación.....

IDENTIFIKAZIO OROKORREKO DATUAK / DATOS DE IDENTIFICACION GENERAL
<p>Mesedez, dagokion zenbakia borobildu ezazu / Por favor, rodea con un círculo el número que corresponda</p>
<p>Sexua: 1 = Mutila; 2 = Neska / Sexo: 1 = Chico; 2 = Chica</p>
<p>Adina (urteak eta hilabeteak) / Edad: (años y meses): _____</p>
<p>Zurekin bizi diren pertsonak (borobildu dagokion zenbakia) / Personas con las que vives (rodea con un círculo el número que corresponda):</p>
<p>1 = Zure aitarekin eta zure amarekin 1 = Con tu Padre y con tu Madre</p>
<p>2 = Zure aitarekin 2 = Con tu Padre</p>
<p>3 = Zure amarekin 3 = Con tu Madre</p>
<p>4 = Batzuetan aitarekin eta batzuetan amarekin 4 = A veces con mi padre y a veces con mi madre</p>
<p>5 = Ez bazara zure gurasoekin bizi, norekin bizi zaren esaiguzu 5 = Si no vives con tus padres, indica con quién vives</p>
<p>Zure gurasoen edo tutoreen lanbidea / Trabajo de tus padres o tutores:</p>
<p>Zertan egiten du lan zure aitak? ¿En qué trabaja tu Padre?</p>
<p>Zertan egiten du lan zure amak? ¿En qué trabaja tu Madre?</p>
<p>Egon zara inoiz psikologoarenean? ¿Has ido alguna vez al psicólogo? 1= Bai/Si 2 = Ez/No</p>
<p>Erantzuna baiezkoa bada, zehaztu zergatik joan zinen. En caso de respuesta afirmativa, señala las razones por las que fuiste.</p>
<p>1= Antsietate-arazoengatik / Por problemas de ansiedad</p>
<p>2= Depresio-arazoengatik / Por problemas de depresión</p>
<p>3= Elikadura-arazoengatik / Por problemas alimenticios</p>
<p>4= Familia-arazoengatik / Por problemas familiares</p>
<p>5= Eskola-errendimendu arazoengatik / Por problemas de rendimiento académico</p>
<p>6= Biolentziarekin lotutako arazoengatik (bortizkeria-mota zehaztu: familiakoa, eskolakoa, politikoa...) / Por problemas relacionados con la violencia (especificar qué tipo de violencia: familiar, escolar, política,...)</p>
<p>7= Beste batzuk: zehaztu / Otros: especificar</p>

Anai-arreba heldugoak al dituzu? ¿Tienes hermanos/as mayores? 1=**Bai** // Si 2=**Ez** // No

- **Bete ezazu hurrengo laukia zure anai-arreba helduen datuekin** // Rellena el siguiente cuadro con las edades y el sexo de tus hermanos/as mayores

Zein da haien adina? // ¿Cuántos años tienen?	Sexua (Mutila edo neska) // Sexo (chica o chico)

Anai-arreba txikiagoak al dituzu? ¿Tienes hermanos/as menores? 1=**Bai** // Si 2=**Ez** // No

- **Bete ezazu hurrengo laukia zure anai-arreba txikien datuekin** // Rellena el siguiente cuadro con las edades y el sexo de tus hermanos/as menores

Zein da haien adina? // ¿Cuántos años tienen?	Sexua (Mutila edo neska) // Sexo (chico o chica)

Zer da Bullying-a // ¿Qué es el Bullying?

⊗ **Eraso errepikatu bat da, ikasle batek edo batzuek beste baten aurka burututakoa. Epe luze batean zehar modu jarrai batean ematen da, mina egiteko edo pertsona gaizki sentiarazteko.**

⊗ **Una agresión repetida durante un periodo prolongado de tiempo, de uno o varios estudiantes hacia otro, con la intención de hacerle daño o hacerle sentir mal.**

NOLA EGITEN DA BULLYING-a ?//¿QUÉ FORMAS HAY DE BULLYING?

Eraso fisikoa

Agresión física

- Gorputzaren kontra (*jotzea, bultzatzea*) edo norbaiten gauzen aurkako ekintzak (*gauzak apurtzea edo lapurtzea...*)
- Acciones agresivas contra el cuerpo u objetos personales (Pegar, robar u estropear pertenencias...)

Ahozko erasoa

Agresión verbal

- Burla egitea, zurrumurak zabalzea, ezizenak (*moteak*)....
- Hacer burla, difundir rumores, poner motes

Eraso soziala

Agresión social

- Taldetik kanpo uztea, marjinatea, ezikusiarrena egitea..
- Dejar fuera del grupo, marginar, ignorar

Eraso psikologikoa

Agresión psicológica

- Mehatxuak, beharrezkoak, autoestimua kontrako erasoak
- Amenazas, humillaciones, ataques a la autoestima...

Baina gogoratu! EZ DA BULLYING-a izango zure kide batekin borrokatu edo haserretu bazara eta GERO EZ BADA BERRIZ GERTATU.

Pero recuerda: NO ES BULLYING, cuando te has peleado o enfadado con un compañero pero LUEGO NO HA VUELTO A OCURRIR.

Zer da Ziberbullying-a? // ¿Qué es el Cyberbullying?

⊗ **ZIBERBULLYING-a bullying mota bat da, bitarte telematikoa, esaterako Internet (posta elektronikoa, blogak, foroak, web-orri pertsonalak, webcamak, sare sozialak...) edo telefono mugikorra, online bideojokoak ....erabiliz pertsona baten aurka jazarpen, eraso edo eta mehatxu egitean oinarritzen dena.**

⊗ El CYBERBULLYING es una forma de bullying que consiste en utilizar las nuevas Tecnologías de la Información y la Comunicación es decir, Internet (correo electrónico, mensajería instantánea o "chat", páginas web o blogs...), el teléfono móvil, los videojuegos online... para ejercer el acoso, la agresión, la intimidación, el hostigamiento... a otra persona

Bullying Eskala				
Azken urtean zehar halako erasorik gertatu edo jasan al dituzu? ¿Te han a ti agredido o molestado de este modo en el último año?	Inoiz ez Nunca	Batzuetan Algunas veces	Askotan Bastantes veces	Beti Siempre
Eraso fisikoa (<i>jo, zure gauzak apurtzea edo lapurtzea...</i>) Con agresión física (<i>pegar, robar o estropear tus cosas...</i>)	0	1	2	3
Ahozko erasoa (<i>burla egitea, zurrumurak zabaltzea, moteak...</i>) Con agresión verbal (<i>hacer burla, difundir rumores, poner moteas</i>)	0	1	2	3
Eraso soziala (<i>taldetik kanpo uztea, marjinatea, ezikusiarrena egitea</i>) Con agresión social (<i>dejar fuera del grupo, marginar, ignorar</i>)	0	1	2	3
Eraso psikologikoa (<i>mehatxuak, beheratzea, autoestimua kontrako erasoak</i>) Con agresión psicológica (<i>amenazas, humillaciones, ataques a la autoestima</i>)	0	1	2	3

Ziberbullying Eskala				
Azken urtean zehar modu jarraituan erasotua izan al zara? Norbaitek Ziberbullying egin al dizu? Has sido acosado de este modo continuamente durante el último año? ¿Te ha hecho alguien Ciberbullying?				
Gogoratu// Recuerda				
Inoiz ez Nunca 0	Batzuetan Algunas veces 1	Askotan Bastantes veces 2	Beti Siempre 3	
1. Internetetik edo mugikorretik mezu iraingarriak eta mingarriak bidali dizkizute? ¿Te han enviado mensajes ofensivos e insultantes mediante el móvil o Internet?	0	1	2	3
2. Internetetik edo telefono mugikorretik dei iraingarriak eta mingarriak egin dizkizute? ¿Te han hecho llamadas ofensivas e insultantes mediante el móvil o Internet?	0	1	2	3
3. Erasoa egin al dizute grabatu eta internetera igotzeko? ¿Te han agredido para grabarte y colgarlo en Internet?	0	1	2	3
4. Internet edo mugikor bidez zure argazki edo bideo pribatu edo konprometiturik zabaldu dute? ¿Han difundido fotos o vídeos tuyos privados o comprometidos, a través del teléfono móvil o Internet?	0	1	2	3
5. Zu ohartu gabe aldageletan, hondartzan edo komunean argazkirik atera al dizute eta interneten ipini dituzte edo mugikorretik zabaldu? ¿Te han hecho fotos robadas en sitios como los vestuarios, playa, el cuarto de baño... y las han difundido por el teléfono móvil o por Internet?	0	1	2	3
6. Zu beldurtzeko helburuarekin eginiko dei anonimorik jaso duzu? ¿Has recibido llamadas anónimas, con el fin de asustarte y provocarte miedo?	0	1	2	3
7. Mezu edo dei bidez mehatxu edo xantaia egin dizute? ¿Te han chantajeado o amenazado por medio de llamadas o mensajes?	0	1	2	3
8. Mugikorretik edo internetetik jazarpen sexualik jasan duzu? ¿Te han acosado sexualmente a través del móvil o de Internet?	0	1	2	3
9. Norbaitek zure blogean zu bazina bezala sinatu du, gezurrak edo sekretuak kontatuz? ¿Ha firmado alguien en tu blog, haciéndose pasar por ti, escribiendo comentarios difamatorios, mentiras o contando tus secretos?	0	1	2	3
10. Zure blogera edo posta elektronikora zu sartu ez zaitez pasahitza lapurtu dizute? ¿Te han robado la contraseña, para impedir que puedas acceder a tu blog o a tu correo electrónico?	0	1	2	3
11. Zure argazki edo bideoak eraldatu dituzte Internet bidez sare sozialetan edo YouTubeen zabaldu eta zutaz barre egiteko edo zu umilatzeko? ¿Han modificado tus fotos o vídeos para difundirlas a través de redes sociales o páginas web (p.e: YouTube), para humillarte o reirse de ti?	0	1	2	3
12. Sare sozialetan zu zure kontaktuetatik urruntzeko helburuarekin jazarpenik egin dizute? ¿Te han acosado para intentar aislarte de tus contactos en las redes sociales?	0	1	2	3
13. Egin nahi ez zenituen gauzak egitera behartu zaituzte zure gauza pertsonalak sarean ez zabaltzeko? ¿Te han chantajeado, obligándote a realizar cosas que no querías a cambio de no divulgar tus cosas íntimas en la red?	0	1	2	3
14. Heriotzarekin mehatxatu al zaituzte zu edo zure familiako norbait telefono mugikorretik, sare sozialetatik edo bestelako teknologien bitartez? ¿Te han amenazado de muerte a ti o a tu familia a través del teléfono móvil, de las redes sociales o de otro tipo de tecnología?	0	1	2	3
15. Internet bidez zuri buruzko gezurrak zabaldu al dituzte zure izena edo ospea zikintzeko asmoz? Zuri buruzko zurrumurruak zabaldu al dituzte zuri min egiteko? ¿Te han difamado en Internet diciendo cosas de ti que son mentira para desprestigiarle? ¿Han difundido rumores sobre ti, para hacerte daño?	0	1	2	3

Aurrez aurreko erasoak EDO zibererasoak jasan badituzu erantzun galdea hauek:
Si te han acosado "cara a cara" o mediante internet o el teléfono móvil contesta a estas preguntas:

Nori esan diozu? // ¿A quién se lo has dicho?

(Hemen idatzi...// Escribe aquí)

Zer egin duzu? // ¿Qué has hecho?

(Hemen idatzi...// Escribe aquí)

ZER SENTITZEN DUZU EDO SENTITU IZAN DUZU JAZARPENA JASATERAKOAN? Ipini marka bat izan dituzun sentimenduetan.

¿QUÉ SIENTES O HAS SENTIDO CUÁNDO TE HAN ACOSADO? Marca todos los sentimientos que tengas.

☐ Haserrea / Rabia-Ira	☐ Gorrotoa / Rencor
☐ Mendeku gogoa / Deseos de venganza	☐ Kezka, ardura / Preocupación
☐ Beldurra – Izua / Miedo-Temor	☐ Erruduntasuna / Culpabilidad
☐ Lotsa / Vergüenza	☐ Ez zait axola / Indiferencia
☐ Tristura / Tristeza	☐ Beste batzuk. ¿Zeintzuk? Otros. ¿Cuáles?

Zein ondorio edo efektu izan dute ekintza hauek zugar? Deskribatu

¿Qué efectos o consecuencias han tenido en ti estas actuaciones? Descríbelos

(Hemen idatzi...// Escribe aquí)

Bullying Eskala				
Azken urtean zehar halako erasorik egin edo burutu al duzu? ¿Tu has agredido o molestado de este modo en el último año?	Inoiz ez Nunca	Batzuetan Algunas veces	Askotan Bastantes veces	Beti Siempre
Eraso fisikoa (<i>jo, besteen gauzak apurtzea edo lapurtzea...</i>) Con agresión física (<i>pegar, robar o estropear tus cosas...</i>)	0	1	2	3
Ahozko erasoa (<i>burla egitea, zurrumurak zabaltzea, moteak...</i>) Con agresión verbal (<i>hacer burla, difundir rumores, poner mote</i>)	0	1	2	3
Eraso soziala (<i>taldetik kanpo uztea, marjinatea, ezikusiarrena egitea...</i>) Con agresión social (<i>dejar fuera del grupo, marginar, ignorar</i>)	0	1	2	3
Eraso psikologikoa (<i>mehatxuak, beheratzea, autoestimua kontrako erasoak...</i>) Con agresión psicológica (<i>amenazas, humillaciones, ataques a la autoestima</i>)	0	1	2	3

Ziberbullying Eskala				
Azken urtean zehar modu honetako jazarpenik egin al duzu? Norbaiti ZIBER-JAZARPENIK egin al diozu? ¿Has acosado de este modo continuamente durante el último año? ¿Has hecho Ciberbullying a alguien? Gogoratu//Recuerda				
Inoiz ez Nunca 0	Batzuetan Algunas veces 1	Askotan Bastantes veces 2	Beti Siempre 3	
1. Internetetik edo telefono mugikorretik mezu iraingarriak eta mingarriak bidali dituzu? ¿Has enviado mensajes ofensivos e insultantes mediante el teléfono móvil o Internet?	0	1	2	3
2. Internetetik edo telefono mugikorretik dei iraingarriak eta mingarriak egin dituzu? ¿Has hecho llamadas ofensivas e insultantes mediante el teléfono móvil o Internet?	0	1	2	3
3. Norbait erasotu edota probokatu al duzu jipoi bat eman, grabatu eta internetera igotzeko? ¿Has agredido o has provocado a alguien para darle una paliza y grabarlo y colgarlo en Internet?	0	1	2	3
4. Internet edo mugikor bidez norbaiten argazki edo bideo pribatu edo konprometituri zabaldu duzu? ¿Has difundido fotos o videos privados o comprometidos de alguien a través del móvil o de Internet?	0	1	2	3
5. Bestea ohartu gabe aldageletan, hondartzan edo komunean argazkirik atera duzu eta interneten ipini edo mugikorretik zabaldu? ¿Has hecho fotos robadas en sitios como los vestuarios, playa, servicios y las has difundido por el teléfono móvil o Internet?	0	1	2	3
6. Norbait beldurtzeko helburuarekin dei anonimorik eginduzu? ¿Has hecho llamadas anónimas con el fin de asustar y provocar miedo?	0	1	2	3
7. Mezu edo dei bidez xantaia edo mehatxu egin duzu? ¿Has chantajeado o amenazado por medio de llamadas o mensajes?	0	1	2	3
8. Mugikorretik edo internetetik inor sexualki jazarri duzu? ¿Has acosado sexualmente a través del móvil o de Internet?	0	1	2	3
9. Besteren baten blogean sartu eta irainak, gezurrak edo sekretuak kontatu al dituzu? ¿Has firmado en el blog de otro persona escribiendo, mentiras o contando sus secretos?	0	1	2	3
10. Blogean edo posta elektronikoa ez sartzeko norbaiti bere blogeko edo posta elektronikoko hitz-gakoa lapurtu diozu? ¿Has robado la contraseña, de alguien para impedir que puedan acceder a su blog o a su correo electrónico?	0	1	2	3
11. Argazki edo bideoak trukatu dituzu Internet bidez, sare sozialetan edo weborrialdeetan (adb: YouTube) zabaldu eta norbaitetaz barre egiteko edo umilatzeko? ¿Has modificado fotos o videos de algún alguien para difundirlas a través de la redes sociales o páginas web (p.j: YouTube) y humillarle o reírte de él?	0	1	2	3
12. Sare sozialetan norbaiti bere kontaktuetatik urruntzeko helburuarekin jazarpenik egin diozu? ¿Has acosado para intentar aislar a algún chico/a de sus contactos en las redes sociales?	0	1	2	3
13. Norbait egin nahi ez zituen gauzak egitera behartu duzu bere gauza pertsonalak sarean ez zabaltzearen truke? ¿Has chantajeado, obligando a algún chico/a a realizar cosas que no quería, a cambio de no divulgar sus cosas íntimas en Internet?	0	1	2	3
14. Inor heriotzaz mehatxatu duzu telefono mugikorretik, sare sozialetatik edo bestelako teknologien bitartez? ¿Has amenazado de muerte a algún chico o a su familia a través del teléfono móvil, de las redes sociales o de otro tipo de tecnología?	0	1	2	3
15. Internet bidez beste bati buruzko gezurrak zabaldu al dituzu haren izen ona edo ospea zikintzeko asmoz? Beste buruzko zurrumurruak zabaldu al dituzu haiei min egiteko? ¿Has difamado a alguien por Internet diciendo cosas sobre esa persona que son mentira para desprestigiarla? ¿Has difundido rumores sobre otros para hacerles daño?	0	1	2	3

Horrelako erasoak egin badituzu (aurrez aurreko erasoak EDO zibererasoak). Erantzun galderaa hauek:
Si has acosado cara a cara o mediante el teléfono móvil o Internet. Responde a estas preguntas

Noiztik egiten dituzu horrelakoak? ¿Desde cuándo lo haces?
(Hemen idatzi...// Escribe aquí)

Zein maiztasunarekin? ¿Con qué frecuencia?
(Hemen idatzi...// Escribe aquí)

Nori egiten dizkiozu eraso hauek? ¿A quién agredes o molestas?
(Hemen idatzi...// Escribe aquí)

Taldean edo bakarrik egiten dituzu eraso hauek? ¿Lo haces estando solo o en grupo?
(Hemen idatzi...// Escribe aquí)

ZEIN ARRAZOIENGATIK EGITEN DITUZU EKINTZA HAUEK? MARKATU NAHI DITUZUN SENTIMENDU GUZTIAK.
¿POR QUÉ REALIZAS ESTAS CONDUCTAS HACÍA OTRAS PERSONAS? PUEDES MARCAR VARIAS RAZONES DE LA LISTA QUE SE PRESENTA:

☐ Beste arraza batekoak direlako Porque son de otra	☐ Lotsatiak direlako / Porque son tímidos
☐ Homosexualak direlako Porque son homosexuales.	☐ Merezia dutelako / Porque se lo merecen
☐ Beste sexukoak gutxiago direlako Porque son de un sexo inferior.	☐ Dibertitu egiten naizelako / Porque me divierte
☐ Ez dutelako ni bezala pentsatzen Porque piensan distinto que yo.	☐ Taldeak horrela erabaki duelako / Porque lo ha decidido el grupo
☐ Ahulagoak direlako Porque son más débiles.	☐ Biktima ez izateko / Para evitar ser víctima
☐ Defekturen bat dutelako edo elbarriak direlako Porque tienen algún defecto o discapacidad.	☐ Liderraren laguna izateko / Para ser amigo del líder
☐ Traketsak direlako / Porque son torpes	☐ Beste arrazoiak. Zeintzuk? Otras razones ¿Cuáles?
☐ Argiegiak direlako eta gehiago ezin ditudalako jasan/ Porque son demasiado listos y no les aguanto	

NOLA SENTITZEN ZARA BESTEEI JAZARPENA EGITEAN? HAINBAT SENTIMENDU MARKA DITZAZKEZU
¿CÓMO TE SIENTES, CUANDO MOLESTAS A OTROS? PUEDES MARCAR VARIOS SENTIMIENTOS.

☐ Oso ongi, pozik nago / Muy bien, estoy contento/a	☐ Ongi, beste pertsona sufritzen ari dela pentsatzea gustatzen zaidalako / Bien porque me gusta saber que esa persona está sufriendo
☐ Errudun, min egiten ari naizelako / Culpable por estar haciendo daño	☐ Gorrotoa, amorrua / Odio, rencor
☐ Indartsua, boteretsua, besteak baino gehiago / Fuerte poderoso/a, superior	☐ Poza, nire mendekua egiten ari naizelako / Placer porque hago mi venganza
☐ Axolagabe, ez dut ezer sentitzen, berdin zait / Indiferente, no siento nada, me da igual	☐ Beste arrazoiak. Zeintzuk? Otras razones ¿Cuáles?
☐ Urduri, ezinegonarekin / Nervioso/a, intranquilo/a	

Bullying Eskala				
Azken urtean zehar halako erasorik ikusi al dituzu, zuk zeuk parte hartu ez arren? ¿Has visto como agredían o molestaban de este modo aunque tu no participaras en el último año?	Inoiz ez Nunca	Batzuetan Algunas veces	Askotan Bastantes veces	Beti Siempre
Eraso fisikoa (<i>jo, besteen gauzak apurtzea edo lapurtzea...</i>) Con agresión física (<i>pegar, robar o estropear tus cosas...</i>)	0	1	2	3
Ahozko erasoa (<i>buria egitea, zurrumurak zabaltzea, moteak...</i>) Con agresión verbal (<i>hacer burla, difundir rumores, poner moteos</i>)	0	1	2	3
Eraso soziala (<i>taldetik kanpo uztea, marjinatea, ezikusiarrena egitea...</i>) Con agresión social (<i>dejar fuera del grupo, marginar, ignorar</i>)	0	1	2	3
Eraso psikologikoa (<i>mehatxuak, beheratzea, autoestimua kontrako erasoak...</i>) Con agresión psicológica (<i>amenazas, humillaciones, ataques a la autoestima</i>)	0	1	2	3

Ziberbullying Eskala				
Zuk ezagutzen duzun norbaitek azken urtean ziberbullying-a jasan duela ikusi edo entzun al duzu? Azaldu azken urtean zehar zein maiztasunarekin ikusi edo entzun duzun hau gertatzen zitzaiola ezagutzen duzun pertsonari, nahiz eta zuk ez ikusi. Eta gogoratu:				
Has visto, o te han contado, que a alguien que tú conoces le hayan hecho cyberbullying? Indica la frecuencia con la que ha visto o has sabido que le ocurrió a alguien que conoces durante el último año, aunque no lo hayas visto directamente. Y recuerda:				
Inoiz ez Nunca 0	Batzuetan Algunas veces 1	Askotan Bastantes veces 2	Beti Siempre 3	

1. Internetetik edo telefono mugikorretik mezu iraingarrien eta mingarrien bidalketa ikusi duzu ¿Has visto enviar mensajes ofensivos e insultantes mediante el teléfono móvil o Internet?	0	1	2	3
2. Internetetik edo telefono mugikorretik dei iraingarriak eta mingarriak egiten ikusi dituzu? ¿Has visto hacer llamadas ofensivas e insultantes, mediante el teléfono móvil o Internet?	0	1	2	3
3. Grabatu eta interneten zabaltzeko asmoekin norbait nola erasotu edo jipoitzen zuten ikusi al duzu? ¿Has visto agredir o dar una paliza a alguien grabarlo y colgarlo en Internet?	0	1	2	3
4. Internet edo mugikor bidez norbaiten argazki edo bideo pribatu edo konprometitua nolazabaltzen dituzten ikusi duzu? ¿Has visto difundir fotos o vídeos privados o comprometidos de alguien utilizando el teléfono móvil o Internet?	0	1	2	3
5. Batea ohartu gabe aldageletan, hondartzan edo komunean argazkirik ateratzen eta interneten zabaltzen ikusi dituzu edo mugikorretik zabaltzen dituzte? ¿Has visto hacer fotos robadas en sitios como los vestuarios, playa, el cuarto de baño... y las han difundido por el teléfono móvil o Internet?	0	1	2	3
6. Norbait beldurtzeko helburuarekin dei anonimorik egiten ikusi dituzu? ¿Has visto hacer llamadas anónimas, con el fin de asustar y provocar miedo?	0	1	2	3
7. Norbait mezu edo dei bidez xantai edo mehatxu izaten ikusi duzu? ¿Has visto como han chantajeado o amenazado por medio de llamadas o mensajes?	0	1	2	3
8. Mugikorretik edo internetetik zure kideren bat sexualki jazartua izaten ikusi duzu? ¿Has visto que algún compañero haya acosado sexualmente a través del móvil Internet?	0	1	2	3
9. Ikusi al duzu norbait besteren baten itxura hartuta haren blogean sartzen, irainak, gezurrak edo sekretuak kontatzeko? ¿Has visto que alguien haya firmado en el blog de otras personas haciéndose pasar por ellas, con comentarios difamatorios, mentiras o contando sus secretos?	0	1	2	3
10. Blogean edo posta elektronikoa ez sartzeko norbait bere blogeko edo posta elektronikoko pasahitza nola lapurtzen ziotela ikusi duzu? ¿Has visto que le hayan robado la contraseña, a alguien para impedir que pueda acceder a su blog o a su correo electrónico?	0	1	2	3
11. Sare sozial edo web orrialdeetan (adb. Youtube) zabaltzeko eta norbaitetaz barre egin edo hura humilatzeko aldatuak izan diren argazki edo bideoak ikusi dituzu? ¿Has visto fotos o vídeos de alguien que hayan sido modificadas para difundirlas mediante las redes sociales o páginas web (p. ej. You Tube) y humillarle o reirse de él?	0	1	2	3
12. Sare sozialetan norbait bere kontaktuetatik urruntzeko helburuarekin erasotua izan den norbait ikusi duzu? ¿Has visto cómo han acosado a alguien para intentar aislarles de sus contactos en las redes sociales?	0	1	2	3

13. Bere gauza pertsonalak ez zabaltzearen truke egin nahi ez zituen gauzak egitera behartua izan den norbait ikusi duzu ? ¿Has visto cómo han chantajeado u obligando a hacer cosas que no quería, a cambio de no divulgar sus cosas íntimas en Internet?	0	1	2	3
14. Telefono mugikor, sare sozial edobestelako teknologien bitartez heriotzez mehatxatua (bera zein bere familia) izan den norbait ikusi duzu? ¿Has visto que hayan amenazado de muerte a alguna persona o su familia utilizando el teléfono móvil, de las redes sociales u otro tipo de tecnología?	0	1	2	3
15. Internet bidez, bere izen ona zikintzeko edo mina egiteko, norbaiti buruzko gezurrak edo zurrumurruak nola zabaltzen dituzten ikusi duzi? ¿Has visto que hayan difamado o difundido rumores por Internet de alguien diciendo cosas que son mentira para desprestigiarle o hacerle daño?	0	1	2	3

INORRI HOLAKO ERASOAK GERTATZEN ARI ZITZAIZKIOLA IKUSI EDO ENTZUN BADUZU, HURRENGO GALDEREI ERANTZUN:
 SI HAS VISTO O HAS SABIDO QUE ALGUIEN ESTABA SUFRIENDO COMPORTAMIENTOS DE ESTE TIPO, RESPONDE A LAS SIGUIENTES PREGUNTAS:

Nori esan diozu? ¿A quién se lo has dicho?

(Hemen idatzi.../ Escribe aquí)

Zer egin duzu? ¿Qué has hecho?

(Hemen idatzi.../ Escribe aquí)

ZER SENTITZEN EDO ZER SENTITU DUZU HOLAKOAK GERTATZEN ARI ZIRELA JAKIN DUZUNEAN? HURRENGO ZERRENDATIK MARKATU NAHI ADINA SENTIMENDU:

¿QUÉ SIENTES O HAS SENTIDO AL VER QUE ALGUIENTE ESTABA SUFRIENDO ESTAS SITUACIONES? PUEDES MARCAR VARIOS SENTIMIENTOS EN LA SIGUIENTE LISTA:

☐ Haserrea / Rabia-Ira	☐ Kezka, ardura / Preocupación
☐ Beldurra edo lzua / Miedo oTemor	☐ Erruduntasuna / Culpabilidad
☐ Lotsa / Vergüenza	☐ Ez zait axola / Indiferencia
☐ Tristura / Tristeza	☐ Beste sentimendo batzuk. Zeintzuk? Otros sentimientos ¿Cuáles?

9

PEF-H2.
(Alonso & Román, 2013)

Ondoren, imajina ezazu azaltzen zaizkizun egoerak zure familian zuri gertatzen zaizkizula. Egoera hori gertatuz gero, jar zaitez zure amaren edo aitaren lekuan eta pentsa ezazu zer egingo luketen haiek. Azaltzen dizugun ekintza bakoitzeko haien erreakzioen maiztasuna baloratu behar duzu.. Gogoratu ez duzula egoera horretan haiek egitea nahiko zenukeena edo hoberena litzatekeena baloratu behar, haiek egoera horretan egingo luketeena baizik.

A continuación imagínate que las situaciones que te presentamos te ocurren con tu madre o tu padre. Una vez dentro de la situación planteada, imagina que es lo que haría tu padre/madre. Tienes que valorar con qué frecuencia crees que reaccionarían a cada una de ellas. Recuerda que no se trata de valorar lo que te gustaría que hiciesen o lo que sería mejor, si no lo que realmente harían en esa situación en esa situación.

“Imajina ezazu gaur alkandora berria estreinatzen duzula, eta botoiak botoitzea zaila da. Kexatu egiten zara eta laguntza eskatzen duzu.” // “Imagínate que hoy estrenas una camisa y los botones son un poco más difíciles de abrochar. Te quejas y le pides ayuda.”

Zer egingo luke? ¿Qué crees que haría?	Inoiz Nunca	Gutxitan Pocas veces	Batuetan Algunas veces	Sarritan Bastantes veces	Askotan Muchas veces	Beti Siempre
1. Zuk zeuk egin behar duzula esango lizuke. Te diría que lo tienes que hacerlo tu solo/a.	0	1	2	3	4	5
2. Arrazoiá bazenu, nola egiten den irakatsiko lizuke. Si viera que tienes razón te enseñaría a hacerlo.	0	1	2	3	4	5
3. Durarik gabe alkondara botoituko lizuke. No lo dudaría y te los abrocharía.	0	1	2	3	4	5

“Imajina ezazu oso lotsatia zarela eta hurrengo egunean eskolako antzerkilanean parte hartu behar izango duzula. Ohera joaterako ordua da, oso urduri zaude eta zaila egiten zaizu bakarrik joatea.” // “Imagínate que eres muy vergonzoso/a y que tienes que actuar al día siguiente en una obra de teatro del colegio. Es la hora de ir a la cama, pero estás tan nervioso que te cuesta marcharte solo/a.”

Zer egingo luke? ¿Qué crees que haría?	Inoiz ez Nunca	Gutxitan Pocas veces	Batuetan Algunas veces	Sarritan Bastantes veces	Askotan Muchas veces	Beti Siempre
4. Ohera bidaliko zintuzke baina zurekin geldituko litzake apur baterako. Te mandaría a la cama pero iría contigo un poco.	0	1	2	3	4	5
5. Ohera bidaliko zintuke, egunero bezala. Te haría ir a la cama como todos los días.	0	1	2	3	4	5
6. Pena emango lioke eta sofán gelditzen utziko zintuzke. Le daría pena y te dejaría quedarte en el sofá.	0	1	2	3	4	5

“Imajina ezazu etxetik kanpo bazkalduko duzula, eta lehengo aldiz mahai-tresnak erabilita jatea oso zaila den janari bat jan behar duzula; zure gustukoa denez eskuekin jaten hasten zara.” // *“Imagínate que vas a comer fuera de casa y por primera vez vas a tomar algo que es muy difícil de coger con los cubiertos; como te gusta mucho decides hacerlo con las manos.”*

Zer egingo luke? ¿Qué crees que haría?	Inoiz ez Nunca	Gutxitan Pocas veces	Batzuetan Algunas veces	Sarritan Bastantes veces	Askotan Muchas veces	Beti Siempre
7. Hasieratik ondo egitera behartuko zintuzke. Te obligaría a hacerlo bien desde el principio.	0	1	2	3	4	5
8. Egun horretan berak emango lizuke. Ese día te daría de comer.	0	1	2	3	4	5
9. Lagunduko eta irakatsiko zintuzke. Te enseñaría y te ayudaría.	0	1	2	3	4	5

“Imajina ezazu gaur norbait etorri dela zure etxera eta oso gogoko duzun zerbait ekarri dizula. Jolasten hasten zarenean afaltzeko ordua dela adierazten dizute. Pixka bat gehiago egotea eskatzen duzu.” // *“Imagínate que hoy ha venido alguien a vuestra casa y te ha traído algo que te encanta. Justo cuando empiezas a jugar con ello te indican que es la hora de cenar. Pides que te deje un poquito más.”*

¿ Zer egingo luke? ¿Qué crees que haría?	Inoiz ez Nunca	Gutxitan Pocas veces	Batzuetan Algunas veces	Sarritan Bastantes veces	Askotan Muchas veces	Beti Siempre
10. Beti bezala, afaltzera behartuko zintuzke. Te haría ir a cenar como siempre.	0	1	2	3	4	5
11. Denbora pixka bat utziko lizuke gero men egitekotan. Te dejaría un poco con la condición de obedecer.	0	1	2	3	4	5
12. Nahi duzun arte geratzea utziko lizuke. Te dejaría quedarte todo lo que quieras.	0	1	2	3	4	5

“Imajina ezazu oso ume urduria zarela eta gaur zure urtebetzea dela. Gainera asko maite dituzun familiarrak etorriko direla zu ikustera. Oso pozik zaude, baina gehiegi mugitzen eta eragozten ari zarela.” // *“Imagínate que eres un niño/a muy nervioso/a y hoy es tu cumpleaños. Tienes la suerte de que además vienen familiares que tienes muchas ganas de ver. Estás muy contento/a pero no paras de moverte y molestar.”*

Zer egingo luke? ¿Qué crees que haría?	Inoiz ez Nunca	Gutxitan Pocas veces	Batzuetan Algunas veces	Sarritan Bastantes veces	Askotan Muchas veces	Beti Siempre
13. Bideo bat edo telebista jarriko lizuke. Te pondría la televisión o un vídeo.	0	1	2	3	4	5
14. Zerbait egitera edo parkera eramango zintuzke. Procuraría tenerte ocupado/a o llevarte al parque.	0	1	2	3	4	5
15. Molestatzen jarraituz gero zigortuko zintuzke. Si siguieras molestando te castigaría.	0	1	2	3	4	5

“Imajina ezazu etxetik kanpo zaudela familiarekin eta zure adineko beste ume batzuekin. Oso ondo pasatzen zabilzate, baina etxean baino okerrago portatzen ari zarete, eta ohartarazi behar zaituztete.” // “Imaginate que estás fuera de casa con tu familia y otros niños de tu edad. Os lo estáis pasando muy bien, pero os estáis portando mucho peor que en casa y os tienen que llamar la atención.”

¿Qué crees que haría? Zer egingo luke?	Inoiz ez Nunca	Gutxitan Pocas veces	Batzuetan Algunas veces	Sarritan Bastantes veces	Askotan Muchas veces	Beti Siempre
16. Zer egin eta zer ez esango lizuke. Te diría lo que puedes hacer y lo que no.	0	1	2	3	4	5
17. Obeditzen ez baduzu egiten zirgortuko zintuzke. Si no obedeces te castigaría.	0	1	2	3	4	5
18. Etxetik kanpo egoterakoan ez lizuke ezer esango. Al estar fuera de casa no te diría nada.	0	1	2	3	4	5

“Imajina ezazu eskolan gertatutako garrantzitsua den zerbait kontatu nahi duzula eta etxera etortzerakoan ezin dizula kasurik egin.” // “Imaginate que tienes ganas de contar algo muy importante que te ha pasado en el colegio y al llegar a casa no puede hacerte caso.”

Zer egingo luke? ¿Qué crees que haría?	Inoiz ez Nunca	Gutxitan Pocas veces	Batzuetan Algunas veces	Sarritan Bastantes veces	Askotan Muchas veces	Beti Siempre
19. Egiten ari dena alde batera utziko luke zuri arreta jartzeko. Dejaría lo que estuviera haciendo para escucharte.	0	1	2	3	4	5
20. Itxoiteko eskatu lizuke gero kasu gehiago egiteko. Te diría que si esperas podrá atenderte mejor.	0	1	2	3	4	5
21. Zurekin haserretuko litzake ez itxoiteagatik. Se enfadaría contigo por no saber esperar.	0	1	2	3	4	5

“Imajina ezazu gaizki marrazten duzula uste duzula eta eskolara eraman behar duzun marrazkia bukatu berri duzula. Marrazkia erdipurdi egin duzula uste duzu eta bere iritzia jakiteko eraskuten diozu.” // “Imaginate que tú crees que no dibujas bien y acabas de terminar un dibujo que tienes que llevar al colegio y te ha quedado regular. Se lo enseñas para conocer su opinión.”

Zer egingo luke? ¿Qué crees que haría?	Inoiz ez Nunca	Gutxitan Pocas veces	Batzuetan Algunas veces	Sarritan Bastantes veces	Askotan Muchas veces	Beti Siempre
22. Gehiago saiatu behar duzula esango lizuke eta berriz egitera behartuko zintuzke. Te diría que te esforzaras más y te mandaría repetir.	0	1	2	3	4	5
23. Oso ondo dagoela esango lizuke. Te diría que te ha quedado muy bien.	0	1	2	3	4	5

24. Animatuko zintuzke eta marrazkia hobetzen lagunduko lizuke. Te animaría y te enseñaría a corregir lo que tienes.	0	1	2	3	4	5
“Imajina ezazu beste ume batzuekin haserretu zarela zure jostailua hartu dutelako, laguntza eskatzen duzu jostailua berreskuratzeko eta zuk jolasteko.” // “Imagínate que te has peleado con otros niños que han cogido tu juguete y vas a buscar ayuda para que te lo devuelvan y jugar tú con él.”						
Zer egingo luke? ¿Qué crees que haría?	Inoiz ez <i>Nunca</i>	Gutxitan <i>Pocas veces</i>	Batzuetan <i>Algunas veces</i>	Sarritan <i>Bastantes veces</i>	Askotan <i>Muchas veces</i>	Beti <i>Siempre</i>
25. Zurekin haserretuko litzateke partekatzen ez jakiteagatik. Se enfadaría contigo por no saber compartir.	0	1	2	3	4	5
26. Guztiak batera jolasteko konbentzitzen saiatuko litzateke. Os trataría de convencer para que jugarais juntos.	0	1	2	3	4	5
27. Zure jostailua berreskuratzen lagunduko lizuke. Iría a ayudarte a recuperar tu juguete.	0	1	2	3	4	5

IECI (Trianes, Blanca, Fernández-Baena, Escobar & Maldonado, 2011)		
<p>Ondoren gertaera batzuk aurkituko dituzu. Adierazi borobil baten bidez azken urtean zehar hauek gertatu zaizkizun edo ez. Erantzun ezazu gogoan izanarik ez daudela ez erantzun zuzenik ez okerrrik.</p> <p>A continuación encontrarás una serie de afirmaciones sobre o situaciones que pueden haberte sucedido. No hay respuestas correctas ni incorrectas, únicamente tienes que señalar rodeando con un círculo, si estas cosas te han sucedido durante el último año.</p>		
1. Aurten behin baino gehiagotan gaixorik egon naiz. <i>Este año he estado enfermo o enferma varias veces.</i>	BAI // SI	EZ // NO
2. Ikastetxeko etxeko lanak oso zailak iruditzen zaizkit. <i>Las tareas del colegio me resultan difíciles.</i>	BAI // SI	EZ // NO
3. Nire familia gutxitan bisitatzen dut (aiton-amonak, izeba-osabak...). <i>Visito poco a mis familiares (abuelos, tíos, primos, etc.).</i>	BAI // SI	EZ // NO
4. Askotan gaizki sentitzen naiz. (Buruko minak, goragaleak, etc...). <i>Con frecuencia me siento mal (tengo dolores de cabeza, náuseas, etc.).</i>	BAI // SI	EZ // NO
5. Normalean nota txarrak ateratzen ditut. <i>Normalmente saco malas notas.</i>	BAI // SI	EZ // NO
6. Etxean denbora luze pasatzen dut bakarrik. <i>Paso mucho tiempo solo o sola en casa.</i>	BAI // SI	EZ // NO
7. Urte honetan larrialdietara eraman naute. <i>Este año me han llevado a urgencias.</i>	BAI // SI	EZ // NO
8. Nire irakasleak oso zorrotzak dira nirekin. <i>Mis profesores son muy exigentes conmigo</i>	BAI // SI	EZ // NO
9. Etxean arazo ekonomikoak ditugu. <i>Hay problemas económicos en mi casa.</i>	BAI // SI	EZ // NO
10. Jateko gogo aldaketak izaten ditut (batzuetan asko jaten dut bestetan oso gutxi). <i>Tengo cambios de apetito (a veces como muy poco y a veces como mucho).</i>	BAI // SI	EZ // NO
11. Eskolaz kanpoko ekintza gehiegitan parte hartzen dut. <i>Participo en demasiadas actividades extraescolares.</i>	BAI // SI	EZ // NO
12. Anai/arrebekin asko borrokatzen dut. <i>Mis hermanos y yo nos peleamos mucho.</i>	BAI // SI	EZ // NO
13. Askotan amesgaiztoak izaten ditut. <i>A menudo tengo pesadillas.</i>	BAI // SI	EZ // NO
14. Asko kostatzen zait lan batean arreta jartzea. <i>Me cuesta mucho concentrarme en una tarea.</i>	BAI // SI	EZ // NO
15. Nire gurasoekin denbora gutxi pasatzen dut. <i>Paso poco tiempo con mis padres.</i>	BAI // SI	EZ // NO
16. Nire itxura fisikoak kezkatzen nau (potolo edo itsusi ikusten dut nere burua). <i>Me preocupa mi aspecto físico (me veo gordo o gorda, feo o fea, etc.).</i>	BAI // SI	EZ // NO
17. Irakasleek zerbait galdetzen didatenean urduri jartzen naiz. <i>Me pongo nervioso o nerviosa cuando me preguntan los profesores.</i>	BAI // SI	EZ // NO
18. Gurasoek askotan errieta egiten didate. <i>Mis padres me regañan mucho.</i>	BAI // SI	EZ // NO
19. Gurasoek askotan medikuarenera eramaten naute. <i>Mis padres me llevan muchas veces al médico.</i>	BAI // SI	EZ // NO
20. Eskolan nire kideek zirikatzen naute. <i>En mi colegio los compañeros se meten mucho conmigo.</i>	BAI // SI	EZ // NO
21. Gurasoek bete ahal ditudanak baino gauza gehiago agintzen dizkidate. <i>Mis padres me mandan más cosas de las que puedo hacer.</i>	BAI // SI	EZ // NO
22. Oso erraz nekatzen naiz. <i>Me canso muy fácilmente.</i>	BAI // SI	EZ // NO

Kodigoa.....

Código.....

**BULLYING ETA ZIBERBULLING-A 10 ETA 12 URTE BITARTEKO UMEENGAN:
PREBALENTZIA ETA NORTASUN ETA TESTUINGURU FAMILIARRAREKIKO
KONEXIOAK.**

BULLYING Y CIBERBULLYING EN NIÑOS Y NIÑAS DE 10 A 12 AÑOS: PREVALENCIA Y
CONEXIÓN CON VARIABLES PERSONALES Y DEL CONTEXTO FAMILIAR.

Doktoregaia // Doctorando: Juan Manuel Machimbarrena Garagorri

Zuzendaria // Directora: Maite Garaigordobil Landazabal

Psikologia Fakultatea

Euskal Herriko Unibertsitatea

E-posta: jmmachimbarr001@ikasle.ehu.es

maite.garaigordobil@ehu.es

Galdetegia nork betetzen du (aitak, amak, biak...) // Persona que realiza la evaluación (padre, madre, ambos...): .....

Galdetegia betetzen duen pertsonaren adina // Edad de quién realiza la evaluación: .....

Ikastetxea / Centro .....

Seme/alabaren Kurtsoa / Curso del niño/a.....

Herria / Localidad.....

FACULTAD DE PSICOLOGÍA

Departamento de Personalidad, Evaluación y
Tratamiento Psicológico

Avda. de Tolosa, 70
Fax 943 015670
Tfno. 943 015634
20018 SAN SEBASTIÁN

PSIKOLOGI FAKULTATEA

Nortasuna, Balioespena eta
Psikologia Tratamendurako Saila

Tolosa Etorbidea, 70
Fax 943 015670
Tfno. 943 015634
20018 DONOSTIA

**BULLYING ETA ZIBERBULLYING-A 10 ETA 12 URTE BITARTEKO UMEENGAN:
PREBALENTZIA ETA NORTASUN ETA TESTUINGURU FAMILIARRAREKIKO
KONEXIOAK.**

Guraso agurgarriak:

Nire izena Juan Manuel Machimbarrena da eta Euskal Herriko Unibertsitateko doktoregaia naiz. Zeuen eta zuen seme-alaben parte-hartzea onartu zenuten Bullying eta Ziberbullying-ari buruz garatzen ari garen proiektuarekin lotuta dagoen galdeketa bidaltzen dizuet.

Ikerketa honek, Maite Garaigordobil doktorearen zuzendaritzapenean, nire tesi doktora osatuko du. Aurretik esan genizuen bezala, ikerketa honek bi helburu ditu: 1) Gure inguruan arazo hau zenbaterakoa den aztertzea (egun bullying eta ziberbullying-ean ematen diren jokabide zehatzak zeintzuk diren eta hauen maiztasuna zenbaterakoa den), eta 2) Biktimen, erasotzaileen eta behatzaileen ezaugarriak aztertzea, batez ere euren jokaerak, nortasun ezaugarriak eta testuinguru familiarra... Lortzen dugun informazioak, eskola biolentzia aurreikusteko eta ekiditeko aldagai garrantzitsuak identifikatzen lagunduko digu.

Guzti hau dela eta, zuek betetzeko galdeketa bidaltzen dizuegu. Bete ostean, seme/alabak ikastetxean ikerketa hau koordinatzen duen pertsonari entregatu behar dio.

Jakin badakigu zuen kolaborazioak denbora eta esfortzua eskatzen duela, eta horregatik unibertsitatetik zuen parte-hartze baliotsua eskertu nahi dizuegu. Gaiari buruzko galderaren bat izanez gero, ez izan dudarik eta jarri harremanetan nirekin edo tesiaren zuzendariarekin jarraian ageri diren telefono edo posta elektronikoaren bidez.

Maite Garaigordobil Landazabal
Psikologia Ebaluazioan Katedraduna
Nortasuna, Balioespena eta Psikologia Tratamendua Saila
Psikologia Fakultatea Euskal Herriko Unibertsitatea.
Tolosa Etorbidea 70. 20018 Donostia-San Sebastián.
Tfno.: 943 - 015634; Fax: 943 - 015670
E-mail: maite.garaigordobil@ehu.es
<http://www.sc.ehu.es/garaigordobil>

Juan Manuel Machimbarrena
Telefonoa: 943 01 53 28
E-posta: jmmachimbarra001@ikasle.ehu.es

FACULTAD DE PSICOLOGÍA

Departamento de Personalidad, Evaluación y
Tratamiento Psicológico

Avda. de Tolosa, 70
Fax 943 015670
Tfno. 943 015634
20018 SAN SEBASTIÁN

PSIKOLOGI FAKULTATEA

Nortasuna, Balioespena eta
Psikologia Tratamendurako Saila

Tolosa Etorbidea, 70
Fax 943 015670
Tfno. 943 015634
20018 DONOSTIA

BULLYING Y CIBERBULLYING EN NIÑOS Y NIÑAS DE 10 A 12 AÑOS: PREVALENCIA Y CONEXIÓN CON VARIABLES PERSONALES Y DEL CONTEXTO FAMILIAR.

Estimados padres y madres:

Mi nombre es Juan Manuel Machimbarrena, doctorando de la Universidad del País Vasco. A continuación les envío un cuestionario relacionado con el proyecto que estamos desarrollando sobre bullying y cyberbullying, y en el que ustedes aceptaron tanto su participación como la de su hijo o hija.

Este trabajo configura mi tesis doctoral bajo la dirección de la Dra. Maite Garaigordobil. Tal y como ya les informamos, el estudio tiene 2 objetivos: 1) Analizar la prevalencia de este problema en nuestro entorno (frecuencia y conductas concretas de bullying y cyberbullying que se están produciendo en la actualidad), y 2) Explorar las características de las víctimas, los agresores y los observadores, en lo que se refiere a sus conductas, rasgos de personalidad y entorno familiar. La información que obtengamos nos permitirá identificar variables importantes con las que configurar propuestas de intervención para prevenir la violencia escolar (bullying y cyberbullying), y para intervenir cuando estas situaciones se produzcan.

En el contexto de este trabajo, les envío este cuestionario que necesito que ustedes rellenen. Una vez cumplimentado, su hijo o hija deberá entregarlo a la persona del centro educativo que está coordinando este trabajo, y que ya le hemos indicado a su hijo o hija.

Somos conscientes del tiempo y esfuerzo que su colaboración requiere y por ello desde la universidad deseamos agradecerle su valiosa contribución. Si tuviera cualquier cuestión que plantear no dude en contactar conmigo a través del teléfono o de correo electrónico que les indico a continuación o con la directora del mismo.

Maite Garaigordobil Landazabal
Catedrática de Evaluación Psicológica
Dpto. Personalidad, Evaluación y Tratamientos
Psicológicos.
Facultad de Psicología. Universidad del País Vasco.
Avda. de Tolosa 70. 20018 Donostia-San Sebastián.
Tfno.: 943 - 015634;; Fax: 943 - 015670
E-mail: maite.garaigordobil@ehu.es
<http://www.sc.ehu.es/garaigordobil>

Juan Manuel Machimbarrena Garagorri
Teléfono: 943 01 53 28
E-mail: jmmachimbarr001@ikasle.ehu.es

SPECI (Garaigordobil & Maganto, 2012)	
<p>SPECI galdetegiaren helburua da haurtzaroan arruntak diren jokoerak, bere intentsitatea edo maiztasunarengatik arazo bilakatu daitezkeen joerak aurkitzea da. Borobildu zein maiztasunarekin ikusten dituzun hauek zure semea/alabarengan hurrengo eskalaz baliatuz.</p> <ul style="list-style-type: none"> • INOIZ EZ (0) inoiz horrelakorik ikusi ez baduzu. • MAIZ (1) arazo hauek maiz ikusi badituzu. • ASKOTAN (2) deskribatutako jokoera behin eta berriro edo askotan ikusi baduzu. <p>Saiatu erantzuten, honek umea hobeto ezagutzeko eta bigarren ebaluaketa sakonago baten beharra ikusteko balioko duela jakinda.</p> <p>El objetivo del SPECI es identificar características de comportamiento que, siendo normales durante la infancia, a veces se dan con una frecuencia o intensidad que pueden llegar a constituir un problema. En cada categoría rodee con un círculo el grado en que usted observa esos comportamientos en su hijo/a. Utilice para ello la siguiente escala de estimación:</p> <ul style="list-style-type: none"> • NADA (0) cuando no observe nunca o casi nunca ese tipo de comportamientos. • BASTANTE (1) cuando observe esos comportamientos con cierta frecuencia. • MUCHO (2) cuando los comportamientos descritos sean muy habituales o los observe con mucha frecuencia. <p>Intente contestar sabiendo que su respuesta servirá para conocer mejor al niño y que ayudará a valorar mejor la necesidad de una segunda evaluación en mayor profundidad.</p>	
1.	<p>UZKURTASUNA: <i>Herabeti eta kikilduta agertzen da, nahiago izaten du bakarrik egon eta isolatuta egoten da; ez da asko mugitzen eta isila da besteekiko.</i></p> <p>RETRAIMIENTO: Se muestra retraído e inhibido, prefiere estar solo y parece aislado; es poco activo y reservado en su relación con los demás.</p> <p style="text-align: right;">0 1 2</p>
2.	<p>SOMATIZAZIOA: <i>Eragozpen fisikoez kexatzen da (buruko minak, tripako minak), klasera huts egiten du osasun arazoak direla eta.</i></p> <p>SOMATIZACIÓN: Se queja de molestias (dolores de cabeza, de estómago...), falta a clase debido a problemas de salud.</p> <p style="text-align: right;">0 1 2</p>
3.	<p>ANTSIETATEA: <i>Antsiatsu eta kezkatu agertzen da, besteek pentsatzen dutenari buruz erne dago, ziurtasunik gabe, beldurrak jota eta urduri dagoela ematen du.</i></p> <p>ANSIEDAD: Se muestra ansioso y preocupado, parece estar alerta sobre lo que los demás puedan pensar de él; se manifiesta inseguro, temeroso y nervioso.</p> <p style="text-align: right;">0 1 2</p>
4.	<p>HAUR-DEPENDIENTZIA: <i>Ume txikiak bezala portatzen da nahiago du txikiagoak diren umeekin erlaxionatu heldugabe eta menpekoea dirudi. Bere autoestimua baxua dirudi.</i></p> <p>INFANTIL-DEPENDIENTE: Se comporta de forma infantil, prefiere relacionarse con chicos más pequeños; se muestra inmaduro y dependiente. Su autoestima parece baja.</p> <p style="text-align: right;">0 1 2</p>
5.	<p>PENTSAMENDU ARAZOAK: <i>Gauza arraroak eta zentzugabeak esaten ditu, bere pentsamenduak zailak dira ulertzen, arraroak dira eta.</i></p> <p>PROBLEMAS DE PENSAMIENTO: Dice cosas atípicas e incoherentes, sus pensamientos son difíciles de catalogar por su rareza.</p> <p style="text-align: right;">0 1 2</p>
6.	<p>ARRETA ETA HIPERAKTIBITATEA: <i>Ez du arretarik jartzen klasean, ezin du kontzentratu; erraz galtzen du arreta, eta ezin izaten da geldirik egon.</i></p> <p>ATENCIÓN E HIPERACTIVIDAD: No presta atención en clase, no consigue concentrarse; se distrae con mucha facilidad y se muestra muy activo, inquieto y movido.</p> <p style="text-align: right;">0 1 2</p>
7.	<p>JOKAERA AZTORATZAILEA: <i>Gaizki portatzen da eskolan eta arreta bereganatzen du; hitz itsusiak botatzen ditu eta gezurrak esaten ditu; eskolan huts egiten du etxean esan gabe eta gaizki erantzuten die helduei.</i></p> <p>CONDUCTA PERTURBADORA: Se comporta mal en clase y llama la atención; dice palabrotas y miente; falta a clase ocultándolo en casa y contesta descaradamente a los mayores.</p> <p style="text-align: right;">0 1 2</p>
8.	<p>JARDUERA AKADEMIKOA: <i>Ez ditu etxeko lanak egiten eta ez du ikasten; ez dauka motibaziorik eta interesik ez duela ematen du.</i></p> <p>RENDIMIENTO ACADÉMICO: No hace las tareas de clase ni estudia; le falta motivación y se muestra desinteresado.</p> <p style="text-align: right;">0 1 2</p>
9.	<p>DEPRESIOA: <i>Goibel edo gogogabe dago, aspertu egiten da eta erraz egiten du negar.</i></p> <p>DEPRESIÓN: Se muestra apático o triste, se aburre y llora fácilmente.</p> <p style="text-align: right;">0 1 2</p>
10.	<p>JOKAERA BORTITZA: <i>Oso bortitz eta oldarkorra da, beste umei erasotzen die eta bere jarrera krudela izatera ailega daiteke; beste mehatxu, lapurreta eta iseka egiten die.</i></p> <p>CONDUCTA VIOLENTA: Se muestra muy agresivo y violento, agrede a otros niños y su comportamiento llega a ser cruel; amenaza, roba y se burla de los demás.</p> <p style="text-align: right;">0 1 2</p>
1	

PSS
(Berry & Jones, 1995)

Ondoren 17 adierazpen aurkituko dituzu guraso izateari buruz. Ezarri zenbateraino zauden ados bakoitzarekin zure seme/alabekiko harremanari dagokionez.

A continuación se presentan 17 afirmaciones sobre las sensaciones y percepciones acerca de ser padre/madre. Responda a cada una de las afirmaciones en función de lo de acuerdo que se encuentre en lo que respecta a su relación con su hijo/a.

	Gutziz desados Totalmente en desacuerdo	Ez oso ados Algo en desacuerdo	Ez desados, ez ados Ni en acuerdo ni en desacuerdo	la ados Algo de acuerdo	Gutziz ados Totalmente de acuerdo
	0	1	2	3	4
1. Pozik nago guraso izatearekin. Me siento feliz en mi papel como padre/madre.					0 1 2 3 4
2. Seme/alabaz arduratzeak batzuetan daukadan baino denbora edo kemen gehiago eskatzen dit. Atender a mi hijo/a a veces me quita más tiempo y energía de la que tengo.					0 1 2 3 4
3. Seme/alabarengandik oso hurbil sentitzen naiz. Me siento muy cercano/a a mi hijo/a.					0 1 2 3 4
4. Seme/alabarekin denbora pasatzea gustukoa dut. Disfruto pasando tiempo con mi hijo/a.					0 1 2 3 4
5. Bizitzako estres jatorri nagusia seme/alaba da. La mayor fuente de estrés en mi vida es mi hijo/a.					0 1 2 3 4
6. Seme/alaba izateak denbora eta malgutasun gutxi uzten du nire bizitzan. Tener un hijo/hija deja poco tiempo y flexibilidad en mi vida.					0 1 2 3 4
7. Seme/alaba izateak zama ekonomikoa ekarri du. Tener un hijo/hija ha supuesto una carga financiera.					0 1 2 3 4
8. Zaila egiten zait nire erantzukizunak/betebeharrak orekatzea seme/alabarengatik. Me resulta difícil equilibrar las diferentes responsabilidades debido a mi hijo/hija.					0 1 2 3 4
9. Seme/alabaren jokaerak sarritan deseroso egiten zaizkit. El comportamiento de mi hijo/hija a menudo me resulta incómodo.					0 1 2 3 4
10. Guraso izatearen erantzukizunak erabat gaintuta sentiarazten nau. Me siento abrumado/a por la responsabilidad de ser padre/madre.					0 1 2 3 4
11. Guraso gisa pozik sentitzen naiz. Me siento satisfecho/a como padre/madre.					0 1 2 3 4
12. Seme/alabaz gozatzen dut. Disfruto de mi hijo/a.					0 1 2 3 4

ECPP-p.
(Bayot & Hernández, 2008)

Jarraian guraso izatearekin erlazioaturiko esaldi batzuk aurkituko dituzu. Irakurri esaldiz esaldi eta erabaki zenbaitearaino zauden ados bakoitzarekin.

Mesedez, erantzun galdera guztiak. Erantzun arin eta gogoan izan ez dagoela ez erantzun okerrik, ezta onik ere.

- **INOIZ EZ** edo nekez gertatzen ez bada, borobildu **0**
- **BATZUETAN** gertatzen bada, borobildu **1**
- **GEHIENETAN** gertatzen bada, borobildu **2**
- **BETI** gertatzen bada, borobildu **3**

A continuación va a encontrar una serie de frases relacionadas con la función de ser padre/madre. Lea cada una de ellas detenidamente y conteste según su grado de acuerdo con cada frase. Conteste todas las preguntas. Responda con agilidad y recuerde que no hay respuestas BUENAS ni MALAS.

- Si no le ocurre **NUNCA** o muy rara vez, anote **0**
- Si le ocurre **A VECES** o de vez en cuando, anote **1**
- Si le ocurre **CASI SIEMPRE**, anote **2**
- Si le ocurre **SIEMPRE**, anote **3**

1. Seme/alaba zoriontzen dut zerbait ondo egiten duen bakoitzean. Felicitó a mis hijos/as cada vez que hacen algo bien.	0	1	2	3
2. Etxean ikastetxeak ezarritako jarrera arauak eta xedek indartzen ditut. Respaldo en casa las reglas, normas y expectativas de conducta de la escuela.	0	1	2	3
3. Etxean iritziak ematera bultatzen dut. En casa fomento que cada uno exprese sus opiniones.	0	1	2	3
4. Seme/alabak zer nolako bilakaera izan duen kontsultatzen dut bere irakasleekin. Consulta con el/la maestro/a la evolución de mis hijos/as en el colegio.	0	1	2	3
5. Seme/alabari ezarritako etxeko lanak ezagutzen ditut. Conozco los deberes y tareas que les ponen en el colegio a mis hijos/as.	0	1	2	3
6. Beste ume batzuk dauden lekuetara joaten gara, seme/alaba erlazona dadin. Acudo a lugares donde hay más niños/as para potenciar que mis hijos/as se relacionen.	0	1	2	3
7. Seme/alabarekin telebista-saioak ikusten ditut eta gero komentatzen ditugu. Veo con mis hijos/as, ciertos programas de TV y los comento con ellos después.	0	1	2	3
8. Seme/alabak ikastetxez kanpoko aktibitateetan parte hartzeaz arduratzen naiz. Me preocupo por incluir a mis hijos/as en actividades extraescolares.	0	1	2	3
9. Etxeko lanetan laguntzen dut , Colaboro en las tareas del hogar.	0	1	2	3
10. Seme/alabari higiene ohiturak izaten laguntzen diot. Ayudo a mis hijos/as a establecer una rutina diaria en cuanto a hábitos de higiene.	0	1	2	3
11. Ikastetxearekin harremanetan jartzen naiz familien alde bultzatzen diren programak eta ekintzak ezagutzeko. Mantengo un contacto frecuente con la escuela para estar al tanto de cualquier información referente a los programas y recursos para las familias.	0	1	2	3
12. Seme/alabeen fitxategi moduko zerbait dut antolatua bere osasun, ikastolako, eta bestelako datuekin. Mantengo organizado una especie de archivo de mis hijos/as donde se incluyen: datos médicos, escolares, fotos, documentación legal, etc.,	0	1	2	3
13. Pentsamolde positibo eta irekia daukat ikastetxeko langileekin hitz egiterakoan. Tengo una mentalidad positiva y abierta al conversar con el personal de la escuela.	0	1	2	3
14. Seme/alabaren interes, gaitasun eta trebetasunak zein diren jakiteko ikastetxe inkestak erantzuten ditut. Respondo a las encuestas escolares que busquen averiguar los intereses, talento y habilidades de mis hijos/as.	0	1	2	3

(Beste aldean jarraitzen du...
/Continúa...)

5

15. Irakasleekin batera ezartzen ditut seme/alaberen helburu eta xedeak. Establezco conjuntamente con el maestro/a, las metas y expectativas del niño/a.	0	1	2	3
16. Ordu finkoa ezarrita dugu seme/alabak ohera joateko edo jaikitzeo. Existe una hora fija en la que mis hijos/as tengan que estar acostados o levantados.	0	1	2	3
17. Egunero tarte bat ematen dut seme/alabarekin hitz egiteko. Dedico un tiempo al día para hablar con mis hijos/as.	0	1	2	3
18. Seme/alabari ikasteko ohiturak izaten laguntzen diot. Ayudo a mis hijos/as a establecer una rutina diaria en lo referido al estudio.	0	1	2	3
19. Irteerak egiten ditut familiarekin zinemara, museora, parkera...eta abar. Hago pequeñas excursiones con la familia al cine, zoo, museos, parques, etc.	0	1	2	3
20. Seme/alabaz arduratzeko denbora nahikoa daukat. Dispongo de suficiente tiempo para atender a mis hijos/as.	0	1	2	3
21. Normalean Gurasoen Elkarteko bileretara joaten naiz. Asisto regularmente a las reuniones que se establecen en la Asociación de Madres y Padres de alumnos (AMPA).	0	1	2	3
22. Ezagun dut seme/alaba iristean familiak jasan duen aldaketa. Soy muy consciente del cambio que ha experimentado mi familia con la llegada de los hijos/as.	0	1	2	3

Mila esker zure laguntzagatik
Muchas gracias por su colaboración.

Ikaslearen izena //Nombre del alumno:.....	
Ikaslearen kodigoa //Código del alumno:.....	
SPECI (Garaigordobil & Maganto, 2012)	
<p>SPECI galdetegiaren helburua haurtzaroan arruntak diren jokaerak, bere intentsitatea edo maiztasunarengatik arazo bilakatu daitezkeen joerak aurkitzea da. Borobildu zein maiztasunarekin ikusten dituzun hauek umearengan, hurrengo eskalaz baliatuz.</p> <ul style="list-style-type: none"> • INOIZ EZ (0) inoiz horrelakorik ikusi ez baduzu. • MAIZ (1) arazo hauek maiz ikusi badituzu. • ASKOTAN (2) deskribatutako jokaera behin eta berriro edo askotan ikusi baduzu. <p>Saiatu erantzuten, honek umea hobeto ezagutzeko eta bigarren ebaluaketa sakonago baten beharra ikusteko balioko duela jakinda.</p> <p>El objetivo del SPECI es identificar características de comportamiento que, siendo normales durante la infancia, a veces se dan con una frecuencia o intensidad que pueden llegar a constituir un problema. En cada categoría rodee con un círculo el grado en que usted observa esos comportamientos en el niño. Utilice para ello la siguiente escala de estimación:</p> <ul style="list-style-type: none"> • NADA (0) cuando no observe nunca o casi nunca ese tipo de comportamientos. • BASTANTE (1) cuando observe esos comportamientos con cierta frecuencia. • MUCHO (2) cuando los comportamientos descritos sean muy habituales o los observe con mucha frecuencia. <p>Intente contestar sabiendo que sus respuestas servirán para conocer mejor al niño y que ayudará a valorar mejor la necesidad de una segunda evaluación en mayor profundidad.</p>	
1.	<p>UZKURTASUNA: <i>Herabeti eta kikilduta agertzen da, nahiago izaten du bakarrik egon eta isolatuta egoten da; ez da asko mugitzen eta isila da besteekiko.</i></p> <p>RETRAIMIENTO: Se muestra retraído e inhibido, prefiere estar solo y parece aislado; es poco activo y reservado en su relación con los demás.</p> <p style="text-align: right;">0 1 2</p>
2.	<p>SOMATIZAZIOA: <i>Eragozpen fisikoez kezutzen da (buruko minak, tripako minak), klasera huts egiten du osasun arazoak direla eta.</i></p> <p>SOMATIZACIÓN: Se queja de molestias (dolores de cabeza, de estómago...), falta a clase debido a problemas de salud.</p> <p style="text-align: right;">0 1 2</p>
3.	<p>ANTSIETATEA: <i>Antsiatsu eta kezkatu agertzen da, besteek pentsatsen dutenari buruz erne dago, ziurtasunik gabe, beldurrak jota eta urduri dagoela ematen du.</i></p> <p>ANSIEDAD: Se muestra ansioso y preocupado, parece estar alerta sobre lo que los demás puedan pensar de él; se manifiesta inseguro, temeroso y nervioso.</p> <p style="text-align: right;">0 1 2</p>
4.	<p>HAUR-DEPENDIENTZIA: <i>Ume txikiak bezala portatzen da nahiago du txikiagoak diren umeekin erlazioan heldugabe eta menpekora dirudi. Bere autestimuak baxua dirudi.</i></p> <p>INFANTIL-DEPENDIENTE: Se comporta de forma infantil, prefiere relacionarse con chicos más pequeños; se muestra inmaduro y dependiente. Su autoestima parece baja.</p> <p style="text-align: right;">0 1 2</p>
5.	<p>PENTSAMENDU ARAZOAK: <i>Gauza arraroak eta zentzugabeak esaten ditu, bere pentsamenduak zailak dira ulertzen, arraroak dira eta.</i></p> <p>PROBLEMAS DE PENSAMIENTO: Dice cosas atípicas e incoherentes, sus pensamientos son difíciles de catalogar por su rareza.</p> <p style="text-align: right;">0 1 2</p>
6.	<p>ARRETA ETA HIPERAKTIBITATEA: <i>Ez du arretarik jartzen klasean, ezin du kontzentratu; erraz galtzen du arreta, eta ezin izaten du geldirik egon.</i></p> <p>ATENCIÓN E HIPERACTIVIDAD: No presta atención en clase, no consigue concentrarse; se distrae con mucha facilidad y se muestra muy activo, inquieto y movido.</p> <p style="text-align: right;">0 1 2</p>
7.	<p>JOKAERA AZTORATZAILEA: <i>Gaizki portatzen da eskolan eta arreta bereganatzen du; hitz itsusiak botatzen ditu eta gezurrak esaten ditu; eskolan huts egiten du etxean esan gabe eta gaizki erantzuten die helduei.</i></p> <p>CONDUCTA PERTURBADORA: Se comporta mal en clase y llama la atención; dice palabrotas y miente; falta a clase ocultándolo en casa y contesta descaradamente a los mayores.</p> <p style="text-align: right;">0 1 2</p>
8.	<p>JARDUERA AKADEMIKOA: <i>Ez ditu etxeko lanak egiten eta ez du ikasten; ez dauka motibaziorik eta interesik ez duela ematen du.</i></p> <p>RENDIMIENTO ACADÉMICO: No hace las tareas de clase ni estudia; le falta motivación y se muestra desinteresado.</p> <p style="text-align: right;">0 1 2</p>
9.	<p>DEPRESIOA: <i>Goibel edo gogogabe dago, aspertu egiten da eta erraz egiten du negar.</i></p> <p>DEPRESIÓN: Se muestra apático o triste, se aburre y llora fácilmente.</p> <p style="text-align: right;">0 1 2</p>
10.	<p>JOKAERA BORTITZA: <i>Oso bortitz eta oldarkorra da, beste umei erasotzen die eta bere jarrera krudela izatera ailega daiteke; beste mehatxu, lapurreta eta iseka egiten die.</i></p> <p>CONDUCTA VIOLENTA: Se muestra muy agresivo y violento, agrede a otros niños y su comportamiento llega a ser cruel; amenaza, roba y se burla de los demás.</p> <p style="text-align: right;">0 1 2</p>

**ANNEXE II
INFORMED CONSENTMENT
FORMS**

FACULTAD DE PSICOLOGÍA
 Departamento de Personalidad,
 Evaluación y Tratamiento Psicológico

Avda. de Tolosa, 70
 Fax 943 015670
 Tfno. 943 015634
 20018 SAN SEBASTIÁN

PSIKOLOGI FAKULTATEA
 Nortasuna, Balioespena eta
 Psikologia Tratamendurako Saila

Tolosa Etorbidea, 70
 Fax 943 015670
 Tfno. 943 015634
 20018 DONOSTIA

Estimado/a Director/a:

Mi nombre es Juan Manuel Machimbarrena, soy doctorando en el Dpto. de Personalidad, Evaluación y Tratamientos Psicológicos, de la Facultad de Psicología de la Universidad del País Vasco. Me pongo en contacto con usted en relación a un estudio que estamos desarrollando desde el departamento que configurará mi Tesis Doctoral "*Bullying y Cyberbullying en niños y niñas de 10 a 12 años: prevalencia y relación con variables personales y del contexto familiar*" bajo la dirección de la Dra. Maite Garaigordobil. El tema objeto de estudio se centra en el Bullying y Cyberbullying en niños/as que cursan quinto y sexto curso de Educación Primaria en el País Vasco. Actualmente, existen muy pocas investigaciones al respecto, y es un problema que empieza a ser preocupante, por lo que necesitamos recoger información de los propios estudiantes, padres/madres y profesores, para poder conocer el alcance del problema. Además, el estudio tiene por objeto explorar las conexiones que pueden existir entre estas conductas de acoso y algunos parámetros relacionados con las características de la personalidad de los chicos/as y el contexto familiar. En última instancia, el estudio permitirá identificar variables relevantes para intervenir en la prevención de todo tipo de violencia escolar.

Para llevar a cabo este trabajo necesitaríamos pasar unos cuestionarios a los/as alumnos/as de los cursos quinto y sexto de primaria (chicos/as de 10 a 12 años). Además, también se aplicarán unos cuestionarios a sus padres, después de que tanto estos como sus hijos e hijas den su consentimiento para participar en este estudio, y a sus profesores. La aplicación de los cuestionarios a los y las niños y niñas se haría en el aula, de modo grupal, y con la presencia del tutor de los alumnos-as, o algún profesor allí presente. Los datos se recogerán de forma anónima, para lo que asignaremos códigos a los participantes de la investigación. Cuando el alumno/a entregue su cuestionario cumplimentado, se le dará un sobre que contendrá un breve cuestionario con una carta explicativa para que los padres puedan rellenar el cuestionario también de forma anónima. El tiempo de aplicación de los cuestionarios a los estudiantes puede oscilar entre 1:45 y 2 horas (preferiblemente en dos sesiones), los cuestionarios para los padres requieren un tiempo de 5-10 minutos aproximadamente, y por último el cuestionario del profesorado requiere un tiempo aproximado de 3-4 minutos por estudiante. Los datos se analizarán de forma colectiva, no individual. Únicamente en el caso de que se produjera una circunstancia extrema grave, por ejemplo, detectar que un estudiante está siendo objeto de acoso sistemático que puede implicar un riesgo para su salud, se proporcionaría información personal al estudiante, sus progenitores y/o a los profesionales del centro educativo.

En primer lugar le enviamos esta carta y, posteriormente, me pondré en contacto con usted, con la finalidad de concertar una cita y transmitirle más información, en el caso de que su centro considere positivamente su participación en este estudio. Agradeciéndole de antemano su atención, le envío un cordial saludo.

Maite Garaigordobil Landazabal
 Catedrática de Evaluación Psicológica
 Dpto. Personalidad, Evaluación y Tratamientos Psicológicos.
 Facultad de Psicología. Universidad del País Vasco.
 Avda. de Tolosa 70. 20018 Donostia-San Sebastián.
 Tfno.: 943 - 015634; Fax: 943 - 015670
 E-mail: maite.garaigordobil@ehu.es
<http://www.sc.ehu.es/garaigordobil>

Juan Manuel Machimbarrena Garagorri
 Tfno: 943 01 53 28
 E-mail: jmmachimbarr001@ikasle.ehu.es

FACULTAD DE PSICOLOGÍA
Departamento de Personalidad,
Evaluación y Tratamiento Psicológico

Avda. de Tolosa, 70
Fax 943 015670
Tfno. 943 015634
20018 SAN SEBASTIÁN

PSIKOLOGI FAKULTATEA
Nortasuna, Balioespena eta
Psikologia Tratamendurako Saila

Tolosa Etorbidea, 70
Fax 943 015670
Tfno. 943 015634
20018 DONOSTIA

Zuzendari agurgarria:

Nire izena Juan Manuel Machimbarrena da eta Euskal Herriko Unibertsitateko Psikologiako fakultateko Nortasun, Balioespena eta Psikologia tratamendu sailean doktoregaia naiz. Fakultatean burutzen ari garen ikerketa baten eta, Maite Garaigordobil doktorearen zuzendaritzapenean, nire tesi Doktorala osatuko duen lanari buruz berri emateko harremanetan jarri nahi dut. Honen izenburua *“Bullying-a eta Ziberbullying 10 eta 12 urte bitarteko umeengan: prebalentzia eta nortasun eta testuinguru familiarrarekiko konexioak”* da eta nire xedea bullying-a eta ziberbullying-a 10 eta 12 adin bitarteko gazteetan aztertzea da. Egun, ez daude ikerketa asko arlo honi buruz adin honetan, hala ere arazo gero eta kezkarriagoa bilakatzen ari da azken urteetan, horregatik arazoaren zenbaterainokoa ezagutzeko zuzenean informazioa bilatzea ikasleriarengandik, eta bere irakasle eta gurasoengandik ezinbestekoa da. Bestalde, ikerketa honek jokaera jazartzailearen eta umeen testuinguru familiarra zein nortasun ezaugarrien arteko konexioak aztertuko ditu baita ere. Azkenik, ikerketa honek, eskola-jazarpena prebentziorako aldagai nabarmenak identifikatzea baimenduko du.

Lan hau aurrera eramateko, bosgarren eta seigarren mailako ikasleei (10- 12 tarteko umeei) zenbait galdegegi betetzea eska beharko genieke. Halaber, irakasleei zein gurasoei, haiek eta bere seme-alabek ikerketan parte hartzeko onespina eman eta gero, galdeketa bat emango zaie. Datuak anonimoki jasoko dira, eta horretarako parte- hartzailerako kode bat egokituko zaio. Ikasleek galdeketa bete eta gero, gurasoentzat galdeketa labur bat eta eskutitz argitzaile bat duen gutun-azal bat banatuko zaie; gurasoek ere modu anonimoan erantzungo dute aipatutako galdeketa laburra. Ikasleei dagokien galdeketak ordu eta hiru laurden eta bi ordu tarteko betetze iraupena du (bi saiotan bananduta), gurasorenak 5-10 minutu gutxi gora behera, eta irakasleei dagozkienak 3-4 minutu ikasle bakoitzeko. Datuak ez dira banaka baizik eta kolektiboki aztertuko. Ikasle, guraso eta ikastetxeko arduradunei, bakarrik egoera larri baten aurrean egonez gero, alegia, ikaslearen osasuna arriskuan jartzen duen jazarpen kasu larri baten aurrean, emango zaie informazio pertsonala.

Lehenik eta behin, eskutitz hau bidaltzen dizugu, ondoren dei baten bidez zurekin harremanetan jarriko naiz hitzordu bat zehazteko eta informazio gehiago helarazteko. Zure arreta aldeztu aurretik eskertzen dugu.

Adeitasunez

Maite Garaigordobil Landazabal
Catedrática de Evaluación Psicológica
Dpto. Personalidad, Evaluación y Tratamientos
Psicológicos. Facultad de Psicología. Universidad del
País Vasco.
Avda. de Tolosa 70. 20018 Donostia-San Sebastián.
Tfno.: 943 - 015634; Fax: 943 - 015670
E-mail: maite.garaigordobil@ehu.es
<http://www.sc.ehu.es/garaigordobil>

Juan Manuel Machimbarrena Garagorri
Tfno: 943 01 53 28
E-mail: jmmachimbarr001@ikasle.ehu.es

Yo Don/Doña _____ como _____ de la institución _____ avalo a *Don Juan Manuel Machimbarrena Garagorri*, miembro del Departamento de Personalidad, Evaluación y Tratamientos Psicológicos de la Facultad de Psicología de la Universidad del País Vasco/ Euskal Herriko Unibertsitatea, para la realización en este centro de la investigación "Bullying y Cyberbullying en niños y niñas de 10 a 12 años: prevalencia y conexión con variables personales y de contexto familiar". Para ello se le autoriza a utilizar los cuestionarios elegidos para tal fin, los cuales serán rellanados por los alumnos en el centro propio escolar durante dos sesiones, dirigidas por el propio investigador y bajo la supervisión de los profesores/as de los alumnos/as. Asimismo, aceptamos que el investigador haga entrega en tal día de los cuestionarios que han de ser cumplimentados por los padres/madres de los alumnos/as y sus profesores.

Firmado:

En _____ a _____ de _____ de _____

Nik, _____ Jaun/anderea _____
ikastolako _____ izanik, nire baimena ematen diot *Juan Manuel Machimbarrena Garagorri* jaunari, Euskal Herriko Unibertsitateko Psikologiako Fakultateko Nortasuna, Balioespena eta Psikologia Tratamendurako Sailekoa, "Bullying-a eta Ziberbullying-a euskal herriko erkidegoan 10 eta 12 tarteko umeetan: prebalentzia eta nortasuneko eta testuinguru familiarrarekiko konexioak" ikerketa burutzeko baimena ematen diot. Hortaz, nire onespina du hau egiteko sortu diren galdetegiak eskolan betetzeko, bi saioetan, ikastaloako geletan, bere ardurapean eta ikasleen iraskaleaen gainberitzanean. Halaber, ikastetxearen baimena du egun hortan, gurasoek eta iraskeleek bete behar duten galdetegiak banatzeko.

Sinatua

_____ - 2014ko _____ren _____ an

FACULTAD DE PSICOLOGÍA
 Departamento de Personalidad, Evaluación
 y Tratamiento Psicológico
 Avda. de Tolosa, 70
 Fax 943 015670
 Tfno. 943 015634
 20018 SAN SEBASTIÁN

PSIKOLOGI FAKULTATEA
 Nortasuna, Baloiespena eta
 Psikologia Tratamendurako Saila
 Tolosa Etorbidea, 70
 Fax 943 015670
 Tfno. 943 015634
 20018 DONOSTIA

CONSENTIMIENTO INFORMADO

Mi nombre es Juan Manuel Machimbarrena, doctorando de la Facultad de Psicología de la Universidad del País Vasco/Euskal Herriko Unibertsitatea. Desde la misma, estamos realizando la siguiente investigación: "Bullying y Ciberbullying en niños y niñas de 10 a 12 años: prevalencia y conexión con variables personales y del contexto familiar". en la cual queremos investigar sobre el Bullying (Acoso escolar) y Ciberbullying (Acoso escolar por medio del teléfono móvil e Internet) en niños/as que cursan quinto y sexto curso de Educación Primaria Obligatoria, con el fin de averiguar la existencia y magnitud del problema, y la relación de ambos fenómenos con conductas y el contexto familiar del niño/a. Se trata de un problema que ya ha sido estudiado en otras edades, pero sigue siendo necesario investigar por la importancia que tienen sus consecuencias y los efectos perjudiciales que provoca en los niños y niñas. Ustedes como tutores legales, si quieren que su tutelado menor de edad, participe en esta investigación, tendrán que emitir su conformidad para que pueda participar contestando a los cuestionarios que se han elaborado para este fin.

La colaboración es voluntaria, los resultados de dichas tareas serán confidenciales y los cuestionarios son anónimos.

Aunque los datos no serán analizados de forma individual, si usted desea cualquier tipo de información puede ponerse en contacto con el doctorando que ejecuta del proyecto (Juan Manuel Machimbarrena: 943 01 53 28) y a través de una entrevista telefónica o presencial se le responderá a las cuestiones que desee plantear. Para ello, debe aportar el código numérico que se le indique cuando cumplimente el cuestionario. Por otro lado, los resultados de la investigación obtenidos con la muestra en su conjunto podrán ser consultados en la página web de la directora de la tesis, en el momento de su publicación (<http://www.sc.ehu.es/garaigordobil>)

El proyecto cumple con los requisitos de la Ley Orgánica de Protección de Datos, de manera que todos los datos personales que se proporcionan para esta investigación son confidenciales. Serán protegidos tal y como obligan las leyes y solo serán usados para esta investigación, aunque esto puede requerir que los enviemos a otros grupos de investigación que colaboran con nosotros. En tal caso, nunca se enviarían nombres o cualquier dato de identificación personal. Si desea consultar los datos, modificarlos, eliminarlos o que no sean utilizados para alguno de los objetivos de la investigación, pongase en contacto con siguiente dirección:

Responsable de Seguridad LOPD
 Ref: "Bullying y Ciberbullying en niños y niñas de 10 a 12 años"
 Rectorado UPV/EHU
 Barrio Sarriena, s/n
 48940-Leioa-Bizkaia"

Estamos muy agradecidos por su colaboración. Si está de acuerdo con que usted y su tutelado/a participen en el estudio, indique su nombre y el de su tutelado/a y firme el consentimiento. Muchas gracias por su valiosa colaboración.

Yo..... he comprendido la información que he recibido sobre los objetivos del estudio. Acepto voluntariamente participar y doy mi consentimiento para que mi tutelado/a .....participe también en el mismo.

Firma del investigador:

Firma del tutor/a legal del menor:

En ..... a ..... de..... de .....

FACULTAD DE PSICOLOGÍA

Departamento de Personalidad, Evaluación
y Tratamiento Psicológico

Avda. de Tolosa, 70
Fax 943 015670
Tfno. 943 015634
20018 SAN SEBASTIÁN

universidad
del país vasco

euskal herriko
unibertsitatea

PSIKOLOGI FAKULTATEA

Nortasuna, Balioespena eta
Psikologia Tratamendurako Saila

Tolosa Etorbidea, 70
Fax 943 015670
Tfno. 943 015634
20018 DONOSTIA

BAIMEN INFORMATUA.

Nire izena Juan Manuel Machimbarrena da eta Euskal Herriko Unibertsitateko Psikologia Fakultateko doktoregaia naiz. Egun, Unibertsitetik, Bullying-a (eskola jazarpena) eta Ziberbullying-a (mugikorraren edo interneten bidez burututako jazarpena) 10 eta 12 urte birtarteko umeengan aztertu nahi duen ikerketa bat garatzen ari gara. Hauen maiztasunaren gain, umeen nortasun ezaugarriekin eta testuinguru familiareriko dituzten loturak aztertuko ditugu. Arazo hauek jadanik beste adineko umeengan ikertuak izan dira, baina duten garrantzia eta umeengan izaten dituzten ondorio kaltegarriak direla eta, ezinbestekoa da ikertzen jarraitzea. Zeuk tutore legala bezala, zure tutoretzapekoa ikerketan parte hartzeko eta hortarako garatu ditugun galdetegiak betetzeko, zure onespena adierazi behar duzu.

Partaidetza borondatezkoa da, lan honen emaitzak konfidentzialak izango dira galdetekiak era anonimoan erantzuten baitira.

Hala ere, eta nahiz eta datuak ez diren banan-banan aztertuko, edozer informazio gura izatekotan, proiektua burutzen hari den doktoregairekin (Juan Manuel Machimbarrena, 943 01 53 28) jarri zaitezke harremanetan, eta zuzeneko edo telefono elkarrizketa baten bidez nahi dituzun azalpenak helaraziko zaizkizu galdetegian agertzen den kodigoaren zenbakia emanez. Bestalde, ikerketa orokor honen emaitzak argitaratzen direnean, tesiaren zuzendariaren web orrian izango dituzu eskuragai: <http://www.sc.ehu.es/garaigordobil>

Proiektu honek Datuak Babesteko Lege Organikoaren baldintzak betetzen ditu. Emandako datu pertsonal guztiak legeak derrigortzen duen moduan babestuak izango dira. Emaitzak bakarrik ikerketa honeterako erabiliak izango dira, honek gurekin lan egiten duen beste ikerketa talde bati datuak bidaltzea esan nahi badu ere, ez genuke ez datu pertsonalik bidaliko. Edonoz datuak kontsultatu, aldatu, ezabatu edo ikerketan ez agertzea erabiketza aukera duzu hurrengo helbidearen bitartez:

Segurtasun Arduraduruna LOPD
Ref: "Bullying y Ciberbullying en niños y niñas de 10 a 12 años"
Errektoretza UPV/EHU
Sarriena Auzoa
48940-Leioa-Bizkaia"

Zure lankidetzara eskertzen dizugu. Ados bazaude zure tutoretzapekoa ikerketan parte-hartzearekin mesedez zure eta zure tutoretzapekoaren izenak ipini eta baimena sinatu orriaren behealdean. Eskerrik asko zure laguntzagatik.

Nik, ...-(e)k, ikerketaren xedei buruz jaso dudan informazioa ulertu dut, eta onartzen dut borondatez parte hartzea eta, era berean nire baimena ematen dut nire tutoretzapekoa .....-(e)k, ere bertan parte hartzeko.

Ikertzailearen sinadura:

Tutorearen sinadura:

..... 201_ko .....n .....an

FACULTAD DE PSICOLOGÍA

Departamento de Personalidad, Evaluación
y Tratamiento Psicológico

Avda. de Tolosa, 70
Fax 943 015670
Tfno. 943 015634
20018 SAN SEBASTIÁN

PSIKOLOGI FAKULTATEA

Nortasuna, Balioespena eta
Psikologia Tratamendurako Saila

Tolosa Etorbidea, 70
Fax 943 015670
Tfno. 943 015634
20018 DONOSTIA

CONSENTIMIENTO INFORMADO

Yo, D./D.^a ..... de ..... años de edad, he sido informado/a sobre el Proyecto de Investigación titulado: "Bullying y Cyberbullying en niños y niñas de 10 a 12 años: prevalencia y conexión con variables personales y del contexto familiar", que están realizando desde la Facultad de Psicología de la Universidad del País Vasco/Euskal Herriko Unibertsitatea, bajo la dirección de Maite Garaigordobil, para: a) Conocer el porcentaje de estudiantes implicados en el bullying y cyberbullying (víctimas, agresores, víctimas-agresivas); y b) Analizar las relaciones entre bullying y cyberbullying y variables personales y familiares. Estos objetivos ayudarán a conocer mejor estos problemas, y harán que sea más fácil realizar intervenciones que acaben con estos problemas.

Me han explicado los cuestionarios que deberé rellenar, y de que mi participación es voluntaria y que si hay alguna pregunta que no deseo contestar, puedo no hacerlo. Los resultados estas tareas serán confidenciales y los anónimos. Aunque son anónimos y nadie conocerá mis respuestas (padre/madre, tutor legal, profesores-as...). Me han explicado que si encuentran un problema que ponga en riesgo para mi salud, la directora del estudio me informará personalmente de mis resultados, y a mis tutores legales y/o profesores si fuera necesario.

Aunque los datos no serán analizados de forma individual, se me ha informado que si deseo cualquier tipo de información puedo ponerme en contacto con el investigador del proyecto (Juan Manuel Machimbarrena: 943 01 53 28) y me responderá a las cuestiones que desee plantear.

El proyecto cumple con los requisitos de la Ley Orgánica de Protección de Datos. Todos los datos personales que nos he proporcionado para esta investigación son confidenciales. Serán protegidos tal y como obligan las leyes y solo se utilizarán para la investigación que me han explicado. Si eso implica que los datos sean enviados a otros grupos de investigación nunca se les enviará mi nombre. Me han explicado que, si quiero consultar los datos, modificarlos, eliminarlos o que no se usen en la investigación, puedo hacerlo a través de la siguiente dirección:

Responsable de Seguridad LOPD
Ref: "Bullying y Cyberbullying en niños y niñas de 10 a 12 años"
Rectorado UPV/EHU
Barrio Sarriena, s/n
48940-Leioa-Bizkaia"

Conociendo toda la información doy mi consentimiento para participar en la investigación. Y que utilicen aquellos datos personales que sean necesarios para los objetivos del proyecto en las condiciones antes explicadas.

Firma del/a participante en el estudio:

Firma del investigador:

|

FACULTAD DE PSICOLOGÍA
Departamento de Personalidad, Evaluación
y Tratamiento Psicológico
Avda. de Tolosa, 70
Fax 943 015670
Tfno. 943 015634
20018 SAN SEBASTIÁN

PSIKOLOGI FAKULTATEA
Nortasuna, Balioespena eta
Psikologia Tratamendurako Saila
Tolosa Etorbidea, 70
Fax 943 015670
Tfno. 943 015634
20018 DONOSTIA

PARTE HARTZAILEAREN BAIMEN INFORMARTUA

Nik, ... (*Izen-abizenak*) .....-(e)k ..... (*Urteak*) ..... urte ditudala, adierazten dut informatua izan naizela “*Bullying eta Ziberbullying-a 10 eta 12 urte bitarteko umeengan: prebalentzia eta nortasun eta testuinguru familiarrekiko konexioak*” Euskal Herriko Unibertsitateko Psikologia Fakultateetik garatzen ari diren ikerketari buruz, Maite Garaigordobil andrearen zuzendaritzapean, eta beren helburuei buruz, hots: 1) Gure inguruan arazo hau zenbaterakoa den aztertzea (egun bullying eta ziberbullying-ean jokabide zehatzak zein diren eta hauen maiztasuna zenbatekoa den), eta 2) Biktimen, erasotzaileen eta behatzaileen ezaugarriak aztertzea, batez ere euren jokaerak, nortasun ezaugarriak eta testuinguru familiarra. Helburu hauek arazoa hobeto ezagutzen lagunduko dute, eta hori razoa errazago eta lehebailen etetea baimenduko du.

Adierazten dut ere, bete behar ditudan galdetegiez, eta horietaz eskuratuko diren datuez, informatua izan naizela; hababer nire parte-hartzea borondatezkoa dela eta eratzun nahi ez dudun galderaren bat aurkitzekotan, erantzun gabe utzi dezakedala. Galdetegi hauek anonimoak dira eta honen emaitzak konfidentzialak izango dira. Hau da, inork ez duela jakingo eman ditudan erantzunak (ez gurasoak, irakasleak, tutoreak...). Hala ere, larrialdi kasuren bat aurkitzekotan nire osasunerako, ikerketaren zuzendariak nirekin harremanetan jarriko da zuzenean nire emaitzen berri emateko bai niri, bai nire gurasoei eta irakasleiei ere beharrezkoa izanez gero.

Nahiz eta datuek ez diren banaka aztertuko, informatu naute inolako informaziorik eskuratzeko nahi izatekotan, harremanetan jarri naitekela proiektuaren ikertzaile nagusiarekin (Juan Manuel Machimbarrena: 943 01 53 28), eta ditudan zalantza guztiak argituko dizkidala.

Proiektu honek Datuak Babesteko Lege Organikoaren baldintzak betetzen ditu. Ikerketa honetarako eman ditudan datu pertsonal guztiak konfidentzialak dira. Legeek behartzen duten bezala babestuak izango dira eta bakarrik azaldu nauten ikerketa honetarako erabiliko dira. Hala ere, honek behartzen badu beste ikerketa talde bati datuak bidaltzea, bidalitako datuak anonimoak izango dira eta ez dute nire izena izango. Jakina dut ere, nire datuak kontsultatu, aldatu, ezabatu edota ikerketan ez erabiltzea aukeratzekotan, hurrengo helbiderarekin jarri naitekela harremanetan:

Segurtasun Arduraduna
Ref: “Bullying y Ciberbullying en niños y niñas de 10 a 12 años”
Errektoretza UPV/EHU
Sarriena Auzoa
48940-Leioa-Bizkaia”

Guzti hau jakinda, hemen azaldutako baldintzak betetzen, nire baimena ematen dut ikerketaren helburuak betetzeko beharrezkoak diren datuak erabiliak izateko.

Parte hartzailearen sinadura:

Ikerkertailearen sinadura:

FACULTAD DE PSICOLOGÍA

Departamento de Personalidad,
Evaluación y Tratamiento Psicológico

Avda. de Tolosa, 70
Fax 943 015670
Tfno. 943 015634
20018 SAN SEBASTIÁN

PSIKOLOGI FAKULTATEA

Nortasuna, Balioespena eta
Psikologia Tratamendurako Saila

Tolosa Etorbidea, 70
Fax 943 015670
Tfno. 943 015634
20018 DONOSTIA

CONSENTIMIENTO INFORMADO

Mi nombre es Juan Manuel Machimbarrena, doctorando de la Facultad de Psicología de la Universidad del País Vasco/Euskal Herriko Unibertsitatea. Desde la misma, estamos realizando un estudio en el que queremos investigar sobre el Bullying (Acoso escolar) y Cyberbullying (Acoso escolar por medio del teléfono móvil y por Internet) en los niños que cursan quinto y sexto curso de Educación Primaria Obligatoria (10-12 años). Es un problema que ya se ha estudiado en otras Comunidades Autónomas, por la importancia que sus consecuencias tienen y los efectos perjudiciales que está provocando en los niños y niñas.

La colaboración es voluntaria, los resultados de dichas tareas serán confidenciales y los cuestionarios son anónimos. Como profesor/a no deberá, ni se le solicitará que rellene ningún dato personal, tan solo deberá cumplimentar un breve cuestionario sobre cada uno de sus alumnos/as.

Los datos de sus alumnos/as no serán analizados de forma individual, sino de forma colectiva y anónima. Si usted desea cualquier tipo de información complementaria puede ponerse en contacto con el investigador/doctorando (Juan Manuel Machimbarrena Garagorri: 943 01 53 28) y a través de una entrevista telefónica o presencial se le responderá a las cuestiones que desee plantear.

El proyecto cumple con los requisitos de la Ley Orgánica de Protección de Datos, la cual garantiza la protección de los participantes en lo que concierne al tratamiento de los datos personales y sus derechos fundamentales, especialmente, el de su honor e intimidad personal y familiar.

Estamos muy agradecidos por su colaboración. Si está de acuerdo en participar en el estudio, indique su nombre y firme el consentimiento. Muchas gracias por su valiosa colaboración.

Yo..... he comprendido la información que he recibido sobre los objetivos del estudio y acepto voluntariamente participar.

Firma del participante:

Firma del investigador:

En ..... a ..... de..... de .....

FACULTAD DE PSICOLOGÍA

Departamento de Personalidad,
Evaluación y Tratamiento Psicológico

Avda. de Tolosa, 70
Fax 943 015670
Tfno. 943 015634
20018 SAN SEBASTIÁN

eman ta zabal zazu
universidad del país vasco euskal herriko unibertsitatea

PSIKOLOGI FAKULTATEA

Nortasuna, Balioespena eta
Psikologia Tratamendurako Saila

Tolosa Etorbidea, 70
Fax 943 015670
Tfno. 943 015634
20018 DONOSTIA

BAIMEN INFORMATUA

Nire izena Juan Manuel Machimbarrena da, Euskal Herriko Unibertsitateko Psikologia Fakultateko doktoregia naiz. Egun, Unibertsitatetik ikerketa bat garatzen ari gara, honen izenburua "Bullying eta Ziberbullying-a 10 eta 10 urte bitarteko umeengan: Prebalentzia eta nortasun eta testuinguru familiarrekiko konexioak" da. Bertan Bullying-a (eskola jazarpena) eta Ziberbullying-a (mugikorraren edo Interneten bidez burututako jazarpena) aztertu nahi ditugu Lehen Hezkuntza (10-12 urte) ikasten ari diren umeengan. Arazo hau beste autonomia erkidegotan ere ikertu egin da, duen garrantzia eta umeengan dituen ondorio kaltegarriak direla eta.

Partaidetza borondatezkoa da, lan honen emaitzak konfidentzialak izango dira galdetekiak eta haien emaitzak anonimoak baitira. Irakasle gisa, ez zaizu zeure datu pertsonalik eskatuko, bakarrik zure ikasleengan galdetzen zaizuen datuak betetzea.

Hala ere, eta nahiz eta zure ikasleen datuak ez diren banan-banan aztertuko, edozer informazio gura izatekotan, doktoregaiarekin (Juan Manuel Machimbarrena: 943 01 53 28) jarri zaitezke harremanetan, eta berak zuzeneko edo telefono elkarrizketa baten bidez nahi dituzen azalpenak helaraziko dizkizue. Bestalde, ikerketa orokor honen emaitzak argitaratzerakoan tesiaren zuzendariaren web orrian izango eskuragai dituzue (<http://www.sc.ehu.es/garaigordobil>).

Proiektu honek Datuak Babesteko Lege Organikoaren baldintzak betetzen ditu, honek datuen tratamenduari dagokionez, pertsona fisikoen askatasun publikoak eta oinarrizko eskubideak bermatzen eta babesten ditu, eta, batez ere, norberaren zein familiaren ohorea eta intimitatea.

Zure lankidetzak eskertzen dizugu. Ados bazaude ikerketan partehartzearekin mesedez zure izena ipini eta baimena sinatu orriaren behealdean. Eskerrik asko zure laguntzagatik.

Nik ..... -(e)k, ikerketaren xedeei buruz jaso dudana informazioa ulertu dut, eta onartzen dut borondatez parte hartzea.

Parte hartzailearen sinadura:

Ikertzailearen sinadura:

.....-(e)n 201_ko .....n .....an